

V

PRZEGLĄD
UBEZPIECZEŃ
SPOŁECZNYCH

ORGAN
INSTYTUCYJ
UBEZPIECZEŃ
SPOŁECZNYCH

7

LIPIEC

WARSZAWA 1935
ROK WYDAWN. X.

HINZ — buchalterja przebitkowa
z kartą sztywną z kar-
tonu. Oryginalny zapis
w dzienniku. Kartoteki,
płyty do przebitki i t. p.

SYSTEM — segregatory z teczkami
do zawieszania.

KALAMAZOO — księgi luźnych kart
(kartoteka w książce).

PORADY organizacyjne.

INSTYTUT RACJON. METOD BIURÓW.
„Organizacja Nowoczesna“

Sp. z o. o.

WARSZAWA. TEL. 5-99-06. ZGODA 1.

ZAKŁADY GRAFICZNE

„KADRA“

SP. Z O. O.

WARSZAWA, DŁUGA 50

wykonują wszelkie prace
w zakresie techniki dru-
karskiej wchodzące

**ZAKŁADY GRAFICZNE
INSTYTUTU WYDAWNICZEGO**

„BIBLIOTEKA POLSKA“

Bydgoszcz, Jagiellońska 3

**Drukarnia — Ofset — Litografia — Rotograwjura — Cynkografia
Galwanoplastyka — Introligatornia**

NAJWIĘKSZY ZAKŁAD GRAFICZNY W POLSCE

— NOWOCZEŚNIE URZĄDZONY —

21 MASZYN MONOTYPOWYCH i LINOTYPOWYCH,
31 MASZYN DRUKARSKICH, 4 MASZYN OFSE-
TOWE, 2 MASZYN ROTOGRAWJUROWE
i 2 KAMIENIODRUKOWE.

PONAD 400 PRACOWNIKÓW.

**NAJKORZYSTNIEJSZE ŹRÓDŁO DRUKÓW
WSZELKIEGO RODZAJU OD NAJPROSTSZYCH
W MASOWYCH NAKŁADACH DO NAJWYTWOR-
NIEJSZYCH — ARTYSTYCZNYCH.**

Adres telegraficzny: „BIBLJOPOL — BYDGOSZCZ“. Telefon Nr. 3498 i 3499.

ZARZĄD GŁÓWNY w WARSZAWIE

ul. Nowy Świat 23/25 — Telefon Nr. 221-27.

S P I S R Z E C Z Y.

Artykuły:

Dr. HUBERT KORKISCH: Zagadnienie osiedlania rencistów na roli	407
GUSTAW SIMON: Zaniedbane zagadnienie w ubezpieczeniach społecznych (dokończenie)	411
STANISŁAW SASORSKI: Podstawowe zagadnienia organizacyjne ubezpieczeń społecznych w Polsce	413
Dr. MARJAN MOSKWA: Zastępcze ubezpieczenie emerytalne pracowników Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ciąg dalszy)	419
M. BROJEWSKI: System wymiaru rent	423

Orzecznictwo i opinie prawne	426
--	-----

Materiały:

Reforma ubezpieczeń społecznych w Austrii	434
Międzynarodowy Kongres rzeczoznawców ubezpieczeń społecznych w Budapeszcie	442
Dr. BRONISŁAW HANDELSMAN: Wskazania i przeciwwskazania przy wyborze zawodu	446

Kronika krajowa:

F: Świadczenia rentowe instytucji ubezpieczenia emerytalnego w 1934 r.	457
W. M.: Sprawa kas bratnich w Zagłębiu Dąbrowskiem	460
Oddłużenie rolników z prywatno-prawnych długów wobec instytucji ubezpieczeniowych	461

Statystyka	462
----------------------	-----

Kronika zagraniczna:

J. C.: Ubezpieczenia na wypadek macierzyństwa w niektórych krajach	475
Działalność ubezpieczeń społecznych we Francji	476
Zmiany w ubezpieczeniu od wypadków w Bułgarii	476
Fundusz ubezpieczenia na wypadek inwalidztwa, śmierci i na starość w Estonji	477
Ubezpieczenie na wypadek choroby w Japonji	478

Książki i czasopisma	478
--------------------------------	-----

Przegląd ustawodawstwa	479
----------------------------------	-----

SOMMAIRE

Articles:

Dr. Hubert Korkisch: Le problème de la colonisation des pensionnaires à la campagne 407

Gustaw Simon: Les problèmes négligés dans l'assurance sociale 411

Stanisław Sasorski: Les problèmes d'organisation de l'assurance sociale en Pologne 413

Dr. Marjan Moskwa: L'assurance pension suppléante du personnel du Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Institut central des assurances sociales) 419

M. Brojewski: Le calcul de la rente 423

Jurisprudence et Interprétation 426

Notices:

La réforme de l'assurance sociale en Autriche 434

Le congrès international des experts des assurances sociales à Budapest 442

Dr. Bronisław Handelsman: Conseils se rapportant au choix de la profession 446

Chronique nationale:

F.: Les prestations servies par l'assurance-pension en 1934 457

W. M.: Caisse de secours fraternelle à Zagłębie Dąbrowskie 460

L'abaissement de dettes privées de la population agricole vis à vis les institutions des assurances sociales 461

Statistique 462

Chronique internationale 475

Littérature 478

Législation 479

INHALT.

Aufsätze:

Dr. Hubert Korkisch: Die Siedlungsrenten 407

Gustaw Simon: Vernachlässigte Probleme in der Sozialversicherung 411

Stanisław Sasorski: Grundprobleme der Organisation der Sozialversicherung in Polen 413

Dr. Marjan Moskwa: Ersatzpensionsversicherung des Personals des Zakład Ubezpieczeń Społecznych 419

M. Brojewski: Die Berechnung der Rente 423

Rechtsprechung und Auslegung 426

Notizen:

Die Reform der Sozialversicherung in Österreich 434

Internationaler Kongress der Sachverständigen auf dem Gebiete der Sozialversicherung in Budapest 442

Dr. Bronisław Handelsman: Wegweiser bei der Auswahl vom Beruf 446

Inlandschronik:

F.: Rentenleistungen der Pensionsversicherungsträger im J. 1934 457

W. M.: Brüderliche Kassen in Zagłębie Dąbrowskie 460

Die Entschuldung der Landwirte gegenüber den Sozialversicherungsträgern hinsichtlich der den Sozialversicherungsträgern hinsichtlich der privat-rechtlichen Schulden 461

Statistik 462

Auslandschronik 475

Bücher und Schriften 478

Gesetzgebung 479

PRZEGLĄD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

ORGAN INSTYTUCYJ UBEZ-
PIECZEŃ SPOŁECZNYCH

M I E S I Ę C Z N I K

R O K X

W A R S Z A W A

L I P I E C

1935 R.

Z E S Z Y T 7

Dr. HUBERT KORKISCH — Praga.

ZAGADNIENIE OSIEDLANIA RENCISTÓW NA ROLI¹⁾

i.

W świetle doświadczeń, — jakich dostarczył wzrost bezrobocia w ostatnich latach, niema zdaje się wątpliwości, że niespotykane dotychczas liczby bezrobotnych, do których musieliśmy się już przyzwyczaić w ciągu lat pięciu, nie są jedynie wynikiem kryzysu gospodarczego. Nie możemy też przypuszczać, by w razie ożywienia się życia gospodarczego t. zn. wzrostu produkcji i zbytu dóbr, znikło bezrobocie, lub też zmniejszyło się do rozmiarów z lat 1925 — 1928.

Szereg przyczyn wpłynął na powstanie obecnego bezrobocia. Wspólną cechą przyczyn jest — niezależnie od różnic i spornego nieraz ich wpływu na rynek pracy — niemożność oczekiwania rychłego ich ustąpienia. Nic nie wstrzyma pracodawców od podnoszenia wydajności przedsiębiorstw przez ciągłą racjonalizację. Wzajemnie zaś stosowane ograniczenia państw europejskich, krępujące eksport, są uzasadnione tak istotnym dla nich interesem życiowym, że głoszona przez państwa eksportujące nauka o dodatnich skutkach wolnego handlu światowego, staje się bezużyteczną teorią. Europa traci nadto wciąż swe wschodnie rynki zamorskie. Zjawisko zasilenia szeregów pracowniczych przez dużą liczbę kobiet oraz członków innych grup społecznych, które przed wojną zaliczano do grup o mniejszej zdolności zarobkowej, — spowodowane było przyczynami o tak silnym podłożu ekonomicznym, że całkowite przywrócenie poprzedniego stanu rzeczy będzie mogło nastąpić dopiero po upływie dłuższego czasokresu.

Tem też tłumaczy się — zadziwiające może powierzchownego obserwatora — zjawisko, że w Anglii, która znajduje się obecnie w pozornie dobrej sytuacji gospodarczej — liczba bezrobotnych nie zmalała. Rów-

nież w innych państwach, z wyjątkiem Niemiec — gdzie specjalne stosunki doprowadziły do odmiennych wyników, — stwierdzana w ostatnich półroczach poprawa gospodarcza nie wywarła prawie żadnego wpływu na liczbę bezrobotnych. Jeżeli chcemy być dokładni, to musimy stwierdzić, że wielkie ofiary, jakie poniosła większość państw dla zwalczenia bezrobocia, miały minimalnie widoczny wpływ na rynek pracy. Trzeba jednak narazie zadowolić się niedostrzegalnymi skutkami, i mieć nadzieję, że bez tych wysiłków bezrobocie byłoby jeszcze większe.

Niemniej jednak nie wolno nam ustawać w walce z niem, jak również nie wolno bezkrytycznie obwiniać o to władze państwowe. Najtrudniejszy punkt zwrotny w naszej polityce, dotyczącej rynku pracy, nie został bowiem jeszcze osiągnięty. Ogół przypuszcza jeszcze dzisiaj, że bezrobocie jest przemijającym objawem kryzysu, który to objaw zniknie z chwilą powrotu konjunktury. Odebranie tej nadziei mogłoby wywołać groźny odruch, który naraziłby mógł na poważny wstrząs dzisiejszą strukturę polityczną. Biada gospodarce narodowej, jeśli nie potrafiła wykazać, że uczyniła wszystko, co było tylko w ludzkiej mocy, ażeby zwalczyć bezrobocie. Wtedy bowiem wyniki oceniać się będzie nie według rentowności, lecz według stopnia, w jakim udało się tej gospodarce narodowej podnieść dobrobyt społeczeństwa.

W żadnym razie bowiem nie możemy prowadzić naszych prac nad zmniejszaniem liczby bezrobotnych w myśl zasady „ut aliquid fieri videatur”, przeciwnie, skoro stwierdziliśmy, iż mamy do czynienia ze złem trwałem i nieustępliwem, musimy szukać nowych środków zaradczych, które nietylko będą nastawione na to, by przy pomocy krótkotrwałej interwencji gospodarczej państwa przetrwać przemijającą depresję, — ile przede wszystkim miałyby za cel przez długi i trwałe rozwoj gospodarczy zmniejszać stale szeregi bezrobotnych.

¹⁾ Jest to referat wygłoszony na Międzynarodowym Kongresie Rzeczników ubezpieczeń społecznych w Budapeszcie. Za uprzejmą zgodą Autora zamieszczamy go w „Przeglądzie”.

Środkiem do działania w tym kierunku staje się zjawisko przybierające, na innym terenie, formy uzasadniające coraz bardziej krytykę. W ubezpieczeniu społecznym na wypadek inwalidztwa, podział ubezpieczonych według wieku wykazuje wzrastający spadek starszych roczników. Zdaje się to być objawem tego, że starsi robotnicy coraz bardziej są wykluczeni z rynku pracy, — o wiele wcześniej przed powstaniem u nich inwalidztwa, albo też przed nabyciem uprawnień do renty starczej. Częstość ma miejsce tak wczesne wystąpienie z zatrudnienia, że okres zachowania uprawnień mija i potem uprawnień do renty nie mogą w ogóle już więcej powstać.

Sfery zainteresowane w ubezpieczeniach społecznych, mają tedy wszelką podstawę, by temu zjawisku poświęcić swą uwagę, jeśli nie chcą narazić się, by życie budowało nowe drogi obok nich, — podczas gdy oni pracowaliby pilnie i w spokoju, według tradycją uświęconych form.

Z historii niemieckiego ubezpieczenia inwalidzkiego wiemy, że podczas obrad w parlamencie nad pierwszą ustawą o ubezpieczeniu na wypadek inwalidztwa powstał spór, co do przyznania pierwszeństwa rencie starczej czy też rencie inwalidzkiej. Spór ten rozstrzygnięto wówczas na korzyść renty inwalidzkiej. W międzyczasie jednak stosunki uległy zmianie. Po wojnie w związku z polepszeniem się warunków zdrowotnych, wczesne inwalidztwo straciło na znaczeniu. Dzisiaj decydującym jest dla ryzyka ubezpieczeniowego późne inwalidztwo i renta starcza.

Wyraźną linię powyższego rozwoju zaciemnia zagadnienie bezrobocia, które przyczyniło się właśnie do powstawania niewłaściwych rent inwalidzkich. Gdyby nie ono, to byłoby rzeczą dawno widoczną, że społeczne ubezpieczenie rentowe nie spełnia już więcej swego zadania „namiastki zarobku w zmiennych kolejach życia”. Renta starcza, do której robotnik ma prawo dopiero po ukończeniu 65 lat życia, oraz renta inwalidzka, którą płaci się dopiero scherlałemu inwalidzie, tracą swój sens istotny, skoro normalnym zjawiskiem w życiu robotnika staje się fakt, że pomiędzy momentem wykluczenia go z pracy zarobkowej, a momentem otrzymywania przezeń renty upływa dłuższy okres, w którym robotnik ten pozbawiony jest wszelkich dochodów. Renty starcze, stają się niejako premjami za osiągnięcie starczego wieku, a oczekiwana w przyszłości renta inwalidzka każe bezrobotnemu mieć nadzieję na pogorszenie się jego stanu zdrowia. Rentowe ubezpieczenia społeczne, stają się tedy czężą formą bez treści, skoro ludzie mogą otrzymać ich świadczenia jedynie w wyjątkowych wypadkach.

Nie może się stać zadaniem ubezpieczeń społecznych zaradzenie w pełni temu brakowi, tembardziej dzisiaj, przy tak znacznym ograniczeniu ich gospodarczych możliwości. Lecz nie będzie mogło to być również w przyszłości ich zadaniem, gdy w końcu — jak sądzimy — podniesie się stopa życiowa i wzrosną możliwości zabezpieczenia się. Tylko więc współdziałanie ubezpieczeń społecznych z samopomocą może temu zaradzić.

Przedewszystkiem 65 rok życia w ubezpieczeniu społecznym robotników, jako moment początkowy

przyznania renty, jest stanowczo za wysoki. Wiek ten ustalano starając się znaleźć granicę wieku, od której ludzie z reguły tracą zdolność do zarobkowania. Ten punkt widzenia musi ulec zmianie. W przeciwnym bowiem razie trzeba by podwyższyć wiek początkowy dla renty starczej, gdyż nietylko przeciętny wiek człowieka się przedłużył, lecz również wzrósł okres jego zdolności do zarobkowania. Musimy jednak dużo większą uwagę zwrócić na to, w jakim wieku są robotnicy — ze względu na sytuację na rynku pracy — z reguły wyłączani z aktywnego życia pracy. Wiek ten stale obniża się.

Gdyby nawet w emerytalnym ubezpieczeniu robotniczym nie poszło się tak daleko, jak w ubezpieczeniu pracowników umysłowych i nie ustaliło wieku początkowego dla renty starczej na lat 60, to możnaby jednak przeprowadzić przyznanie renty już od 62 lub 63 roku życia; wystarczyłoby na to podwyższenie składek o 3—4% dzisiejszego wymiaru.

Naturalnie, że to jednak nie załatwia sprawy. Należałoby również przewidzieć, by wypłata rent starczych była zapewniona w odpowiednio zmniejszonym wymiarze — bez szkody instytucji ubezpieczeniowej — już znacznie wcześniej, bo od 48 względnie 50 roku życia, — jednak tylko w tych wypadkach, w których z drugiej strony zapewnionyby został renciście regularny dochód, przynajmniej w wysokości uzupełniającej zmniejszoną rentę — do renty pełnej. Ten dochód uboczny może pochodzić albo od samego ubezpieczonego, albo też z dobrowolnego dodatkowego ubezpieczenia lub z zaoszczędzonego kapitału, od którego procent dawałby stały dochód, lub który w momencie uzyskania renty starczej obróconyby został na kupno dożywocia. Może być to uskutecznione również przez pracodawcę, który wzamian za zwolnienie miejsca dla młodej siły roboczej, umożliwia robotnikowi przedterminowe przejście w stan spoczynku, przez zabezpieczenie mu w instytucji ubezpieczeniowej lub w fabrycznej kasie pensyjnej, dożywocia w odpowiedniej wysokości. Uwzględnić należy również wspólny wysiłek pracodawcy i robotnika w postaci dodatkowych kas pensyjnych, do których składki opłacają wspólnie pracodawca i pracownik. W końcu, związki pracodawców lub pracobiorców mogą tworzyć dodatkowe kasy pensyjne.

Wraz z rozwojem rynku pracy konieczną stanie się reforma społecznego ubezpieczenia rentowego w tym duchu i jej uzupełnianie drogą dobrowolnych instytucyj lub samopomocy, o ile zechcemy dostosować nasze ubezpieczenia społeczne do zmienionych form życia i nie pozwolimy im skostnieć w tradycji. Ubezpieczenia społeczne tracą bowiem swój trwały charakter, o ile utracą swą wartość dla znacznej części pracowników, a mianowicie dla tych, którzy wyłączeni zostali przed czasem z kręgu pracy.

Dzisiaj niestety nie możemy spodziewać się już większych rezultatów na dotychczasowej drodze rozbudowy świadczeń w przymusowych ubezpieczeniach społecznych. Zdolność do świadczeń gospodarstwa społecznego dochodzi do granic, których przekroczenie jest już prawie niemożliwe. Starym formom grozi w związku ze zmianą warunków, utrata ich treści i znaczenia. W przyszłości państwo będzie musiało rozwinąć swą zasadniczą działalność w tym kierunku, by z jak największą energią rozbudować formę samopomocy pracowników i pracodawców. Będzie to rzeczą dużo trudniejszą, ani-

żeli podwyższenie przymusowej składki i wydanie jej następnie w formie świadczeń ubezpieczeniowych. Powyższe otwiera również szerokie pole dla działalności bractw.

Gorliwość i ciągłość propagandy, oraz przekonujące działanie właściwego przykładu, będą powoli prowadzić do celu. Jeżeli chodzi o trwałość, to nie pozostanie na nią bez wpływu ustosunkowanie się robotnika, tembardziej że znajduje się on w obliczu, poparte go coraz liczniejszymi odstrasżającymi przykładami — niebezpieczeństwa, możliwości wykluczenia go z kręgu pracy bez równoczesnego przyznania mu renty ubezpieczeniowej. Należy przyjąć, że coraz więcej robotników będzie się decydowało — celem dobrowolnego zabezpieczenia się na starość — na opłacanie dużo wyższych składek niż w ubezpieczeniu przymusowym, byle tylko zabezpieczyć sobie już przed 50 rokiem życia otrzymanie świadczeń, z których w najgorszym razie mogliby się utrzymać wraz ze swoją rodziną. Jeżeli ta dobra wola pracownika zostanie poparta dodatkowymi świadczeniami ze strony pracodawcy oraz z publicznych źródeł, wtenczas, ośrodki pracy wyposażone w tego rodzaju instytucje (kasy fabryczne, kasy brackie) będą również oddziaływać przyciągająco na robotników, jak oddziaływały na pracowników umysłowych wielkie przedsiębiorstwa handlowe i przemysłowe przez swe kasy pensyjne. Wówczas zarówno opinia publiczna, jak i własny interes skłonią mniejsze przedsiębiorstwa do połączenia się celem utworzenia podobnych instytucyj. Przed pięćdziesięciu laty powołano do życia ubezpieczenia społeczne, gdyż udział członków w instytucjach opartych na dobrowolnej przynależności był bardzo szczupły. Obecnie wobec wyczerpania się zdolności do świadczeń w ubezpieczeniach społecznych, musimy znowu powrócić do tych dobrowolnych instytucyj, jako do instytucyj uzupełniających. W międzyczasie jednak, uświadomienie w sferach robotniczych postąpiło znacznie naprzód, gdyż ubezpieczenia społeczne obudziły, a zarazem i wzmocniły u robotników poczucie potrzeby zabezpieczenia się na starość.

III.

Oba wyżej przytoczone wywody, — a mianowicie konieczność znalezienia nowych skuteczniejszych środków w walce z bezrobociem oraz wypadki odmowy świadczeń ze strony ubezpieczenia rentowego w razie przedwczesnego wykluczenia ubezpieczonego z zatrudnienia, — doprowadziły mnie do wniosku, który — omawiam w mojej najnowszej pracy p. t. „Osiedlanie przedwczesnych emerytów”¹⁾, — a którego istotną treścią jest, że przez połączenie renty z ubezpieczeń społecznych z rentą oszczędnościową i przez osiedlenie, można dopomóc pracownikowi do dobrowolnego wycofania się przedczasem z zatrudnienia, i do zwolnienia w ten sposób miejsca pracy dla młodszej generacji. Wniosek ten jest w wspomnianej pracy w najważniejszych szczegółach przepracowany i na tem muszę ze względu na brak czasu poprzestać. Chcę tylko przytoczyć krótko pewne zasadnicze myśli.

Gdyby można było spensjonować wszystkich 50 lub 48-letnich pracowników — o ileby to nie naruszało specjalnych uzdolnień lub doświadczeń niektórych — zagadnienie bezrobocia byłoby w $\frac{3}{4}$ rozwiązane. Kon-

cepcje te były już w literaturze fachowej omawiane lecz ze względu na widoczny brak widoków ich powodzenia nie były przedmiotem dalszych rozważań. Nie można wszystkich starszych pracowników przenieść w stan spoczynku, w którym mogliby oni żyć bez pracy. Jest to jednak również niekonieczne. Jeżeli robotnicy po wyjściu z zawodowego zatrudnienia sami zapracują na potrzeby swego utrzymania, to jeżeli chodzi o rynek pracy skutek będzie taki sam. Jakkolwiek w ten sposób przestaną być oni kupującymi środki żywnościowe, lecz wzamian za to bezrobotni, których zdolność kupna jest obecnie znacznie obniżona, wrócą spowrotem jako pełnowartościowi konsumenci.

Proponowane przezemnie wyżej przedterminowe osiedlanie emerytów, umożliwi parze osiedleńczej zapokojenie własną pracą swych potrzeb w zakresie utrzymania, i staje się ono przez to formą utrzymania, która w znacznym stopniu wzmocni znaczenie małego dochodu pieniężnego. Osiedlający się żyje znacznie lepiej w osiedlu aniżeli żył w mieście, mając dwukrotnie wyższy dochód. Przytem życie osiedleńca — tak, jak ja je proponuję — jest tak miłe i beztrudne, że będzie ono upragnionym celem dla każdego pracownika przez cały okres pracy jego zawodowej i wynagrodzi mu ono sownie wszystkie trudy i niedostatkі całego życia. Jest to niezbędne nie tylko dlatego, żeby pracownik dobrowolnie zwolnił miejsce pracy, lecz również by wytrwał w oszczędzaniu, które ma mu umożliwić to osiedlenie się.

Działki dla osiedlających się, będą dostarczane o obszarze od $\frac{3}{4}$ do $1\frac{1}{2}$ ha. w różnych cenach w przeciętnej wysokości około 40 tys. kc. Przewidziane są również działki luksusowe dla pracowników umysłowych i pracodawców o wyższym dochodzie emerytalnym. Również bowiem pracodawcy, przez wcześniejsze wystąpienie z zawodu, zwolnią pośrednio lub bezpośrednio miejsce pracy. Ponieważ działki przydzielane będą tylko tym osobom, które w przeciwnym razie pracowałyby zawodowo jeszcze około 10 lat, zakładanie osiedli należy oceniać, jako dodatkowy środek zwalczania bezrobocia i jako pracę zwalczającą kryzys. W ten sposób, oraz przez ułatwienia podatkowe będzie można skłonić te tak obniżyć, że osiedlający się, który działkę otrzymuje tylko w dzierżawę — płacić będzie czynsz niższy od czynszu, jakiby musiał opłacać za wynajęcie mieszkania w mieście, odpowiedniego jego położeniu gospodarczemu. Nadto osiedlający się ma z działki nie tylko utrzymanie, lecz również mieszkanie, które to ostatnie jest obszerniejsze od odpowiedniego dlań mieszkania w mieście.

Wraz z czynszem dzierżawnym opłaca osiedlający się kosztą założenia, wraz z 5 do $5\frac{1}{2}$ % oprocentowaniem, które się amortyzuje początkowo w wysokości 1%, tak że przy płaceniu rocznego czynszu dzierżawnego w jednakowej wysokości, koszty założenia umarzają się po 36 latach. Tylko osiedlający się na najtańszych działkach, — o ile są robotnikami, — nie płacą czynszu dzierżawnego od pierwszych 15.000 kc. kosztów założenia. Osiedlający się na droższych działkach, płacą czynsz dzierżawny wyższy od sumy oprocentowania i amortyzacji kosztów założenia ich osiedli, i ponoszą w ten sposób koszt oprocentowania i amortyzacji tej części kosztów założenia działek najtańszego typu, której to części nie pokrywa czynsz dzierżawny płacony przez osiedlonych robotników. Nadto osiedlający się

¹⁾ Pracę powyższą można nabyć u Autora — Dr. Hubert Korkisch. Praga III, Melnicka 13. cena 6 kc.

płacą rocznie: $\frac{1}{2}\%$ kosztów założenia jako składkę członkowską do organizacji osadników, do której muszą należeć, — a która służy im stale radą, opieką oraz daje ogólny nadzór, zaś w wypadkach dłuższych chorób lub starczego niedołęstwa, stara się o siły robocze do pracy.

Robotnicy osiedlający się na najmniejszych działkach, muszą posiadać stały dochód miesięczny w wysokości 400 kc., z których około 110 kc. odpada na czynsz dzierżawny i na składkę członkowską. Ponieważ zmniejszona renta w ubezpieczeniu społecznym nie osiąga nawet wysokości zbliżonej do powyższej, muszą oni brakującą część dostarczyć drogą dobrowolnej oszczędności, na co potrzebny jest okres około 25 lat. Dlatego też osiedlanie emerytów osiągnie swą właściwą formę dopiero po 25 latach.

Do tego czasu uzupełnianie renty do wyżej wspomnianego minimalnego dochodu, musi być skutecznie inną drogą. Państwo udziela w okresie przejściowym, zasiłków dla bezrobotnych, a mianowicie robotnikom osiedlonym w 1 roku — pełny zasiłek, osiedlonym w 2 roku — zasiłek zmniejszony o 4%, osiedlonym w 3 roku — zasiłek zmniejszony o 8% i t. d., tak że robotnicy osiedleni po 25 latach, nie będą otrzymywać żadnych zasiłków. Odpadającą część zasiłków dla bezrobotnych wyrównywać będzie postępująca oszczędność. W okresie przejściowym można się również liczyć z tem, że większe przedsiębiorstwa przemysłowe, celem uzupełnienia dochodu potrzebnego dla osiedlenia się, będą dodatkowo świadczyć w postaci niskich składek, by zastąpić starszych robotników młodszymi siłami. Ilość tych wypadków które należy brać pod uwagę jest tak mała, że obciążenia z niemi związane nie będą stanowić dla przedsiębiorców żadnego znaczenia. Te środki o charakterze zastępczym będą miały miejsce, tylko w odniesieniu do robotników. Dla pracowników umysłowych w krajach o odrębnym ubezpieczeniu pracowników umysłowych, renta którą można otrzymać z tytułu ubezpieczenia, stanowi wystarczający dochód dla osiedlającego się.

W pracy swej proponuję, by państwo dostarczyło niezbędnych środków do założenia osiedli i udzieliło ich w formie pożyczki. Licząc dla Czechosłowacji to strona finansowa przedstawia się teoretycznie następująco: jeżeli w ciągu 25 lat dokona się około 200.000 osiedleń przy przeciętnym koszcie 45.000 kc., to ich zbiorowy koszt wyniesie około 9 miliardów czyli rocznie około 360 milionów. Około 200 milionów rocznie można pożyczyć z instytucyj ubezpieczeniowych, dla których lokata taka ze wzgl. na dobre oprocentowanie i szybką amortyzację jest korzystną lokatą majątku. Resztę t. j. 160 milionów rocznie można łatwo uzyskać na rynku papierów wartościowych. Ponieważ czynsze dzierżawne wystarczą na oprocentowanie i amortyzację pożyczek, dla państwa stanowić będzie obciążenie tylko oprocentowanie i amortyzacja tej części z kwoty 15.000 kc., od której robotnicy osiedlający się na najtańszych działkach nie będą opłacać żadnego czynszu dzierżawnego. Ponieważ tym obciążeniom należy przeciwstawić korzyści płynące dla państwa z ożywienia się gospodarstwa w związku z organizowaniem osiedleń, państwo niema potrzeby liczyć się w pierwszym dziesięcioleciu ze stratami, później zaś będzie miało tylko wydatki związane z pokryciem stosunkowo niskich kosztów wla-

nych. Faktycznie państwo jest tylko ręczycielem pożyczek zaciągniętych celem założenia osiedli.

Dyskusja przeprowadzona w pewnych kołach Czechosłowackiego przemysłu, w związku z ogłoszeniem mojej pracy, doprowadziła do praktycznego rozwiązania moich wniosków, wykazując, że rola państwa jako pośrednika w uzyskaniu kredytu nie będzie zawsze potrzebna i że pokrycie kosztów organizacji da się stosunkowo łatwo uskutecznić również bez pomocy państwa.

Wogóle punkt ciężkości moich wniosków nie spoczywa na ich stronie finansowej, lecz raczej na dostosowaniu się osiedlających i na chęci oszczędzania. Oba powyższe zagadnienia omawiam szczegółowo w mojej pracy. Nie mogę tego w tem miejscu powtarzać, wierzę jednak że trudności te dadzą się przewyciężyć. W końcu muszę zaznaczyć że mam wrażenie, iż jeżeli chodzi o ubezpieczenie pracowników umysłowych, to stosunki faktyczne, stałe i zdecydowanie prowadzić będą do osiedlenia emerytów.

Przedewszystkiem znaczne fundusze pensyjne banków i przedsiębiorstw przemysłowych, znajdują się w niekorzystnem położeniu finansowem naskutek licznych w latach ostatnich spesjonowań. Tak jest przynajmniej w Czechosłowacji, a sądzę że podobne stosunki doprowadziły również i w innych państwach do podobnych rezultatów. Uzdrawienie tych funduszy pensyjnych stało się tedy palącym pytaniem. Nie da się tej kwestji rozwiązać w drodze podwyższenia składek lub obniżenia ekspektatyw aktywnych członków. Konieczną jest również przebudowa bieżących rent. Ta ostatnia jest jednak szczególnie kłopotliwa i natrafia w punktach w których zgoda władzy nadzorczej jest niezbędną, na jej sprzeciw. Wydaje się tedy, że odpowiednio dostosowane osiedlanie emerytów będzie szczęśliwym rozwiązaniem tych stosunków. Tu też należy w pierwszym rzędzie przystąpić do osiedlania emerytów, poddając tem samem moje wnioski praktycznej próbie.

Również jednak ustawowe ubezpieczenie pracowników umysłowych znalazło się w większości państw w trudnem położeniu. W Austrii musiano sięgnąć do obniżenia świadczeń. Inne państwa pójda również jej śladem. Tu należy zrobić drugi krok na drodze do osiedlania emerytów. Łatwiej bowiem można obniżyć renty skoro się dało renciście warunki do życia, które to warunki wyrównują prawie zupełnie tę obniżkę. Ponadto instytucje ubezpieczeniowe rozporządzają środkami do założenia osiedli, które stanowią dla nich obok możliwości przebudowy rent, dogodną lokatę kapitału. Nie należy bowiem zapominać o tem, że po amortyzacji kosztów założenia, — które jeżeli chodzi o pracowników umysłowych w całości pokrywane są przez osiedlających się, — w rękach właścicieli osiedli pozostaje pełnowartościowa posiadłość, która daje stały dochód.

Jak już o tem kilkakrotnie wspominałem, zarówno jeżeli chodzi o założenia podstawowe jak i o szczegóły mojego projektu, muszę skierować do mojej pracy. Chcę tylko na końcu podkreślić korzyści, jakie wynikną dla szeregu dziedzin z osiedlania emerytów, a mianowicie: zwolnienie miejsc pracy, utworzenie nowych stanowisk, ożywienie gospodarcze, stworzenie nowych kapitałów oszczędnościowych, polepszenie zdrowotności społecznej, pobudzenie powrotu na rolę oraz uspokojenie polityczne.

Następna reforma z 1933 r. utrzymała zasady reformy z 1930 r., wprowadziła jednak nadto urządzenia, mające na celu uzyskiwanie równowagi finansowej przez słabsze finansowo instytucje ubezpieczenia na wypadek choroby w drodze centralnie administrowanego funduszu wyrównawczego, który powstaje z części wpływów wszystkich instytucji ubezpieczenia na wypadek choroby, i z którego są udzielane subwencje i kredyty instytucjom, znajdującym się wskutek lokalnych warunków gospodarczych i społecznych w trudnym położeniu majątkowym. Reforma z 1933 r. wprowadziła, ze względów gospodarczych, wyłączenie z obowiązku ubezpieczenia na wypadek choroby pracowników, zatrudnionych w rolnictwie z obowiązkiem jednak ponoszenia kosztów pomocy leczniczej, w zakresie, przewidzianym w obowiązującym ubezpieczeniu, bezpośrednio przez pracodawców — pod nadzorem lekarzy urzędowych. Skutki tej reformy nie mogły być jeszcze należycie ustalone — wymaga to badań i studjów, które już zostały podjęte. Ostatnie reformy dopuściły również wyłączenie z obowiązku ubezpieczenia na wypadek choroby (oraz emerytalnego) pracowników związków samorządowych i instytucji wojskowych pod warunkiem bezpośredniego zorganizowania przez nie pomocy leczniczej (i zapewnienia świadczeń emerytalnych) w granicach, przewidzianych w przepisach ubezpieczeniowych.

5. W pierwszych kilkunastu latach w strukturze organizacyjnej, najpierw tylko w ubezpieczeniu na wypadek choroby, a od 1928 r. również w ubezpieczeniu pracowników umysłowych w Polsce, obok terytorjalnych odrębnych instytucji ubezpieczeń społecznych, istniały również związki tych instytucji, mające na celu uzupełnianie i koordynowanie ich działalności. W ubezpieczeniu na wypadek choroby istniały związki, obejmujące części terytorjum państwa, związki okręgowe, i ponadto związek ogólnopństwowy, nie obejmujący tylko instytucji o mieszanym systemie terytorjalno-zakładowym, przejętym w drodze sukcesji. W ubezpieczeniu pracowników umysłowych w czasie od 1928 r. do końca 1933 r. istniał jeden związek, czterech odrębnych pod względem organizacyjnym terytorjalnych zakładów, wykonywujący — prócz ujednostajnienia i koordynacji działalności tych instytucji — również czynności, związane z wyrównywaniem obciążeń, gdyż Zakłady U. P. U. pod względem finansowo-technicznym tworzyły jedno ubezpieczenie. W ostatnich jednak latach okręgowe związki instytucji ubezpieczenia na wypadek choroby zostały skasowane, a następnie ogólnopństwowy związek tych instytucji został przekształcony na odrębną instytucję, nadrzędną ubezpieczenia na wypadek choroby o uprawnieniach do kontroli i normowania niektórych dziedzin działalności terytorjalnych instytucji ubezpieczenia na wypadek choroby. W ubezpieczeniu pracowników umysłowych, obejmującym działy ubezpieczenia emerytalnego i na wypadek braku pracy, cztery zakłady terytorjalne i ich związek zostały przekształcone na jedną instytucję, obejmującą cały teren państwa i działająca przy pomocy lokalnych ekspozytur. W 1934 r. powołano do życia ponadto Izbę Ubezpieczeń Społecznych — odrębną instytucję, nie mającą pod względem formalnym charakteru związku, ale w której organizacji występował charakter związkowy i która miała na celu ujednostajnianie, normowanie i kontrolowanie innych instytucji ubezpieczeń społecz-

nych, wchodzących w skład tego systemu organizacyjnych.

Dalsza reforma z 1934 r. wprowadziła dalsze skomasowanie organizacyjne, gdyż połączyła pięć instytucji centralnych, obejmujących czynności koordynacyjno-upełniające w ubezpieczeniu na wypadek choroby, ubezpieczenie emerytalne i na wypadek braku pracy pracowników umysłowych, ubezpieczenie emerytalne robotników, ogólne ubezpieczenie od wypadków w zatrudnieniu i chorób zawodowych oraz czynności koordynujące, normujące i kontrolujące w tym całym zakresie — w jeden centralny Zakład, wykonujący ponadto nadzór nad terytorjalnymi instytucjami ubezpieczenia na wypadek choroby. Struktura wewnętrzna tego Zakładu nie jest przewidziana ustawą i jest pozostawiona do przepisów wykonawczych. W obrębie tej jednej instytucji ubezpieczeniowej pozostawiono jednak odrębność finansową poszczególnych działów ubezpieczenia o charakterze odrębnych osób prawnych. Ta nowa forma jest rodzajem wspólnej administracji, prowadzonej przez jedną instytucję na rachunek kilku różnych osób prawnych, nie mających wyrazu w odrębnej strukturze organizacyjnej. Krótki okres istnienia tej formy nie pozwala jeszcze na ocenę jej wartości praktycznej.

Należy nadto zaznaczyć, że przepisy dopuszczają powoływanie specjalnych instytucji w celu zarządzania funduszami o charakterze inwestycyjnym lub zbieraniem na inne, przyszłe wydatki przez instytucje ubezpieczenia na wypadek choroby.

6. W rozwoju organizacyjnym ubezpieczeń społecznych w Polsce w ostatnich latach, jak wynika z poprzednich uwag, przeważa tendencja do centralizacji i komasacji, nacgił jednak z zachowaniem odrębności w zakresie materialnym, oraz z zachowaniem odrębności organizacyjnych w tym zakresie, który jest uzasadniony względami genetycznymi, lokalnymi lub rodzajem zadań. Nie można, rzecz naturalna, uważać istniejącego stanu organizacyjnego za ostateczny, gdyż Polska — podobnie, jak niektóre inne państwa — szuka najprawdłowszych rozwiązań i powiązań i wprowadza zmiany w miarę uzyskiwania doświadczeń lub powstawania możliwości i usuwania przeszkód. Z tych powodów przedstawiony w tej części stan tylko w części jest wyrazem poglądów przyjętych, w części jest wynikiem utrzymywania przejściowego istniejącego stanu rzeczy, poprzedzającego możliwości zmian.

Jak wynika już z poprzednich uwag — Polska, podobnie jak kilka innych państw, utrzymała odrębność ubezpieczenia emerytalnego pracowników umysłowych, które do końca 1933 r. było wykonywane przez odrębne instytucje, w ciągu 1934 r. przez jedną odrębną instytucję, która równocześnie wykonywała ubezpieczenie tych pracowników na wypadek braku pracy, w 1935 r. wprowadzie wykonywanie tych ubezpieczeń jest powierzone jednej wspólnej dla różnych działów ubezpieczenia instytucji, ale te działy ubezpieczeń zachowały odrębność prawną i finansową.

W odmienny sposób została rozwiązana sprawa odrębności ubezpieczenia emerytalnego robotników, zatrudnionych w górnictwie i hutnictwie oraz w żegludze. Wszystkie te rodzaje robotników zostały objęte powszechnym ubezpieczeniem, wykonywanym w 1934 r. przez odrębną instytucję ubezpieczenia emerytalnego robotników, od początku 1935 r. przez wspólną insty-

tucję dla różnych działów ubezpieczenia z zachowaniem odrębności prawnej i finansowej ubezpieczenia emerytalnego robotników z tem jednak, że robotników, zatrudnionych w górnictwie i hutnictwie obowiązuje nieco wyższa składka ubezpieczeniowa (5.8 w stosunku do 5.2) oraz, że przysługują im wyższe uprawnienia, natomiast robotnicy, zatrudnieni w żegludze zostali utrzymani w ogólnorobotniczym systemie ubezpieczenia emerytalnego, a jedynie w drodze przepisów wykonawczych wprowadzono pewne, technicznego znaczenia raczej, modyfikacje, wynikające z odrębnych warunków pracy.

Wykonywanie ubezpieczenia na wypadek braku pracy robotników przez cały czas istnienia tego ubezpieczenia (od 1925 r.) jest powierzzone odrębnej instytucji, powiązanej z organami pośrednictwa pracy, która w 1935 r. została połączona z instytucją, utworzoną w 1933 r. i opartą na osobnych wpływach, której celem, poza wypłacaniem zasiłków doraźnych i organizowaniem pomocy w naturze dla pozbawionych pracy i nie mających uprawnień ubezpieczeniowych — jest przede wszystkim udzielanie kredytów i subwencji na roboty o charakterze publicznym w celu ograniczenia zakresu bezrobocia.

Charakter przejściowy ma utrzymywanie na części terytorjum państwa dwóch odrębnych instytucji ubezpieczenia emerytalnego: jedna dla ogółu robotników na tym terenie zatrudnionych ze względów prawnych (Górny Śląsk), druga wyłącznie dla robotników, zatrudnionych w rolnictwie (woj. poznańskie i pomorskie), ponieważ na pozostały teren nie wprowadzono narazie, ze względów gospodarczych, tego ubezpieczenia i opracowany w tym kierunku projekt nie został wprowadzony w życie. Również charakter przejściowy ma utrzymywanie na części terytorjum (b. z. pruski) instytucja, wykonywująca dla części robotników kolejowych ubezpieczenie emerytalne oraz ubezpieczenie dodatkowe dla tych robotników. Ponadto istnieją dwie lokalne instytucje ubezpieczenia dodatkowego, emerytalnego górników (Górny Śląsk) — którego organizacyjnie odmienne rozwiązanie może nastąpić w razie potrzeby, po studjach i ewentualnym rozciągnięciu dodatkowego ubezpieczenia górniczego również na pozostałe obszary.

7. Jednym z problemów, które Polska próbowała rozwiązać jest stosunek elementów, zainteresowanych w ubezpieczeniach społecznych do instytucji ubezpieczeń społecznych. Od sposobu określenia udziału w zarządzaniu i administracji — ubezpieczonych, pracodawców, władzy, wykonywującej nadzór oraz aparatu administracyjnego instytucji ubezpieczeń społecznych w dużym stopniu zależy sprawność, prawidłowość funkcjonowania oraz wysokość kosztów administracyjnych tych instytucji. W pierwszym okresie Polska oparła organizację instytucji ubezpieczeń społecznych na założeniu, że zarząd i w znacznym stopniu administracja temi instytucjami należy do organów kolegjalnych, złożonych z reprezentantów ubezpieczonych i pracodawców z przewagą ubezpieczonych. Naskutek późniejszych doświadczeń stwierdzono, że to założenie ma dużo ujemnych stron, gdyż utrudnia sprawne funkcjonowanie instytucji oraz osłabia odpowiedzialność aparatu administracyjnego, który ze względu na zawodowe poświęcanie się pracy w tych instytucjach dysponuje większym materiałem i w rzeczywistości nie może być zwolniony, ani nie powinien być ograniczony w pono-

szczeniu odpowiedzialności. To stwierdzenie miało zwłaszcza zastosowanie wówczas, kiedy wprowadzono system większych instytucji ubezpieczenia na wypadek choroby. Równocześnie uznano, że oprócz udziału w ogólnym kierownictwie instytucjami ubezpieczeń społecznych — ubezpieczonych i pracodawców jest wskazane wprowadzenie do tego kierownictwa elementu, powołanego przez państwową władzę nadzorczą na podstawie uznania kwalifikacyj fachowych, uzyskanych w praktyce lub drogą teoretycznych studjów.

Konsekwencją tych stwierdzeń było wprowadzenie reformy w 1930 r., której założenia zostały dotychczas utrzymane, zmian w strukturze organizacyjnej instytucji ubezpieczeń społecznych, polegających na tem, że bezpośrednie załatwianie spraw zostało powierzone administracji instytucji ubezpieczeń społecznych, natomiast organa kolegjalne, złożone z przedstawicieli ubezpieczonych, pracodawców i osób powołanych przez państwową władzę nadzorczą mają wykonywać obowiązki kontroli ogólnej, mają prawo decyzji w niektórych, zgóry określonych typach spraw, zwłaszcza w sprawach o charakterze majątkowym i pewnych kategoriach spraw świadczeniowych oraz mają nakreślać kierunek prac dla administracji. Sprawdzenie wartości tej koncepcji nie jest jednak możliwe na szerszą skalę, ponieważ była ona zrealizowana w stosunku do niektórych instytucji przejściowo z powodu częstych zmian organizacyjnych w ostatnich latach, spowodowanych poszukiwaniem, metodą doświadczalną, najprostszymi i najbardziej prawidłowymi rozwiązaniami i do czasu uznania organizacji za ustaloną na dłuższy czas — trwa prowizorium, polegające na zastępowaniu organów kolegjalnych przez jednostki (formalnie dopuszczalne jest również przez kolegja), powoływane przez państwową władzę nadzorczą. Zasady jednak przyjęte nie są kwestjonowane i są uznawane za słuszne.

Na podstawie doświadczeń uznaje się za pewne, że udział w ogólnym kierownictwie przedstawicieli ubezpieczonych i pracodawców, a zwłaszcza ubezpieczonych, jest niezbędny, gdyż ubezpieczenia społeczne realizują potrzeby, uznane za publiczne, wyrażające się w indywidualnych sytuacjach i do należytego zaspakajania tych potrzeb jest niezbędna nie tylko znajomość teoretycznych podstaw ubezpieczenia i przepisów prawnych, ale również duże znaczenie ma znajomość warunków życia tych zespołów ludzkich, które są objęte ubezpieczeniami. Łącznikiem pomiędzy temi potrzebami, a administracją powinni być przedstawiciele zainteresowanych sfer społeczno-gospodarczych, posiadający określone prawa oddziaływania na kierunek działalności instytucji ubezpieczeń społecznych. Z drugiej jednak strony uważa się również za niewątpliwie, z przyczyn wyżej podanych, że administrowanie kolegjalne ma tak wiele ujemnych stron, iż nie jest wskazane utrzymywanie pierwotnej koncepcji, — przeciwnie uważa się, iż oderwanie reprezentacyjnych organów od bezpośredniej administracji przy utrzymaniu równoczesnym prawa do kontroli na podstawie szczegółowych sprawozdań i wytyczanie kierunku prac — nadaje tym organom większą możność oddziaływania na istotny charakter pracy i sposób funkcjonowania instytucji ubezpieczeń społecznych.

Te zagadnienia organizacyjne, sięgające jednak również w dziedziny budowy społecznej, wiążą się z innym zagadnieniem, które również ma znaczenie organi-

zacyjne — z kwestją zakresu i sposobu wykonywania nadzoru państwowego. W Polsce uznano za słuszne zakreszenie nadzorcowi państwowemu dalekoidącego zakresu, gdyż — prócz uprawnień do badania i decyzji z punktu widzenia prawnego — państwowej władzy nadzorczej przysługuje również prawo oceny z punktu widzenia celowości i skuteczności, prawo zatwierdzania lub nadawania szczegółowych przepisów, zatwierdzania kierowników administracji instytucyj ubezpieczeń społecznych i t. d. Te szerokie ramy mają w znacznej części charakter uprawnień, które mogą, ale nie muszą być wykorzystywane, w niektórych grupach spraw łączą się z obowiązkiem współdziałania w zarządzaniu instytucjami ubezpieczeń społecznych. Pochodzi to z powodu stosunku do ubezpieczeń społecznych, które uważa się za jeden z ważnych instrumentów polityki wewnętrznej państwa, za zjawisko o znaczeniu publicznym i z powodu przechodzenia okresu zmian w strukturze i zakresie ubezpieczeń społecznych. Istnieje jednak świadomość, że nadzór państwowy zbyt drobiazgowy, zacieranie granicy pomiędzy nadzorowaniem, a współkierownictwem — może ujemnie oddziaływać na pracę instytucyj ubezpieczeń społecznych i jej wyniki, i że w miarę możliwości i ustalania się stosunków — zakres nadzoru powinien ulegać ograniczeniu. Jednym z przykładów ograniczenia nadzoru państwowego jest zwinięcie na początek 1935 r. państwowych urzędów ubezpieczeń społecznych, które wykonywały nadzór nad instytucjami ubezpieczenia na wypadek choroby i przeniesienie go na ogólną centralną instytucję ubezpieczeń społecznych, powołaną, pomiędzy innymi, do koordynowania i technicznego udoskonalania prac w instytucjach ubezpieczenia chorobowego.

Polska szuka przeto rozwiązania tych problemów po drodze wypadkowej, uwzględniającej publiczny charakter ubezpieczeń społecznych, ich społeczne cele oraz potrzeby możliwie prostej, sprężystej i mającej poczucie odpowiedzialności administracji ubezpieczeniowej.

8. Przechodzę do ostatniego problemu, wiążącego się z zagadnieniami organizacyjnymi, do problemu kosztów administracyjnych. Rzecz oczywista dążeniem zarówno państwowej władzy nadzorczej, jak również władz instytucyj ubezpieczeń społecznych — jest uchwycenie właściwych kryteriów oceny wysokości kosztów administracyjnych oraz ich możliwe obniżenie. Zagadnienie to było — i w znacznym stopniu jest nadal — trudne do rozwiązania. Przy istnieniu różnych systemów ubezpieczeniowych, różnego typu organizacji, różnych warunkach techniki pracy i oddziaływania lokalnych warunków — znalezienie ogólnych kryteriów nie było możliwe i zdawano sobie sprawę, że tendencja do silnego i mechanicznego obniżania kosztów administracyjnych może okazać się w skutkach niebezpieczna. Niskie koszty administracyjne mogą bowiem pochodzić również z powodu nieprawidłowego wykonywania zadań i powodować albo szkody społeczne, bieżące lub przyszłe, albo mogą spowodować w przyszłości konieczność znacznego podwyższenia tych kosztów w celu usunięcia braków i niedomagań, wywołanych zbyt niskimi kosztami w poprzednich latach.

W ocenie wysokości kosztów administracyjnych stosowano przez pierwsze lata naogół kryterjum stosunku do przepisu składek, posiłkowo również do wysokości wydatków na świadczenia, ostatnio zaś najczęściej stosuje się kryterjum stosunku na 1 ubezpieczonego.

Oczywiście żadne z tych kryteriów nie może być uznane za wystarczające i doskonałe i nabiera wartości dopiero po zaznajomieniu się i po wyjaśnieniu czynników, oddziaływających na wysokość cyfr. W celu scharakteryzowania wysokości kosztów administracyjnych w Polsce w ostatnich latach, w okresie spadku ilości ubezpieczonych, w związku z kryzysem gospodarczym w różnych działach ubezpieczeń i w różnych instytucjach ubezpieczeniowych oraz tendencji tej wysokości na 1 ubezpieczonego — pozwolę sobie na przytoczenie niektórych cyfr, zaczerpniętych z drukującego się zestawienia statystycznego, dotyczącego ubezpieczeń społecznych w Polsce w latach 1925 — 1933 r.

Koszty administracyjne według tego kryterjum przejawiały, naogół, tendencję wzrostu, co jest zrozumiałe, gdyż proces kształtowania się ilości osób ubezpieczonych w jednym kierunku normalnie powodować powinien odwrotny proces kształtowania się wysokości kosztów administracyjnych w stosunku do 1 ubezpieczonego, poza wypadkami, kiedy odmienny kierunek tego procesu został spowodowany zarządzeniami zewnętrznymi, jak znacznym obniżeniem wysokości wynagrodzeń albo daleko idącymi zmianami organizacyjnymi. Interesującym jest w tych cyfrach, że pomiędzy poszczególnymi instytucjami ubezpieczeń społecznych, wykonywujących prace w tych samych działach ubezpieczeń, na różnych lub nawet takich samych podstawach prawnych — zachodziły daleko idące różnice, których wyjaśnienie gruntowne bez szczegółowych studjów nie jest możliwe. Stwierdzenie tych różnic ułatwi jedynie sformułowanie zadań, związanych ze sposobem i kierunkiem studjów nad zagadnieniem wysokości kosztów administracyjnych.

W ubezpieczeniu na wypadek choroby i macierzyństwa przeciętna wysokość kosztów administracyjnych w 1931 r., kiedy ilość ubezpieczonych osiągnęła największą cyfrę (2.562.389) osób — wynosiła na 1 ubezpieczonego — 12,11 zł. w 1933 r., kiedy ilość ubezpieczonych znacznie spadła do cyfry (2.068.606) osób — spadła do cyfry 10,41 zł. W instytucjach ubezpieczenia od wypadków w zatrudnieniu, których przed dniem 1 stycznia 1934 r. było cztery — przeciętna wysokość kosztów administracyjnych w 1929 r. w czasie osiągnięcia największej ilości ubezpieczonych (3.832.557) — wynosiła 1,66 zł., a w 1933 r., kiedy ilość ubezpieczonych obniżyła się znacznie (3.115.825) — podniosła się do 2,02 zł., przyczem pomiędzy poszczególnymi instytucjami wahała się w 1933 r. od 0,71 zł. do 4,02 zł. Jeszcze większe różnice istniały pomiędzy instytucjami ubezpieczenia emerytalnego robotników przed dniem 1 stycznia 1934 r., którem było objętych w 1929 r. 931.941 osób, w 1933 r. — 670.539 osób, a po wprowadzeniu z dniem 1 stycznia 1934 r. powszechnego ubezpieczenia emerytalnego robotników, (łącznie z robotnikami zatrudnionymi w rolnictwie, podlegających temu ubezpieczeniu tylko na 12,1% terytorjum Polski) — około 2.000.000 osób. Wysokość tych kosztów w 1929 r. wahała się od 1,78 zł. do 10,73, a w 1933 r. od 2,92 zł. do 18,47 zł. Na podstawie ogólnej znajomości instytucyj ubezpieczeń, których te cyfry dotyczą, można postawić przypuszczenie, że te olbrzymie różnice tłumaczą się odmiennymi systemami ubezpieczeń i różnicami w ilości ubezpieczonych według zasady, że w bardzo małych instytucjach obciążenie składki ubezpieczonego kosztami administracyjnymi jest większe, niż w instytu-

cjach, obejmujących większą ilość ubezpieczonych. W dodatkowym ubezpieczeniu pracowników, zatrudnionych w górnictwie i kolejnictwie na części terytorjum państwa, obejmującym w 1929 r. — 132.985 osób, a w 1933 r. — 86.277 osób — wysokość kosztów administracyjnych wynosiła — 10.24 zł. i 11.07 zł. W ubezpieczeniu emerytalnym pracowników umysłowych ilość osób, objętych ubezpieczeniem osiągnęła najwyższą cyfrę w 1930 r. 263.057, która spadła w 1933 r. do cyfry 231.510 osób (w 1934 r. podniosła się do cyfry — 267.632), a koszty administracyjne wynosiły w 1930 r. 14.47, w 1933 r. — 15.46 zł. W ubezpieczeniu na wypadek braku pracy pracowników umysłowych, administrowanem wspólnie z ubezpieczeniem emerytalnym tych pracowników, wysokość kosztów administracyjnych wynosiła w 1930 r. 4.61, najwyższe napięcie osiągnęła w 1932 r. — kiedy wysokość tych kosztów wynosiła 8.14 zł., a obniżyła się w 1933 r. do 6.48 zł. W ubezpieczeniu na wypadek braku pracy robotników w 1929 r., kiedy tem ubezpieczeniem objętych było 1.004.913 osób — koszty administracyjne wynosiły — 5.74 zł., a w 1933 r. kiedy ilość ubezpieczonych spadła do 696.023 osób podniosły się do cyfry — 6.72 zł. na 1 ubezpieczonego.

W roku 1934 w organizacji ubezpieczeń społecznych w Polsce zostały wprowadzone głęboko sięgające zmiany organizacyjne, przyczem pod względem administracyjnym czynności, związane z ewidencją ubezpieczonych i pracodawców, wymiarem i ściąganiem składek oraz przygotowywaniem wniosków w sprawie zgłoszonych roszczeń o świadczenia, zostały przekazane dla wszystkich rodzajów ubezpieczeń instytucjom lokalnym ubezpieczenia na wypadek choroby (ubezpieczalnie społeczne), przekształconym skutkiem tego na lokalne i podstawowe instytucje ubezpieczeniowe. Koszty administracyjne są dzielone na dwie grupy: a) kosztów z tytułu własnych czynności i b) czynności wspólnych na rzecz różnych działów ubezpieczeń. Kosztami administracyjnymi tej drugiej grupy obciążono poszczególne rodzaje ubezpieczeń według klucza, ustalonego prowizorycznie, który wynosił rocznie, bez kosztów wstępnych badań lekarskich, w stosunku do ubezpieczenia emerytalnego i na wypadek braku pracy pracowników umysłowych 8 zł. na 1 ubezpieczonego w stosunku do ubezpieczenia emerytalnego robotników — 2.50 zł., a dla części terytorjum, na którym to ubezpieczenie istniało już przed dniem 1 stycznia 1934 r. — 3 zł., w stosunku do ubezpieczenia od wypadków, bez pracowników rolnych — 2 zł., a w stosunku do tego ubezpieczenia pracowników rolnych, których ewidencja indywidualna nie jest prowadzona — 10% przypisu składek. Należy przytem stwierdzić, że globalna suma kosztów administracyjnych w ubezpieczeniach społecznych w Polsce w 1934 r., pomimo wprowadzenia na znacznym terenie państwa ubezpieczenia emerytalnego robotników w 1934 r. uległa obniżeniu. W 1935 r. skutkiem dalszej reformy, o której już wyżej była mowa, polegającej na skomasowaniu administracji dla różnych działów ubezpieczenia w jednej instytucji, z pozostawieniem w poprzednim charakterze instytucji lokalnych — podział kosztów administracyjnych pomiędzy poszczególne rodzaje ubezpieczeń, w tej instytucji będzie dokonywany według klucza narazie nieustalonego; efektu finansowego tej reformy obecnie jeszcze ocenić się nie da. Określenie przyczyn dużych,

w niektórych wypadkach bardzo znacznych odchylen w wysokości kosztów administracyjnych i próba określenia wytycznych w sprawie prawidłowych wysokości tych kosztów — wymaga szczegółowych i dokładnych badań. Z obserwacji i ogólnej analizy istniejących różnic wynika, że te przyczyny — poza warunkami gospodarczymi i kulturalnymi poszczególnych terenów dadzą się sprowadzić przede wszystkim do następujących: a) natury prawnej, b) organizacji pracy, c) techniki pracy, d) kwalifikacyj pracowników i e) systemów wynagrodzeń pracowników. Jeżeli chodzi o oddziaływanie na wysokość kosztów administracyjnych norm prawnych — w Polsce istnieje duży materiał porównawczy wobec istnienia różnych systemów prawnych, częściowo zachowanych jeszcze, nawet po daleko posuniętej unifikacji prawnej. Analiza w tym zakresie niewątpliwie doprowadzi do wniosku, że przy ustalaniu norm prawnych względy techniczne - administracyjne powinny być brane pod uwagę oczywiście w takim zakresie, w jakim na to pozwalają interesy publiczne, które mogą przechylać szalę na stronę koncepcyj kosztowniejszych i kłopotliwszych w wykonaniu. Jeżeli chodzi o organizację pracy, o rozmiary terytorjalne i ilości ubezpieczonych, jakie powinny przypadać na instytucję — obserwacje w Polsce poczynione — zdają się przemawiać za tezą, że jest możliwe do wyprowadzenia pewne optimum, leżące na przeciętnej pomiędzy dużymi, a małymi instytucjami, poza tem, że duża centralizacja czynności grozi niebezpieczeństwami biurokratyzacji i odsunięcia się od potrzeb społecznych, co jest sprzeczne z charakterem ubezpieczeń społecznych.

Oczywiście ważną rolę w instytucjach ubezpieczeń społecznych, jako zmuszonych do wykonywania czynności masowych, odgrywa organizacja techniki pracy, jej mechanizacja do pewnych granic, segregowanie czynności na indywidualne i typowe, ustalanie trybu postępowania i czuwanie nad prawidłowym biegiem czynności. Pewną ale stosunkowo niewielką rolę odgrywać w tem mogą lub — ze względów społecznych — powinny maszyny — głównie jednak sprowadzać się to musi do odpowiednich wzorów, formularzy oraz instrukcyj w sprawie trybu postępowania, opartych na badaniach technicznych z uwzględnieniem przepisów prawnych. W tym kierunku w Polsce w ostatnich latach zrobiono wiele i wysiłki są prowadzone nadal.

Roli elementu pracowniczego, jego kwalifikacyj, nietylko intelektualnych, ale również moralnych nie ma potrzeby uzasadniać, można jedynie zaznaczyć, że należy rozróżnić w tym zakresie dwa główne typy kwalifikacji: a) umiejętność organizowania, kierownictwa i gospodarowania materiałem ludzkim, b) zdolności do systematycznej, uważnej i ofiarnej pracy. W Polsce element pracowniczy w ostatnich, zwłaszcza latach, miał ciężkie zadanie do wykonania — wobec częstych zmian w strukturze ubezpieczeń społecznych i zadanie to wykonał, jeżeli można wydawać sąd, w sposób zupełnie dobry.

Przy tej sposobności wydaje się wskazane zaznaczyć, że ubezpieczenia społeczne ze względu na swój charakter i strukturę, na daleko sięgające skutki wszelkich zmian w budowie ubezpieczeń społecznych — nie powinny podlegać silnym wstrząsom, a zmiany powinny być spokojnie przygotowywane, obliczane i opracowywane. W Polsce w dużym stopniu istnieje ta świadomość i tem się tłumaczy zjawisko, o którym na wstępie

wspomniałem, że powołano specjalną fundację instytucyj ubezpieczeń społecznych w celu prowadzenia badań i studjów i tej fundacji są powierzone zadania coraz nowe i głębiej sięgające w strukturę ubezpieczeń społecznych. Pomiędzy innymi przedmiotem studjów, zwłaszcza na tle porównawczem, powinny być zagadnienia, związane z organizacją i techniką pracy oraz wysokością kosztów administracyjnych.

9. Zagadnienia natury organizacyjnej, jakie stały przed Polską w ciągu ostatnich kilkunastu lat i które próbowała rozwiązywać, są częściowo jej wyłącznymi problemami, wynikającymi z jej warunków prawnych, społecznych, gospodarczych i z przyjętych w Polsce zasad, na jakich oparto strukturę ubezpieczeń społecznych, częściowo jednak, jak wynika z cennych informacji, publikowanych przez Międzynarodowe Biuro Pracy wydawnictw, dotyczących poszczególnych państw i instytucyj, zagadnieniami, które mogą również

zainteresować inne państwa, w których ubezpieczenia zostały oparte na odmiennych zasadach. Obok indywidualnych, narodowych cech w ubezpieczeniach społecznych jest cała skala cech wspólnych, wynikających z tych samych ogólnych, ludzkich założeń, przyczem można zaryzykować twierdzenie, że te wspólne cechy przeważają i w miarę ewolucji stosunków przeważać będą. Wzajemna wymiana własnych doświadczeń, spostrzeżeń i wyników naszych prac analitycznych — może się okazać bardzo owocna w skutki i przyczynić się do ogólnego postępu oraz do systematycznego wiązania, w drodze umów i konwencyj, ekspektatyw osób, przechodzących z ubezpieczenia w jednym państwie do ubezpieczenia w innym państwie. Służąc potrzebom „człowieka“, którego los miota z miejsca na miejsce — musimy wspólnymi siłami starać się, aby te potrzeby, uznane za dobro publiczne były możliwie najlepiej zaspokojone i zabezpieczone.

Dr. MARJAN MOSKWA

ZASTĘPCZE UBEZPIECZENIE EMERYTALNE PRACOWNIKÓW ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

(c. d.)

c) *Ustawa śląska z 20 kwietnia 1926 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów śląskich.*

Ustawa wylicza w art. 2 wśród kategorii funkcjonarjuszów śląskich, którym przysługuje zaopatrzenie emerytalne na zasadach zawartych w ustawie, pracowników Zakładu Ubezpieczeń Społecznych województwa śląskiego w Król. Hucie (Chorzowie). Postanowienie to, powtórzone w regulaminach służbowych b. Zakładu ubezpieczeń pracowników umysłowych i b. Zakładu ubezpieczeń od wypadków w Król. Hucie, stanowi podstawę uprawnień emerytalnych pracowników stałych Z. U. S., przejętych po b. Z. U. P. U. i b. Z. U. O. W. w Król. Hucie.

Ustawa przewiduje automatyczne stosowanie do emerytów zmian systemu uposażenia, zachodzących w odniesieniu do funkcjonarjuszów w czynnej służbie. Natomiast zmiany, dotyczące zaszeregowania, nie mogą mieć zastosowania do emerytów. Analogiczne postanowienie znajduje się również — jak uprzednio wspomniałem — w normach emerytalnych dla urzędników i niższych funkcjonarjuszów b. Zupu we Lwowie.

Pracownicy opłacają opłatę w wysokości 3% wzgl. 5% (po skasowaniu dodatku regulacyjnego) od uposażenia. Również przy przesunięciu do wyższej grupy wzgl. do wyższego szczebla opłacają przez rok takse w wysokości połowy różnicy między uposażeniem ostatnio pobieranem i uzyskanem. Z opłat powyższych winien być utworzony osobny fundusz.

W r. 1931 Zarząd i Rada Zawiadowcza b. Zakładu ubezpieczenia od wypadków powzięły na posiedzeniach w dniach 18 i 22 grudnia przy uchwalaniu preliminarza budżetowego na r. 1932 uchwały postanawiające w celu uniknięcia w przyszłości szybkiego wzrostu kosztów administracyjnych na wydatki emerytalne za-

silanie coroczne funduszu na ten cel przeznaczonego z dochodów nadzwyczajnych Zakładu a to przy ustalaniu każdorocznej kwoty repartycyjnej.

W wykonaniu tych uchwał Zarząd Zakładu Ubezpieczenia od Wypadków w Król. Hucie postanowił z początkiem r. 1933 przeznaczyć z funduszu obrotowego kwotę zł. 1.000.000 na fundusz emerytalny. Poza tem na ten sam cel w odniesieniu do pracowników oddziału rolnego Zakładu przeznaczono kwotę zł. 100.000.

Po wejściu w życie ustawy o ubezpieczeniu społecznem komisarz b. Z. U. O. W. we Lwowie powziął ponadto decyzję, ażeby z ważnością od 1 października 1934 r. Zakład — analogicznie do postanowień statutu emerytalnego dla urzędników i sług Zakładu lwowskiego — opłacał za pracowników przejętych po b. Z. U. O. W. w Chorzowie, a posiadających uprawnienia emerytalne składkę pieniężną 15% od sumy wypłacanych poborów służbowych tych pracowników.

Prawo do zaopatrzenia emerytalnego nabywa pracownik po nieprzerwanej conajmniej 10-letniej służbie. Wyjątkowo nabywa pracownik prawo do zaopatrzenia po nieprzerwanej conajmniej pięcioletniej służbie z powodu trwałej niezdolności do pracy, spowodowanej kalectwem lub chorobą, nabytą bez własnej winy po wstąpieniu do służby.

Ponadto jest przewidziane nabycie praw do zaopatrzenia emerytalnego bez względu na czas służby w wypadkach zaistnienia niezdolności do służby z powodu nieszczęśliwego wypadku, wynikłego skutkiem lub w czasie pełnienia obowiązków służbowych, z powodu działań wojennych w miejscu służbowego pobytu lub wreszcie z powodu chorób zakaźnych, panujących epidemicznie w miejscu służbowego pobytu.

W wypadku reaktywowania emeryta wlicza się przy ponownem przeniesieniu w stan spoczynku do wy-

sługi emerytalnej czas poprzedniej służby, uwzględniony przy poprzednim wymiarze emerytury.

Zaopatrzenie emerytalne wynosi do 10 lat służby włącznie 40% i wzrasta za każdy następny rok o 2.4%, nie może jednak przenosić 100% podstawy wymiaru zaopatrzenia emerytalnego.

Pracownikowi, który po co najmniej 10-letniej służbie stał się trwale niezdolnym do pracy, a ponadto utracił bez własnej winy co najmniej 95% zdolności do zarobkowania, dolicza się przy wymiarze zaopatrzenia emerytalnego 10 lat do czasu służby.

Jeżeli pracownik utracił zdolność do pracy skutkiem nieszczęśliwego wypadku w czasie pełnienia obowiązków służbowych, skutkiem działań wojennych w miejscu pobytu służbowego lub skutkiem chorób epidemicznych, panujących w miejscu służbowego pobytu, dolicza mu się do wysługi emerytalnej pewną ilość lat odpowiadającą procentowi utraconej zdolności do pracy. Granice utraty zdolności do pracy mogą wahać się od 35% — 100%, a odpowiadającą im ilość doliczanych lat od 2 — 10 lat. Zaliczenie dodatkowych lat służby z powyższego tytułu może nastąpić pod warunkiem stwierdzenia zaistnienia niezdolności do pracy skutkiem jednej z podanych wyżej przyczyn przez komisję lekarską i pod warunkiem zgłoszenia wypadku w ciągu roku od jego zajścia.

Czas czynnej służby wojskowej odbytej w czasie wojny od dnia rozpoczęcia działań wojennych do dnia zawieszenia broni liczy się podwójnie.

Przy ostatecznym obliczeniu lat wysługi emerytalnej części roku poniżej 6 miesięcy nie są zaliczane, natomiast części roku ponad 6 miesięcy przyjmuje się za cały rok.

Podstawę wymiaru emerytury stanowi uposażenie pobierane ostatnio w służbie czynnej.

W wypadkach przesiedlenia się, w ciągu roku od daty przeniesienia w stan spoczynku, do innej miejscowości emeryt ma prawo do zwrotu udowodnionych kosztów przesiedlenia w granicach do wysokości ryczałtu, przysługującego mu w służbie czynnej przy przesiedleniu z urzędu.

Zaopatrzenie emerytalne jest płatne miesięcznie z góry od pierwszego dnia miesiąca następującego po przeniesieniu w stan spoczynku. Prawo do pobierania zaopatrzenia gaśnie w wypadku śmierci emeryta lub w wypadku prawomocnego skazania emeryta za czyn karygodny, pociągającego za sobą utratę tego prawa wzgl. utratę zdolności do piastowania urzędu publicznego (na czas trwania tej niezdolności). Rodzinie takiego emeryta, pozostającej bez zaopatrzenia, może instytucja przyznać odpowiedni zasiłek w wysokości ustawowego zaopatrzenia wdowiego wzgl. sierocego.

Prawo do poboru zaopatrzenia emerytalnego ulega zawieszeniu na czas przebywania dłużej niż 6 miesięcy poza granicami Polski wzgl. wolnego miasta Gdańska bez zezwolenia instytucji, wypłacającej zaopatrzenie, — w razie utraty obywatelstwa polskiego, — na czas piastowania mandatu do sejmu lub senatu Rzeczypospolitej, wzgl. mandatu do sejmu śląskiego, — w razie wstąpienia do klasztoru, wreszcie na czas umieszczenia w domu inwalidów wzgl. w zakładach dla umysłowo chorych. Po usunięciu przyczyny, powodującej zawieszenie prawa, wypłaca się zaopatrzenie emerytalne od miesiąca następującego po zgłoszeniu się o zaopatrzenie.

Jeżeli emeryt obejmie jakiegokolwiek stanowisko w instytucji państwowej lub samorządowej za wynagrodzeniem, może pobierać tylko taką część zaopatrzenia, która wraz z tem wynagrodzeniem nie przekracza uposażenia przywiązanego do grupy, do której emeryt był ostatnio zaliczony w służbie czynnej.

Przeniesienie w stan spoczynku może nastąpić na prośbę pracownika bez względu na wiek, jeżeli pracownik z powodu ułomności cielesnej albo z powodu upadku sił fizycznych lub umysłowych stał się trwale niezdolny do pracy, jeżeli przekroczył 60 rok życia bez względu na zdolność do pracy, wreszcie jeżeli ukończył 55 lat życia i uzyskał prawo do pełnego uposażenia emerytalnego.

Władza przełożona może przenieść pracownika w stan spoczynku bez jego prośby, gdy pracownik z powodu choroby nie pełnił pracy dłużej niż przez rok, gdy z powodu upadku sił fizycznych lub umysłowych stał się trwale niezdolnym do prawidłowego pełnienia pracy, wreszcie gdy pracownik przekroczył 60 rok życia i uzyskał prawo do pełnego zaopatrzenia emerytalnego.

Pracownik ubiegający się o przeniesienie w stan spoczynku ma być poddany badaniu lekarza urzędowego. W wypadkach wątpliwych może być zarządzone przez władzę przełożoną ponowne badanie lekarskie. Również sam pracownik ma prawo domagać się ponownego badania komisyjnego, jeżeli wynik pierwszego badania lekarskiego wypadł dla niego niekorzystnie.

Przeciwko decyzjom w sprawach przeniesienia w stan spoczynku służy pracownikowi prawo skargi w zwykłej drodze prawa.

Czas służby podlegający normalnemu zaliczeniu do wysługi emerytalnej liczy się od dnia rozpoczęcia służby śląskiej. Do tego czasu wlicza się czas czynnej służby w wojsku polskim, o ile nie była spełniana równocześnie ze służbą śląską, oraz czas pracy, spędzonej w organizacjach, mających na celu przyłączenie ziem województwa śląskiego do państwa polskiego, nie wyłączając organizacji wojskowych, nie wcześniej jednak, niż od 1 listopada 1918, — jak również czas przebyty w niewoli, jeżeli pracownik dostał się do niej bez własnej winy.

Czas przebyty w czynnej służbie państwowej lub samorządowej zalicza się, o ile zaliczenie zostało przyznane w piśmie nominacyjnym.

Przy wymiarze zaopatrzenia emerytalnego odlicza się również czas obowiązkowej służby wojskowej oraz minimalny, przepisany ustawami czas wyższych studjów, jeżeli czas ten nie biegł równoległe z czasem służby w instytucji i jeżeli studja zostały zakończone przepisanymi egzaminami.

Doliczenie czasu służby wojskowej, niewoli i innego rodzaju policzalnej służby ma znaczenie dla wysługi emerytalnej, ale nie dla uzasadnienia prawa do emerytury (okresu wyczekiwania).

Do wysługi lat nie wlicza się czasu pracy przed ukończeniem 18 lat życia (wyjątek stanowi służba wojskowa na obszarze operacyjnym) i czasu urlopów bezpłatnych, z wyjątkiem urlopu otrzymanego na czas piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego do Sejmu wzgl. Senatu Rzeczypospolitej, oraz mandatu poselskiego do Sejmu Śląskiego.

W wypadkach przyznania emerytury z doliczeniem lat wskutek nieszczęśliwego wypadku służy insty-

tucji wypłacającej zaopatrzenie prawo trzykrotnego badania emeryta w ciągu 9 lat w okresach trzechletnich, licząc od dnia przeniesienia w stan spoczynku. W wypadkach, gdy komisja lekarska stwierdzi częściowe odzyskanie zdolności do pracy zarobkowej władza, która zdecydowała przeniesienie w stan spoczynku, może odliczyć częściowo lub całkowicie przyznane dodatkowo lata.

Jeżeli komisja stwierdziła całkowite odzyskanie zdolności do pracy, emeryt winien zostać powołany do czynnej służby. Odmowa powrotu do pracy powoduje utratę zaopatrzenia emerytalnego.

Emeryt chory umysłowo, nie posiadający oprócz emerytury innych źródeł utrzymania, może być na wniosek rodziny lub prawnego zastępcy umieszczony w jednym ze śląskich zakładów dla umysłowo chorych. Koszty leczenia i utrzymania pokrywa instytucja wypłacająca zaopatrzenie. Na czas leczenia ustaje pobór emerytury, jednakże żona i dzieci takiego emeryta mają prawo w tym okresie czasu do zaopatrzenia wdowiego wzgl. sierociego.

W wyjątkowych wypadkach emeryci mogą otrzymywać w razie choroby zasiłki.

Pracownik, który nie nabył prawa do emerytury, a opuszcza służbę z powodu trwałej niezdolności do pracy, spowodowanej chorobą lub kalectwem, zaistniałym bez własnej winy, wzgl. zostanie zwolniony ze służby z powodu zmian organizacji, otrzymuje jednorazową odprawę w wysokości trzymiesięcznego ostatnio pobieranego uposażenia w służbie czynnej.

Prawo do pensji wdowiej i sierociej jest prawem pochodnym, zależnym od nabycia praw emerytalnych przez męża względnie ojca.

Władza przełożona zmarłego pracownika może przyznać zaopatrzenie do wysokości pensji wdowiej niezaopatrzonemu ojcu lub matce, jeżeli zmarły pracownik nabył prawo do emerytury, nie pozostawił żony lub dzieci i był jedynym żywicielem swych rodziców.

Pensja wdowia wynosi pięćdziesiąt procent kwoty uposażenia emerytalnego, które zmarły mąż pobierał względnie do którego miałby prawo w chwili śmierci. Jeżeli śmierć nastąpiła skutkiem działań wojennych, wtedy pensja wdowia wynosi pięćdziesiąt procent pełnego uposażenia w stanie czynnym zmarłego męża.

Prawo do pensji sierociej nabywa się po ojcu. Jeżeli wdowa żyje i pobiera pensję wdowią, w takim razie pensja sieroca każdego dziecka wynosi jedną czwartą pensji wdowiej. Jeżeli wdowa nie żyje, względnie nie ma prawa do pensji wdowiej lub je utraciła, pensja sieroca dla każdego dziecka wynosi połowę pensji wdowiej. Pensja sieroty zupełnej wynosi dwie trzecie pensji wdowiej.

Prawo do pensji sierociej może być nabyte również po matce. W wypadku nabycia prawa do pensji po ojcu i po matce równocześnie, wypłaca się sierocie pensję wyższą. Sierota po matce może nabyć za życia ojca prawo do pensji, jeżeli ojciec jest niezdolnym do pracy i nie może dziecku zapewnić utrzymania. Pensja sieroca po matce wynosi jedną szóstą część jej zaopatrzenia emerytalnego.

Łączna kwota pensji sierocych bez względu na ilość dzieci nie może sama, ani łącznie z pensją wdowią przekraczać wysokości zaopatrzenia emerytalnego, przysługującego zmarłemu ojcu.

W wypadku powołania pracownika do służby wojskowej na skutek mobilizacji i zaginięcia jego na terenie działań wojennych, żona i dzieci otrzymują tymczasowe zaopatrzenie emerytalne w wysokości należnego im ewentualnie stałego zaopatrzenia. W wypadku stwierdzonej dezercji prawo do tymczasowego zaopatrzenia gaśnie.

W wypadku odnalezienia się zaginionego potracą się przy wypłacie zaległego uposażenia kwoty wypłacane rodzinie tytułem tymczasowego zaopatrzenia.

Jeżeli zaginiony nie odnalazł się w ciągu dwu i pół lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym zawarto pokój, żona względnie dzieci powinny przed upływem tego okresu przedłożyć sądowe orzeczenie, stwierdzające ustalenie dowodu śmierci. W przeciwnym wypadku wypłata tymczasowego zaopatrzenia zostaje wstrzymana.

Orzeczenie sądowe służy za podstawę do przyznania stałego zaopatrzenia.

Wdowa nie ma prawa do pensji w wypadku zawarcia małżeństwa przez emeryta względnie jeżeli nastąpił sądowy rozdział wspólności małżeńskiej bez obowiązku męża do utrzymania żony.

Dzieci zrodzone w małżeństwie zawartem przez emeryta nie mają prawa do pensji sierociej.

Pensje wdowie i sieroce są płatne miesięcznie z góry. Prawo do poboru rozpoczyna się w pierwszym dniu miesiąca następującego po tym miesiącu, po którym zmarły pracownik pobrał ostatnio należne mu uposażenie czynne względnie emerytalne.

Dla dzieci urodzonych po tym terminie prawo do pensji rozpoczyna się od pierwszego dnia miesiąca po urodzeniu.

Jeżeli żądanie przyznania pensji wdowiej lub sierociej nie zostało zgłoszone w ciągu roku od dnia śmierci męża, względnie ojca lub matki, przyznaje się pobór pensji od pierwszego dnia miesiąca po dniu zgłoszenia. Jednakże w wypadku wykazania ważnych okoliczności, które uniemożliwiły wcześniejsze zgłoszenie się po zaopatrzenie, można je przyznać od terminu pobrania przez zmarłego ostatniego uposażenia czynnego.

Prawo do pensji wdowiej wzgl. sierociej zostaje w wypadku śmierci wdowy lub sieroty z końcem tego miesiąca, w którym śmierć nastąpiła. Sieroty tracą prawo do pensji sierociej z chwilą ukończenia 18 roku życia wzgl. wcześniejszego zawarcia związku małżeńskiego. W wypadku odbywania studjów w zakładach naukowych można przyznać pensję sierocą do czasu ukończenia studjów, nie dłużej jednak niż do ukończenia 24 lat życia, który to termin w wyjątkowych okolicznościach może być przedłużony do ukończenia 27 lat życia.

Pobyt poza granicami państwa polskiego wzgl. wolnego miasta Gdańska przez czas dłuższy, niż pół roku, bez zezwolenia instytucji wypłacającej zaopatrzenie, powoduje zawieszenie prawa poboru pensji wdowiej wzgl. sierociej. Ten sam skutek powoduje wstąpienie do klasztoru, utrata obywatelstwa polskiego, objęcie jakiegokolwiek stanowiska w służbie państwowej śląskiej lub samorządowej z poborem stałego wynagrodzenia, piastowanie mandatu poselskiego lub senatorskiego, wreszcie uwzględnienie sierot przy wymiarze uposażenia funkcjonariusza śląskiego (ojczyrna, matki, macochy).

Jeżeli przyczyna powodująca zawieszenie prawa poboru ustanie, następuje ponowna wypłata nie wcześniej jednak, niż od pierwszego dnia miesiąca, następującego po zgłoszeniu się o wypłatę.

Wdowa po pracowniku, zawierająca ponowny związek małżeński, bądź zachowuje prawo do pensji wdowiej na wypadek ponownego owdowienia, bądź też może otrzymać na własną prośbę jednorazową odprawę. Odprawa wynosi dla wdów w wieku do 45 lat życia dwuletnią, powyżej zaś tego wieku jednoroczną kwotę pensji wdowiej.

Wdowa wstępująca w związek małżeński z obywatelem obcym otrzymuje odprawę tylko w wypadku stosowania wzajemności przez państwo, którego obywatelem jest mąż.

Jeżeli wdowa nabyła z tytułu zajmowania stanowiska w służbie śląskiej własne prawa emerytalne, może otrzymać tylko jedno zaopatrzenie według swego wyboru.

Wdowa po pracowniku, który zmarł w czynnej służbie przed uzyskaniem prawa do emerytury, otrzymuje jednorazową odprawę w wysokości połowy kwoty rocznego uposażenia zmarłego. Prawo to przysługuje jednak tylko w wypadku, jeżeli sama nie jest funkcjonariuszem śląskim, względnie nie pobiera emerytury z tytułu własnej służby.

Taka sama odprawa przysługuje sierotom bez ojca i matki w wieku poniżej 18 lat — po ojcu względnie po matce, o ile ci nie nabyli prawa do emerytury. Sieroty studujące w szkołach publicznych mogą otrzymać odprawę również w wieku powyżej 18 lat. Wypłata odprawy dla sierot następuje niepodzielnie. Jeżeli sieroty pochodzą z różnych małżeństw zmarłego pracownika, mogą otrzymać odprawy tylko wtedy, jeżeli pozostała wdowa nie skorzystała z własnego prawa do odprawy, względnie zrezygnowała na rzecz sierot.

Wdowa i sieroty po zmarłym w czynnej służbie pracownikowi mają prawo do zwrotu udowodnionych kosztów jednorazowego przesiedlenia się z miejsca służbowego zmarłego do przyszłego miejsca zamieszkania. Zwrot kosztów przysługuje do wysokości ryczałtu, przewidzianego dla pracowników w służbie czynnej przy przesiedleniach z urzędu. Z prawa tego może wdowa względnie sierota skorzystać w ciągu trzech lat od dnia śmierci męża wzgl. ojca. Uwzględnia się tylko przesiedlenia w granicach państwa, a w razie przesiedlenia się zagranicę, tylko koszty poniesione do granicy Rzeszy i politej.

W wypadku śmierci emeryta wdowa, która pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, otrzymuje niezależnie od zaopatrzenia względnie odprawy pośmiertne w wysokości trzymiesięcznego zaopatrzenia, pobieranego przez zmarłego. Pośmiertne w tej wysokości i pod tym samym warunkiem wspólności małżeńskiej przysługuje wdowie po żonie emerytce. W braku wdowy wzgl. wdowca uprawnionego do pośmiertnego, należy się ono w tej samej wysokości niepodzielnie dzieciom ślubnym, uprawnionym i pasierbom zmarłego, o ile pozostawały na jego utrzymaniu. W braku tych członków rodziny zwraca się udowodnione koszty leczenia i pogrzebu do wysokości pośmiertnego innym krewnym lub osobom postronnym, jeżeli zmarły nie pozostawił majątku ruchomego lub nieruchomego, wystarczającego na pokrycie tych kosztów.

d) Przepisy dotyczące emerytur urzędników etatowych Starostwa Krajowego w Poznaniu.

Przepisy dotyczące poborów i emerytur urzędników etatowych Starostwa Krajowego zostały wydane przez Wydział Krajowy w Poznaniu pod datą 24 września 1920 r. Uchwałami z 3 lutego, 15 czerwca i 26 października 1924 r. zostały wprowadzone uzupełnienia przepisów. Zarówno same przepisy jak i ich uzupełnienia zostały zatwierdzone przez b. ministerstwo dzielnicy pruskiej.

Zaopatrzenie wdów i sierot nosi określenie grosza wdowiego i sierocego, które to nazwy zostały przyjęte z niemieckich przepisów emerytalnych.

Emerytury, grosz wdowi i sierocy, są wypłacane w ćwierćrocznych ratach zgóry.

Prawo do emerytury przysługuje urzędnikowi etatowemu, który po skończonym 25-tym roku życia urzędował przynajmniej trzy lata — w razie niezdolności do pracy lub w razie ukończenia 60 lat życia (bez względu na zdolność do pracy). Jeżeli pracownik przed ukończeniem 25 lat życia lub podczas pierwszego trzylecia pracy stanie się niezdolnym do pracy skutkiem choroby lub wypadku, zaistniałego przy pracy lub z okazji sprawowania obowiązków służbowych, otrzymuje również emeryturę. Pracownikowi zwolnionemu dyscyplinarnie nie przysługuje prawo do emerytury, chyba że sąd dyscyplinarny w wyroku przyzna ją w całości lub w części.

Emeryturę oblicza się od uposażenia zasadniczego i od dodatków za wysługę lat (okresów wzrostu uposażenia). Emerytura wynosi za pierwsze trzy lata pracy dwanaście setnych ($\frac{12}{100}$) ostatnio otrzymywanych poborów, za każde z następnych 7 lat pracy po cztery setne ($\frac{4}{100}$), za każdy dalszy rok pracy po dwie setne ($\frac{2}{100}$) poborów. W sumie emerytura nie może wynosić więcej niż uposażenie, od którego się ją oblicza. Do wysługi lat liczy się lata pracy od ukończenia 18 lat życia.

Emeryt, przyjmujący zatrudnienie i pobierający w związku z tem uposażenie, nie otrzymuje emerytury o tyle i tak długo, o ile i jak długo owo drugie uposażenie wynosi więcej niż połowę emerytury.

Grosz wdowi wynosi połowę tego, co mąż pobierał jako emeryturę wzgl. coby był pobierał, gdyby w chwili śmierci był już na emeryturze.

Prawo do grosza wdowiego nie przysługuje wdowie, jeżeli małżeństwo zostało zawarte podczas trzech miesięcy przed śmiercią w celu zapewnienia poboru grosza wdowiego, jeżeli małżeństwo zawarto w ciągu roku przed śmiercią podczas choroby, która spowodowała śmierć a chory o niej wiedział, jeżeli małżeństwo zostało zawarte po postawieniu wniosku o przeniesienie w stan spoczynku, wreszcie jeżeli uchylono sądownie wspólność pożycia małżeńskiego i mąż nie miał prawnego obowiązku utrzymywania żony.

Prawo do poboru grosza wdowiego powstaje z upływem tego kalendarzowego ćwierćrocza, za które zapłacono pensję wzgl. emeryturę, gaśnie zaś z upływem tego kalendarzowego ćwierćrocza, w którym wdowa wychodzi za mąż lub umiera.

Do grosza sierocego mają prawo do ukończenia 18 lat życia dzieci własne, legitymowane, adoptowane, pasierbowie i — w odniesieniu do urzędniczek — dzieci nieslubne, o ile nie wstąpiły w związki małżeńskie, nie

utrzymują się same względnie nie posiadają zaopatrzenia z jakiegokolwiek tytułu. Między 18 a 24-tym rokiem życia przysługuje prawo do grosza sierociego tym dzieciom, które skutkiem ułomności fizycznych lub umysłowych nie mogą dostatecznie zarabiać na swoje utrzymanie względnie nie zarabiając zawodowo uczęszczają do szkół publicznych (szkół uzupełniających nie bierze się pod uwagę).

Grosz sierocy wynosi $\frac{1}{3}$ emerytury ojca, jeżeli wdowa żyje i pobiera grosz wdowi, pozatem $\frac{2}{3}$ emerytury. Prawo do grosza sierociego powstaje z upływem tego kalendarzowego ćwierćrocza, za które zapłacono pobory czynne lub emeryturę, gaśnie zaś z upływem tego kalendarzowego ćwierćrocza, w którym dziecko ukończyło 18 (wzgl. 24) lat życia, zmarło lub zawarło związek małżeński. Grosz wdowi łącznie z groszem sierocym wzgl. łączny grosz sierocy dla kilku sierot (w razie niepłacenia grosza wdowiego) nie może wynosić więcej niż emerytura zmarłego.

Emeryturę, grosz wdowi i sierocy traci się za czas stałego zamieszkiwania osób uprawnionych bez zezwolenia władzy asygnującej poza granicami państwa polskiego dłużej niż pół roku wzgl. na czas utraty obywatelstwa polskiego.

W wypadku śmierci urzędnika (urzędniczki) wzgl. emeryta (emerytki) otrzymuje wdowa (wdowiec) wzgl. dzieci za kalendarzowe ćwierćrocze, następujące po

śmierci wszystkie pobory (pensję, dodatki), któreby otrzymał zmarły.

e) Ordynacja służbowa dla urzędników Poznańskiego Wojewódzkiego Związku Komunalnego.

Przeniesienie w stan spoczynku i wymiar zaopatrzenia emerytalnego, grosza wdowiego i sierociego, następuje według przepisów o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych.

Jeżeli pracownik umrze przed upływem okresu czasu, wymaganego do uzyskania uprawnień do zaopatrzenia emerytalnego, wdowa i sieroty mogą otrzymać grosz wdowi i sierocy, o ile żyją w niedostatku.

W razie śmierci pracownika stałego (pracownicy) należy się wdowie (wdowcowi) względnie dzieciom na pokrycie kosztów pogrzebu pośmiertne w wysokości trzymiesięcznego uposażenia, pobieranego ostatnio przez zmarłego.

W razie braku wymienionych powyżej członków rodziny i niewystarczalności spadku na pokrycie kosztów pogrzebu, można przyznać pośmiertne także innym krewnym, a osobom niespokrewnionym ze zmarłym zwrot udowodnionych wydatków na koszty pogrzebu do wysokości trzymiesięcznego uposażenia.

(d. c. n.).

M. BROJEWSKI

SYSTEM WYMIARU RENT

I.

Ubezpieczenia społeczne w Polsce od początku ich wprowadzenia w życie przechodzą wiele zmian ustrojowych o zakresie nieraz zasadniczym. Tego rodzaju zmiany obserwujemy nie tylko u nas; zachodzą one również w państwach, w których działalność ubezpieczeń społecznych ma za sobą wielkie tradycje i gdzie zdawałoby się, że treść i forma tych ubezpieczeń została na długi czas ustalona. Ostatnie lata depresji ekonomicznej i niepomyślnej konjunktury gospodarczej wpływają wybitnie na podejmowanie rewizji form ustrojowych tych organów społecznych, które przez swoją działalność związane są z życiem gospodarczym państwa i wywierać mogą w większym lub mniejszym stopniu swój wpływ na ogólną politykę gospodarczą danego kraju.

Olbrzymi kompleks zagadnień, jakie zawierają w sobie ubezpieczenia społeczne, nie mogą być siłą rzeczy rozpatrywane wszystkie naraz i zmiany wprowadzane dotyczą spraw najpilniejszych, rzucających się od razu w oczy, inne znowu — nie mniej ważne, — które jednak chwilowo pozornie nie wpływają bezpośrednio na życie gospodarcze i stosunki społeczne, odkładane są na plan dalszy. Dzięki temu wprowadzone zostały duże zmiany do ubezpieczeń na wypadek choroby, natomiast nieznaczne tylko do ubezpieczenia emerytalnego pracowników umysłowych.

Ubezpieczenie emerytalne pracowników umysłowych przy założeniu przeciętnej składki z kapitałowem pokryciem ekspektatyw oraz w związku z niedawnym okresem początku ubezpieczenia, w wyniku czego uprawnienia wszystkich ubezpieczonych są stosunkowo niewielkie, nie przedstawia na pozór konieczności doko-

nywania rewizji, gdyż składki bieżące nie tylko że wystarczają na pokrycie zapadłych i bieżących świadczeń ale rezerwa w formie kapitałów tego działu ubezpieczenia stale się zwiększa. Na brak głosów, które przemawiałyby za wprowadzeniem zmian w tym ubezpieczeniu wpływa też znaczna wysokość procentowa rent przyznawanych w tej chwili przez Zakład. I tak z jednej strony wysokie stosunkowo świadczenia przy niskiej składce, z drugiej strony wzrost rezerw ubezpieczeniowych — przyczyniły się do tego, że nie wprowadzono dotychczas znacznych zmian do ubezpieczenia emerytalnego pracowników umysłowych.

Przy pobieżnym nawet zanalizowaniu niektórych przepisów dotyczących ubezpieczenia emerytalnego pracowników umysłowych, w szczególności przepisów określających system wymiaru rent, sytuacja przedstawia się w sposób zgoła odmienny.

II.

Dotychczasowe przepisy określające wysokość świadczeń emerytalnych, a przede wszystkim art. 33 i 38 Rozp. Prezydenta Rzplitej o ubezp. pracown. umysł. postanawiają że:

- 1° podstawę wymiaru świadczeń emerytalnych stanowi przeciętna płaca podstawowa wszystkich miesięcy składkowych, podlegających zaliczeniu do ubezpieczenia,
- 2° renta składa się z kwoty zasadniczej i kwoty wzrostu;
- 3° kwota zasadnicza wynosi 40% podstawy wymiaru świadczeń emerytalnych, oraz
- 4° wzrost renty rozpoczyna się po przebyciu 120

miesiący składkowych i kwota ta wynosi $\frac{1}{6}\%$ podstawy wymiaru świadczeń za każde 12 miesięcy ubezpieczenia.

System ten uzależnia wysokość renty od dwóch czynników:

1) przeciętnej wysokości zarobków, podlegających zaliczeniu do ubezpieczenia w ciągu całego czasu ubezpieczenia oraz

2) długości okresu ubezpieczenia.

Wysokość podstawy wymiaru świadczeń uzależniona jest od każdorazowych zmian zarobków i w drodze prostego rachunku łatwo jest sprawdzić, że wpływ wysokości zarobku na wysokość renty jest stosunkowo znacznie większy niż wpływ czasu ubezpieczenia, który ma znaczenie tylko dla określenia procentowego stosunku renty w odniesieniu do podstawy wymiaru. Każda zmiana wysokości zarobku wpływa nie tylko na zwiększenie lub zmniejszenie dalszego wzrostu renty, ale i na podstawę jej wymiaru, powodując przez to zmianę wysokości poprzednio nabytych uprawnień, a więc zmianę, nie zawsze dającą się wyrównać przez odpowiednio dłuższy lub krótszy okres ubezpieczenia. Cechą charakterystyczną obecnego systemu wymiaru rent jest to, że część renty, mająca zasadniczy wpływ na wysokość jej całości, niezależna od ilości miesięcy składkowych i sumy przypisanych wzgl. wpłaconych składek, jest całkowicie uzależniona od każdorazowych zmian podlegającego zaliczeniu do ubezpieczenia zarobku.

Tęgo rodzaju system wymiaru rent w zastosowaniu do konkretnych wypadków przebiegów ubezpieczeń o zarobkach zmiennych, prowadzi do wyników niepożądanych i nierównych, które ująć można w następujące punkty:

- 1) jednakowemu ubezpieczeniu z tą samą sumą składek odpowiada niejednakowy wzrost renty,
- 2) przy dalszym ubezpieczeniu możliwe jest obniżenie nabytych uprawnień oraz
- 3) możliwe jest uzyskanie niższej renty wzamian za dłuższe ubezpieczenie i większą sumę wpłaconych składek.

Poza powyższymi wadami, tkwiącymi w systemie obecnego wymiaru, a które z punktu widzenia sprawiedliwości społecznej winny być usunięte nie wydaje się szczęśliwym pomysłem wprowadzenie kwoty wzrostu dopiero od 121 miesiąca składkowego. W okresie od 5 do 10 lat ubezpieczenia renta składa się wyłącznie z kwoty zasadniczej, która znowu ulega wahaniom w zależności od zmian zarobków. Okres ten, który zasługiwać może na miano martwego okresu ubezpieczenia, przyczynić się może do braku zainteresowania ze strony osób ubezpieczonych, a nawet w niektórych wypadkach może powodować nadużycia wśród ubezpieczonych przez uchylanie się od obowiązku ubezpieczenia. Okres ten szczególnie jest niekorzystny w obecnych warunkach gospodarczych, kiedy od kilku lat istnieje tendencja obniżania zarobków pracowników. Każde zmniejszenie zarobku wpływa ujemnie na wysokość podstawy wymiaru świadczeń, a zatem obniża nabyte uprawnienia, pomimo tego że ilość płaconych składek z każdym miesiącem wzrasta.

III.

Należałoby zbudować taki system wymiaru świadczeń emerytalnych, który mógłby usunąć błędy (przynajmniej rażące) systemu obecnego. Wymiar renty wi-

nien być tak określony, aby odpowiadał równocześnie dwóm zasadniczym postulatom, których zasada teoretyczna częściowo przyjęta była w przepisach o ubezpieczeniu pracowników umysłowych, a więc:

większa renta za większą sumę składek, oraz niemożność obniżenia nabytych uprawnień.

Realizując postulat, postawiony na pierwszym miejscu, nie można byłoby zastosować do naszego ubezpieczenia wzorów stosowanych w analogicznych instytucjach w państwach zachodnich (np. Niemcy, Czechosłowacja i t. p.), w których działające systemy oparte są na odmiennych założeniach społecznych; czynią bowiem wyraźny rozdział pomiędzy elementem gospodarczym i społecznym. Zasada tam przyjęta polega na tem, że kwota zasadnicza renty dla wszystkich grup zarobkowych jest jednakowa (element społeczny), natomiast różnice co do wysokości renty zachodzą tylko w kwocie wzrostu renty (element finansowy). Wskutek tego rozpiętość między rentami jest tam znacznie mniejsza niż u nas i niż rozpiętość zarobków, którym te renty odpowiadają; w klasach najniższych renty wynoszą 100% zarobków, w klasach najwyższych maksymalny wymiar renty po 40 latach ubezpieczenia wynosi 36,6% (Niemcy) i 66% (Czechosłowacja) zarobku. System ten, jak wspomniano, oparty jest na uzależnieniu wzrostu renty bezpośrednio od przypisanych składek z doliczeniem jednolitej dla wszystkich rent kwoty zasadniczej.

W naszym założeniu, podtrzymując w zasadzie idee zawartą w obecnych przepisach emerytalnych, należałoby przyjąć jako wyliczne:

- a) nabyte uprawnienia nie mogą ulegać zmniejszeniu bez względu na to, czy dalsze ubezpieczenie trwa przy zmniejszonych zarobkach,
- b) stosunek pomiędzy składkami a świadczeniami nie może zawierać dużych rozpiętości,
- c) wyeliminowanie okresu martwego ubezpieczenia, to znaczy wzrost renty będzie równomiernie od początku ubezpieczenia oraz
- d) wysokość świadczeń winna znaleźć całkowite pokrycie w określonej składce.

Słuszność postulatu wyrażonego pod a), który nie jest spełniony w obecnym systemie wymiaru rent, znajduje swoje głębokie uzasadnienie w motywach społecznych i finansowych. Postulat pod b) wyraża uzależnienie wysokości renty od wysokości i sumy składek; w tym wypadku element finansowy góruje nad elementem społecznym.

Jak wspomniano, nie słusznym jest wstrzymanie w drugim pięcioleciu narastania wysokości renty. Wzrost renty winien zasadniczo odbywać się od początku ubezpieczenia, natomiast uzyskanie tej renty winno być uzależnione od przebycia w ubezpieczeniu odpowiedniego okresu czasu (okres wyczekiwania).

W poszukiwaniu nowego systemu wymiaru rent należy dążyć, aby wysokość tych świadczeń nie była wyższa od wymiaru obecnego i w sumie, aby nie dawała większych obciążeń z tego tytułu dla Zakładu. Brak jest wprawdzie miarodajnych obliczeń matematycznych, któreby określiły na podstawie własnych materiałów statystycznych stosunek składki do obecnych świadczeń, jednak niewątpliwym jest, że składka na świadczenia emerytalne nie została określona za wysoko i spodziewać się raczej należy niewystarczalności składki. W tym stanie rzeczy dla zachowania równowagi finansowej funduszy emerytalnych, należy zbudować taki system wy-

miaru świadczeń, aby wysokość świadczeń mieściła się w obecnej wysokości składki.

Celem spełnienia postulatów wyrażonych poprzednio renta winna składać się zasadniczo z dwóch części, a mianowicie kwoty zasadniczej i kwoty wzrostu. Kwota zasadnicza musi być różna dla różnych grup zarobkowych, a to dla spełnienia warunku b). Wynikałoby z tego, że winna to być przeciętna z pewnej części albo całego okresu ubezpieczenia. Jako przeciętna przy zmiennych zarobkach zawierać ona będzie błędy, które tkwią w obecnym systemie, dlatego też udział kwoty zasadniczej w całości renty powinien być nieznaczny, szczególnie przy dłuższych przebiegach ubezpieczeń, może to być funkcja malejąca.

Kwotę wzrostu należy uzależnić od sumy składek policzalnych do ubezpieczenia; powstawałaby sprawa ustalenia współczynnika składek, który może być stały względnie różny w zależności od długości okresu ubezpieczenia.

Można też byłoby zbudować inny system, w którym kwota zasadnicza wyrażona byłaby liczbą stałą dla wszystkich grup zarobkowych ubezpieczonych, natomiast na kwotę wzrostu składałyby się dwa elementy, z których jeden uzależniony byłby od sumy składek policzalnych do ubezpieczenia, drugi zaś — funkcją długości okresu ubezpieczenia. System ten wymagałby poczynienia pewnych założeń i trafnego określenia współczynników; w praktyce wymagałby stosunkowo dużych obliczeń i nie zawsze byłby zrozumiały przez ogół.

Prosty w użyciu i dający w praktycznym ujęciu zadowalniające wyniki byłby następujący system wymiaru rent:

- 1° renta miesięczna (R) (inwalidzka i starcza) składa się z kwoty zasadniczej (Z) i kwoty wzrostu (W);
- 2° podstawą wymiaru kwoty zasadniczej (Z) jest przeciętna składka (P) z całego okresu ubezpieczenia, podstawą wymiaru kwoty wzrostu (W) jest suma całkowitych składek (S), należnych za podlegające zaliczeniu miesiące składkowe od początku do końca ubezpieczenia;
- 3° Wysokość kwoty zasadniczej (Z) wynosi po 60 m-cach składkowych 300%; podstawy wymiaru (P). Za każdy dalszy miesiąc, poczynając od 61 m-ca policzalnego do ubezpieczenia aż do 240 m-cy, czynnik procentowy wymiaru kwoty maleje o 1 i od 241 miesiąca zmniejszenie tego czynnika wynosi za każdy miesiąc 0,5 tak, że po 35 latach wzrostu, a łącznie po 40 latach ubezpieczenia kwota zasadnicza (Z) jest całkowicie wyeliminowana i równa się zero;

4° Kwota wzrostu (W) poczynając od pierwszego m-ca składkowego do 240 m-cy włącznie wynosi 2,5%, a od 241 do 480 m-cy składkowych 2,4% sumy składek (S), należnych za podlegające zaliczeniu wszystkie miesiące składkowe czyli $R = Z + W$.

Oznaczając liczbę m-cy składkowych przez n otrzymamy:

$$Z = 0,01 | 300 - (n - 60) | \cdot P; \text{ dla } 60 < n \leq 240$$

$$\text{ i } Z_1 = 0,01 | 300 - (240 - 60) - 0,5 (n - 240) | \cdot P;$$

$$\text{ dla } 240 < n < 480$$

po odpowiednim zredukowaniu wzory powyższe otrzymają formę:

$$Z = 0,01 (360 - n) \cdot P; \text{ dla } 60 < n < 240$$

$$Z_1 = 0,01 \left(240 - \frac{n}{2} \right) \cdot P; \text{ dla } 240 < n < 480$$

Tak samo kwota wzrostu (W):

$$W = 0,025 S \text{ dla } 60 < n < 240$$

$$\text{ oraz } W_1 = 0,024 S, \text{ dla } 240 < n < 480$$

stąd:

$$R = 0,01 (360 - n) \cdot P + 0,025 S \text{ dla } 60 < n < 240$$

oraz

$$R_1 = 0,01 \left(240 - \frac{n}{2} \right) P + 0,024 S, \text{ dla } 240 < n < 480$$

Ze względu na wprowadzenie do powyższych wzorów przeciętnej składki, która została użyta do obliczania kwoty zasadniczej, wzory te z punktu widzenia teoretycznego nie zawsze czynią zadość postulatowi a).

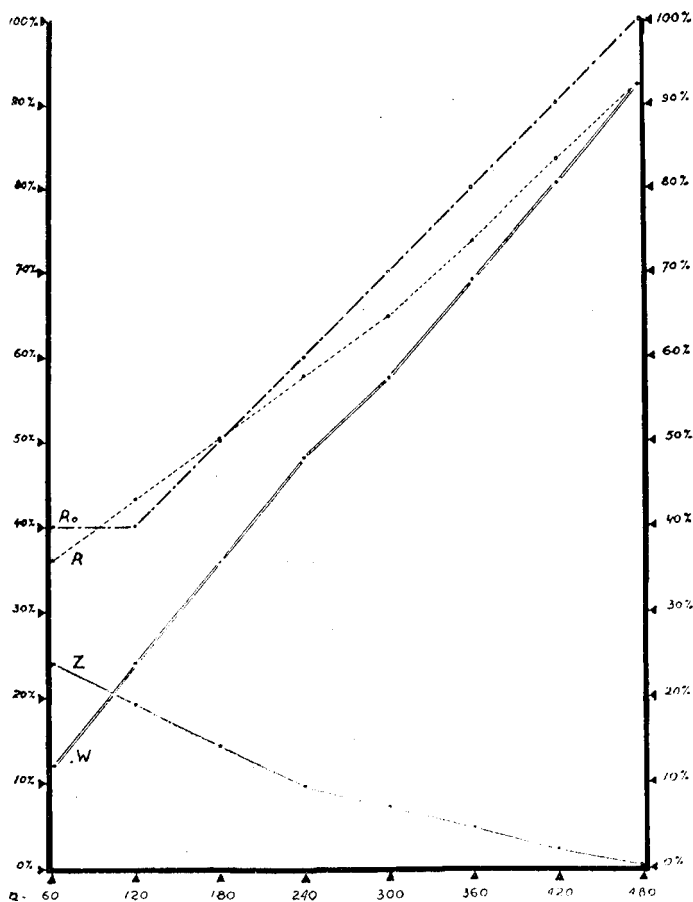
Dla usunięcia ewentualnych błędów, powstających wskutek zmian w zarobkach o dużej rozpiętości można byłoby czynnik P wyprowadzić jako przeciętną z pewnego okresu przebiegu ubezp., np. z okresu najwyższych zarobków, albo można byłoby przyjąć przeciętną z okresu najmniejszych wahań w zarobkach i wówczas odpowiednio dostosować współczynniki — inny dla kwoty zasadniczej i różny dla kwoty wzrostu. Kwestja określenia przeciętnej jak również doboru współczynników jest w założeniu sprawą drugorzędą, zasadniczo chodzi o system budowy wymiaru rent; przy ustalaniu jednak wspomnianych wielkości, które w efekcie mają wpływ na ogólną wysokość świadczeń należy kierować się zarówno względami społecznymi jak i finansowymi.

Przy ubezpieczeniu o zarobkach równych wartości renty, określone temi wzorami dla poszczególnych okresów ubezpieczenia (n) przedstawia poniższe zestawienie, w którym dla porównania z obecnie obowiązującym systemem wysokość renty została podana procentowo w stosunku do płacy podstawowej.

dla $n =$	60	120	180	240	300	360	390	420	460	480
Z										
w % w przeciętn. płacy .	24,—	19,2	14,4	9,6	7,2	4,8	3,6	2,4	1,2	0
W										
w % przec. płacy	12,—	24,—	36,—	48,—	57,6	69,22	74,88	80,64	88,32	92,16
$R = Z + W$	36	43,2	50,4	57,6	64,8	73,92	78,48	83,04	89,52	92,16
R_0										
(wymiar obecny)	40,—	40,—	50,—	60,—	70,—	80,—	85,—	90,—	96,67	100
$R - R_0$	-4	+3,2	+0,4	-2,4	-5,2	-6,08	-6,42	-6,96	-7,15	-7,84

Wysokości te ulegną pewnym wahaniom w zastosowaniu do konkretnych wypadków przebiegów ubezpieczeń o zarobkach zmiennych; im większe będą wahania w zarobkach tem odchylenia od podanych stosunków procentowych okażą się znaczniejsze.

Jak widać z powyższego zestawienia otrzymane nowe liczby procentowe są mniejsze od obecnego wymiaru renty; wzrost tych liczb w zależności od długości okresu ubezpieczenia jest łagodniejszy już od 241 m-ca składkowego. Największe odchylenie pomiędzy temi szeregi liczb uwidacznia się poczynając od 35 lat wzwyż ubezpieczenia. W ujęciu praktycznym nie ma to większego znaczenia, gdyż nieliczne tylko jednostki wśród ogółu ubezpieczonych będą miały za sobą tak długi okres ubezpieczenia. Po 5-ciu latach ubezpiecz. wysokość renty wypadła niższa o 4% od wysokości obecnej, natomiast wielkości te są równe już w 188 m-cu ubezpiecz. Jest to wynikiem zastosowania kwoty wzrostu od początku ubezpiecz. mniej więcej w równomiernej skali.

Przebieg krzywych wyobrażających wysokość procentową poszczególnych elementów w stosunku do przeciętnej płacy w zależności od długości okresu ubezpieczenia (n) a więc: kwoty zasadniczej (Z), kwoty wzrostu (W), renty projektowanej (R) i renty obecnej (R₀) ilustruje podany obok wykres.

W zakończeniu dla wykazania konkretnych różnic przy obliczaniu renty systemem obecnym i proponowanym podany jest typowy przykład przebiegu ubezpieczenia o zmiennych zarobkach.

U dwóch ubezpieczonych A i B powstały warunki uprawniające ich do świadczeń emerytalnych.

a) Przebieg ubezpieczeń:

ubezpieczony A:		ubezpieczony B:	
300 zł. przez 10 m-cy		300 zł. przez 20 m-cy	
720 " " 30 "		420 " " 80 "	
420 " " 20 "		360 " " 100 "	

	A	B
Suma płac	33.000 zł.	75.600 zł.
Suma składek (S)	2.640 "	6.048 "
Przeciętna płaca	550 "	378 "
Przeciętna składka (P)	44 "	30,24 "
Ilość m-cy (n)	60	200

b) Wymiar renty:

1) System obecny.

$$R'_0 = 550 \cdot 0,4 = 220 \text{ zł.} \quad R''_0 = 378 \cdot 0,5333 = 201,59$$

2) System projektowany:

$$R = Z + W$$

$$Z = 3 \cdot 44 = 132 \text{ zł.}$$

$$W = 0,025 \cdot 2640 = 66 \text{ "}$$

$$\text{Renta} = \dots = 198 \text{ "}$$

$$R = Z + W$$

$$Z = 1,6 \cdot 30,24 = 48,38$$

$$W = 0,025 \cdot 6048 = 151,20$$

$$\text{Renta} = \dots = 199,58$$

Przy systemie obecnym ubezpieczony A, który wpłacił zaledwie 45% sumy składek, jakie wpłacił ubezpieczony B i przy przeszło 3 razy krótszym okresie ubezpieczenia otrzymuje rentę o 9% większą od ubezpieczonego B. Taka niepożądana rozpiętość świadczeń nie zachodzi w danym przypadku przy wymiarze renty systemem proponowanym.

ORZECZNICTWO I OPINJE PRAWNE

OBOWIĄZEK UBEZPIECZEŃ

Z orzeczenia Sądu Najwyższego Izby Cywilnej z dnia 19 lutego 1935 r. L. C. I. 2166/34.

Personel kosmetyczny, jako niewymieniony w art. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. Nr. 35, poz. 323), nie należy do kategorii pracowników umysłowych i nie może korzystać z przyśługujących im uprawnień.

Uzasadnienie.

„Irena T. wystąpiła o zasądzenie od Zofji W. 700 zł. na tej podstawie, że pracowała u pozwanej w gabinecie kosmetycznym od 6.VI.1931 r. do 18.VIII.1933 r. za wynagrodzeniem miesięcznym w kwocie 200 zł., że otrzymała w roku 1933 tylko 2-tygodniowy urlop i że wobec tego należy jej się, jako pracownicy umysłowej, 600 zł. odszkodowania za zwolnienie bez wypowiedzenia i 100 zł. za urlop.

Sąd Pracy, uznawszy powódkę za pracownicę fizyczną, żądanie pozwu odrzucił, lecz Sąd Okręgowy ze skargi powódki, uznawszy ją za pracownicę umysłową, wyrok I instancji zmienił i powództwo zasądził.

W skardze kasacyjnej pozwana powołuje się na obrazę przez Sąd Okręgowy art. 351 k. p. c. i art. 2 i 25 p. 4 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej o umowie o pracę pracowników umysłowych z 16.III.1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 323).

Słusznie twierdzi skarżąca, iż Sąd Okręgowy błędnie uznał, że wymienione w art. 2 rozporządzenia z 16.III.1928 r. poz. 323 kategorie pracowników umysłowych przytoczone są przykładowo i że dlatego niewymienienie w artykule tym personelu kosmetycznego nie stanowi przeszkody do traktowania tej pracy, jako umysłowej. Albowiem przeciwnie, kategorie pracowników umysłowych, podlegające przepisom rozporządzenia z 16 marca 1928 r. poz. 323, wyszczególnione są w art. 2 tego rozporządzenia w sposób wyczerpujący, to znaczy, że pracownicy, w artykule tym niewymienieni, nie są pracownikami umysłowymi i podlegają przepisom rozporządzenia z 16.III.1928 r. o umowie o pracę robotników (Dz. Ust. Nr. 35, poz. 324), które to rozporządzenie w art. 2 za robotników uznaje pracowników, zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, z wyjątkiem pracowników umysłowych i pracowników niektórych kategorii pracy, także wyszczególnionych. Ze w art. 2 rozporządzenia z 16.III.1928 r. poz. 323 wyliczenie pracowników umysłowych jest wyczerpujące i nie może być rozszerzone drogą wykładni jurysprudencyjnej, wynika to z art. 3 tegoż rozporządzenia, który daje prawo Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu rozciągnąć działanie rozporządzenia na inne kategorie pracowników, w art. 2 niewyszczególnionych. Przepis taki byłby zbyt szerszy, gdyby art. 2 mógł być dowolnie komentowany i gdyby, oprócz pracowników, w nim wymienionych, dopuszczalne było rozciąganie rozporządzenia na inne jeszcze kategorie pracowników wedle swobodnej oceny zakresu ich czynności. W podobnie ograniczający sposób wylicza pracowników umysłowych art. 3 rozporządzenia z 24.XI.1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych (Dz. Ust. Nr. 106, poz. 911), które w art. 4 zawiera również przepis o możliwości rozszerzenia rozporządzenia na inne jeszcze kategorie pracowników przez Ministra Opieki Społecznej. A zatem personel kosmetyczny, jako niewymieniony w art. 2 rozporządzenia z 16.III.1928 r. poz. 323, nie należy do kategorii pracowników umysłowych i nie może korzystać z przysługujących im uprawnień.

Z tych zasad wyrok Sądu Okręgowego stanowi obrazę art. 2 rozporządzenia z 16.III.1928 r. poz. 323 i dlatego podlega uchynieniu przy zwrocie skarżącej kaucji kasacyjnej.

OBOWIĄZKOWE UBEZPIECZENIE NA WYPADEK CHOROBY.

Z wyroku Najwyższego Trybunału Administracyjnego z dnia 18 marca 1935 r. L. Rej. 3186/33.

Orzeczenia komisji rozjemczych kas chorych nie podlegają unieważnieniu w drodze nadzoru.

Uzasadnienie.

Pow. Kasa Chorych w Bochni pismem z 10 marca 1932 r. L. dz. 311 odmówiła Antoniemu F. wypłaty zasiłku chorobowego, jak również pokrycia kosztów jego leczenia w szpitalu powszechnym w Tarnowie, ponieważ petent nie przepracował 6 tygodni względnie 26 tygodni w roku przed zachorowaniem. Uwzględniając odwołanie F. Tymczasowa Komisja Rozjemcza Kasy Chorych w Tarnowie uchwałą z 30 listopada 1932 r. L. dz. 12839(32)W.IV. przyznała mu zasiłek za czas od 30 listopada 1931 r. do 26 stycznia 1932 r.

Okręgowy Urząd Ubezpieczeń we Lwowie decyzją z 31 grudnia 1932 r. L. dz. 11223/IV unieważnił z powołaniem się na art. 67 rozp. Prez. Rzplitej z 29 listopada 1930 r. (poz. 635 Dz. U.) uchwałą Tymczasowej Komisji Rozjemczej z 30 listopada 1932 r. jako sprzeczną z postanowieniami art. 36 ustawy z 19 maja 1920 r. (poz. 272 Dz. U.), gdyż za początek choroby uważać należy chwilę, w której Kasa Chorych udzieliła pierwszej pomocy, względnie uważać należy wypadek nagły uznany przez Kasę. Zażalenia F. przeciw tej decyzji Ministerstwo Opieki Społecznej orzeczeniem z 21 lutego 1933 r. Nr. 383/U.O./33 na podstawie § 1 rozp. Ministra Pracy i Opieki Społecznej z 24 marca 1932 r. (poz. 267 Dz. U.) o zniesieniu Głównego Urzędu Ubezpieczeń nie uwzględniło i zatwierdziło tę decyzję z powodów w niej podanych.

W skardze, wniesionej na orzeczenie Ministerstwa, Antoni F. zarzuca, że władze nadzorcze nie były uprawnione do unieważnienia orzeczenia Tymczasowej Komisji Rozjemczej z 30 listopada 1932 r.

Wobec braku wyraźnego żądania rozprawy przez strony, N. T. A. rozpatrzył sprawę na posiedzeniu niejawnym (art. 72 prawa o N. T. A. poz. 806/1932) i uznał trafność zarzutu skargi. Jak to już bowiem Trybunał wywiódł w wyroku swoim z 29 listopada 1932 r. L. Rej. 1182/32, orzeczenia Komisji Rozjemczych Kas Chorych nie podlegają unieważnieniu w drodze nadzoru przez Urzędy Ubezpieczeń. W szczególności według art. 83 ustawy z 19 maja 1920 r. Komisja Rozjemcza rozstrzyga spory w sprawie świadczeń pomiędzy członkami a Zarządem Kasy Chorych a ustawa nie przewiduje żadnego środka prawnego od orzeczenia tej Komisji. Również według art. 30 rozporządzenia z 29 listopada 1930 r. orzeczenie Komisji Rozjemczej jest ostateczne, wobec czego, od tych orzeczeń nie może mieć zastosowania naprowadzony w odpowiedzi władzy pozwanej na skargę art. 29 ustęp 2 cytowanego rozporządzenia. Powołany dalej w decyzji Okręgowego Urzędu Ubezpieczeń z 31 grudnia 1932 r., zatwierdzonej zaskarżonym orzeczeniem, art. 67 rozporządzenia z 29 listopada 1930 r., wyliczając wyczerpująco uprawnienia władzy nadzorczej, nie przewiduje uprawnienia do unieważnienia niezgodnych z ustawą orzeczeń Komisji Rozjemczych, a to samo stwierdzając należy odnośnie art. 100 ustawy z 19 maja 1920 r., dotyczącego praw i obowiązków Urzędu Ubezpieczeń.

A ponieważ to co dotychczas powiedziano o Komisjach Rozjemczych Kas Chorych, odnosi się w równej mierze do tymczasowych Komisji Rozjemczych, działających na podstawie rozp. Ministra Pracy i Opieki Społecznej z 1 grudnia 1930 r. (poz. 678 Dz. U.), należało uznać, że zaskarżone orzeczenie, zatwierdzające decyzję Okręgowego Urzędu Ubezpieczeń, którą uchylono orzeczenie Tymczasowej Komisji Rozjemczej w Tarnowie z 30 listopada 1932 r., jest pozbawione podstawy prawnej i z tego powodu winno być uchylone.

Interpretacja przepisów o ubezpieczeniu na wypadek choroby.

Wyjaśnienie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 maja 1935 r. L. 23 — 689 — 11 — 0.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wyjaśnia, co następuje:

1. W razie, gdy ubezpieczony wyczerpie 26-tygodniowy okres zasiłkowy i po wyczerpaniu tego okresu po pewnej przerwie w ubezpieczeniu spowodowanej utratą zajęcia rozpocznie ponownie pracę, a wkrótce zapadnie powtórnie na tę samą chorobę, wówczas uprawnienia jego do świadczeń pieniężnych należy oceniać według postanowień art. 98 ustawy o ubezpieczeniach, który właśnie ma na względzie przypadek, gdy drugie zapadnięcie na tę samą chorobę, połączoną z niezdolnością do pracy, należy traktować narówni z nowym wypadkiem ubezpieczeniowym t. j. z nową chorobą.

Z tych względów należy stanąć na stanowisku, że ubezpieczony, który w wyżej podanych okolicznościach stanie się ponownie niezdolny do pracy wskutek tej samej choroby, będzie miał prawo do zasiłków chorobowych tylko wtedy, gdy ponowna niezdolność do pracy zajdzie u niego po przerwie, trwającej co najmniej 8 tygodni i stwierdzonej przez lekarza ubezpieczalni. Ubezpieczony ma prawo w tym przypadku do nowego 26-tygodniowego okresu zasiłkowego, przyczem terminy od których może nastąpić udzielanie zasiłków, należy stosować według postanowień art. 115 ust. 1 pkt. 1 ustawy.

2. Ubezpieczony, którego obowiązek ubezpieczenia ustał wskutek zwolnienia z pracy, a który posiada warunki, uprawniające go do świadczeń, jako członek rodziny innego ubezpieczonego, po utracie uprawnień z tytułu własnego ubezpieczenia może korzystać ze świadczeń w ciągu 13 tygodni w każdym roku kalendarzowym w charakterze członka rodziny.

W myśl bowiem art. 112 ust. 1 pkt. 3 ustawy tylko istnienie obowiązku ubezpieczenia członka rodziny lub trwanie dobrowolnego ubezpieczenia wyklucza prawo członka rodziny do korzystania ze świadczeń, a wobec tego z chwilą ustania ubezpieczenia obowiązkowego lub dobrowolnego członka rodziny niema przeszkód prawnych do zamieszczenia go w wykazie członków rodziny, uprawnionych do świadczeń, o ile tylko odpowiada on pozostałym warunkom, wymienionym w art. 111 — 112 ustawy.

Wymiar zasiłków chorobowych dla bezrobotnych pracowników umysłowych.

Wyjaśnienie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 18 czerwca 1935 r. L. 23-741-11-1.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wyjaśnia, co następuje: Art. 20 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 24.XI.27 r. o ubezpieczeniach prac. umysł. (Dz. U. R. P. Nr. 106, poz. 911) w brzmie-

niu ustanowioną nowelą z dn. 15.III.34 r. (Dz. U. R. P. Nr: 39, poz: 347), wprowadzając obowiązek ubezpieczenia chorobowego bezrobotnych pracowników umysłowych w okresie otrzymywania zasiłków z powodu braku pracy, nie normuje zakresu i wysokości świadczeń chorobowych dla tej kategorii ubezpieczonych lecz odsyła do przepisów prawnych ustawy o ubezpieczeniu społecznym.

Art. 99 tej ustawy przewiduje, że zasiłek chorobowy wynosi tygodniowo 50% przeciętnego tygodniowego zarobku ubezpieczonego z okresu zatrudnienia w ciągu ostatnich 13 tygodni przed zachorowaniem.

Stosując ten przepis literalnie, należałoby bezrobotnym pracownikom umysłowym, którzy zachorowali w okresie otrzymywania zasiłków z powodu braku pracy, wymierzać zasiłki chorobowe według ich zarobków z okresu przed utratą pracy, nie biorąc pod uwagę nowego okresu ubezpieczenia, nabytego na podstawie art. 20 rozp. Prez. Byłoby to rzeczywiście sprzeczne z art. 13 ust. 1 i art. 217 ustawy o ubezp. społ., z których wynika, że podstawy wymiaru świadczeń i składek nie mogą być rozbieżne, podstawą zaś wymiaru składek w ostatnim okresie ubezpieczenia jest w tych wypadkach *zasiłek z powodu braku pracy*, od którego w myśl art. 36 rozp. Prez. opłacane są składki na ubezpieczenie chorobowe.

Z tych względów należałoby uznać, że art. 99 ustawy w zastosowaniu do tej kategorii ubezpieczonych powinien być interpretowany w ten sposób, że za podstawę wymiaru zasiłku chorobowego przyjmuje się podstawę, *służącą do wymiaru składki ubezpieczeniowej, a więc kwotę należnych zasiłków z powodu braku pracy.*

Jeżeli bezrobotny pracownik umysłowy zachorował przed osiągnięciem 13 tygodni w ubezpieczeniu, przeprowadzonym w myśl art. 20 rozp. Prezyd., a poprzednio był ubezpieczony na wypadek choroby z tytułu zatrudnienia, należy przy obliczaniu zasiłku chorobowego uwzględnić jego zarobki z odpowiednich tygodni zatrudnienia.

Obliczanie zasiłku chorobowego tylko od kwoty wypłacanych zasiłków z powodu braku pracy, zdaniem Zakładu nie byłoby słuszne, przyjmując bowiem, jako podstawę prawną obliczania zasiłku chorobowego, postanowienia art. 99, należy mieć na względzie że artykuł ten nakazuje brać pod uwagę okres „ostatnich 13 tygodni przed zachorowaniem” i że wobec tego, analogicznie, jak przy ubezpieczeniu z 2-ch zatrudnień, następujących po sobie kolejno, należy do ostatniego okresu ubezpieczenia doliczać brakującą ilość tygodni z ubezpieczenia poprzedniego t. j. w przytoczonych przypadkach z ubezpieczenia z tytułu pracy.

UBEZPIECZENIE PRACOWNIKÓW UMYSŁOWYCH. ROZP. PREZ. RZPLITEJ Z DNIA 24 LISTOPADA 1927 R. (DZ. U. R. P. Nr. 106, POZ. 911).

Zwolnienie na własne żądanie od ubezpieczenia pracowników umysłowych.

Wyjaśnienie Min. Op. Społ. z dnia 7 czerwca 1935 r. L. Un. 4/15-5.

Osoby, wymienione w art. 6 pkt 2—4 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 24 listopada 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych (Dz. U. R. P. z r. 1927 Nr. 106, poz. 911 i z r. 1934 Nr. 39, poz. 347), a więc adwokaci, lekarze, kandydaci na techników i t. d., które w myśl postanowień tego artykułu na własne żądanie mają być zwolnione z tytułu wszelkich zatrudnień od obowiązku ubezpieczenia określonego przytoczonym rozporządzeniem mogą — zdaniem Ministerstwa — albo wogóle zwolnić się od obowiązku ubezpieczenia, albo, jeżeli odpowiedniego żądania nie zgłoszą, będą podlegały obowiązkowi ubezpieczenia w pełnym zakresie (ubezpieczenie emerytalne i na wypadek braku pracy) z tytułu wszelkich zatrudnień.

Ministerstwo nie uważa tedy za możliwe i prawnie dopuszczalne wybieranie przez wymienione powyżej osoby pewnych zatrudnień, z tytułu których zamierzałyby zwolnić się od obowiązku ubezpieczenia przy równoczesnym istnieniu obowiązku ubezpieczenia z tytułu innych zatrudnień. Stan taki, polegający na częściowym ubezpieczeniu byłby sprzeczny z podstawowymi założeniami i konstrukcją ubezpieczenia, o którym mowa i wywoływałby nieuzasadnione skomplikowanie na danym odcinku stosunków ubezpieczeniowych. Prawna analiza przepisów art. 6 rozporządzenia o ubezpieczeniu pracowników umysłowych w brzmieniu obecnie obowiązującym na tle przeciwstawienia ich innym przepisom tegoż rozporządzenia oraz sformułowaniu

pierwotnemu art. 6 pozwala ustalić ponad wszelką wątpliwość, że prawodawca dątego właśnie zmienił ostatnio tekst art. 6, aby usunąć na przyszłość jakiegokolwiek wątpliwości, które poprzednio powstałyby co do tego, czy kandydat na technika, lekarz i t. d. mogą być zwolnieni od obowiązku ubezpieczenia tylko z tytułu pewnych zajęć, czy ze wszystkich zajęć.

Z brzmienia art. 6 wyraźnie wynika, że chodzi o zwolnienie „personalne”, t. zn. ze względu na osobę zwalnającą się, a nie ze względu na to lub inne zatrudnienie. Takie stanowisko opiera się na wyraźnej intencji prawodawcy, który chciał umożliwić zwolnienie się od obowiązku ubezpieczenia tym osobom, które należą do kategorii zawodów wolnych, a więc wpadałyby do ubezpieczenia tylko czasowo lub okresowo. Ustalanie swego stosunku do ubezpieczenia pozostawia prawodawca zainteresowanym osobom, gdyż one jedynie mogą wiedzieć, czy praca zależna, wykonywana jako zajęcie główne, a więc uzasadniająca obowiązek ubezpieczenia (patrz art. 5 ust. 1 pkt. 2 rozp.), jest tylko czasową, czy też na niej zamierza dana osoba ustalić na przyszłość gospodarczą stronę swej egzystencji. System poło-wiczny byłby więc tak ze względów logicznych, jak i prawnych nieuzasadniony.

SPRAWY PRACOWNICZE.

Z orzeczenia Sądu Najwyższego Izby Cywilnej z dnia 4/18 grudnia 1934 r. L. C. I. 1866/34.

1. *Wydanie nowych przepisów służbowych w trybie art. 2 ustawy z dnia 17 marca 1932 r. o uregulowaniu stosunków służbowych pracowników instytucji ubezpieczeń społecznych (Dz. U. poz. 338) skutkowało z samego prawa rozciągnięcie tych przepisów na pracowników, którzy w dniu ich wejścia w życie pozostawali przy pracy, bez potrzeby wyrażania ze strony pracowników specjalnej zgody na nowe warunki.*

2. *Brak wyraźnego zaakceptowania przez pracownika nowych warunków nie mógł być uważany za ich odrzucenie lub za porzucenie pracy.*

Uzasadnienie.

„Helena P. wniosła pozew przeciwko Kasie Chorych w Warszawie o 3.050 zł. za pracę, w którym przytoczyła, że od 1 lutego 1926 r. pracowała w pozwanej Kasie, że 18/IX. 1933 po powrocie z urlopu otrzymała pismo Kasy Chorych, zawierające zawiadomienie o wprowadzeniu z dniem 1 września 1933 r. nowych przepisów służbowych, przyczem pozwana Kasa zażądała zaakceptowania nowych warunków pracy przez podpisanie załączonej przy piśmie deklaracji. Powódka zwróciła drugi egzemplarz zawiadomienia bez podpisu, pozwana zaś Kasa w odpowiedzi na to nie dopuściła powódki do pracy, rozwiązując w ten sposób umowę. W konkluzji pozwu powódka żądała zasądzenia od Kasy Chorych:

1) 2.135 zł. tytułem odprawy w wysokości dziesięciomiesięcznej pensji za dziesięć lat służby w Kasie Chorych; 2) 915 zł. tytułem trzymiesięcznego wynagrodzenia za zwolnienie z pracy bez wypowiedzenia.

Sąd Pracy zasądził na rzecz powódki 915 zł. za rozwiązanie umowy bez wypowiedzenia, resztę żądań pozwu oddalił.

Na wyrok powyższy obie strony wniosły skargi apelacyjne, przyczem Kasa Chorych żądała zwolnienia od wpisów sądowych, na co Sąd Pracy orzekł odmownie; na postanowienie odmowne Sądu Pracy Kasa Chorych wniosła zażalenie.

Sąd Okręgowy skargi apelacyjne obu stron, jak również i zażalenie pozwanej Kasy oddalił.

W skardze kasacyjnej Kasa Chorych przekształcona w Ubezpieczalnię Społeczną żąda uchylecia zaskarżonego wyroku, jak również zmiany postanowienia Sądu w przedmiocie opłat sądowych, przyczem powołuje się na obrazę przez Sąd Okręgowy: 1) art. 3 ustawy z dnia 17.III. 1932 r. o uregulowaniu stosunków służbowych pracowników instytucji ubezpieczeń społecznych (Dz. U. poz. 338) oraz art. 348 i 351 k. p. c. przez pominięcie, że w myśl art. 3 wspomnianej ustawy z chwilą wejścia w życie przepisów służbowych, wydanych w trybie art. 2 ustawy, tracą moc dawne przepisy służbowe oraz umowy indywidualne i zbiorowe, z pracownikami, że wobec tego z dniem 1 września 1933 (data wejścia w życie nowych przepisów służbowych) umowa wiążąca strony wygasła bez potrzeby jej wypowiedzenia

i że ponownie zostali przyjęci na służbę tylko ci pracownicy, którzy zaakceptowali nowe warunki pracy; 2) art. 348 i 351 k. p. c. przez nierozważenie wyjaśnień Kasy Chorych w jej odpowiedzi na pozew, apelacji i załączniku do protokołu rozprawy w Sądzie Okręgowym i nieuzasadnienie wyroku; 3) art. 4 p. 2 rozporządzenia o kosztach sądowych przez uznanie, że sprawa niniejsza nie jest związana z działalnością ustawową Kasy Chorych.

Powódka zaś w skardze kasacyjnej żąda uchylecia wyroku względnie orzeczenia co do istoty sprawy z zasądzeniem powództwa w całości i kosztów za trzy instancje i powołuje się na obrazę przez Sąd Okręgowy art. 4 ust. 2 ustawy z 17 marca 1932 r. i art. 426 ust. 1 k. p. c. przez uznanie, że powódka nie ma prawa do otrzymania odprawy, dlatego, iż zwolniona została po upływie trzech miesięcy od daty wejścia w życie ustawy (t. j. od 18 kwietnia 1932 r.), chociaż art. 4 ust. 2 przyznania odprawy nie uzależnił od tego, czy rozwiązanie umowy nastąpiło przed czy po upływie wspomnianych trzech miesięcy.

W związku z ustaleniami Sądu i zarzutami skargi kasacyjnej pozwanej Ubezpieczalni powstaje do rozstrzygnięcia zasadnicze zagadnienie w sprawie niniejszej, czy odesłanie przez powódkę zawiadomienia o wydaniu nowych przepisów służbowych i niepodpisanie załącznej do tego zawiadomienia deklaracji o akceptowaniu nowych warunków pracy może być uważane za porzucenie pracy. Jak słusznie przytoczył w uzasadnieniu Sąd Okręgowy, wydanie nowych przepisów służbowych w trybie art. 2 ustawy z dnia 17.III. 1932 r. (Dz. U. 338) skutkowało z samego prawa rozciągnięcie tych przepisów na pracowników, którzy w dniu wejścia ich w życie pozostali przy pracy, wobec czego wyrażenie zgody na nowe warunki było zbędne, a brak wyraźnego zaakceptowania tych warunków nie mógł być uważany za ich odrzucenie lub za porzucenie pracy. Z powyższego wypływa, że zachowanie się powódki nie stanowiło jeszcze ważnej przyczyny do niedopuszczenia jej do pracy i do natychmiastowego rozwiązania umowy. Dodać należy, że zwolnienie powódki nastąpiło już pod rządem nowych przepisów służbowych, obowiązujących obie strony od 1 września 1933 r. Przepisy te w § 26, z małym wyjątkami, niewchodzącymi w rachubę, w sprawie niniejszej, w kwestji wypowiedzenia i zwolnienia z pracy odsyłają do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16.III. 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysł., które w art. 39 przewiduje odszkodowanie w wysokości trzymiesięcznej pensji wraz z natychmiastowego rozwiązania z pracownikiem umowy pracy bez ważnej przyczyny. Tak więc z punktu widzenia nowych przepisów służbowych, jak i obowiązującego ustawodawstwa pracy powódce, niedopuszczonej niesłusznie przez Kasę Chorych do pracy, bez wypowiedzenia na trzy miesiące, należało się odszkodowanie.

Wobec powyższego należy oddalić jako bezpodstawne obie skargi kasacyjne, a koszty postępowania kasacyjnego skompenzować między stronami.

Z orzeczenia Sądu Najwyższego Izby Cywilnej z dnia 4/18 grudnia 1934 r. L. C. I. 1673/34.

W myśl art. 4 ust. 1 ustawy z dn. 17 marca 1932 r. o uregulowaniu stosunków służbowych pracowników instytucji ubezpieczeń społecznych (Dz. U. poz. 338) odprawa w wysokości pełnego uposażenia służbowego za każdy rok pracy należała się tym pracownikom, którzy zostali zwolnieni w okresie czasu od 18 kwietnia do 18 lipca 1932 r. ¹⁾

Uzasadnienie.

„Stefan J. wystąpił w dniu 9.X. 1933 r. o zasądzenie od Kasy Chorych w Warszawie 3.333.— zł. na tej podstawie, że pracował w pozwanej Kasie od 1 lipca 1923 r. ostatnio z pensją miesięczną zł. 303.—, że w końcu sierpnia 1933 r. otrzymał pismo kasy wzywające go do podpisania deklaracji, akceptującej nowe przepisy służbowe dla pracowników Kasy, że deklarację tę podpisał z zastrzeżeniem uprawnień, wynikających z art. 4 i 5 ustawy z dn. 17.III. 1932 r. o uregulowaniu stosunków służbowych pracowników instytucji ubezpieczeń społecznych (Dz. Ust. poz. 338), że w odpowiedzi na to otrzymał w dniu 2-go września 1933 r. pismo Kasy z oświadczeniem, iż czyniącego jakiegokolwiek zastrzeżenia Kasa uważa za porzucającego pracę. Wobec tego

¹⁾ Identyczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w sprawach L. C. I. 1672/34 i L. C. I. 1866/34.

powód żądał zasądzenia od Kasy zgodnie z ust. 2 art. 4 ustawy z 17.III. 32 r. odprawy za 6-letnią służbę w wysokości sześciomiesięcznych poborów, czyli sumy zł. 1818.— i czteromiesięcznego odszkodowania za zwolnienie bez wypowiedzenia w kwocie 1.212 zł. i za niewykorzystany urlop 303 zł.

Sąd Pracy zasądził na rzecz powoda 1.212 zł. odszkodowania a pozostałą część pozwu oddalił. Od wyroku tego zaapelowały obie strony, przyczem Kasa, oprócz apelacji wniosła zażalenie na odmowę przez Sąd Pracy zwolnienia Kasy od uiszczenia opłat sądowych. Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 23.I. 1934 r. wyrok Sądu Pracy zatwierdził, a postanowieniem z tejże daty zażalenia nie uwzględnił.

W skardze kasacyjnej pozwana Ubezpieczalnia żąda uchylecia wyroku Sądu Okręgowego w części, uwzględniającej roszczenia powoda i uchylecia zażalenia ze zwrotem opłat sądowych i kaucji kasacyjnej, przyczem powołuje się na obrazę przez Sąd Okręgowy: 1-o art. 3 ust. z dn. 17.III. 1932 r. oraz art. 348 i 351 k. p. c. przez niewzięcie pod uwagę, że w myśl art. 3 ustawy z chwilą wejścia w życie przepisów służbowych, wydanych w trybie art. 2 ustawy, tracą moc dawne przepisy służbowe oraz indywidualne i zbiorowe umowy z pracownikami, że więc z dniem 1.IX. 1933 r. (data wejścia w życie przepisów służbowych pozwanej Kasy) wygasła umowa z powodem bez potrzeby wypowiedziania i że z tym dniem na służbę przyjęci zostali pracownicy, którzy akceptowali nowe przepisy, powód zaś tego nie uczynił, robiąc zastrzeżenia co do przepisów; 2-o art. 348 i 351 k. p. c. przez nierozważenie wyjaśnień Kasy w jej odpowiedzi na apelację; protokole rozprawy i przez nienależyte uzasadnienie wyroku; 3-o art. 4 ust. 2 rozporz. Prez. Rzplitej z 27.X. 1932 r. o kosztach sądowych (Dz. U. poz. 805) przez uznanie, iż niniejsza sprawa nie jest związana z ustawową działalnością Kasy.

Powód zaś w skardze kasacyjnej z 19.V. 1934 r. żąda uchylecia wyroku względnie orzeczenia co do istoty sprawy z zasądzeniem całości pozwu i kosztów za trzy instancje i powołuje się na obrazę przez Sąd Okręgowy art. 4 ust. 2 ustawy z 17.III. 1932 r. i art. 426 ust. 1 k. p. c. przez uznanie, że powód nie ma prawa do otrzymania odprawy, dlatego, iż zwolniony został po upływie trzech miesięcy od daty wejścia w życie ustawy (t. j. od dnia 18 kwietnia 1932 r.), chociaż art. 4 ust. 2 przyznania odprawy nie uzależnia od tego czy rozwiązanie umowy nastąpiło przed czy po upływie wspomnianych trzech miesięcy.

Co się tyczy skargi kasacyjnej pozwanej Ubezpieczalni, to na plan pierwszy wysuwa się zagadnienie, czy podpisanie przez powoda deklaracji z zaznaczeniem, iż zastrzega sobie uprawnienia, płynące z ustawy z dn. 17.III. 1932 r. mogło być uznawane przez Ubezpieczalnię za porzucenie przez powoda pracy. Jak słusznie przytoczył Sąd Pracy, praw opartych na przepisach ustawy każdy dochodzić może bez różnicy, czy zastrzegł to sobie czy nie i bez różnicy czy zastrzeżenie to było ściśle dostosowane do brzmienia ustawy. Dlatego, zastrzeżenie uczynione przez powoda nie mogło mieć skutków prawnych wogóle, a tem bardziej ujemnych dla powoda i nie upoważniało Ubezpieczalnię do uznania go za porzucającego pracę. Skoro zaś w dacie 1 września 1933 r. Ubezpieczalnia nie dopuściła powoda do zajęć, to rozwiązała z nim umowę bez słusznej przyczyny i ponosi za to odpowiedzialność przewidzianą w obowiązujących już w tej dacie nowych przepisach służbowych²⁾ A ponieważ przepisy, jak to głosi § 1, oparte są na rozporządzeniu Prez. Rzeczypospolitej z dn. 16.III. 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. Ust. poz. 323) i ponieważ § 26 w związku z §§ 13 i 17 ma na widoku inne przypadki porzucenia pracy to rozwiązanie przez Ubezpieczalnię w przytoczonych okolicznościach umowy bez wypowiedzenia daje mu prawo do 3-miesięcznego wynagrodzenia stosownie do art. 39 ust. 1 rozporządzenia z dnia 16.III. 28 r. Postanowienie art. 3 ustawy z dnia 17.III. 1932 r., mocą którego z chwilą wejścia w życie tej ustawy straciły moc wszelkie poprzednie przepisy i umowy indywidualne i zbiorowe, nie ma w przypadku znaczenia i nie pozbawia powoda prawa do wynagrodzenia trzymiesięcznego, skoro, jak to powyżej wyłuszczone, prawo to płynie z nowych przepisów służbowych i z rozporządzenia Prez. Rzeczypospolitej z dnia 16.III. 1928 r.

Drugi zarzut skargi kasacyjnej pozwanej Kasy też nie zasługuje na uwzględnienie, Sąd Okręgowy bowiem rozważył pisma procesowe Kasy Chorych, jak również miał na względzie

²⁾ Jak to wynika z orzec. S. N. L. C. I. 1866/34 (patrz. str. 428) Sąd Najwyższy stoi tu na stanowisku, że wydanie nowych przepisów służbowych w trybie art. 2 ustawy z 17 marca 1932 r. skutkowało z samego prawa rozciągnięcie przepisów na obie strony.

całe postępowanie w sprawie, a więc i protokoły rozpraw; skarżąca Kasa w przypadku, poprzestając na ogólnikach nie wyjaśnia bliżej jakie mianowicie zarzuty i wyjaśnienia, zgłoszone w odpowiedzi na pozew w skardze apelacyjnej i protokole rozprawy zostały przez Sąd pominięte.

Trzeci zarzut kasacji również nie jest słuszny, w myśl bowiem cz. 3 art. 4 przepisów o kosztach sądowych z dn. 27.X. 32 r. (Dz. U. 93 poz. 805) na zarządzenia Sądu, dotyczące opłat sądowych, niema zażalenia, wobec powyższego już Sąd Okręgowy powinien był odrzucić zażalenie pozwanej Kasy w przedmiocie opłat sądowych, jako niedopuszczalne.

Co się tyczy skargi kasacyjnej powoda, to skarga powyższa również nie zasługuje na uwzględnienie. W myśl cz. 1. art. 4 ustawy z dnia 17.III. 1932 r. odprawa w wysokości pełnego uposażenia służbowego za każdy rok pracy należała się tym pracownikom, którzy zostali zwolnieni w okresie czasu od 18.IV. do 18 lipca 1932 r., powód zaś został zwolniony po 18.VII. 1932 r. Takie uprzywilejowanie pracowników zwalnianych w powołanym wyżej trzymiesięcznym okresie należy tłumaczyć tem, że po upływie tego okresu Kasa Chorych nie miała prawa zwalniać pracowników bez ważnej przyczyny, aż do czasu wydania nowych przepisów służbowych.

Wobec bezpodstawności zgłoszonych przez obie strony zarzutów — skargi kasacyjne należy oddalić¹⁾.

Z orzeczenia Sądu Najwyższego Izby Cywilnej z dnia 3 stycznia 1935 r. L. C. I. 2393/34.

Z faktu, iż w myśl art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 17 marca 1932r. o uregulowaniu stosunków służbowych pracowników instytucji ubezpieczeń społecznych (Dz. U. poz. 338) Kasa Chorych w okresie od 18 lipca 1932 r. do czasu uchwalenia przepisów służbowych nie mogła bez ważnej przyczyny zwalniać pracowników, nie wpływa wniosek, iż wskutek tego wszyscy pracownicy Kas Chorych otrzymali charakter pracowników stałych.

Uzasadnienie.

„Jan M. wniósł pozew przeciwko Ubezpieczalni Społecznej w Sosnowcu o 4620 zł. za pracę, przytaczając w uzasadnieniu, że został zwolniony po przepracowaniu w pozwanej Ubezpieczalni (dawnej Kasie Chorych) jedenastu lat, wobec czego należy mu się odprawa w wysokości miesięcznego uposażenia (420 zł.) za każdy przepracowany rok.

Sąd Pracy w Sosnowcu pozew oddalił, a Sąd Okręgowy wyrok pierwszej instancji zatwierdził; w uzasadnieniu Sąd Okręgowy przytoczył, że ani ustawa z dnia 17/III 1932 r. o uregulowaniu stosunków służbowych pracowników instytucji ubezpieczeń społecznych (Dz. U. p. 338), ani też wydane przed zwolnieniem powoda przepisy służbowe pracowników Kasy Chorych w Sosnowcu nie uprawniały powoda, jako pracownika niestałego, do otrzymania odprawy po zwolnieniu z pracy.

W skardze kasacyjnej powód żąda uchylecia zaskarżonego wyroku, zarzucając Sądowi, że z obrazą art. 2 i 3 ustawy z dnia 17 marca 1932 r., art. 1 i 29 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 16/III 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych oraz art. 339, 411 k. p. c.: 1) nie rozważył, iż powód został zawiadomiony o wejściu w życie nowych przepisów służbowych podczas urlopu i że wobec tego określenie w tem zawiadomieniu jego charakteru pracy, jako pracownika prowizorycznego, było bez znaczenia;

2) nie wziął pod uwagę, że wobec wręczenia powodowi zawiadomienia o wejściu w życie nowych przepisów służbowych należało ustalić, czy prawa służbowe powoda regulowała ustawa z dnia 17 marca 1932 r., czy też nowe przepisy służbowe;

3) oparł wyrokowanie na błędnem ustaleniu, jakoby powód nie twierdził, że był kiedykolwiek mianowany pracownikiem stałym, przyczem pominął, że przepis, zawarty w p. 3 art. 4 ustawy z dnia 17/III 1932 r., dawał mu prawa pracownika stałego.

i 4) oddalił roszczenia powoda o odprawę, oparte na brzmieniu ustawy z dnia 17/III 1932 r., jak również na nowych przepisach służbowych.

Pierwszy zarzut skargi kasacyjnej nie jest istotny, wniosek bowiem Sądu Okręgowego, że skarżący nie był pracownikiem stałym, został oparty nie na oświadczeniu, zawartem w zawiadomieniu o wprowadzeniu nowych przepisów służbowych,

lecz na stwierdzeniu, że ani ustawa z dnia 17/III 1932 r., ani też przepisy służbowe pracowników Kasy Chorych w Sosnowcu praw stałego pracownika mu nie nadawały.

Wobec powyższego ustalenia, jak również wobec stwierdzenia, że ani powołana wyżej ustawa, ani przepisy służbowe nie dawały skarżącemu prawa do odprawy, Sąd Okręgowy nie miał potrzeby szczegółowo rozważać i było obojętne dla sprawy, czy prawa służbowe skarżącego regulowała wspomniana ustawa, czy też przepisy służbowe; upada więc drugi zarzut kasacji.

Niesłuszny jest też trzeci zarzut skargi kasacyjnej, pogląd bowiem Sądu Okręgowego, że sam powód nie twierdził, aby był mianowany pracownikiem stałym, odpowiada stanowi faktycznemu; w skardze powodowej skarżący tej materji wogóle nie poruszał, w skardze zaś apelacyjnej twierdził, że pracownikiem stałym stał się automatycznie (a więc bez nominacji) na zasadzie § 66 nowych przepisów służbowych pracowników Magistratu m. Sosnowca¹⁾, jak również na zasadzie ust. 3 art. 4 ustawy z dnia 17/III 1932 r. (Dz. U. Nr. 338). Sąd Okręgowy poddał rozważeniu to twierdzenie, i opierając się na wykładni przepisów służbowych, jak również ust. 4 art. 3 ustawy z dn. 17/III 1932 r., przyszedł do wniosku, że z tego źródła powód automatycznie praw pracownika stałego nabyć nie mógł. Wniosek taki należy uznać za słuszny, uczynione bowiem w ust. 3 art. 4 wspomianej ustawy zastrzeżenie, że w pewnym okresie czasu (od 18 lipca 1932 r. do czasu uchwalenia przez Kasę Chorych przepisów służbowych) Kasa Chorych nie mogła bez ważnej przyczyny zwalniać pracowników, nie nadawało jeszcze, wbrew twierdzeniu skarżącego, wszystkim pracownikom kas chorych charakteru pracowników stałych.

Nie zasługuje na uwzględnienie i ostatni zarzut skargi kasacyjnej, ustalenie bowiem Sądu, że ani ustawa z dnia 17/III 1932 r., ani też nowe przepisy służbowe dla pracowników Kasy Chorych w Sosnowcu nie dają skarżącemu prawa do odprawy, znajduje oparcie w dokonanej przez Sąd wykładni przepisów służbowych, usuwającej się z pod kontroli kasacyjnej, jak również w brzmieniu powołanej ustawy. Zgodnie z ust. 1 art. 4 ustawy z dnia 17/III 1932 r., odprawa w wysokości uposażenia służbowego za każdy rok służby należała się tym pracownikom, którzy zostali zwolnieni w okresie reorganizacyjnym, trwającym od 18 kwietnia do 18 lipca 1932 r., powód zaś został zwolniony w końcu 1933 r. (por. orzeczenia Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 4/XII. 1934 r. w sprawach Nr. 1672²⁾ i 1732 tegoż roku). Nowe przepisy służbowe, stosownie do ustalenia Sądu, oparte go na ich wykładni, dawały prawo do odprawy jedynie pracownikom stałym, do jakich skarżący nie należał.

Wobec bezpodstawności zarzutów skargi kasacyjnej skargę tę należy oddalić i uwzględnić żądanie strony pozwanej zasądzenia kosztów postępowania kasacyjnego³⁾.

Z orzeczenia Sądu Najwyższego Izby Cywilnej z dnia 18 stycznia 1935 r. L. C. I. 1863/34.

1. Obowiązek zachowywania przez pracownika tajemnicy służbowej jest obowiązkiem, wpływającym z ustawy i jako taki, nawet bez specjalnego zastrzeżenia, stanowi integralną część każdej umowy o pracę.

2. Odmowa pracownika podpisania zobowiązania co do ścisłego przestrzegania tajemnic służbowych może stanowić ważną przyczynę niezwłocznego rozwiązania umowy o pracę bez zachowania terminu wypowiedzenia.

Uzasadnienie.

„Powód Aleksander B. żądał zasądzenia od Państwowych Wytwórni Uzbrojenia w Warszawie 4871 zł. 75 gr. z procentami, z tytułu prowizji za sprzedaż maszyn, wynagrodzenia za niewykorzystany urlop oraz za zwolnienie go z pracy bez zachowania nakazanego ustawą trziesięciodniowego wypowiedzenia.

Sąd Okręgowy w Warszawie, jako instancja odwoławcza, zasądził na rzecz powoda od pozwanych Wytwórni 1.393 zł. 20 gr. z procentami tytułem wynagrodzenia za zwolnienie powoda z pracy bez wypowiedzenia, a w pozostałej części powództwo oddalił.

¹⁾ niewątpliwie błąd w orzeczeniu — powinno być „Kasy Chorych m. Sosnowca”.

²⁾ Patrz str. 429

Uzasadniając zasadzenie na rzecz powoda wspomnianego wynagrodzenia, Sąd Okręgowy ustalił, że stosunek umowy o pracę z powodem został niezwłocznie rozwiązany na skutek odmowy podpisania przez powoda zobowiązania co do ścisłego przestrzegania i nierozgłaszania tajemnic służbowych, co, zdaniem Sądu Okręgowego, nie stanowi ważnej przyczyny niezwłocznego rozwiązania umowy bez wypowiedzenia z art. 32 rozporządzenia o umowie o pracę pracowników umysłowych, albowiem w pisemnej umowie, na podstawie której powód przyjęty został do pracy, nie był specjalnie nałożony na niego obowiązek ścisłego przestrzegania i nierozgłaszania tajemnic służbowych, a wskutek tego deklaracja, przedłożona powodowi do podpisu, zawierała, według poglądu Sądu Okręgowego, zmianę warunków dotychczasowej umowy w sposób dla powoda niekorzystny i obciążający go, wobec czego nie zaszła ważna przyczyna do niezwłocznego rozwiązania umowy.

Skarga kasacyjna Państwowych Wytwórni Uzbrojenia zarzuca wyrokowi Sądu Okręgowego obrazę art. 32 rozp. Prez. Rzplitej z 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych oraz art. 1134, 1135 i 1156 k. c. przez to, że Sąd Okręgowy:

- 1) nie rozważył, iż z mocy samego prawa na pracowniku ciąży obowiązek przestrzegania tajemnicy służbowej, gdyż, zgodnie z punktem f rozporządzenia z 16.III.1928, zdrada tajemnicy technicznej lub handlowej przez pracownika stanowi ważny powód do niezwłocznego rozwiązania umowy o pracę;
- 2) nie rozważył, iż jeżeli pracownik z mocy samego prawa obowiązany jest do przestrzegania tajemnicy służbowej, to podpisanie deklaracji o zachowywaniu tajemnicy jest jedynie dodatkowym stwierdzeniem tego obowiązku, odmowa zaś podpisania takiej deklaracji stanowi zaprzeczenie ze strony pracownika tego obowiązku, a w tym stanie rzeczy żaden pracodawca, a szczególnie pracodawca, będący w posiadaniu tajemnic państwowych, dotyczących obrony Państwa, nie może być zmuszony do tolerowania u siebie pracownika wzbraniającego się zachowywania tajemnicy państwowej;
- 3) ustalając zakres zobowiązań służbowych powoda, oparł się jedynie na dosłownym brzmieniu listu, angażującego go do pracy, nie licząc się z tem, iż w myśl art. 1135 k. c., umowy obowiązują nietylko do tego, co jest w nich wyłożone, lecz i do tego, co zwyczaj, słuszność i prawo nadają zobowiązaniu wedle jego natury, przez co Sąd ten przyjął błędny wniosek, że powód nie był obowiązany z mocy umowy służbowej, do zachowywania tajemnic przedsiębiorstwa, w którym pracował.

Zarzutem powyższym skargi kasacyjnej nie można odmówić słuszności.

Art. 32 rozp. Prez. Rzplitej z 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych w punkcie f nadaje pracodawcy prawo niezwłocznego rozwiązania umowy w razie zdrady przez pracownika tajemnicy służbowej. Obowiązek zatem zachowywania przez pracownika tajemnicy służbowej, jest obowiązkiem, wypływającym z ustawy i jako taki, nawet bez specjalnego zastrzeżenia, stanowi integralną część każdej umowy o pracę.

Błędnie zatem uznał Sąd Okręgowy, że żądanie ze strony pracodawcy podpisania przez powoda deklaracji o zachowaniu tajemnicy było wprowadzeniem nowego warunku do poprzednio zawartej umowy.

Nie rozważył poza tem Sąd Okręgowy, iż kwestja zachowania tajemnicy służbowej przedsiębiorstwa jest dla pracodawcy istotnym warunkiem umowy o pracę, stanowi bowiem nieraz o bycie, rozwoju i bezpieczeństwie przedsiębiorstwa, oraz że w związku z tem pracodawcę należy uznać za uprawnionego do żądania od swych pracowników stwierdzenia, że zdają sobie sprawę z doniosłości obowiązku zachowywania tajemnic służbowych przedsiębiorstwa, bezzasadna zaś odmowa potwierdzenia takiego obowiązku stanowić może ze względu na szczególne warunki przedsiębiorstwa ważną przyczynę natychmiastowego rozwiązania stosunku służbowego, które to przyczyny w art. 32 rozp. Prez. Rzplitej o umowie o pracę pracowników umysłowych wliczone są tylko przykładowo.

Z powodu tych uchybień, stanowiących obrazę art. 351 k. p. c., Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok na zasadzie przepisu art. 437 k. p. c. i zarządził według art. 41 L. 1 oraz 42 przepisów o kosztach sądowych zwrot kaucji kasacyjnej stronie skarżącej.

Z orzeczenia Sądu Najwyższego Izby Cywilnej z dnia 5 lutego 1935 r. L. C. I. 1984/34.

Pracownik, który nie skorzystał z należnego mu urlopu w ciągu roku kalendarzowego, nie może żądać z tej przyczyny dodatkowego wynagrodzenia. 1)

(Uzasadnienie pominięto).

Z orzeczenia Sądu Najwyższego Izby Cywilnej z dnia 29 stycznia 1935 r. L. C. I. 1702/34.

Ryczałt, otrzymany przez pracownika tytułem wynagrodzenia może obejmować godziny nadliczbowe, byleby tylko dało się odróżnić, co pracownik otrzymuje za pracę normalną, a co za nadliczbowe godziny pracy. 2)

(Uzasadnienie pominięto).

PRZEPISY EGZEKUCYJNE.

Z wyroku Najwyższego Trybunału Administracyjnego z dnia 25 marca 1935 r. L. Rej. 4193/33.

Przepisy pruskiej powszechnej ordynacji sądowej z 1793 r., stanowiące, iż przed wykonaniem egzekucji należności pieniężnych w stosunku do Skarbu Państwa, korporacji, fundacji lub zakładu prawa publicznego lub korporacji i fundacji, pozostającej pod zarządem władzy publicznej, o ile chodzi o egzekucję praw rzeczowych, należy zawiadomić władzę bezpośrednio wyższą, utraciły moc obowiązującą w odniesieniu do Kas Chorych z dniem 1 stycznia 1933 r., z dniem tym bowiem utracił moc obowiązującą p. 3 § 15 ustawy wprowadzającej do niemieckiej procedury cywilnej, na którym powyższe przepisy (przywileje) się opierały.

Powody:

„Na skutek wniosku Magistratu m. Rogoźna z dnia 14 stycznia 1933 r. o przymusowe ściągnięcie na zasadzie postanowienia rozporządzenia Rady Ministrów z 25 czerwca 1932 Dz. U. poz. 580 od Kasy Chorych w Wągrowcu drogą zajęcia majątku ruchomego kwoty 10.934 zł. 67 gr. z tytułu kosztów leczenia członków tejże Kasy Urząd Skarbowy w Wągrowcu wysłał Kasie Chorych tamże zgodnie z § 16 wymienionego rozporządzenia Rady Ministrów upomnienie egzekucyjne, od którego to upomnienia wezwana Kasa wniosła odwołanie. W odwołaniu żądała Kasa cofnięcia kroków egzekucyjnych z tego powodu, że nie stało się zadość postanowieniom reskryptu Ministra Spraw Wewnętrznych z 6 października 1924 Nr. 2416, w którym Minister wyjaśnił, iż władza egzekucyjna przed wdrożeniem kroków egzekucyjnych przeciwko Skarbowi Państwa względnie przeciw urzędom państwowym tudzież wszelkim instytucjom o charakterze publicznym winna się zwrócić do władzy przełożonej względnie nadzorczej odnośnego urzędu lub instytucji celem spowodowania jej do nakazania bezzwłocznej zapłaty lub wskazania sposobu przeprowadzenia egzekucji. Izba Skarbowa w Poznaniu decyzją z 18 marca 1933 L. II. 38383/33 odwołanie oddaliła z tem uzasadnieniem, że obowiązujące przepisy o postępowaniu egzekucyjnym władz skarbowych (Dz. U. poz. 580/32) nie przewidują w stosunku do kas chorych specjalnych norm postępowania, oraz że § 48 tych przepisów nie może mieć zastosowania do instytucji ubezpieczeń społecznych, że więc egzekucja przeciwko kasie chorych powinna być prowadzona na zasadach ogólnych.

Na decyzję Izby Skarbowej wniesioną została skarga do Trybunału, który rozważył, co następuje:

Skarga zarzuca przedewszystkiem obrazę § 48 rozporządzenia Rady Ministrów z 25 czerwca 1932 Dz. U. poz. 580, któ-

1) Analogiczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w orzeczeniu ogłoszonym w Zbiorze Orzeczeń Nr. 215/1930.

2) Tak samo wyjaśnił Sąd Najwyższy w następujących orzeczeniach ogłoszonych w Zbiorze Orzeczeń Izby I: Nr. 11/31, 60/31, 84/32, 128/32.

ry stanowi, że egzekucja należności pieniężnych, przypadających od związków samorządu terytorjalnego, podlega ograniczeniom, wypływającym z obowiązujących w tym względzie przepisów prawnych. Skarga twierdzi mianowicie, że pod pojęcie związków samorządu terytorjalnego podpadają również instytucje ubezpieczeń społecznych, w szczególności Kasy Chorych, które skarga uważa za związki samorządu terytorjalnego w zakresie ubezpieczeń społecznych. Jednakowoż pojęcie samorządu terytorjalnego ma w prawie polskim ściśle znaczenie. W szczególności art. 65 Konstytucji stanowi, że Państwo podzielone będzie na województwa, powiaty i gminy miejskie i wiejskie, które będą równocześnie jednostkami samorządu terytorjalnego. Obok samorządu terytorjalnego przewiduje konstytucja (art. 68) powołanie do życia samorządu gospodarczego, a mianowicie izb rolniczych, handlowych, przemysłowych, rzemieślniczych, pracy najemnej i innych. Od samorządu jednego i drugiego rodzaju zaś należy odróżnić instytucje, powołane do życia w celu zrealizowania ubezpieczenia społecznego, zagwarantowanego obywatelowi ust. 2 art. 102 Konstytucji w razie braku pracy, choroby, nieszczęśliwego wypadku i niedośóstwa. Kasy Chorych, jako instytucje ubezpieczenia społecznego, podpadają pod przepis art. 102 ust. 2 Konstytucji, tem samym zaś nie mogą podpadać pod pojęcie związków samorządu terytorjalnego, o którym mowa w art. 65 Konstytucji. Ze zresztą zdanie 1 ust. 1 § 48 rozporządzenia z 25 czerwca 1932 ten tylko samorząd ma na myśli, wynika z brzmienia zdania drugiego tegoż przepisu, w którym mowa jest o tych samych związkach samorządu terytorjalnego, co w zdaniu pierwszym, ale w którym nazywane są one związkami komunalnymi. Nie może też uzasadnić tezy skargi powołanie się na §§ 44 i 45 cyt. rozporządzenia, w szczególności na postanowienia, których treścią jest, że nie ulegają egzekucji zasilki pieniężne z tytułu ubezpieczenia na wypadek choroby, należności pośmiertne z tytułu ubezpieczenia kosztów pogrzebu i świadczenia pieniężne z tytułu ubezpieczeń społecznych. Postanowienia te bowiem mają za przedmiot ograniczenie egzekucji, prowadzonej przeciw osobom, które mają roszczenia o świadczenia z tytułu wymienionych ubezpieczeń, nie mogą więc uzasadnić żądania instytucji, zobowiązanej do ponoszenia wymienionych świadczeń. Obojętną jest też rzeczą, jaki procent swoich składek preliminują Kasy Chorych na wyplacenie powyższych świadczeń, ponieważ egzekucja prowadzona jest przeciwko skarżącej Kasie na jej majątek, a nie jego część, wyrażającą się w pewnym procentie składek. Ten zarzut skargi okazuje się tedy nietrafny.

Skarga stawia jednak zarzut ewentualny, streszczający się w tem, iż w konkretnym wypadku egzekucja nie była dopuszczalną z uwagi na przepis § 49 cyt. rozporządzenia z 25 czerwca 1932, który stanowi, że przepisy §§ 42 — 48 tegoż rozporządzenia nie naruszają w niczem przepisów prawnych, wydanych przez władze polskie, a którymi uznano pewne przedmioty majątkowe na nieulegające egzekucji w całości lub części, albo które pozwalają na egzekucję tylko w pewnych warunkach — o ile zwolnienie lub ograniczenie egzekucji z tych przedmiotów nie zostało unormowane tem rozporządzeniem. Przepis ten jednak traktuje o zwolnieniu lub ograniczeniu egzekucji do przedmiotów majątkowych, ale nie zawiera żadnych postanowień ze względu na podmioty obowiązane, przeciw którym prowadzona jest egzekucja. Już więc z tego powodu, jak to słusznie podnosi władza pozwana w odpowiedzi na skargę, nie może podpadać pod przepisy prawne, o których mowa w § 49 rozporządzenia z 25 czerwca 1932, reskrypt Ministra Spraw Wewnętrznych z 10 października 1924 Nr. A. O. 2416 i powołane w nim przepisy pruskie, które odnoszą się do sposobu prowadzenia egzekucji przeciw Skarbowi Państwa i związkom publiczno-prawnym. Poza tem także reskrypt ten jako nie wydany z powołaniem się na podstawę prawną i nieogłoszony w Dzienniku Ustaw nie stwarza żadnych praw i obowiązków nazewnątrzy i strona skarżąca nie może z niego wywodzić żadnych praw; ma on znaczenie jedynie wskazówki czy informacji wewnętrznej dla władz przeznaczonej. Tem samym nie jest on przepisem prawnym w rozumieniu cyt. § 49. To jednak nie rozstrzyga jeszcze kwestji mocy obowiązującej przepisów zaborczych, powołanych w reskrypcie, na których opiera swe roszczenia skarga. Z pośród tych przepisów nie mają istotnego znaczenia zarządzenia pruskiego Ministra Sprawiedliwości z 18 lipca 1881 (Dz. Min. Spraw. str. 160) i z 24 marca 1882 (Dz. Min. Spraw str. 59), ponieważ stanowią one jedynie przepisy wykonawcze do właściwych postanowień ustawowych. Te postanowienia zaś to p. 3 § 15 ustawy wprowadzającej do niem. procedury cywilnej, według którego pozostają w mocy przepisy krajowe o egzekucji należności pieniężnych od Skarbu Państwa, korporacji, fundacji lub zakładu prawa publicznego lub korporacji i fundacji, pozostającej pod zarządem

władzy publicznej, o ile chodzi o egzekucję praw rzeczowych. Odnosne przepisy prawa krajowego mieszczą się w powszechnej ordynacji sądowej z 1793 r., cz. I tyt. 24 § 45 i tyt. 35 § 33 oraz zał. §§ 153, 242, a treścią ich jest sposób prowadzenia egzekucji sądowej, polegający na tem, że przed wykonaniem egzekucji należy zawiadomić władzę bezpośrednio wyższą, która ma obowiązek przypilnować, aby należności były uregulowane bez potrzeby uciekania się do środków przymusowych. Zastosowanie tych norm do egzekucji administracyjnej uitarło się drogą judykatury. W szczególności Sąd administracyjny Wyższy wyrokiem z 2 lutego 1879 (T. V. str. 86) orzekł, że, ponieważ postępowanie uregulowane przez powyższe przepisy, dotyczące egzekucji sądowej wymaga koniecznie organizacji odnosnych osób prawnych, przeciwko którym prowadzi się egzekucję, to przepisy te obowiązują także przy prowadzeniu egzekucji administracyjnej, ileż postępowanie przymusowe w administracji wzorowane jest na takimże postępowaniu sądowym. Należy tedy przyjąć, że przed wejściem w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 22 marca 1928 o postępowaniu przymusowym w administracji (Dz. U. poz. 342) odnośnie egzekucji administracyjnej, prowadzonej przeciw kasom chorych jako podpadającym pod pojęcie jednej z instytucji, wymienionych w p. 3 § 15 ustawy wpraw. do niem. proc. cyw., obowiązywały wymienione wyżej przepisy pruskie. Rozporządzenie z 22 marca 1928 r. nie zawiera żadnych postanowień, któreby odnosiły się do tego przedmiotu, a klauzula derogacyjna (art. 61) mówi o przepisach z postanowieniami tego rozporządzenia — sprzecznych. Można więc przyjąć, że i pod rządem rozporządzenia z 23 marca 1928 obowiązywały nadal wymienione przepisy pruskie. Natomiast rozporządzenie z 25 czerwca 1932 Dz. U. poz. 580 stanowi (§ 128 ust. 2), że ulegają zawieszeniu na czas obowiązywania tego rozporządzenia wszelkie dotychczasowe przepisy, sprzeczne z jego postanowieniami oraz wszelkie przepisy, dotyczące przedmiotów, w niem unormowanych. Skoro zaś §§ 47 i 48 normują sprawę ograniczenia egzekucji, prowadzonej przez władze skarbowe, w stosunku do Skarbu Państwa, niektórych przedsiębiorstw państwowych oraz związków samorządu terytorjalnego, należy uznać, że przepisy inne, normujące ograniczenie egzekucji administracyjnej w stosunku do innych jeszcze instytucji prawa publicznego uległy na skutek przepisu ust. 2 § 128 rozporządzenia zawieszeniu w terminie w ust. 1 oznaczonym, że więc uległy zawieszeniu również przepisy cytowanego powyżej pruskiego prawa krajowego, o ile odnosiły się do egzekucji administracyjnej, za wyjątkiem egzekucji, prowadzonej przeciwko związkom komunalnym (gminnym, powiatowym i wojewódzkim); odnośnie tych związków utrzymuje w mocy pominięte przepisy prawa pruskiego zdanie 1 ust. 1 § 48 tegoż rozporządzenia z 25 czerwca 1932. Stąd wniosek, że po dniu 1 sierpnia względnie 1 września 1932 (art. 128 ust. 1 rozp. z 25 czerwca 1932) opisane przywileje egzekucyjne kas chorych na terenie b. zaboru pruskiego zostały zawieszane.

Przepis p. 3 § 15 ustawy wpraw. do niem. proc. cyw., na którym te przywileje się opierały, utracił moc obowiązującą z dniem 1 stycznia 1933 (art. 1 § 1 p. 3 przep. wpraw. prawo o sąd post. egz. Dz. U. poz. 804/32). Z tym więc dniem kasy chorych ten przywilej wogóle utraciły. Ponieważ w sprawie niniejszej egzekucja wdrożona została po dniu 1 stycznia 1933, przeto skarżąca w żaden sposób nie może opierać swoich roszczeń na wymienionych przepisach pruskich, jako w tym czasie już netylko zawieszonych, ale i uchylonych.

Drugi zarzut ewentualny skargi dotyczy obrazu art. 578 § 2 K. P. C. i § 49 rozp. z 25 czerwca 1932. Władza pozwana podnosi w odpowiedzi na skargę, że zarzut ten nie był podniesiony w odwołaniu. Otóż pominiawszy nawet to zastrzeżenie władzy, nie możnaby podzielić poglądu strony skarżącej. Przepis bowiem art. 578 § 2 K. P. C. stanowi, że egzekucje należności pieniężnych przeciwko zakładom, uznanym przez wojewódzką władzę administracji ogólnej za posiadające charakter użyteczności publicznej, jest niedopuszczalna z tych części majątku, które władza uzna za niepodlegające egzekucji ze względu na interes publiczny. Do zastosowania tego przepisu prawa konieczne jest w każdym razie, aby władza uznała część majątku instytucji, przeciwko której egzekucja jest prowadzona, za niepodlegającą egzekucji. Skarżąca nie twierdzi, że w stosunku do jej majątku to się stało. Tem samym więc zarzut skargi okazuje się nietrafny, a Trybunał nie ma potrzeby zajmowania się kwestją, czy Kasa Chorych podpada pod powyższy przepis bez osobnego uznania jej za posiadającą charakter użyteczności publicznej, jak chce skarga, oraz czy norma, statutowana § 2 art. 578 K. P. C. może być uznana za przepis, wydany przez władze polskie w rozumieniu § 49 rozporządzenia z 25 czerwca 1932, to znaczy, czy posta-

nowienie wymienionego § 49 odnosi się jedynie do przepisów, wydanych przez władze polskie przed wejściem jego w życie, czy także po tym terminie, niezależnie od tego, że, jak wyżej wywiedziono, przepis § 49 cytowanego rozporządzenia nie zawiera postanowień ze względu na podmioty zobowiązane, przeciw którym prowadzona jest egzekucja.

Z zasad powyższych należało skargę oddalić, jako nieuzasadnioną.

R Ó Ż N E W Y J A Ś N I E N I A.

Z orzeczenia Sądu Najwyższego Izby Cywilnej z dnia 20 grudnia 1934 r. L. C. II. 1490/34.

Dotychczasowy posiadacz przedsiębiorstwa przez przejście przedsiębiorstwa w posiadanie innej osoby nie staje się wolnym od obowiązków, wynikających z zawartych przezeń z pracownikami umów o pracę, lecz odpowiada subsydjarnie, obok nowego posiadacza. Rozmiar tej odpowiedzialności nie przekracza jednak granic normalnej odpowiedzialności.

Z u z a s a d n i e n i a:

„Niestuszenie żali się rewizja na mylną wykładnię prawną co do dopuszczalności pierwopozwanego za roszczenie pozwu.

Sąd Najwyższy podziela w tym względzie stanowisko prawne Sądu Okręgowego, jako trafne i wyczerpująco uzasadnione, zauważając na wywody rewizji, co następuje.

Przepis art. 35 rozporządzenia Prezydenta Rzp. z dnia 16 marca 1928 r., o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. poz. 323 z r. 1928) wydany został widocznie na korzyść pracowników, gdyż postanawia, że samo przejście majątku lub przedsiębiorstwa w posiadanie innej osoby nie ma wpływu na stosunek pracy, gdyż ten trwa nadal bez zmiany, a przejście to nadaje tylko pracownikowi prawo rozwiązania umowy o pracę w ciągu miesiąca od daty zmiany posiadacza z zachowaniem trziesięciodniowego terminu wypowiedzenia, chociażby umowa zawarta była na czas określony.

Natomiast nie zawiera ten przepis żadnych postanowień nadających jakiegokolwiek uprawnienia pracodawcy z tytułu zmiany posiadania przedsiębiorstwa, pozostają więc w mocy ogólne przepisy rozdziału V powołanego rozporządzenia o pracy pracow. umysł. (art. 25 i nastę.), które nie wymieniają faktu pozbycia przedsiębiorstwa jako przyczyny rozwiązania umowy pracy z pozyskującym przedsiębiorcą poprzednio zawartej.

Skutkiem tego nie daje przepis art. 35 podstawy do wykładni, jakoby w razie zmiany w osobie posiadacza majątku lub przedsiębiorstwa stosunek prawny z umowy o pracę z dotychczasowym posiadaczem ulegał z chwilą takiego przejścia posiadania automatycznie natychmiastowemu rozwiązaniu i jakoby dotychczasowy posiadacz stawał się wolny od wszelkich obowiązków wynikających z umowy pracy przezeń zawartej.

Wykładnia odmienna wspomnianego przepisu mogłaby niejednokrotnie prowadzić do rażącego pogorszenia dotychczasowego stanowiska pracownika, mianowicie w przypadku, gdy w miejsce finansowo silnego dotychczasowego pracodawcy, wchodzi nabywca nie dający gwarancji, że dopełni swych zobowiązań wobec pracowników, a zresztą mogłaby umożliwić rozmyślnie pokrzywdzenie pracowników w drodze pozornych umów o pozbycie nierentownego przedsiębiorstwa przez finansowo silnego pracodawcę na rzecz osób nie posiadających majątku, które w razie nieprawego połam zerwania stosunku pracy nie potrzebowałyby się obawiać roszczeń odszkodowawczych pracowników wydalonych z przedsiębiorstwa.

Słusznie więc Sąd Okręgowy uznał odpowiedzialność pierwopozwanego z umowy pracy z powodem zawartej. Odpowiedzial-

ność ta jednak nie może sięgać w nieskończoność, w szczególności nie może przekraczać tych rozmiarów, jakieby zaistniały, gdyby pierwopozwany pozyskując swe przedsiębiorstwo w dniu 8 kwietnia 1930 r. zerwał w tym dniu stosunek pracy z powodem.

Skutkiem tego odpowiedzialność ta stosownie do art. 39 wspomnianego rozporządzenia sięgała po koniec lipca 1930 r. Gdy zaś powód otrzymał swą płacę do dnia 7 maja 1930 r. należy mu się jeszcze tylko płaca za resztę maja, dalej za czerwiec i lipiec 1930 r. a więc suma 660 zł. 26 gr. i dlatego do tej kwoty Sąd Najwyższy przysądza powodowi należność obniżyl".

Z orzeczenia Sądu Najwyższego Izby Cywilnej z dnia 28 marca 1935 roku L. C. I. 2318/34.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dnia 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 323) nie zabrania zawierania umów o warunkach więcej korzystnych dla pracowników, niż warunki wynikające z rozporządzenia, a zatem ważne jest zastrzeżenie w umowie, iż pracownik zamiast wynagrodzenia za zwolnienie z pracy bez wypowiedzenia będzie pobierał rentę, jeśli zapewnia to pracownikowi większe korzyści.

Z u z a s a d n i e n i a:

Zważywszy, że Franciszek Sz. wytoczył powództwo przeciwko Centralnemu Związkowi Górników w Polsce o 1.680 zł. za zwolnienie z pracy bez uprzedzenia na trzy miesiące,

że pozwany Związek powództwa nie przyznał, twierdząc, że powód zamiast wynagrodzenia za zwolnienie bez wypowiedzenia zgodził się pobierać rentę, w wysokości 150 zł. miesięcznie, z zastrzeżeniem, że wypłata renty może być w każdym czasie przerwana, że w ten sposób powód otrzymał od pozwanego Związku sumę 4.200 zł., znacznie przewyższającą poszukiwane obecnie przez niego wynagrodzenie, że Sąd Pracy powództwo oddalił, a Sąd Okręgowy wyrok pierwszej instancji zatwierdził,

że w skardze kasacyjnej powód żąda uchylecia zaskarżonego wyroku, zarzucając Sądowi, że z obrazą art. 373 p. 5 u. p. c. oparł wyrokowanie na zeznaniu świadka B., nie uwzględniając żądania wyłączenia tego świadka, jako pełnomocnika strony pozwanej, przyczem pominął, że wyłączając od zeznań pełnomocników, prawo nie rozróżnia ani zakresu, ani rodzaju ich działalności,

że zarzut powyższy nie zasługuje na uwzględnienie, jak widać bowiem z motywów Sądu obu instancyj, odmowa wyłączenia świadka B. została oparta na ustaleniu, że świadek ten nie był pełnomocnikiem strony, lecz zwykłym funkcjonariuszem, a więc przepis, zawarty w art. 373 p. 3 u. p. c. nie mógł mieć do niego zastosowania,

że w dalszym ciągu skargi kasacyjnej powód zarzuca pominiecie przez Sąd istotnej rzekomo okoliczności, że gdyby nawet uznać, że powód zrzekł się wynagrodzenia za zwolnienie z pracy bez wypowiedzenia wzamian za rentę, to zrzeczenie takie, uczynione przed rozwiązaniem stosunku służbowego, byłoby nieważne; zarzut powyższy jest również bezzasadny, rozporządzenie bowiem Prez. Rzplitej z dn. 16.III.1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 323), nie zabrania zawierania umów więcej korzystnych dla pracowników, niż przewidziane w rozporządzeniu, w przypadku zaś Sąd ustalił, że w myśl zawartego między stronami porozumienia powód otrzymał po zwolnieniu z pracy sumę znacznie większą, niż wynosiło ustawowe wynagrodzenie,

że wreszcie ostatni zarzut kasacji, dotyczący błędnej wykładni przez Sąd złożonych pism i oceny materiału dowodowego, usuwa się z pod kontroli kasacyjnej,

z tych zasad Sąd Najwyższy skargę kasacyjną o d d a l a.

M A T E R J A Ł Y

REFORMA UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH W AUSTRJI

I.

Reforma ubezpieczeń społecznych w Austrii dokonana została ustawą z dnia 30 marca 1935 r., dotyczy ubezpieczenia pracowników zajętych w przemyśle i handlu (Gewerbliche Sozialversicherung). Wywołana została ona skutkami kryzysu gospodarczego, jak zresztą wszystkie inne podobne reformy ubezsp. społ. (Niemcy, Polska i t. p.), ponieważ ubezpieczenia społeczne mając u podstaw swych elementy gospodarcze uzależnione są od procesów konjunktury gospodarczej. Reforma ta zasługuje na baczną uwagę, gdyż powstała w kraju, gdzie zawsze doceniano znaczenie ubezpieczeń społecznych, który obok Niemiec był kolebką ubezpieczeń społecznych wogóle, a specjalnie ubezpieczeń pracowników umysłowych. Zanim podamy w ogólnych zarysach treść dokonanej reformy należy się zaznajomić z tem, co było przed reformą: jakie rodzaje ubezsp. społ. istniały, jaka była organizacja ubezpieczenia i wreszcie jakie były finansowe wyniki działalności.

Przed dniem 30 marca b. r. istniało w Austrii ubezpieczenie na wypadek choroby i od wypadków przy pracy robotników (nie dotyczyło robotników rolnych i leśnych) obowiązująca X część ustawy o ubezpieczeniu robotników z 1927 r., która dotyczyła zaopatrzeń starczych, było odrębne ubezpieczenie robotników rolnych i leśnych z 1928 r. (nie wprowadzone w życie) istniało wreszcie odrębne ubezpieczenie pracowników umysłowych i górników (ustawy z lat 1926 i 1933). Reforma objęła z wyjątkiem ubezpieczenia robotników rolnych i leśnych wszystkie wymienione wyżej rodzaje ubezpieczeń. Najstarsze z nich ubezpieczenie wypadkowe (ustawa z 1887 r.) obejmowało robotników zatrudnionych w przedsiębiorstwach, w których używano maszyn i motorów a więc istniała możliwość wypadku przy pracy i składka była zróżniczkowana według klas niebezpieczeństwa, do której zaliczano dane przedsiębiorstwo. Ubezpieczenie to było konsekwencją cywilnej odpowiedzialności pracodawcy za wypadki jakie się zdarzyły przy pracy jego robotników. Przeprowadzały to ubezpieczenie trzy zakłady (Wiedeń, Graz, Salzburg). Ubezpieczenie chorobowe (ustawa z 1888 r.), wprowadzone na modłę ubezpieczenia niemieckiego, organizacyjnie także na niem wzorowane, przeprowadzały kasy terytorjalne (powiatowe), kasy fabryczne, związkowe i stowarzyszeniowe, przyczem po reformie organizacyjnej z 1929 r. przeważający typ stanowiły Kasy chorych terytorjalne. Ciekawe i jedyne w swoim rodzaju było rozwiązanie zagadnienia ubezpieczeń społecznych pracowników umysłowych. Ustawa z 1926 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych scalila kodyfikacyjnie i organizacyjnie z wyjątkiem ubezsp. na wypadek braku pracy, wszystkie rodzaje ubezpieczeń (chorobowe, wypadkowe, pensyjne) tych pracowników. Ubezpieczenie chorobowe prac. umysłowych przeprowadzały kasy ubezpieczeń terytorjalne (jedna w każdym kraju związkowym, prócz Wiednia, gdzie było 4 kasy), które również wykonywały pewne czynności na rzecz innych rodzajów ubezsp. pracowników umysłowych: ściąganie składek za ubezpieczenia pensyjne i braku pracy, przyjmowanie i wstępne opracowywanie wniosków o świadczenia emerytalne i t. p. Ubezpieczenie pensyjne (emerytalne) i wypadkowe przeprowadzał Główny Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych. Prócz tego ubezpieczenie pracowników umysłowych zatrudnionych w rolnictwie, dziennikarzy i farmaceutów przeprowadzały odnośnie specjalne Zakłady. Ustawa o ubezpieczeniu robotniczym z

1927 r. miała za zadanie uregulować ubezpieczenie robotników zatrudnionych w przemyśle i handlu i to ubezpieczenia chorobowe, wypadkowe i emerytalne (inwalidztwo, starość i na wypadek śmierci), atoli wskutek niemożności wprowadzenia w życie z powodu kryzysu ekonomicznego ubezpieczenia emerytalnego i pozostałe dwa rodzaje ubezpieczeń nie zostały zreformowane, lecz były regulowane dawnymi ustawami. Jedynie X część wyżej wymienionej ustawy, dotycząca zaopatrzeń starczych weszła w życie. W myśl tych przepisów robotnicy — obywatele austriaccy, bezrobotni, którzy ukończyli 60 lat życia i nie mieli niezbędnych środków utrzymania, mieli prawo do zaopatrzeń starczych. Pokrycie wydatków z tem związanym stanowiły składki pracodawców i pracowników (1/2 składki na ubezsp. chorobowe), tudzież dopłaty krajów związkowych i państwa. Przyczem składki ściągaly kasy chorych, zaopatrzenia zaś wypłacały zakłady ubezsp. wypadkowego. Ubezpieczenie górnicze przeprowadzał specjalny fundusz, który przysznawał renty (prowizje) niezdolności, starcze i renty pozostałym członkom rodziny na wypadek śmierci ubezpieczonego. Ustawa z 30/III 1935 r. zniosła wym. wyżej ustawy, tudzież szereg rozporządzeń rządowych i w jednej ustawie połączyła ubezpieczenia robotników zatrudnionych w przemyśle i handlu oraz służby domowej z ubezpieczeniem pracowników umysłowych. Jest to pierwsza ustawodawcza próba tego rodzaju scalenia ubezpieczeń, która świadczy równocześnie o tem, że idea państwa korporacyjnego w Austrii wciela się powoli w życie.

O konieczności reformy ubezsp. społ. w Austrii świadczą najlepiej cyfry niżej podane.

Z uzasadnienia projektu ustawy (Amtliche Nachrichten des Bundesministeriums für soziale Verwaltung, Wien, April. Nr. 3/4 str. 152 — 156) okazuje się, że ubezpieczenie chorobowe robotników, które liczyło w 1930 r. 1,015 000 ubezpieczonych, w 1933 r. liczyło 745 000, czyli spadek wynosi 26,6%, spadek składek w tym czasokresie przypisanych wynosił 32,5% (1930 — 113 520 000 szyl., 1933 — 76 580 000 szyl.), wydatki na świadczenia spadły o 34,3% (1930 — 104 410 000 szyl., 1933 — 68 610 000 szyl.) i gdy w 1930 r. kasy chorych zamknęły rachunki obrotowe nadwyżką 1 260 000 szylingów, to już w 1932 r. był niedobór w kwocie 2 350 000 szyl. a w 1933 r. niedobór wprawdzie się zmniejszył, lecz wyniósł kwotę 1 120 000 szyl.; fundusze zaś rezerwowe zmniejszyły się z sumy 34 100 000 w 1930 r. do kwoty 32 630 000 szyl. w 1933 r.

Wprawdzie można naogół powiedzieć, że Kasy chorych robotnicze wyszły obronną ręką z kryzysu, zwłaszcza że szalejące bezrobocie powodowało znaczny koszt wydatków, nie mających pokrycia — ubezpieczenie darmowe bezrobotnych, atoli żeby uniknąć w przyszłości deficytowej gospodarki i to ubezpieczenie należało sanować, zmniejszając świadczenia i wprowadzając opłaty za ubezpieczenia bezrobotnych (p. niżej). Bardziej uciepiałoby wskutek kryzysu gospodarczego ubezpieczenie wypadkowe robotników (przedewszystkiem kryzysem były objęte wielkie przedsiębiorstwa przemysłowe) i tak liczba pełnych robotników (vollarbeiter = 300 dni pracy w roku) spadła z 600 tysięcy w 1930 r. do liczby 395 tysięcy w końcu 1933 r. t. j. o 34,2%, przypisy składek zmniejszyły się o 43,9% (1930 r. — 24,11 milionów szyl. 1933 — 13,53 milionów szylingów), wydatki na świadczenia zmniejszyły się o 7,9% (1930 r. — 20,50 milj. szyl., 1933 — 18,89 milionów szyl.), a rezerwy spadły z kwoty 57,51 milionów szyl. w 1930 do kwoty 39 miljo-

nów szyl. w 1933 r. czyli prawie o 33%, co zostało spowodowane deficytową gospodarką w latach 1931 — 1933 (deficyty — 3,73 milj., 5,41 milj. 8,56 milionów). Atoli najbardziej deficytowa gospodarka spowodowana kryzysem gospodarczym miała miejsce w ubezpieczeniu na wypadek bezrobocia, i w związku z nim genetycznie zaopatrzeniu starczem oraz w ubezpieczeniu pensyjnym pracowników umysłowych, w tem ostatniem nie tylko wskutek kryzysu, lecz także powodu zbyt dużego poziomu udzielanych świadczeń.

W ubezpieczeniu na wypadek braku pracy (łącznie z pomocą doraźną), które obejmowało i obejmuje w Austrii robotników i pracowników umysłowych (podobnie jak i w Niemczech i t. p.) liczba ubezpieczonych w latach 1930 — 1933 spadła o 32,3% (spadek jak w ubez. wypadkowym), w 1930 r. było ubezpieczonych 984.000, w 1933 r. — 666.000 osób, kwota wypłacanych zasiłków wzrosła o 80 milionów szylingów rocznie (1930 — 208 milionów, 1934 — 288 milj.) wskutek tego musiał nastąpić wzrost składek z kwoty 116,95 milj. w 1930 r. na 130,29 milj. szylingów w 1934 r. Pomimo jednak podwyższenia stopy procentowej składki, deficyty wynosiły stale poważne kwoty (1933 r. — 83,33 milj., 1934 — 50,79 milj. szylingów) i były pokrywane z dodatku kryzysowego do podatku obrotowego od towarów. Zaopatrzenia starcze pobierało w 1930 r. 54.000 osób, w 1934 już 95.000, a ponieważ składki spadły z 21,34 milj. szyl. w 1930 r. do kwoty 13,49 milj. w 1934 r. (zmniejszenie procentowe jak w ubez. chorobowym), gdy równocześnie wydatki wzrosły z 32,31 milj. do kwoty 58,69 milj. szyl., to mimo wzrostu dopłat krajów i państwa deficyt stale wzrastał od 1932 r. i to z kwoty 2,06 milj. do 16,06 milj. w 1934 r. Deficyty pokrywano podobnie jak w ubezpieczeniu na wypadek bezrobocia z dodatku kryzysowego do podatku obrotowego od towarów.

W ubezpieczeniu pensyjnym pracowników umysłowych ilość ubezpieczonych spadła z liczby 242.000 osób w 1930 r. do liczby 198.000 w 1934 r. t. j. o 18,2%, a liczba rencistów w tych latach wzrosła z 24.000 do 42.000 t. j. o 75%, składki spadły z 63,95 milj. szylingów w 1930 r. do kwoty 57,47 milj. w 1934 r. mimo tego, że składka była kilkakrotnie podwyższana: w 1930 składka wynosiła 7,5% podstawy wymiaru (faktyczny zarobek do 400 szylingów miesięcznie), w 1931 i pierwszej połowie 1932 r. wynosiła 8%, a od 1/7 1932 począwszy wynosiła 9%.

Świadczenia wzrosły z 50,28 milj. szyl. w 1930 r. do kwoty 83,23 milj. w 1934 r. W 1930 r. ubezpieczenie nie to wykazało jeszcze nadwyżkę dochodów nad wydatkami w kwocie 16,25 milj. szylingów, a już w 1933 r. deficyt wyniósł 11,26 milj. w roku zaś 1934 prawie się podwoił i wyniósł kwotę 22,41 milj. szylingów i gdyby nie dokonana reforma ubezpieczeń w bieżącym roku deficyt osiągnąłby co najmniej 30 milionów, którego nie sposób byłoby pokryć z zamrożonych rezerw wynoszących książkowo 59,71 milj. w końcu 1934 r. (w 1930 r. rezerwy wynosiły 77,30 milj.).

Omawiając stan finansowy ubez. społ. prac. umysłowych w Austrii, nie można nie wspomnieć o tym znamienym fakcie, że o ile ubez. pensyjne było bardzo deficytowe i groziło załamaniem się, o tyle znów ubezpieczenie chorobowe pracowników umysłowych przy nader małej składce (4,5% faktycznych poborów) nie odczuło wcale kryzysu, miało bowiem nadwyżki stale od 1930 r. (1,53 milj. — 1930 r., 1,10 milj. — 1934 r.), mowa jest oczywiście o ubez. chorobowym wogóle, gdyż poszczególne kasy ubezpieczeń miały deficyty, lecz b. małe. Wprawdzie i w tem ubezpieczeniu miał miejsce spadek liczby ubezpieczonych: w 1930 r. było ubezpieczonych 276.000 (w tem 24 tysiące rencistów, za których składki płacił Zakład Pensyjny), w roku zaś 1934 — 243.000 (w tem 42.000 renci-

stów), czyli spadek wyniósł 20,2% (1930 — 1933 spadek 17,9% t. j. o 1/4 mniejszy niż u robotników), składki spadły z 38,01 milj. w 1930 r. do kwoty 31,74 milj. w 1933 r. t. j. o 16,5% (o połowę mniej niż w ubez. chorobowym robotniczym), a wydatki na świadczenia spadły w tymże czasokresie o 17,4% (prawie tyle co składki).

Jak widać z powyższych cyfrowych danych naogół sytuacja ubezpieczeń społecznych w Austrii, zwłaszcza ubezpieczeń rentowych, była bardzo krytyczna i należało niezwłocznie przedsięwziąć środki zaradcze, gdyby bowiem zwrócić z reformą, to niewątpliwie deficyt w ubezpieczeniach rentowych (wypadkowe, pensyjne prac. umysłowych i zaopatrzenia starcze) przekroczyłby kwotę 50 milionów szylingów w 1935 r.

Zasadnicza i grutowna reforma ubez. społ. w Austrii była oddawna już przedmiotem studjów i rozważań w Ministerstwie Administracji Społecznej. Na początku 1935 r. przedłożony został pierwotny plan reformy rządowej, który zmierzał do stworzenia wspólnego budżetu wszystkich ubez. społ. i zaopatrzeń, by tym sposobem uzdrowić deficytowe ubezpieczenia rentowe. Rozumie się że takie postawienie sprawy wymagało stworzenia wspólnoty majątkowej ubez. społ. i zaopatrzeń, co spowodować by musiało zrozumiałe ograniczenie dotychczasowej samodzielności finansowej poszczególnych gałęzi ubezpieczeń. Projekt ten wywołał silne sprzeciwy zainteresowanych grup, przyczem podnoszono niesłusność pokrywania przez zdrowe ubezpieczenia (chorobowe) deficytów ubez. rentowych, oraz niesłusność, by np. robotnicy swemi składkami uzdrawiali chore ubez. pensyjne pracowników umysłowych. Wogóle krytyka zasadnicza była zwrócona przeciw ograniczaniu samodzielności poszczególnych rodzajów ubezpieczeń. Organy doradcze nowego parlamentu korporacyjnego stanęły na stanowisku, że wystarczy dążyć do osiągnięcia równowagi budżetowej w ubez. społ. najwyżej w okresie pierwszych pięciu lat (t. j. do 1940 r.), że równowaga ta powinna być osiągnięta jedynie i oddzielnie w ramach ubezpieczeń robotniczych i oddzielnie w ubez. pracowników umysłowych, ponadto należy zachować odrębność finansową ubez. społ. i zaopatrzeń. Ustawa omawiana przyjęta jednogłośnie przez parlament Korporacyjny jest właśnie wyrazem tych żądań i stanowisk. Dąży ona do zachowania równowagi finansowej w każdej gałęzi ubez. społ. i w zaopatrzeniach na przeciąg 5 lat, przyczem ubezpieczenie na wypadek bezrobocia i zaopatrzenia starcze finansowo połączono (jedna składka). Obecny sposób załatwienia należy uważać jedynie za prowizorium i ustawa przewiduje ponowne zbadanie po upływie pięciu lat. finansowych podstaw ubez. społ. i stosowanie ewentualne dalszych środków zaradczych.

II.

Przepisy ogólne.

Ustawa o ubezpieczeniu społecznym z dn. 30/III 1935 r. (B. G. B. Nr. 107) składa się z siedmiu działów. Dział pierwszy obejmuje postanowienia wspólne, dotyczące wszystkich ubezpieczeń zarówno robotniczych jak i pracowników umysłowych oraz zaopatrzeń, dział drugi traktuje o ubez. robotniczym (chorobowe, emerytalne, wypadkowe), dział trzeci o ubezpieczeniu górniczym, dział czwarty, piąty i szósty zawierają przepisy o ubez. prac. umysłowych (chorobowe, wypadkowe i pensyjne), o ubezpieczeniu i pomocy doraźnej w razie bezrobocia (V dział), o zaopatrzeniu starczem (VI dział), siódmy wreszcie dział zawiera postanowienia przejściowe i końcowe.

Obowiązkowi ubezpieczenia podlegają zasadniczo wszy-

stkie osoby zatrudnione w przemyśle, handlu górnictwie, w przedsiębiorstwach transportowych, bankowych, w wolnych zawodach oraz służba domowa. Szczegółowe przepisy dotyczące obowiązku ubezpieczenia, zawierają działy w ubezpieczeniach robotniczym i pracowników umysłowych, tudzież dział V. W ubezpieczeniu robotniczym rozszerzono obowiązek ubezpieczenia wypadkowego, przy czem zakres obowiązku tego ubezpieczenia ten sam jak ubezpieczenia chorobowego, podlegają ubezpieczeniu wypadkowemu nie tylko robotnicy narażeni na niebezpieczeństwo specjalne zależnie od rodzaju przedsiębiorstwa, lecz wszyscy zatrudnieni w przemyśle i t. p. — (podobnie jak u nas!).

Organizacja administracyjna ubezpieczeń doznała zmian zarówno jeśli idzie o strukturę instytucyj ubezpieczenia, jak i o skład organów. Ubezpieczenie chorobowe przeprowadzają kasy chorych robotniczo i pracowników umysłowych, współdziałają także w przeprowadzeniu innych gałęzi ubezpieczenia i zaopatrzenia. Zakład ubezpieczenia robotniczego przeprowadza ubezpieczenie wypadkowe, prowizyjne górników, inwalidzkie (gdy zostanie wprowadzone), oraz przyznaje zaopatrzenia starcze robotników i służbie domowej (przy współdziałaniu robotniczych kas chorych i władz przeprowadzających zabezpieczenie na wypadek bezrobocia). Zakład ubezpieczenia pracowników umysłowych przeprowadza ubezpieczenie pensyjne i wypadkowe. Ubezpieczenie pracowników umysłowych zajętych w dziennikarstwie i w aptekach przeprowadzają: Zakład ubezpieczenia dziennikarzy i Zakład ubezpieczenia farmaceutów.

Kasy chorych robotnicze łączą się przymusowo w Główny Związek Kas chorych robotniczych, kasy zaś chorych dla pracowników umysłowych łączą się w główny związek kas chorych pracowników umysłowych. Wymienione związki Kas chorych, Zakład ubezpieczenia robotniczego, Zakład ubezpieczenia pracowników umysłowych oraz specjalne zakłady ubezpieczenia pracowników umysłowych łączą się w Państwowy związek instytucyj ubezpieczenia spółek (Reichsverband der Sozialversicherungsträger). Główne Związki Kas chorych mają za zadanie między innymi: stworzenie biur informacyjnych dla swych członków we wszystkich sprawach ubezpieczenia spółek, wydawanie fachowych czasopism, urządzenie wystaw, zjazdów i t. p. Państwowy związek instytucyj ubezpieczenia spółek ma na celu — przedstawicielstwo wszystkich zręczonych instytucyj, wydawanie wytycznych, dotyczących współpracy, zasad administracji i regulaminów służbowych zręczonych instytucyj, stałe czuwanie nad rozwojem ubezpieczenia spółek, w stosunku do życia gospodarczego i stawianie wniosków, zmierzających do podtrzymania działalności świadczeniowej instytucyj ubezpieczenia spółek, bez nadmiernego obciążenia gospodarki narodowej, przedkładanie na żądanie ministra administracji społecznej opinii i zasadniczych zagadnieniach ubezpieczenia spółek i zaopatrzenia (bezrobocie, starość).

Ustawa wprowadza wreszcie instytucję przymusowych wspólnot pracy (zasadniczo jedna na jeden poszczególny kraj związkowy), do której należą wszystkie kasy chorych, działające w okręgu wspólnoty (Arbeitsgemeinschaft). Zadaniem tych wspólnot pracy jest przeprowadzenie wspólnych zadań ubezpieczenia chorobowego jak np. zapewnienie pomocy leczniczej i dostarczanie środków leczniczych, zawieranie wspólnych umów z zakładami leczniczymi, zakładanie lecznic, domów zdrowia, i t. p., wspólne rozrachunki z lekarzami, aptekarzami i t. d., ustanawianie wspólnych urzędników i organów kontroli ubezpieczonych i pobierających świadczenia. Powołane one zostały, by centralizując gospodarkę świadczeń rzeczowych w ubezpieczeniu chorobowym uzyskać pewne oszczędności, które, jak się okazuje z uzasadnienia ustawy, wyniosą najmniej 5% dotychczasowych wydatków na te cele. Już i przedtem taka wspólnota pracy kas chorych istniała w Karyntji i dała dobre rezultaty, była jednak dobrowolna, ustawa zaś wprowadza

przymusową organizację. Ten rodzaj organizacji daje wreszcie możliwość uregulowania stosunku lekarzy do instytucyj ubezpieczenia spółek — jednego z najważniejszych zagadnień ubezpieczenia spółek.

Organami instytucyj ubezpieczenia spółek są w kasach chorych — Zarząd i komisja rewizyjna, w zakładach ubezpieczenia — zarząd i komisje rentowe, w specjalnych zakładach ubezpieczenia pracowników umysłowych prócz tego komisje ubezpieczenia chorobowego, w związkach i wspólnotach pracy — zarząd. Komisje rentowe tworzy się przy Zakładzie ubezpieczenia robotniczego i za zgodą ministra administracji spółek przy ewentualnych biurach zakładu, przy zakładzie ubezpieczenia pracowników umysłowych i przy każdej kasie chorych pracowników umysłowych. Badanie działalności zakładów ubezpieczenia, związków i wspólnot pracy przeprowadzają rewizorzy rachunkowi (Rechnungsprüfer), którzy nie mogą należeć do ciał administracyjnych tych instytucyj, przedkładają też oni sprawozdania i wnioski odpowiednio zarządom i władzom nadzorczym. W sposobie tworzenia organów administracyjnych różnych instytucyj ubezpieczenia spółek i ich związków przejawiają się zasady korporacjonizmu: reprezentantami pracodawców i pracowników t. zw. zwanymi przedstawicielami ubezpieczenia (Versicherungsvertreter) mogą być tylko obywatele austriaccy, którzy ukończyli 26 lat życia, nie są oni jednak wybierani (jak dotychczas) przez ubezpieczonych i pracodawców, lecz mianowani przez publiczno-prawne organizacje zawodowe. Ustawa zawiera szereg przepisów analogicznych z przepisami ordynacji ubezpieczenia Rzeszy Niemieckiej, np. nie wolno nie przyjąć mandatu, mianowanemu przedstawicielowi ubezpieczenia, władza nadzorcza ma prawo nakładać kary pieniężne na członków organów (do 500 szylingów), także prawo posiadają i zarządy względem swych członków (do 200 szylingów), członkowie organów administracyjnych ręczą (odpowiadają) za prawidłowe prowadzenie gospodarki.

Czas trwania urzędowania ciał zarządzających trwa 4 lata. Zarządy kas chorych, wspólnot pracy, głównych związków (Kas chorych) i komisji ubezpieczenia chorobowego zakładów specjalnych ubezpieczenia pracowników umysłowych składają się w $\frac{2}{3}$ z przedstawicieli pracowników i $\frac{1}{3}$ przedstawicieli pracodawców, w komisjach rewizyjnych skład przedstawicieli jest odwrotny. Zarządy zakładów ubezpieczenia i państwowego związku instytucyj ubezpieczenia spółek składają się po połowie z przedstawicieli pracowników i pracodawców. Liczba członków zarządu kas chorych wynosi od 12 — 24 osób, a to zależnie od ilości ubezpieczonych, liczba członków komisji rewizyjnej równa się połowie członków zarządu. Zarządy zakładów ubezpieczenia robotniczego i pracowników umysłowych składają się z 24 członków, zarządy zakładów specjalnych z 12 członków. Liczbę członków zarządów związków i wspólnot pracy ustala statut. Komisje rentowe składają się po jednym przedstawicielu pracowników i pracodawców i z urzędnika Zakładu, wyznaczonego przez prezesa. Zarządy związków kas chorych i wspólnot pracy składają się z przedstawicieli kas chorych, wybranych przez zarządy kas z pośród swego grona. Zarząd państwowego związku instytucyj ubezpieczenia spółek składa się w połowie z przedstawicieli związków kas chorych i zakładów ubezpieczenia, wybranych w sposób taki, jak zarządy związków.

Przewodniczącymi zarządów kas chorych, związków kas i wspólnot pracy wybierają zarządy tych instytucyj z pośród swego grona. Przewodniczący zakładów ubezpieczenia nie mogą należeć ani do grupy ubezpieczonych, ani też do grupy pracodawców. Równocześnie z wyborem przewodniczącego wybiera Zarząd drugiego i trzeciego przewodniczącego w oddzielnych kurjach wyborczych grup pracowników i pracodawców, drugi przewodniczący ma należeć do tej grupy, do której nie należy pierwszy przewodniczący, o ile jednak tenże nie należy do żadnej grupy, drugim przewodniczącym bę-

dzie członek z grupy pracowniczej; trzeci przewodniczący należy do tej grupy, do której nie należy drugi przewodniczący. Wybory przewodniczących stają się ważne dopiero z chwilą uzyskania zgody władz nadzorczych. Przewodniczącego zarządu państwowego związku instytucyj ubezpiecz. społ. mianuje na czas kadencji zarządu minister administracji społecznej, nie może on być ani ubezpieczonym, ani pracodawcą. Przewodniczącym Komisji rentowej jest kolejno przedstawiciel pracodawców i przedstawiciel pracowników. Rewizorów rachunkowych w liczbie dwóch, po jednym z grupy pracodawców i pracowników wybiera zarząd odnośnej instytucyj ubezpiecz. społ. W sprawach dotyczących: długotrwałych lokat finansowych, nabywania i zbywania nieruchomości, przepisów służbowych i uposażeniowych pracowników, przyjmowania i zwalniania kierownika instytucyj, naczelnego lekarza oraz ich zastępców, rocznego sprawozdania i zamknięcia rachunkowego, tudzież w sprawach statutu i jego zmian, decyduje i uchwała t. zw. rozszerzony zarząd t. j. prócz członków zarządu w posiedzeniu biorą udział członkowie komisji rewizyjnej wzgl. rewizorzy rachunkowi.

Kasy chorych, ich związki, wspólnoty pracy, zakłady i państwowy związek instytucyj ubezpiecz. społ. obowiązane są corocznie w przeciągu pierwszych pięciu miesięcy przedłożyć władzy nadzorczej oraz państwowemu związkowi instytucyj społecznych zamknięcie rachunkowe, sprawozdanie z działalności i statystyczne wykazy. Minister administracji społecznej corocznie ogłasza wyniki za rok ubiegły działalności ubezpiecz. społ. i społecznych zaopatrzeń. Nadzór zwierzchni nad ubezpiecz. uregulowanym omawianą ustawą należy do ministra administracji społecznej, bezpośredni jednak nadzór nad instytucjami ubezpiecz. społ., których teren działania nie przekracza terytorjum kraju związkowego — sprawuje starosta krajowy. Rozpatrując przepisy ustawy, dotyczące nadzoru dochodzi się do wniosku, że nadzór ten jest względnie umiarkowany, nie staje się, jak to ma miejsce w niektórych państwach, współadministracją nadzorowanych instytucyj i nie ogranicza zbytnio autonomii instytucyj. Nadzór państwowy jest odpłatny i na pokrycie kosztów czynności władz zwiększonych wskutek nadzoru, instytucje ubezpiecz. społ. uiszczają specjalne opłaty, których wysokość określa minister administracji społ. po wysłuchaniu odnośnej instytucyj.

Z przepisów ogólnych i dotyczących wszystkich ubezpiecz. zarówno robotniczych, jak i pracowników umysłowych poza przepisami, o składkach ubezpieczonych, które należy ze względu na ich znaczenie omówić oddzielnie, zasługują na uwagę przepisy o lekarzach w kasach chorych.

Celem zapewnienia pomocy lekarskiej w ubezpieczeniu chorobowym i dla rozwiązania zagadnień z tem połączonych przy każdej wspólnocie pracy, w jej siedzibie, tworzy się komisję lekarską (Arzteausschuss), której teren działania pokrywa się z terenem działania wspólnoty pracy. Komisja lekarska składa się w równej liczbie z przedstawicieli wspólnoty pracy i przedstawicieli odnośnej organizacji zawodowej lekarzy. Przy państwowym związku instytucyj ubezpiecz. społ. tworzy się państwowa komisja lekarska, w której skład wchodzi w równej liczbie przedstawiciele państwowego związku i przedstawiciele najwyższego ustawowego przedstawicielstwa interesów świata lekarskiego (Izby lekarskiej). Członków komisji lekarskich wybierają ze swego grona na lat cztery zarządy wym. wyżej organizacji, a liczbę ustala minister administracji społ. po wysłuchaniu zainteresowanych organizacji. Przewodniczącymi komisji lekarskich oraz ich zastępców, którzy nie mogą należeć do stanu lekarskiego, mianuje starosta krajowy, wzgl. minister adm. społ. (państwowa komisja lekarska) z pośród urzędników wyższej służby administr.

obeznanych z prawem. Uchwały kom. lekarskich zapadają zwykłą większością głosów, przyczem przewodniczący nie głosuje. Wynagrodzenie lekarzy i techników dentystycznych zasadniczo ma być wymierzone za poszczególne zabiegi i przyjęta jest zasada kontyngentu kosztów pomocy lekarskiej (procentowy stosunek do składek ubezpiecz.). Komisja lekarska decyduje o dopuszczeniu lekarza do praktyki w ubezpiecz. społ., przyczem od lekarzy praktycznych (domowych) — nie specjalistów, wymaga się, między innymi, dostarczenia dowodu najmniej czteroletniego wykonywania działalności lekarskiej, z czego najmniej trzy lata ma przypadać na praktykę w publicznym zakładzie leczniczym lub domu zdrowia, prócz tego kandydat ma wykazać odpowiednią znajomość (wykształcenie) w dziedzinie chorób wewnętrznych, chirurgji i położnictwa.

III. Przepisy, dotyczące składek ubezpiecz.

Podstawą wymiaru składki ubezpieczeniowej jest faktyczny zarobek ubezpieczonego, nieprzekraczający 400 szylingów miesięcznie w ubezpieczeniu pracowników umysłowych wzgl. 800 szyl. miesięcznie u dziennikarzy i farmaceutów, ubezpieczonych w specjalnych zakładach; w robotniczym zaś ubezpieczeniu zarobek nie przekraczający 7,5 szylingów dziennie, 45 szyl. tygodniowo lub 195 szyl. miesięcznie. Ustawa zniosła grupy zarobkowe w ubezpieczeniu chorobowym (X grup) i wprowadziła zasadniczo jedną składkę na ubezpieczenie społeczne „Sozialversicherungsbeitrag“, co spowoduje dalekosiężne uproszczenie agend składowych i dla pracodawców i dla instytucyj ubezpiecz. społ. Składki placą po połowicy pracownicy i pracodawcy, przyczem ustalono jednakową wysokość procentową składki zarówno w ubezpieczeniu robotniczym, jak i w ubezpiecz. prac. umysłowych; procentowy wymiar składki za ubezpieczenie wszystkich ryzyk wynosi 20% rzeczywistego zarobku, pozatem istnieją nieliczne odchylenia (p. niżej). Poza tem w ubezpieczeniu robotniczym należy podkreślić dokonaną ważną zmianę: odpada na przyszłość osobna składka za ubezpieczenie wypadkowe, placona dotychczas w całości przez pracodawców, która była uzależniona od klasy niebezpieczeństwa, do jakiej zaliczono przedsiębiorstwo. W myśl przepisów ustawy wszyscy pracodawcy placą jednakową składkę, której część idzie na pokrycie także wydatków na świadczenia wywołane wypadkami przy pracy, wskutek tego pracodawcy, których przedsiębiorstwa zaliczone były do wysokiej klasy niebezpieczeństwa wypadkowego, finansowo zyskują.

Wyżej była mowa o tem, że zasadniczo składka na wszystkie rodzaje ubezpiecz. i zaopatrzeń wynosi 20% rzeczywistego zarobku, o ile jednak ubezpieczony nie podlega wszystkim rodzajom ubezpiecz. rozumie się, że składka musi być mniejsza, tak więc za osoby w ubezpieczeniu robotniczym nie podlegające ubezpiecz. na wypadek bezrobocia (czeladź, służba domowa, uczniowie) składka wynosi nie 20%, lecz 12% zarobku. Składki za ubezpieczenia ściągają kasy chorych, które obowiązane są najpóźniej do dnia dziesiątego każdego miesiąca przekazać wpływy ze składek za ubiegłe miesiące nienależne za ubezpiecz. chorobowe, zakładom ubezpiecz. względnie ministerstwu adm. społ. (część składki ogólnej, przypadającej za ubezpiecz. bezrobocia i zaopatrzenia starcze). Pracodawcy od zaległych składek placą odsetki zwłoki, które wynoszą za pierwsze trzy miesiące po terminie płatności 0,5% miesięcznie, za każdy następny miesiąc 2% zaległej sumy.

Na pokrycie wydatków ubezpiecz. chorobowego, na pokrycie kosztów administracyjnych oraz na fundusz rezerwowy kas chorych robotniczych składka wynosi 6,25% zarobku ubezpieczonych, tyleż placą osoby kontynuujące ubezpieczenie,

osoby pobierające renty inwalidzkie lub prowizje górnicze, które są przymusowo także ubezpieczone na wypadek choroby, płacą składkę w wysokości 4,25% renty lub prowizji. Za rencistów uiszcza składki zakład ubezpiecz. robotn., który potrąca te kwoty z rent lub prowizyj i pozatem za każdego rencistę dopłaca kasom chorych z funduszu zakładu 0,75% renty, tak iż składka za ubezpieczenie chorobowe rencistów wynosi ogółem 5% renty (prowizji). Prócz tego z funduszy przeznaczonych na zabezpieczenie na wypadek bezrobocia otrzymują kasy chorych robotnicze za każdego bezrobotnego otrzymującego zasiłek (i który jest równocześnie przymusowo ubezpiecz. na wypadek choroby) kwartalnie z dołu 10 szylingów.

Kasy chorych dla pracowników umysłowych pobierają na ubezpieczenie chorobowe składkę w wysokości 4,25% zarobku ubezpieczonych, osoby dobrowolnie kontynuujące ubezpiecz. płacą 7 szylingów miesięcznie, składki za ubezpiecz. chorobowe rencistów i bezrobotnych pracowników umysłowych pobierane są w takiej wysokości i w ten sposób, jak w ubezpieczeniu robotniczym (p. wyżej).

Zakład ubezpiecz. robotniczych pobiera na pokrycie wydatków związanych z ubezpieczeniem wypadkowym (ubezpieczenie inwalidzkie nie weszło w życie), wydatków administracyjnych, na pokrycie dopłat za ubezpieczenie chorobowe rencistów-prowizjonistów górniczych, oraz na zebranie funduszu rezerwowego część składki ogólnej w wysokości 1,75% zarobku ubezpieczonych. Pozatem w związku z ubezpieczeniem górników pobiera wpływy funduszu dla zaopatrzeń w górnictwie (specjalne opłaty od wyprodukowanych materiałów palnych). Państwo zwraca również Zakładowi kwoty wypłacone przezeń tytułem zaopatrzeń starczych i koszty administracyjne z tego wynikłe. Zakład ubezpiecz. pracowników umysłowych (oraz zakłady specjalne) otrzymuje na pokrycie wydatków ubezpieczenia pensyjnego i wypadkowego, kosztów administr. i na pokrycie dopłat do ubezpieczenia chorobowego rencistów (p. wyżej) część składki ogólnej w wysokości następującej: w 1935 r. — 10,5% zarobku w 1936 r. i następnych trzech latach składka wzrasta o 1% rocznie, tak iż w 1939 r. będzie wynosiła 14,5% zarobku ubezpieczonych. Osoby dobrowolnie kontynuujące ubezpieczenie pensyjne płacą składki w latach 1935, 1936 w wysokości dotychczasowej t. j. 12% od ostatniego zarobku, w 1937 r. — 12,5%, w następnych dwu latach następuje wzrost składki o 1% rocznie.

Wydatki złączone z zaopatrzeniem na wypadek bezrobocia i starości, które to zaopatrzenie stanowi jedną finansową całość, pokrywa zaliczkowo państwo (ministerstwo administr. społ.). Składki na to zaopatrzenie wynoszą 12% zarobku ubezpieczonych robotników, gdy składka wynosi 20% zarobku, 4% zarobku, gdy ogólna składka wynosi 12% zarobku. Składka na to zaopatrzenie (właściwie na bezrobocie) ubezpieczonych pracowników umysłowych wynosi 5,25%, gdy składka ogólna wynosi 20% zarobku, przyczem zmniejszać się będzie o 1% rocznie w ciągu lat czterech od 1936 r. począwszy, i wynosić będzie w 1939 r. 1,25% zarobku (następuje zmniejszenie składki, ponieważ w tym stosunku wzrastać będzie składka na ubezpiecz. pensyjne). Młodociani pracownicy umysłowi liczący mniej niż 17 lat wieku, nie podlegający więc ubezpiecz. pensyjnemu, płacą na to zaopatrzenie 1,25% zarobku (łącznie z ubezpieczeniem na wypadek choroby 5,50% zarobku). Składka pracowników umysłowych na te zaopatrzenia jest dlatego mniejsza, niż robotników, gdyż korzystają oni ze świadczeń bezrobocia tylko, (zaopatrzenia starcze istnieją tylko dla robotników, ponieważ ubezpiecz. emerytalne dla nich faktycznie jeszcze nie działa). Dotychczas składka na ubezpieczenie na wypadek braku pracy uiszczana za pracowników umysłowych (5,8% zarobku) w tej

samej wysokości, co za robotników nie odpowiadała wysokości ryzyka, właściwy i sprawiedliwy wymiar wynosiłby równo 2,9% zarobku t. j. o połowę mniej. Z uwzględnieniem niższej składki w latach 1936 — 1939, składka za ubezpiecz. na wypadek braku pracy pracowników umysłowych wyniesie przeciętnie w latach 1935 — 1939 — 3,25% zarobku, — czyli ustawa wprowadza zdrową zasadę zależności składki od ryzyka ubezpieczeniowego.

Prócz składek na to zaopatrzenie uiszczanych przez pracodawców i pracowników na pokrycie wydatków składają się także dopłaty krajów związkowych i państwa.

Rozpatrzmy teraz, czy system wymiaru składek wprowadzony ustawą spowodował wzrost, czy też zmniejszenie obciążeń pracodawców i pracowników. Otóż w ubezpieczeniu robotniczym (po wyłączeniu służby domowej) obciążenie pracodawców składką ubezpiecz. wzrosło około 10%, co w połowie zostało spowodowane podwyższeniem górnej granicy zarobkowej z 6 na 7,5 szyl. dziennie. Co zaś dotyczy samych ubezpieczonych robotników (wogóle pracowników fizycznych), to naogół nastąpiło zmniejszenie składki robotniczej w 9 dotychczasowych grupach zarobkowych (od 1 — 9), to samo można powiedzieć i o 10 grupie zarobkowej dzisiejszej, o ile zarobek nie przekracza 6,83 szyl. dziennie, przy zarobkach wyższych nastąpiło pewne podniesienie wysokości składki, przyczem jednak zwykła obciążenia wynosi najwyżej 0,4 szyl. tygodniowo (najwyższa składka tygodniowa przypadająca na ubezpiecz. przed reformą 4,1 szyl., po reformie 4,5 szyl.). Jeżeli zaś porównamy wysokość składki uiszczanej przez służbę domową, to ta warstwa pracowników naogół zyskała, przed reformą bowiem, przeciętnie biorąc, składka tygodniowa wynosiła (część ubezpieczonego) 1,04 szyl., po reformie zaś ta składka wyniosła 0,97 szyl. W ubezpieczeniu pracowników umysłowych obciążenie składką ogólną, t. j. pracodawcy i pracownika wynosiło 19,3% zarobku (9% ubezpiecz. pensyjne, 4,5% chorobowe i 5,8% bezrobocie), w przyszłości wynosić będzie 20%, czyli

	Przewidywany przypis składek w 1935 r. w milionach szyl.		Wzrost obciążeń z tytułu składek
	bez reformy	po reformie	
a) ubezpieczenie robotników:			
pracodawcy	91,53	102,17	10,64
ubezpieczeni	100,40	100,08	-0,32 (zmniejszenie)
razem	191,93	202,25	10,32
b) ubezpieczenie prac. umysłowych:			
pracodawcy	53,06	54,35	1,29
ubezpieczeni	52,69	53,97	1,28
razem	105,75	108,32	2,57
c) ubezpieczenie robotników i prac. umysłowych łącznie:			
pracodawcy	144,59	156,52	11,93
ubezpieczeni	153,09	154,05	0,96
razem	297,68	310,57	12,89

wzrost obciążenia wyniesie 0,7% (po 0,35% przypada na pracodawców i pracowników). przy zarobku najwyższym, policzalnem do ubezpieczenia (400 szyl. miesięcznie) wzrost miesięcznej składki wyniesie po 1,4 szyl. na ubezpiecz. i pracodawcę, przy najniższym zarobku (80 szyl. miesięcznie) wzrost wyniesie po 0,28 szyl. miesięcznie.

Wyżej podana tablica (uzasadnienie ustawy str. 179) przedstawia wysokość obciążeń pracodawców i ubezpieczonych z tytułu składek na ubezpiecz. społ. przed reformą i po reformie:

IV. Świadczenia.

Ustawodawca, licząc się z panującym, choć ustabilizowanym kryzysem gospodarczym, jak również spodziewając się wprawdzie ożywienia życia gospodarczego, lecz w bardzo powolnym tempie, z drugiej znów strony obserwując prawie katastrofalny stan ubezpiecz. i zaopatrzeń rentowych, zmuszony do sanacji ubezpiecz. społ., a nie mogąc uzyskać tego drogą wydatnego podwyższenia składek, z konieczności ograniczył świadczenia pieniężne i to nawet w dziale ubezpiecz. chorobowego, które naogół dopiero stawało się deficytowym (tylko robotnicze).

Zanim przystąpię do omówienia świadczeń przewidzianych w ustawie z dn. 30/3. 1935 r., należy zwrócić uwagę na przepis, dotyczący podstawy wymiaru świadczeń pieniężnych w ubezpiecz. robotniczym zwłaszcza. Ustawodawca, wprowadzając wymiar składki od rzeczywistego zarobku, zdawałoby się konsekwentnie wprowadzi zasadę wymiaru świadczeń także od zarobku (jak to miało miejsce w ubezpiecz. pensyjnym, wypadkowym i chorobowym prac. umysłowych, w którym składkę obliczano od rzeczywistego zarobku), atoli dla uproszczenia administracyjnych czynności zapewne (odpada długotrwała ewidencja i łatwiejsze obliczenie świadczeń) ustawodawca wprowadził jako podstawę wymiaru świadczeń w ubezpiecz. chorobowym i inwalidzkim robotników (obowiązuje także w ubezpiecz. na wypadek braku pracy i przy zaopatrzeniach starczych) grupy zarobkowe następujące w zależności od zarobku dziennego:

Grupa	średni dzienny zarobek	Zarobek dzienny w szylingach
1	do 2	1.50 szyl.
2	ponad 2 — 3	2.50 „
3	„ 3 — 4	3.50 „
4	„ 4 — 5	4.50 „
5	„ 5 — 6	5.50 „
6	„ 6 — 7	6.50 „
7	„ 7	7.50 „

Zarobek dzienny wynosi $\frac{1}{6}$ tygodniowego zarobku i $\frac{1}{20}$ miesięcznego. W ubezpieczeniu chorobowym zarówno robotników jak i pracowników umysłowych świadczenia w naturze naogół pozostały bez zmiany. Zmiany zarobku, jakie miały miejsce wcześniej niż cztery tygodnie przed zachorowaniem nie uwzględnia się przy określaniu grupy zarobkowej. W ubezpieczeniu chorobowym robotniczym prawo do świadczeń mają: osoby zatrudnione i ubezpieczone, bezrobotni bezwzględnie w ciągu 6 tygodni od wygaśnięcia obow. ubezpieczenia, później zaś o tyle tylko, o ile otrzymują ustawowe zasiłki na wypadek braku pracy (nie mają prawa wówczas do zasiłku chorobowego), otrzymujący renty inwalidzkie (starce) i prowizje górnicze. Pomoc lecznicza trwa 26 tygodni, o ile jednak chory był ubezpieczony przed chorobą 30 tygodni przedłuża się pomoc leczniczą do 52 tygodni, do wyżej wym. czasokresu nie wlicza

się czasu choroby, kiedy nie było jeszcze niezdolności do pracy. Zasiłek chorobowy należy się od czwartego dnia niezdolności do pracy spowodowanej chorobą, o ile ubezpieczony zachorował w czasie, gdy był zatrudniony, w innych wypadkach zasiłek należy się od pierwszego dnia choroby. Zasiłek nie należy się, dopóki ubezpieczony otrzymuje od pracodawcy mieszkanie i pełne utrzymanie lub w naturze i gotówce razem otrzymuje 80% pełnego zarobku, w tych wypadkach pracodawca ma prawo do odszkodowania (ze strony kasy chorych) w wysokości połowy zasiłku chorobowego. Zasiłek chorobowy wynosi dziennie w szylingach w pierwszej grupie zarobkowej 1, w 2 — 1.50, w 3 gr. — 2, w następnych grupach zasiłek wznosi o $\frac{1}{2}$ szyl. w każdej grupie, tak iż w 7 grupie zarobkowej wynosi 4 szylingi dziennie. Zasiłek chorobowy bezrobotnych, którzy ubezpieczeni byli na wypadek bezrobocia wynosi tyleż ile zasiłek dla bezrobotnych.

Zasiłek połogowy należy się kobietom ubezpieczonym w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed położeniem przynajmniej 26 tygodni, w wysokości zasiłku chorobowego i to w ciągu 6 tygodni przed położeniem i 6 tyg. po położeniu, pod warunkiem jednak, że w tym czasie nie zarobkują. Zasiłek dla karmiących, wynoszący połowę zasiłku chorobowego, wypłaca się najdłużej w przeciągu 12 tygodni po położeniu, niezależnie od zasiłku połogowego. Zasiłek pogrzebowy należy się pozostałym członkom rodziny zmarłego w wysokości 50-krotnego zasiłku chorobowego, najmniej jednak wynosi 80 szylingów.

W Austrii nie było przymusowego ubezpieczenia członków rodziny, ustawa także nie wprowadza. Statut kasy chorych może jednak to ubezpieczenie wprowadzić w ograniczonym zakresie (wąski krąg osób — najbliższa rodzina, nie wolno udzielać zasiłków chorobowych).

Ograniczenie świadczeń chorobowych wprowadzone ustawą jest następujące: przedtem zasiłek chorobowy należał się od pierwszego dnia choroby, o ile choroba trwała dłużej niż trzy dni, zasiłek ten zależnie od grupy zarobkowej wynosił dziennie od 0,86 — 4,20 szyl. obecnie ustawa wprowadziła bezwarunkowy okres karencji (trzy dni) przy zasiłkach chorobowych, których wysokość waha się od 1 — 4 szyl. dziennie wskutek czego zmniejszenie zasiłku nastąpiło w granicach 5 — 41%. Przedtem zasiłek tygodniowy wynosił 93% tygodniowego średniego zarobku brutto w najniższej grupie zarobkowej, w najwyższej grupie 74%, takiegoż zarobku netto 106% i 83%, obecnie stosunek ten przedstawia się następująco: w najniższej grupie 78 i 86%, w najwyższej 62 i 69% zarobku. Ponadto ustawa nie zezwala przedłużać statutowo świadczeń ponad 52 tygodnie (nadzwyczajne świadczenia).

Jak widać z uzasadnienia projektu ustawy (str. 180) wymienione wyżej ograniczenia świadczeń pieniężnych prawdopodobnie dadzą oszczędności wynoszące 23% dotychczasowych wydatków.

W ubezpieczeniu chorobowym pracowników umysłowych również ograniczono świadczenia, były one bowiem przy nader niskiej składce (4,5% zarobku) bardzo rozbudowane. Obniżka zasiłku chorobowego wyniosła przeciętnie 20% (nawrót do wymiaru mniej więcej przedwojennego), najwyższy dzienny zasiłek chorobowy wynosi jak i przedtem 7,5 szyl., przedtem jednak ten zasiłek przysługiwał ubezpieczonym z pobieralnym zarobkiem 300 szyl. miesięcznie, obecnie zaś tylko mający uposażenie miesięczne 375 szyl. otrzymują najwyższy zasiłek. Ograniczono także najdłuższy okres pobierania zasiłków i pomocy lekarskiej z 78 na 52 tygodnie (o ile ma zaliczonych do ubezpieczenia 12 miesięcy). Zasiłek chorobowy wynosi obecnie 2% podstawy wymiaru składki z ostatnich 2 miesięcy przed

chorobą z ograniczeniem jak wyżej), zasiłek pologowy wypłacany także i żonie ubezpieczonego, połowę zasiłku chorobowego, prócz tego położnica otrzymuje na każde dziecko 100 szylingów (na wyprawkę). Należy zauważyć, że w ubezpieczeniu pracowników umysłowych członków rodziny ubezpieczonego uważa się jako pośrednio ubezpieczonych i dlatego w ubezpieczeniu chorobowym mają prawo do świadczeń. Pracownicy umysłowi, którzy mają prawo do płac w czasie choroby, nie mają prawa do zasiłków chorobowych (przedtem nie pobierali zasiłków tylko przez 4 tygodnie), w wypadkach zaś zmniejszenia uposażenia w czasie choroby o połowę, pobierają tylko połowę zasiłku. Ponadto wprowadzono (jak w ubezp. robotniczym) trzydniowy okres karencji przy zasiłkach chorobowych i zmniejszono zasiłki chorym bezrobotnym do wysokości zasiłku dla bezrobotnych. Ograniczenia powyższe świadczeń pieczętnych dadzą oszczędności w wysokości 22% wydatków dotychczasowych.

Ubezpieczenie wypadkowe robotnicze przewiduje następujące świadczenia: rentę uszkodzonego (zdolność do pracy zmniejszona więcej niż o $\frac{1}{4}$ a w razie choroby zawodowej więcej niż o $\frac{1}{2}$) rentę wdowią i renty sieroce. Pełna renta 100% niezdolności wynosi 66% podstawy wymiaru świadczeń wypadkowych (312-krotny przeciętny dzienny zarobek z ostatnich 52 tygodni przed wypadkiem, najwyższa kwota 2340 szyl.). Renta należy się po ukończeniu leczenia skutkiem wypadku. Gdy utrata zdolności zarobkowej nie przekracza 25% rentę wypłaca się najdłużej przez 3 lata. Renta wdowią wynosi 20% podstawy wymiaru, sieroca 15%, renta zupełnej sieroty 20% podstawy wymiaru. W ubezp. robotniczym wymiaru rent nie zmieniła ustawa, zniżono jedynie granicę kwoty rocznej zarobkowej z 2400 na 2340 szylingów, oraz zniżono o 10% renty uszkodzonych w razie, gdy utrata zdolności zarobkowej nie przekracza 50%.

W ubezpieczeniu wypadkowym pracowników umysłowych renta pełna została zniżona z 70% na 60% podstawy wymiaru (przeciętna płaca, policzalna do ubezpieczenia w ostatnich 12 miesiącach przed wypadkiem) najmniej jednak 60 szylingów miesięcznie wynosi t. j. o 14%, a tem samem w takimże stosunku zostały obniżone i inne renty. Należy nadmienić, że prawo do renty wypadkowej miał i ma nadal tylko ten ubezpieczony, który utracił ponad 25% zdolności zarobkowej i nie pobiera renty inwalidzkiej (starczej). Renta wdowią wynosi $\frac{1}{2}$ pełnej renty, renta sieroca $\frac{1}{4}$, zupełnej sieroty $\frac{1}{2}$ pełnej renty. Ustawa ogranicza liczbę możliwości świadczeń wypadkowych i w budowę powoli ubezpieczenie wypadkowe w pensyjnie, co jest zupełnie zrozumiałe, gdyż obecnie, tak jak i przedtem ubezpieczenie wypadkowe prac umysłowych jest jak gdyby dodatkiem do ubezp. pensyjnego (nie było i nie ma specjalnych opłat na ubezp. wypadkowe). W części ustawy, traktującej o ubezp. pensyjnem pracowników umysłowych (§254 ust. 1) znajduje się przepis, (że w razie, gdy niezdolność do pracy ubezpieczonego (inwalidztwo) powstało wskutek wypadku przy pracy (choćby nie bezpośrednio), lub, gdy ubezpieczony osiągnął uprawnienie do renty inwalidzkiej i pobiera rentę wypadkową, bądź, gdy zdarzył się wypadek przy pracy, pobierał rentę inwalidzką, dodaje się do kwoty zasadniczej renty inwalidzkiej za każde 5% ustalonej zmniejszonej zdolności zarobkowej jedna jednostka rentowa t. j. 1% podstawy wymiaru renty inwalidzkiej, (p. niżej), przyczem jednak renta inwalidzka wówczas nie może być niższa od renty wypadkowej.

Czwarty dział ustawy poświęcono ubezpieczeniu inwalidzkiemu robotników. Zdawano sobie sprawę z niemożności wprowadzenia w życie tego ubezpieczenia z powodów natury ekonomicznej, atoli budując całkowity system ubezpieczeń robotniczych należało włączyć doń i ubezpieczenie emerytalne, które zgodnie z § 196 ustawy wejdzie w życie, gdy bezrobocie zmaleje i w ten sposób znajdą się środki na pokrycie wydatków związanych z tem nowem ubezpieczeniem.

Ubezpieczenie to przewiduje następujące świadczenia: renty inwalidzkie (starcze), renty wdowie, sieroce, zasiłek pogrzebowy. Rentę inwalidzką może otrzymać tylko osoba, której rodzaj zatrudnienia powodował obowiązek ubezpieczenia (mogła nie być faktycznie ubezpieczona — ex lege ubezpieczona) przez 104 tygodnie w ciągu ostatnich 5 lat przed wypadkiem ubezpieczeniowym, przyczem 52 tygodnie winna być zatrudniona w ostatnich 3 latach. Warunkiem jest, by ubezpieczony był trwale niezdolny do pracy (inwalidą) wskutek choroby lub innych przyczyn. Niezdolność do pracy przyjmuje się wówczas, gdy ubezpieczony utracił $\frac{1}{2}$ zdolności zarobkowej, lub gdy wyczerpał prawo do zasiłku chorobowego, a nadal jest niezdolny do pracy. Gdy ubezpieczony ukończył 65 lat życia ma prawo do renty starczej, o ile ma przebyty okres wyczekiwania, (p. wyżej) chociażby był zdolny do pracy i faktycznie pracował. Pobierający rentę inwalidzką i potrzebujący stałe pomocy (bezzadność) otrzymuje rentę zwiększoną o 50%. Wdowa po ubezpieczonym (o ile ten miał prawo do renty inwal. lub taką rentę pobierał) pobiera przez 12 miesięcy rentę wdowią (czasowa renta), nadal zaś tylko wówczas pobiera rentę, gdy ukończyła 65 lat, lub jest niezdolna do pracy wreszcie tak długo pobiera rentę póki ma na utrzymaniu troje dzieci (lub więcej) niżej 16 lat niezaopatrzonych lub jedno dziecko zupełnie niezdolne do pracy wskutek ułomności cielskiej lub duchowej. Renty sieroce przysługują dzieciom, które nie ukończyły 16 lat życia i są niezaopatrzone. Zasiłek pogrzebowy wynosi dwumiesięczną rentę inwalidzką. Czasokres dla ustalenia podstawy wymiaru świadczeń stanowią ostatnie 104 tygodnie kalendarzowe przed wypadkiem ubezpieczeniowym. Miesięczna renta inwalidzka wynosi, o ile ubezpieczony został zaliczony do jednej tylko grupy zarobkowej w ciągu czasokresu wym. wyżej.

W grupie	Dla utrzymujących rodzin	dla innych uprawnionych
1	20 szyl.	20 szyl.
2	30 ..	24 ..
3	40 ..	28 ..
4	46 ..	32 ..
5	48 ..	34 ..
6	50 ..	36 ..
7	52 ..	36 ..

Pobierający renty inwal. i starcze otrzymują na każde dziecko, będące na ich utrzymaniu, do ukończenia 14 roku życia (najdłużej 16 roku) dodatek, wynoszący na jedno dziecko $\frac{1}{10}$, drugie i t. d. po $\frac{1}{20}$ renty. Renta wdowią wynosi połowę, renta sieroca $\frac{1}{4}$, a renta zupełnej sieroty $\frac{3}{8}$ renty inwalidzkiej.

Świadczenia w ubezpieczeniu inwalidzkim obniżono na ogół w porównaniu ze stanem przewidzianym w ustawie z 1927 r. Charakterystyczną cechą świadczeń jest wprowadzenie jednolitej renty w każdej grupie zarobkowej, niezależnej od okresu ubezpieczenia lecz jedynie od stanu rodzinnego i w ten spo-

sób dostosowanie wysokości rent do obecnie wypłacanych zaopatrzeń starczych. Taka konstrukcja świadczeń wywoła bezsprzecznie znaczne zmniejszenie obciążeń w przyszłości, gdy przepisy te wejdą w życie, co nie miałyby miejsca, gdyby zostawiono przepisy dawnej ustawy (z 1927 r.). Rzeczywiście, porównując wysokość rent inwalidzkich przewidzianych w nowej ustawie i dawnej można stwierdzić, że nowa ustawa polepsza na ogół renty w trzech najniższych grupach zarobkowych, zwłaszcza o ile idzie o krótszy okres ubezpieczenia (mniej niż 500 tygodni), w wyższych natomiast grupach zarobkowych, zwłaszcza jeśli ubezpieczony ma 500 tygodni składowych, widzimy znaczne pogorszenie.

Ubezpieczenie górników pozostało na ogół bez zmian. Pro wizja (renta) inwalidzka wynosi 600 szylingów rocznie, prowizja wdowa 300 szyl., prowizja sieroca 168 szyl. a podwójnej sieroty 204 szylingów rocznie.

Podstawą wymiaru świadczeń w ubezpieczeniu pensyjnym pracowników umysłowych są przeciętne, policzalne do ubezpieczenia płace w ciągu ostatnich 36 miesięcy składowych przed wypadkiem ubezpieczeniowym. Czas wyczekiwania dla uzyskania prawa do renty wynosi 60 policzalnych miesięcy składowych. O ile przy skończeniu 60 lat życia nie przebyto jeszcze okresu wyczekiwania, podwyższa się okres wyczekiwania o ilość miesięcy brakujących do liczby 60, przepis ten nie dotyczy osób, które ukończyły 60 lat życia przed 1/7. 1930 r. Warunkiem renty inwalidzkiej jest niezdolność trwała do pracy zawodowej wykonywanej ostatnio, lub niezdolność do pracy zawodowej choćby nietrwala spowodowana chorobą po wyczerpaniu prawa do zasiłku chorobowego i pomocy leczniczej. Renta inwalidzka składa się z kwoty zasadniczej i kwoty wzrostu. Kwota zasadnicza wynosi 30% podstawy wymiaru świadczeń, kwota wzrostu wynosi w pierwszych 120 miesiącach ubezpieczenia za każdy miesiąc $\frac{1}{24}$ % podstawy wymiaru, w następnych 120 mies. za każdy miesiąc składowy $\frac{1}{12}$ %, w dalszych 120 miesiącach za każdy miesiąc $\frac{1}{10}$ % i za każdy dalszy policzalny miesiąc składowy $\frac{1}{8}$ % podstawy wymiaru. Ubezpieczonym, którzy poraz pierwszy wstąpili do ubezpieczenia po 30/6. 1929 r. i po ukończeniu 45 roku życia, zmniejsza się kwota wzrostu o 1% podstawy wymiaru za każdy ukończony rok ponad 45 lat w chwili wstąpienia do ubezpieczenia.

Rencista (inwalida), wymagający stałej opieki i czuwania nad nim, otrzymuje dodatek dla bezradnych w wysokości połowy renty inwalidzkiej, najwyżej jednak kwotę 80 szyl. (miesięcznie), pozatem renciści otrzymują na każde dziecko do ukończenia 18 lat życia dodatek w wysokości 6% podstawy wymiaru, najmniej jednak 7.50 szyl. i najwyżej 15 szyl. miesięcznie.

Renta inwalidzka razem z wszelkimi dodatkami nie może przekraczać 100% podstawy wymiaru. Do renty starczej mają prawo bezpośrednio ubezpieczeni mężczyźni, którzy ukończyli 65 rok życia i kobiety po ukończeniu 60 lat, o ile przebyły okres wyczekiwania i nie mają zajęcia, podlegającego obowiązkowi ubezpieczenia prac. umysłowych; pod tym ostatnim warunkiem i po przebyciu w ubezpieczeniu 180 miesięcy bezpośrednio ubezpieczeni mężczyźni po ukończeniu 60 lat, a kobiety 55 lat życia. Renta wdowa wynosi połowę renty jaką pobierał lub do jakiej miał prawo zmarły mąż, przyczem, o ile wdowa potrzebuje stałej pomocy i opieki, lub przekroczyła 55 rok życia, renta wdowa nie może wynosić mniej niż 25% podstawy wymiaru. Renta sieroca wynosi miesięcznie 12%, a zupełnej sieroty 24% podstawy wymiaru, najmniej jednak 15 wzgl. 30 szylingów miesięcznie. Oprócz świad-

czeń rentowych ustawa przewiduje jednorazowe odprawy. Jednorazową odprawę w wysokości trzyrocznej renty wdowiej, (wymiar renty na podstawie 60 miesięcy) otrzymuje wdowa, a gdy nie ma uprawnionej wdowy otrzymują w równych częściach dzieci, o ile renty nie należą się jedynie z braku przebycia przez zmarłego okresu wyczekiwania, odprawę w wysokości o połowę mniejszej otrzymuje wdowa, gdy nie ma prawa do renty wdowiej, a okres wyczekiwania jest przebyty. Kobiety ubezpieczone, które, po przebyciu okresu wyczekiwania, wyjdą za mąż w ciągu 2 lat po wystąpieniu z obowiązku ubezpieczenia, lub w ciągu 2 lat po zamążpójściu wystąpią z obowiązku ubezpieczenia, otrzymują odprawę (zasilek na wyprawę — Ausstattungsbetrag) w wysokości 2% podstawy wymiaru świadczeń za każdy policzalny do ubezpieczenia miesiąc składowy.

W ubezpieczeniu pens. pracowników umysłowych, jak widać z powyższego, wymiar rent doznał podwójnej zmiany: zarówno obniżono o $\frac{1}{7}$ kwotę zasadniczą renty, jak i zmniejszono wymiar kwot wzrostu (przedejm za cały czas ubezpieczenia kwota wzrostu wynosiła za każdy miesiąc $\frac{1}{12}$ % podstawy wymiaru). Są to zarządzenia, spowodowane dążeniem do oszczędności, i dotyczą przede wszystkim osób krótko ubezpieczonych. Renty pobierane już z ubezpieczenia pracowników umysłowych zostaną przerachowane w myśl przepisów nowej ustawy i ewentualnie obniżone.

Oszczędności uzyskane zmianą wymiaru rent wynoszą 17,5% wydatku na świadczenia rentowe.

Niżej podana tablica unaczynia wysokość rent inwalidzkich (starczych) i procentową wysokość obniżek:

ilość lat ubezpiecz.	wysokość rent inwal. (starczych) w % ubezpiecz. zarobku		zniżka rent w % rent pobieranych według ustawy z 1928 r.
	według ustawy z 1928 r.	według nowej ustawy	
5	40.	32,5	18,7
10	45,	35,—	22,2
15	50,—	40,—	20,—
20	55,—	45,—	18,2
25	60,—	51,—	15,—
30	65,—	57,—	12,3
35	70,—	64,5	7,9
40	75,—	72,—	4,—
45	80,—	79,5	0,6
46	—	—	0,—

Ubezpieczenie na wypadek bezrobocia było i jest wspólne dla robotników i pracowników umysłowych. Okres wyczekiwania wynosi 20 tygodni zatrudnienia w ciągu ostatniego roku przed zgłoszeniem się o zasiłek, przy pierwszym zgłoszeniu się o zasiłek obowiązuje przebycie okresu wyczekiwania w wysokości 52 tygodni zatrudnienia w ciągu ostatnich 2 lat przed zgłoszeniem. Za pierwsze 7 dni bezrobocia nie należy się zasiłek (okres karencji) i w żadnym wypadku nie należy się zasiłek za czasokres przed dniem zgłoszenia podania. Zasiłki wypłaca się zdołu tygodniowo. Młodociani pracownicy do lat 17, tylko wówczas otrzymują zasiłki, gdy są na własnym utrzymaniu i nie mają bliższej rodziny, któraby mogła ich utrzymywać. Okres pobierania zasiłków trwa 20 tygodni i może być przedłużony najwyżej do 30 tygodni tym osobom, które w ciągu ostatnich 10 lat przed zgłoszeniem roszczenia o zasiłek przynajmniej przez 7 lat byli w zatrudnieniu, które powoduje obowiązek ubezpieczenia na wypadek bezrobocia. Wymiar zasiłku bezrobocia zależy od grupy zarobkowej (jak w ubezpieczeniu chorobowym),

do której ubezpieczonego zaliczyć należy na podstawie przeciętnego zarobku pobieranego w ostatnich 20 tygodniach zatrudnienia, zaliczonego do ubez. oraz od ilości członków rodziny, utrzymywanych przez ubezpiecz. (zasada alimentacyjna). Dzienny zasiłek bezrobotnego wynosi od 1 szylinga do 3,6 szyl. i nie może zasadniczo przekraczać 80% podstawy wymiaru. Bezrobotni otrzymują stały miesięczny dodatek mieszkaniowy: samotni 3 szyl., żonaci 6 szyl. Ubez. na wypadek bezrobocia przeprowadzają urzędy pracy i krajowe urzędy pracy.

Zaopatrzenie starcze mogą otrzymać osoby, posiadające obywatelstwo austriackie, ukończony 60 rok życia, które nie mają środków utrzymania i przynajmniej 5 lat w ciągu ostatnich 10 lat lub najmniej 8 lat w ciągu ostatnich 15 lat podlegali obowiązkowi ubez. na wypadek bezrobocia i w ciągu ostatnich 3 lat przebyli okres wyczekiwania uprawniający do zasiłków dla bezrobotnych.

Do zaopatrzeń starczych ma prawo także służba domowa o ile te osoby posiadają obywatelstwo austr., ukończony 60 rok życia mężczyźni, kobiety 55 rok, znajdują się w ciężkiej sytuacji finansowej i w ciągu ostatnich 6 lat przed zgłoszeniem rozszczenia, przynajmniej 2 lata były zajęte w charakterze służby domowej i z tego tytułu podlegały obowiązkowi ubezpieczenia chorobowego. Prawo do zaopatrzeń starczych zaczyna się najwcześniej od dnia zgłoszenia rozszczenia. Zaopatrzenie starcze wynosi miesięcznie 20-krotny dzienny zasiłek bezrobocia, przy czym zaopatrzenie służby domowej wynosi 30 szyl. miesięcznie. Rencista, pobierający zaopatrzenie starcze, który ukończył 65 lat życia ma prawo do zaopatrzenia nawet wówczas gdy nie samodzielnie zarabkuje, osoby młodsze w tym wypadku prawa do zaopatrzenia nie mają (prawo spoczywa). Zgłaszać rozszczenie o zaopatrzenie należy w urzędach pracy (tak jak i o zasiłki

bezrobocia), służba domowa zgłasza w kasach chorych. Wpłaca zaopatrzenia Zakład ubez. robotniczych. Zaopatrzenie starcze waha się od 16.60 szyl. do 72 szyl. miesięcznie. Naogół biorąc w ubez. na wypadek bezrobocia i zaopatrzeniu starczem ma miejsce nowa regulacja zasad zaopatrzeń, co zresztą było skutkiem wprowadzenia przy wymiarze świadczeń nowego systemu grup zarobkowych i co również było skutkiem nowego wymiaru świadczeń wogóle w ubez. robotniczym (ubez. chorobowe, inwalidzkie).

O oszczędnościach w wydatkach ubez. społ., spowodowanych nową ustawą daje pogląd niżej umieszczona tablica:

Rodzaj ubezpieczenia (zaopatrzenia)	Przewidywane wydatki w 1935 r. bez reformy	Oszczędności			Przewidywane wydatki w ciągu 1935 r. po reformie
		w wydatkach na świadczenia	w innych wydatkach	oszczędności wogóle	
w milionach szylingów					
Ubezp. chorobowe:					
robotników . . .	79.09	6.91	—	6.91	72.18
prac. umysłowych .	30.41	2.54	0.37	2.91	27.50
Ubezp. wypadkowe					
robotników . . .	25.20	1.40	0.62	2.02	23.18
Pensyjne i wypadkowe					
prac. umysł. .	83.46	16.36	3.94	20.30	63.16
Zaopatrzenie na wypadek bezrobocia .	204.83	—	0.03	0.03	204.80
Zaopatrzenie starcze	62.32	—	0.40	0.40	61.92
Razem . . .	485.31	27.21	5.36	32.57	452.74

MIĘDZYNARODOWY KONGRES RZECZOZNAWCÓW UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH W BUDAPESZCIE

Międzynarodowe kongresy poświęcone sprawom ubezpieczeniowym wogóle, a ubezpieczeń społecznych w szczególności są organizowane od kilkudziesięciu lat. Pierwszy Kongres międzynarodowy, poświęcony społecznym ubezpieczeniom robotników i sprawom ubezpieczeniowym wogóle, odbył się w 1889 r. w Paryżu, następnie: w Bernie w 1891 r., w Medjolanie w 1894 r., w Brukseli w 1897 r., ponownie w Paryżu w 1900 r., w Düsseldorfie w 1902 r., w Wiedniu w 1906 r. i w Rzymie w 1909 r. Zamierzony w 1915 r. kongres w Nowym Yorku lub Waszyngtonie nie doszedł już do skutku z powodu wojny światowej. Wobec dłuższej przerwy po kongresie rzymskim organizowano, zgodnie z uchwałami tego Kongresu, mniejsze międzynarodowe konferencje rzeczoznawców ubezpieczeń społecznych, poświęcone rozpatrywaniu konkretnych zagadnień z zakresu ubezpieczeń społecznych, jak stanowisko lekarza w ubezpieczeniach społecznych dodatki państwowe, ubezpieczenie prywatnych pracowników umysłowych, ochrona przed wypadkami w zatrudnieniu, chorobami społecznymi i zawodowymi, związek pomiędzy publicznymi, obowiązkowymi ubezpieczeniami a prywatnymi, obciążenie spowodowane przez ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenia samoistne i t. d. Te konferencje odbyły się: w Hadze w 1910 r., w Dreźnie w 1911 r. i Zurychu w 1912 r.

Niezależnie od kongresów i konferencyj, poświęconych wyłącznie ubezpieczeniom społecznym od 1895 r. odbywają się międzynarodowe kongresy ogólnej wiedzy aktuarjalnej. Pierwszy

taki kongres odbył się w Brukseli w 1895 r., następnie w Londynie w 1898 r., w Paryżu w 1900 r., w Nowym Yorku w 1903 r., w Berlinie w 1906 r., w Wiedniu w 1909 r., w Hadze w 1912 r., w Londynie w 1927 r., w Sztokholmie w 1930 r. oraz w Rzymie w 1934 r. Na pierwszych kongresach ograniczano się niemal wyłącznie do zagadnień bezpośrednio lub pośrednio wiążących się z matematyką ubezpieczeniową, głównie w ubezpieczeniach na życie, systematycznie jednak rozszerzano zakres zainteresowań na problemy prawno-ubezpieczeniowe i gospodarcze oraz również na dziedziny ubezpieczeń społecznych.

Prócz tych dwóch głównych typów kongresów odbywały się kongresy poświęcone zagadnieniom z zakresu medycyny ubezpieczeniowej (w Brukseli w 1899 r., w Amsterdamie w 1901 r., w Paryżu w 1903 i w Berlinie w 1906 r.), problemom medycznym w związku z wypadkami w zatrudnieniu (w Rzymie w 1909 r. i w Düsseldorfie w 1912 r.), sprawom walki z chorobami zawodowymi (w Brukseli w 1910 r.), zagadnieniom prawnym i gospodarczym w związku z ubezpieczeniami społecznymi (w Heidelbergu w 1912 r.), walki z bezrobociem (w Paryżu w 1911 r.) i t. d., a nadto odbywają się stale międzynarodowe zjazdy przedstawicieli kas chorych i kas wzajemnej pomocy.

Kongres rzeczoznawców ubezpieczeń społecznych, który się odbył w dniach od 16 do 21 maja 1935 r. w Budapeszcie można uważać za dalszy ciąg międzynarodowych konferencyj,

które wyloniły się z kongresów, poświęconych społecznym ubezpieczeniom robotników. Kongresowi nadano charakter wymiany informacji i poglądów praktyków t. j. osób, zatrudnionych w instytucjach ubezpieczeń społecznych, a nadto osób, pracujących teoretycznie na polu tych ubezpieczeń. Myślą przewodnią kongresu było skonfrontowanie stanu i zamierzeń w zakresie organizacji i techniki pracy w ubezpieczeniach społecznych poszczególnych krajów pod kątem widzenia ogólnego pojęcia „racjonalizacji i mechanizacji”.

W kongresie budapeszteńskim, prócz Polski, którą reprezentowali dr. M. Zajac i St. Sasorski, wzięły udział następujące państwa: Niemcy, Austria, Włochy, Węgry, Rumunia Hiszpania i Irlandja oraz indywidualnie zaproszony znawca ubezpieczeń społecznych z Czech, dr. H. Korkisch. Najliczniej reprezentowana była Austria (15 osób), następnie Niemcy (7 osób), pozatem z innych państw było po dwóch lub po jednym przedstawicielu. W obradach kongresu wzięł nadto udział reprezentant Międzynarodowego Biura Pracy, wybitny znawca ubezpieczeń społecznych dr. Oswald Stein. Obrady toczyły się na plenarnych posiedzeniach, na których wygłoszono 19 następujących referatów: **Dr. Lutz Richter** (Niemcy, Lipsk): „Racjonalizacja prawa o ubezpieczeniu społecznem” (zamieszczony w tłumaczeniu w poprzednim numerze „Przeglądu”), **dr. Bela Kovrig** (Węgry): „Problem kosztów administracyjnych z punktu widzenia międzynarodowego”, **dr. Józef Pitsch** (Węgry): „Racjonalizacja prac kontrolujących w związku ze strukturą ludności i terenów”, **Inocencio Jimenez** (Hiszpanja): „Prace na polu racjonalizacji w ubezpieczeniach społecznych w Hiszpanji”, **dr. Paolo Medolaghi** (Włochy — Rzym): „Prace racjonalizacyjne we włoskich instytucjach ubezpieczeń społecznych”, **dr. Józef Resch** (Austria): „Podstawy nowego prawa austriackiego o ubezpieczeniach społecznych ze szczególnem uwzględnieniem wywołanego przez nie uproszczenia administracji w ubezpieczeniach społecznych”, **dr. Schaefer** (Niemcy—Berlin): „Wypłata rent w ubezpieczeniu pracowników umysłowych przy pomocy kart dziurkowanych”, **dr. Jan Szeibert** (Węgry): „Znaczenie międzynarodowych porównań systemów administracyjnych instytucji ubezpieczeń społecznych”, **St. Sasorski** (Polska): „Główne problemy organizacyjne w ubezpieczeniach społecznych w Polsce”, **dr. Franciszek Stangelberger** (Austria): „Racjonalizacja administracji w Robotniczej Kasie Chorych w Wiedniu”, **dr. Armando Gobbi** (Włochy—Triest): „Eksperyment w zakresie racjonalizacji i mechanizacji, przeprowadzony w Trieście w oddziale Narodowo-Faszystowskiego Instytutu Zaopatrzeń Społecznych”, **dr. Michał Zajac** (Polska): „Tendencje w zakresie racjonalizacji pracy w administracji ubezpieczeń społecznych w Polsce”, **dr. Esser** (Niemcy—Berlin): „Racjonalny układ pracy i ekonomiczny zarząd w niemieckich ubezpieczeniach społecznych”, **dr. Geza Huszar** (Węgry): „Zadania matematyki w racjonalnem kierownictwie w ubezpieczeniach społecznych”, **dr. Görling** (Niemcy—Berlin): „Nowe przepisy dotyczące niemieckich ubezpieczeń społecznych”, **dr. Luigi Clerici** (Włochy—Rzym): „System poboru składek inną metodą jak znaczkową”, **dr. Hubert Korkisch** (Czechy): „Renty osadnicze” (referat zamieszczony w niniejszym zeszycie „Przeglądu”), **dr. R. Henderson** (Irlandja): „Unifikacja w Państwowym Stowarzyszeniu Ubezpieczeń na wypadek choroby i inwalidztwa”, oraz **dr. Rudolf Köpf** (Węgry): „Racjonalny system kontroli chorych”, a nadto delegacja rumuńska złożyła referat przedstawiający ogólnie stan rumuńskich ubezpieczeń społecznych. Wszystkie referaty mają być wydane w najbliższym czasie, jako wynik obrad Kongresu i wówczas powrócimy jeszcze do zagadnień i informacji w nich poruszonych i zebranych, a niektóre z referatów, za zgodą autorów, zamieścimy w

„Przeglądzie”. wobec czego w obecnem sprawozdaniu przedstawimy jedynie na krótkiej charakterystyce głównych problemów, poruszanych przez przedstawicieli poszczególnych państw i kierunku, w jakim w ostatnich czasach rozwijają się ubezpieczenia w tych państwach.

Jak wynika z tematów referatów, wygłoszonych przez przedstawicieli Węgier — od których jako od gospodarzy należy zacząć sprawozdanie — głównym przedmiotem ich zainteresowania jest problem sposobu badania wysokości kosztów administracyjnych, ustalania zakresu i sposobów prac na podstawie badań, uwzględniających stosunki terenowe, ludnościowe, gospodarcze, kulturalne i t. d. przy zastosowaniu metod statystyczno-matematycznych. Ten kierunek reprezentuje przynajmniej największa instytucja ubezpieczeniowa Narodowy Instytut Ubezpieczeń Społecznych, wykonywująca ubezpieczenie od wypadków, pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu, (ubezpieczenie od wypadków, pracowników, zatrudnionych w rolnictwie wykonywuje odrębna Narodowa Kasa Rolnicza), ubezpieczenie na wypadek choroby robotników, zatrudnionych w przemyśle i handlu, służby domowej, a częściowo — poza Budapesztem z okolicami — również pracowników umysłowych oraz ubezpieczenie emerytalne tych osób (ubezpieczenie emerytalne ogółu pracowników umysłowych wykonywuje osobny Zakład). Referenci węgierscy przedstawiali stosowaną przez siebie metodę i na ilustrowanych przykładach, wykazywali jej praktyczną wartość. Jeden z takich referatów dr. Pitscha zamieścimy w jednym z najbliższych numerów „Przeglądu”. W swoich badaniach idą nawet tak daleko, że próbują rozpatrywać wysokość kosztów administracyjnych metodą porównawczą, na tle stosunków w innych państwach. Charakterystykę takiej metody dał w obszernym, ciekawym referacie dr. Bela Kovrig, który w rezultacie doszedł wprawdzie do wniosków, że międzynarodowe porównywanie wysokości kosztów administracyjnych jest bardzo utrudnione z powodu oddziaływania daleko idących różnic w strukturze gospodarczej, społecznej, demograficznej i t. d., ale przy analizowaniu poszczególnych zagadnień poczynił szereg ciekawych spostrzeżeń i wypowiedział wiele ciekawych uwag. Dyrekcja Narodowego Instytutu Ubezpieczeń Społecznych wręczyła uczestnikom kongresu projekt wprowadzenia systemu maszynowego do prac ewidencyjno-składkowych, opartego na wzorach, zaczerpniętych z Triestu z prośbą o poczynienie uwag. Niestety na miejscu nie było możliwości dokładniejszego zbadania projektu, który zresztą budzi pewne zastrzeżenia. W końcu należy zaznaczyć, że uczestnikom kongresu wręczono dane cyfrowe, dotyczące działalności Instytutu za 1933 r. oraz krótkie, ilustrowane zdjęciami z sanatorjów i szpitali, ogólne informacje o rozwoju i stanie poszczególnych działów ubezpieczeń na Węgrzech.

Odmienny charakter miały referaty przedstawicieli Niemiec, w których uwaga skierowana była najpierw na uzyskanie równowagi finansowej, a ostatnio również na nową, kodyfikację przepisów ubezpieczeniowych, uproszczenia organizacji, nowe powiązania prac poszczególnych instytucji ubezpieczeń społecznych oraz na zastosowanie zasad życia zbiorowego, reprezentowanych przez kierunek, rządzący w Niemczech. Poza referatami, które informowały o szczegółach, środków poszukiwanych przez Niemcy najogólniejsze zasady, przyjęte przez Niemcy, po przeprowadzonych badaniach przez specjalną komisję — ujmował znany już czytelnikom „Przeglądu” referat prof. Richtera. Zasady te znalazły zastosowanie w ustawie z dnia 5 lipca 1934 r., wprowadzonej w życie z dniem 1 stycznia b. r. Niemcy odrzuciły wszelkie sugestje o unormowaniu zagadnień, objętych ubezpieczeniami społecznymi, przy pomo-

cy innego systemu, niż ubezpieczenia społeczne, odrzuciły myśli o daleko idącej komasacji i centralizacji — natomiast uznały, iż istnieje potrzeba utrzymania odrębności poszczególnych działów ubezpieczeń społecznych i zmniejszenia ilości instytucyj ubezpieczeń, których była b. znaczna ilość (informuje o tem uzasadnienie do wspomnianej ustawy, wydane w Berlinie w b. r.), ale uznały dalej idącą komasację za szkodliwą z punktu widzenia pracy i zadań publicznych. Niemcy uznały również za wskazane przeprowadzanie reformy stopniowo i ostrożnie, aby nie wywołać wstrząsów i zamieszania. W wymianie poglądów pomiędzy uczestnikami Kongresu zwracano uwagę na to, że ogólnie zasady oczywiście mogą być uznane za słuszne, że jednak zastosowanie tych zasad może być różne, gdyż odmienne rozwiązania mogą być właściwe w państwach o niezbyt wielkim obszarze i nieznacznej ilości ubezpieczonych aniżeli w państwach większych. Należy przy tem stwierdzić, że poza Niemcami, których przedstawiciele uzasadniali wprowadzić potrzebę udziału zainteresowanych czynników społecznych w ubezpieczeniach, ale widzieli ją w formie, przyjętej w Niemczech, gdzie kierownictwo powierzono jednostce „Leiter“, przy którym istnieją organy doradcze — przedstawiciele innych państw wypowiadali się za potrzebą bezpośredniego udziału w zarządach instytucyj ubezpieczeń społecznych reprezentantów ubezpieczonych i pracodawców. Z referatów niemieckich jest widocznem, że Niemcy system maszynowy wprowadzają tylko wówczas, kiedy to jest niezbędne dla terminowego wykonania prac. Dyrektor niemieckiego Zakładu Ubezpieczenia Pracowników Umysłowych w Berlinie dr. Schaefer wyjaśniał, że wypłata rent przy pomocy kart dziurkowanych systemu Powersa została przed 5 laty wprowadzona jedynie z tego powodu, iż nie było możliwem opanowanie szybko wzrastającej ilości wypłat (w 1924 r. 65.000 rent, w 1929 r. — 187.000, a 1934 r. — 363.000), podkreślił przytem, że mechanizacja pracy powinna być podporządkowana idei wspólnoty społecznej.

Zainteresowanie wśród uczestników kongresu budziły referaty przedstawicieli Austrii, która świeżo przeszła gruntowną reformę przez wydanie ustawy o przemysłowem ubezpieczeniu społecznem, wprowadzonej w życie z dniem 1 kwietnia b. r. Referat b. ministra docenta uniwersytetu w Wiedniu i prezesa Związku instytucyj ubezpieczeń społecznych dr. Józefa Rescha był poświęcony przedstawieniu założeń tej reformy. Austrija przygotowała się do reformy starannie, badała zmiany, jakie w ostatnich czasach zaszły w innych państwach, pomiędzy innymi w Polsce (dr. Resch poświęcił artykuł polskim ubezpieczeniom społecznym w wiedeńskim miesięczniku p. t. „Versicherungsrarchiv“), szukała środków do lepszego powiązania w pracy poszczególnych instytucyj ubezpieczeń społecznych, osiągnięcia lepszych rozwiązań z punktu widzenia celowości, uproszczenia i taniości, do uzyskania równowagi finansowej w działach ubezpieczeń zachwianych, jak w ubezpieczeniu emerytalnem pracowników umysłowych, ale przy równoczesnem utrzymaniu na szeroką skalę zaopatrzeń na wypadek braku pracy i na starość, jako dalszy ciąg pomocy dla bezrobotnych. Z jednej strony zarzucano austriackim ubezpieczeniom społecznym, że łącznie z innymi kosztami socjalnemi znacznie obciążają życie gospodarcze — z drugiej, że wiązanie obowiązków o charakterze opieki społecznej, jak (Arbeitslosen-Altersfürsorge) grozi naruszeniem podstaw ubezpieczeń społecznych, które jako niezbędny instrument działalności kulturalnego państwa, powinny być uratowane. Wyraz tej pracy i różnicy zdań spotykamy w „Versicherungsrarchiv“, w artykułach wybitnego znawcy przedmiotu dr. Mummelera oraz w „Arbeiterschutz“, organie Głównego Związku Robotniczych Kas Chorych. W tych warunkach wprowadzono ostatnią ustawę,

która wprowadza kodyfikację prawa, przeprowadza zmiany na polu organizacji, powołując związki Kas Chorych, robotniczych i pracowników umysłowych, wprowadza jednolitą składkę ubezpieczeniową, dzieloną jednak według klucza na poszczególne rodzaje ubezpieczeń, przyczem usuwa w ubezpieczeniu od wypadków w zatrudnieniu składkę, zależną od klas niebezpieczeństwa (co spotkało się z ostremi zarzutami z punktu widzenia gospodarczego i społecznego), utrzymuje samorząd w instytucjach ubezpieczeń społecznych, do którego wchodzi ubezpieczeni i pracodawcy delegowani przez zainteresowane grupy. Reforma ma charakter prowizoryczny na okres 5 lat, poczem zostanie poddana rewizji. Wysokość składki na cele ubezpieczeniowe i zaopatrzenia wynosi zarówno dla robotników jak pracowników umysłowych 20% wynagrodzeń, przyczem w ubezpieczeniu pracowników umysłowych składka na ubezpieczenie na wypadek choroby ma wynosić 4¼% (w robotniczem 6¼%), na ubezpieczenie emerytalne w 1935 r. — 10½% i ma rosnąć do 1939 — do 14½% podczas gdy na zaopatrzenia pozostających bez pracy ma wynosić w 1935 r. — 5¼%, a obniżyć się w 1939 r. do 1¼% (w ubezpieczeniu robotniczem główny procent składki, gdyż 12% ma być obrócony na zaopatrzenia bezrobotnych i starców). Według informacji w referacie dr. Rescha, poza głównymi celami reformy, ustawa ostatnia przyniesie pewne oszczędności w kosztach administracyjnych, które są szacowane na 8 milj. szylingów. System ściągania składek ubezpieczeniowych w zakresie robotniczych ubezpieczeń przez robotnicze kasy chorych i w zakresie ubezpieczeń pracowników umysłowych przez kasy chorych pracowników umysłowych jest stosowany w sposób bardzo zbliżony do systemu przyjętego ostatnio w Polsce. Poza tem pozostaje ubezpieczenie pracowników rolnych, normowane odrębnie.

Delegacja włoska, reprezentująca Instytut Narodowo-Faszystowski Zaopatrzeń Społecznych w Rzymie przedstawiła dążenia racjonalizujące prace w Instytucie, a w szczególności sposób poboru składek ubezpieczeniowych systemem znaczkowym lub pieniężnym oraz zastosowania do prac składek maszyn systemu Holleritha. System maszynowy, wprowadzony przez oddział tego Instytutu w Trieście, połączono z zastąpieniem wpłat znaczkami bezpośredniemi uiszczaniem składek i ewidencją, związaną z wpłatą znaczkami — ewidencją, opartą na indywidualnych kontaktach pracodawców i ubezpieczonych. Przedstawicielstwo maszyn Holleritha w związku z kongresem zorganizowało pokaz maszyn wraz z wyjaśnieniami co do sposobu ich wykorzystywania, z uwzględnieniem ostatnich udoskonaleń. Przy sposobności należy zaznaczyć, że ostatnio również w Warszawie zorganizowano przedstawicielstwo Holleritha, które zaczęło rozwijać akcję na terenie Polski za korzystaniem z tych maszyn. W austriackim Zakładzie Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych częściowo już zastosowano ten system. Uczestnicy kongresu w zasadzie wypowiadali się przeciw używaniu tych maszyn ze względów przedewszystkiem społecznych i gospodarczych, uznając, że nie należy pogłębiać bezrobocia i współdziałać w wywozie waluty — oczywiście, poza przypadkami, w których masowość materiału i tempo pracy nie przeważa poważnie i zdecydowanie za systemem maszynowym, jak to n. p. uzasadnił w swoim referacie dyrektor niemieckiego Zakładu Ubezpieczenia Pracowników Umysłowych. Instytut rzymski wręczył ponadto uczestnikom kongresu krótką charakterystykę stanu ubezpieczeń społecznych i działalności Instytutu do końca 1934 r. z ilustracjami, przedstawiającymi sanatorja i inne urządzenia lecznicze, zwłaszcza związane z działalnością z zakresu ubezpieczenia na wypadek gruźlicy. Na pierwszym miejscu dano zdjęcie, przedstawiające chwilę wręczania przez

Duce Mussoliniego, w obecności przedstawiciela Instytutu, decyzji rentowych. Z tekstu wynika, że każdego roku, w rocznicę założenia Rzymu i święta pracy odbywa się uroczystość wręczania decyzji rentowych i że w tym stale bierze udział reprezentant rządu. Zarówno ten fakt, jak zwłaszcza dane, dotyczące rozwoju ubezpieczeń włoskich świadczą o tym, że zagadnienia społeczne, a zwłaszcza ubezpieczenia społeczne zajmują w polityce państwowej Włoch wysokie miejsce, że poświęca się im wiele uwagi i łoży na cele z tym związane duże środki. Główną instytucją ubezpieczeniową włoską jest wspomniany Instytut — poza którym jest odrębnie prowadzone ubezpieczenie od wypadków w zatrudnieniu, oddzielnie dla pracowników zatrudnionych w przemyśle i handlu, oddzielnie zaś dla pracowników, zatrudnionych w rolnictwie. Ponadto odrębnie jest zorganizowane ubezpieczenie na wypadek choroby w kasach przy przedsiębiorstwach, łącznie dla kilku przedsiębiorstw lub zawodowych, przy czym są odrębne instytucje pracowników umysłowych, zatrudnionych w handlu, oddzielnie dla pracowników, zatrudnionych w przedsiębiorstwach transportowych lądowych i rzecznych i t. d. W ubezpieczeniu chorobowym przeto jest przyjęta zasada, stosowana zresztą w wielu innych państwach, dostosowywania organizacji ubezpieczenia chorobowego do potrzeb poszczególnych grup pracowników i zawodów. Natomiast w Instytucie rzymskim jest skupione — ubezpieczenie na wypadek macierzyństwa, na wypadek gruźlicy, na wypadek inwalidztwa, starości i śmierci, na wypadek bezrobocia, ubezpieczenie żeglarzy, oraz administracja funduszu pracowników, zatrudnionych na liniach kolejowych i drogach i kasą dodatków rodzinnych do wynagrodzeń robotników przemysłowych. Te działy ubezpieczenia i funduszu mają charakter odrębnych instytucji, pozostających pod wspólnym kierownictwem. W czasie od 1922 r. do 1934 r. Instytut przyznał 475.000 rent o rocznej wartości 405 milj. lirów i wydał na nie w tym czasie 1 miliard 700 milj. lirów. W ubezpieczeniu na wypadek gruźlicy przeznaczono na budowę sanatorjów 600 milionów lirów, z czego znaczną część już zużytkowano. Dzięki tej akcji śmiertelność zmniejszyła się w czasie od 1924 r. do 1934 r. o połowę, ze 156 na 76 w stosunku do 10.000 mieszkańców. Na podkreślenie zasługuje wprowadzenie na podstawie umowy z dnia 11 października 1934 r. pracodawców z pracownikami 40-godzinnego dnia pracy z równoczesnym wprowadzeniem osobnego ubezpieczenia, na dodatki rodzinne dla robotników, mających więcej, niż jedno dziecko. To nowe ubezpieczenie obejmuje 2 milj. 100 tys. ubezpieczonych, a roczny dochód ze składek, opłacanych w połowie przez pracodawców, w połowie przez pracowników, wynosi od 180 — 200 milj. lirów. Majątek pięciu głównych działów ubezpieczenia, prowadzonych przez Instytut wynosił na koniec 1934 r. — 9½ miljarda lirów. Z przedstawionych informacji wynika, że program, zarysowany w „Carta di lavoro“ jest realizowany z dużym wysiłkiem i świadomie oraz że kryzys gospodarczy nie tylko nie działa hamująco na rozwój ubezpieczeń społecznych, ale przeciwnie, ze względu na zwiększone potrzeby, powoduje dalsze i większe wysiłki.

Krótki i przejrzysty referat przedstawiciela ubezpieczeń społecznych w Hiszpanji, pozwolił na zorientowanie się w przewodnich zasadach, na których opiera się ewolucja w zakresie prac hiszpańskich instytucji ubezpieczeń społecznych, wyrażających się w Narodowym Instytucie Przeworności w Madrycie oraz w Kasach Współpracujących. Referent sformułował te zasady w sposób następujący: Racjonalizacja może być stosowana do organizacji i do metod pracy. W stosunku do organizacji wyrażać się ona powinna przede wszystkim w integralnej autonomji, związanej z odrębną osobowością prawną

instytucji ubezpieczeń społecznych, co chroni przed błędami w selekcji personalnej i oddziaływaniami na dobór personelu czynników politycznych, przeciwdziałając powstawaniu bezładu biurokratycznego w aparacie administracyjnym oraz podejmowaniem przez instytucje ubezpieczeniowe wygodnych decyzji, szkodliwych jednak dla celów ubezpieczeniowo-społecznych. Władze rządowe powinny jedynie wykonywać kontrolę czynności instytucji ubezpieczeń społecznych. Ubezpieczenia społeczne powinny być pod względem finansowym niezależne od funduszy skarbu państwa (obecnie Skarb Państwa w Hiszpanji dopłaca do ubezpieczeń i kwoty te służą do wzmocnienia budżetów niektórych kas współdziałających oraz pokrywania kontroli i orzecznictwa, wykonywanych przez organy państwowe). Jednym z celów racjonalizacji jest ponadto koordynacja prac instytucji ubezpieczeń społecznych w celu uniknięcia powtarzania się tych samych czynności. Powiązanie prac Instytutu w Madrycie z 20 kasami współdziałającymi odbywa się w trzech kierunkach: a) w zakresie dyrektyw, gdyż w organach zarządzających Instytutu zasiadają przedstawiciele kas, b) w zakresie korporacyjnym, gdyż Instytut wspólnie z kasami ustala zasadnicze kwestje oraz c) w zakresie technicznym, gdyż Instytut jest rodzajem reasekuracji operacyjnej ubezpieczeniowych kas. Racjonalizacja prac może oznaczać możliwe uproszczenie procedury, należyty podział pracy oraz mechanizacji czynności pomocniczych lub zastępujących siły ludzkie, jeżeli to się opłaca i jest wskazane ze względów społecznych. Ubezpieczenia społeczne w Hiszpanji odbiegają znacznie od typów ubezpieczeń w innych państwach, zwłaszcza w państwach środkowo-europejskich, jednak, jak wynika z krótkiej treści referatu, co podkreślano na kongresie — najogólniejsze przewodnicze zasady są zgodne naogół z tendencjami i poglądami uznanymi realizowanymi w innych państwach. W wymianie poglądów pomiędzy uczestnikami kongresu, podnoszono zwłaszcza trafność argumentów, przemawiających za samorzędem instytucji ubezpieczeń społecznych, co jest tem charakterystyczniejsze, że w kongresie brali udział, poza dwoma osobami, przedstawiciele administracji tych instytucji oraz wyrażano zainteresowanie dla stosowanej w Hiszpanji formy koordynacji prac Instytutu z lokalnymi kasami.

Ubezpieczenia społeczne w Irlandji oparte na podstawach angielskich są jeszcze bardziej odległe pod względem systemu od ubezpieczeń państw środkowo-europejskich, niż ubezpieczenia hiszpańskie. Jest to skutek przechodzenia dopiero, po cząstki od ostatnich lat przedwojennych z systemu liberalistycznego do obowiązkowego ubezpieczenia, kiedy okazały się rysy w angielskiej „prosperity“. Obowiązkowe ubezpieczenia chorobowo-inwalidzkie oraz wdów, sierot i na starość, wykonywane przez najrozmaitsze instytucje i urzędy państwowe, komitety lokalne i stowarzyszenia nie da się porównać z naszymi urządzeniami i urządzeniem państw kontynentu. Przedstawione przez referenta dążności unifikacyjne stowarzyszeń mogą być uważane za pewien dowód nieznacznego rozwijania się tendencji w strukturze, zbliżających zwolna do systemów państw kontynentalnych.

Referat prof. dr. H. Korkischa z Czechosłowacji, zamieszczony w niniejszym numerze „Przeglądu“ jest wyrazem osobistych poglądów autora, pracującego teoretycznie od kilkudziesięciu lat na polu ubezpieczeń społecznych. Jest on ciekawy, ponieważ stanowi próbę dostosowania zakresu świadczeń (obniżenie granicy, wieku, uprawniającego do renty) do nowych warunków gospodarczo-społecznych i w związku z tem próbą poszukiwania nowych form. Plan, zarysowany ogólnie w tym referacie i — jak twierdzi autor — już częściowo realizowany w Czechosłowacji, wzbudził duże zainteresowanie wśród uczest-

ników kongresu. Nie kwestjonowano słuszności punktu wyjścia, ale trudno było zorientować się bez badań, obliczeń i uwzględniania warunków, jakie istnieją w poszczególnych państwach, w jakim stopniu można go uważać za realny. Bezdziałanie on niewątpliwie podstawą prac nie tylko osób, zainteresowanych ubezpieczeniami społecznymi, ale przede wszystkim ekonomistów, doceniających znaczenia problemów społecznych. Trzeba przy tym stwierdzić, że zbliżone koncepcje w Polsce były z kół ubezpieczeniowych rzucać już w ubiegłym roku — bez wywołania jednak, przynajmniej na razie, większego zainteresowania.

Referat, złożony przez delegację rumuńską poinformował o sytuacji, jaką zastało nowe państwo po przyłączeniu do dawnego królestwa — Bessarabji, Siedmiogrodu i Bukowiny. Przez szereg ustaw państwo rumuńskie dążyło do ujednostajnienia trzech różnych systemów ubezpieczeniowych, rozciągnięcia ubezpieczeń społecznych na tereny, na których poprzednio nie istniały lub były niepełne i organizacyjnego uporządkowania. Dokonała tego ustawa z 1933 r., która przeprowadziła unifikację prawną i organizacyjną, wprowadziła zamiast poprzednich 145 instytucji ubezpieczeń społecznych — 32 kas lokalnych i jedną centralną, opierając organizację pracy na centralizacji w sprawach zasadniczych, których scentralizowanie uznano za możliwe, z utrzymaniem jednak w pozostałych sprawach decentralizacji i utrzymaniem samorządu w ubezpieczeniach, jako czynników inicjatywy, odpowiedzialności i niedopuszczenia do biurokratyzmu.

W końcu wspomnieć należy o referatach delegacji polskiej, która przedstawiła główne zagadnienia organizacyjne, jakie Polska rozwiązywała w ciągu ostatnich 15 lat oraz system pracy, związany z ewidencją ubezpieczonych, pracodawców i ściąganiem składek, wprowadzony od dnia 1 stycznia 1934 r. Informacje polskie wywołały zainteresowanie, zwłaszcza, dotyczące wysokości kosztów administracyjnych po-

szczególnych instytucji ubezpieczeń społecznych w ostatnich latach oraz ostatni system ewidencyjno-składkowy, co jest zrozumiałe, gdyż oba te problemy zajmują obecnie umysły kierowników instytucji ubezpieczeń społecznych sąsiadujących z nami państw. W rozmowach w formie pytań niektórzy uczestnicy kongresu poddawali w wątpliwość celowość i praktyczność daleko idącej polskiej centralizacji w tak dużym państwie, jakim jest Polska i na ogół — poza niektórymi osobami — raczej uznawano za słuszne poglądy, wypowiedziane w referacie prof. Richtera. Ze względu jednak na charakter informacyjny kongresu — problemów tych, podobnie, jak innych, nie poddawano bliższej analizie.

Kongres zakończono uchwaleniem podziękowania dla węgierskiego komitetu organizacyjnego kongresu, uznając, że przebieg kongresu dowiódł znakomicie jego użyteczności przez wzajemne instruowanie się o problemach administracyjnych i technicznym kształtowaniu się ubezpieczeń społecznych w różnych krajach oraz gorącego podziękowania referentom za cenne prelekcje i wszechstronne poruszenia zagadnień. Ponadto kongres dał wyraz przekonaniu, że podstawy obowiązkowych, publicznych ubezpieczeń społecznych w ich samostnej, historycznie rozwiniętej formie, w przeciwieństwie do innych projektów, powinny być utrzymane, gdyż stanowią najlepsze rozwiązanie zadania skutecznej i godnej opieki nad pracującymi członkami społeczeństwa oraz że techniczne i statystyczne opracowywanie problemów organizacyjnych może i powinno podnieść poziom pracy urzędów ubezpieczeniowych, podobnie, jak w innych działach publicznej administracji. W celu dalszego uzyskania należytych skutków kongresu uznano jednogłośnie za wskazane powtórzenie w krótkim czasie kongresu i w tym celu powołano komisję, złożoną z przedstawicieli reprezentowanych państw, którego biurem ma być węgierski komitet przygotowawczy.

Dr. BRONISŁAW HANDELSMAN

WSKAZANIA I PRZECIWSKAZANIA PRZY WYBORZE ZAWODU

Wiele osób obiera zawód, nie znając jego szkodliwego działania na zdrowie, nie wiedząc dokładnie, czego dany zawód wymaga od poświęcającego się mu, a także jakie wady

organizmu uniemożliwiają pracę w poszczególnych zawodach. Chcąc dopomóc przy wyborze zatrudnienia, podaję niżej odpowiednie wskazania i przeciwwskazania.

Zawód	Niebezpieczeństwo zawodowe.	Wymagania	Przeciwwskazania.
Agronomiczny inspektor, rzadca, ekonom.	W pewnych okresach długie trwanie pracy. Wpływ niepogody.	Silna budowa ciała, dobry wzrok i słuch.	
Agent podróżujący.	Nieregularna praca. Wpływy pogody. Wysiłki narządów ruchu, płaska stopa, zylaki. Często konieczność używania alkoholu.	Dobry wygląd, wyraźna wymowa, wymowność.	Choroby nóg, zewnętrzne zniekształcenia.

Zawód	Niebezpieczeństwo zawodowe.	Wymagania	Przeciwwskazania.
Akumulatorów pracownicy.	Zatrucie ołowiem, podrażnienie śluzówek parami kwiatu siarkowego.	Zdrowe narządy oddechowe. Silna budowa.	Zaburzenia konstytucjonalne (cierpienia nerwowe, cukrzyca, ogólne osłabienie).
Apreter.	Manipulowanie żrącymi płynami, praca w wilgotnym cieple, niebezpieczeństwo przeziębienia się, schorzenia narządów oddechowych reumatyzm, choroby narządów trawienia (zatrucia), pył, choroby skórne.		Skłonność do chorób skórnych, choroby narządów oddechowych, reumatyzm.
Aptekarz.	Uszkodzenia truciznami i chemikaliami, stałe manipulowanie truciznami.	Dobre powonienie i smak.	Neurastenja oraz inne osłabiające energię cierpienia nerwowe i inne choroby.
Architekt, technik budowlany, majster budowlany.	Wypadki na budowlach, choroby z przeziębienia.	Uzdolnienie techniczne, zdolność rysunkowa, średnie zdrowie.	Do pracy na budowlach: skłonność do zawrotów głowy, znaczna krótkowzroczność i osłabienie wzroku; skłonność do przeziębienia.
Bandażysta.	Wysiłki nóg (płaska stopa, żylaki).	Duża siła mięśniowa, zręczność, uzdolnienie techniczne.	Cierpienia nóg i stóp.
Bawelniany robotnik zob. tkacz, przędzalnik.	Pył, wilgotne ciepło, przeziębienie.	Zdrowe narządy oddechowe.	Zwężenie nosa, wrażliwe narządy oddechowe, skłonność do reumatyzmu.
Bednarz.	Wysiłki cielesne, szczególnie przy sporządzaniu dużych beczek. Często pochylona pozycja. Ucisk klatki piersiowej przy wycinaniu klepek. Pył przy wygładzaniu wewnętrznej powierzchni beczek. Uszkodzenie słuchu mechaniczno-akustycznymi bodźcami. Liczne obrażenia i wypadki.	Silna budowa, zdrowe serce, zdrowe płuca.	Przepuklina pachwinowa, cierpienia stóp i nóg.
Biblioteczny urzędnik.		Nadaje się i dla głuchoniemych, o ile nie pełnią służby zewnętrznej.	
Bielnik, robotnik.	Praca w wilgotnym cieple (przeziębienia). Podrażnienie śluzówek parami kwasów i gazami, uszkodzenia żrącymi płynami. Schorzenia narządów trawienia.	Zdrowe narządy oddechowe.	Skłonność do przeziębienia i chorób skórnych.

Zawód	Niebezpieczeństwo zawodowe.	Wymagania.	Przeciwwskazania.
Błacha czarna.	Praca taka, jak u kowala, tylko nieco lżejsza.	Średnia budowa, zdrowe serce.	Gruźlica, padaczka, zawroty, płaska stopa.
Blacharz.	Pary cynku i kwasów przy lutowaniu, zatrucie ołowiem. Często małe i niskie pracownie w piwnicach i t. d. Wypadki na budowalach. Skaleczenia. Zapalenia oczu, oparzenia wskutek powstawania dużej ilości światła i ciepła przy spawaniu. Choroby skórne.	Średnia budowa, zdrowe narządy oddechowe.	Skłonność do schorzeń powiek i spojówek oraz skóry.
Bronzownik.	Wysiłkowa praca wszystkich grup mięśniowych, stojąca, przymusowa pozycja, zwężenie klatki piersiowej przy uciskaniu. Pary metali przy odlewaniu i pary kwasów. Pył szmerglowy i metalowy. Zatrucia, wypadki, choroby skóry.	Średnia budowa, zdrowe płuca, zdrowe serce.	Cierpienia stóp i nóg, skłonność do chorób skórnych.
Brukarz.	Wyteżona praca, działanie pogody, wypadki schorzenia dróg oddechowych; zapalenie kaletek maziowych na kolanach.	Silna budowa.	Gruźlica, wada serca, przepuklina pachwinowa, skłonność do schorzeń gośćcowych.
Brylantów szlifierz, zob. szlifierz.			
Buchalter.	Wysiłki umysłowe.	Średnia budowa, dobre przygotowanie intelektualne.	Silna krótkowzroczność, gruźlica, zawroty głowy.
Budowlany robotnik.	Wypadki. Podnoszenie i dźwiganie wielkich ciężarów. Wpływy nieporządku. Praca z mokrym materiałem (przeziębienie, reumatyzm). Wdychanie pyłu. Uszkodzenia skóry, świerzb cementowy. Stojąca praca. Niekiedy nadużywanie alkoholu.	Silna budowa, brak zawrotów głowy. Normalny wzrok.	Skłonność do chorób z przeziębienia i reumatyzmu. Skrzywienie kręgosłupa.
Cegielnia, robotnik.	Wpływy pogody. Praca z wilgotnym materiałem. Gorąco przy pracy piecowej. Duże wysiłki ciężkie przy długim dniu pracy. Choroby skórne; wilgotność, wypadki.	Silna budowa.	Skłonność do reumatyzmu i chorób skórnych.
Celuloidowe wyroby.	Uszkodzenia skóry, uszkodzenia wskutek gazów nitrowych. Tlenek węgla, pył.	Zdrowa skóra.	Wrażliwe narządy oddechowe.

Zawód	Niebezpieczeństwo zawodowe.	Wymagania	Przeciwwskazania.
Cementownia, robotnik.	Gorąco przy pracy piecowej, pył żrący. Zapalenia oczu. Nieżyty śluzówek. Owrzodzenia nosa. Zapalenia skóry.	Silna budowa.	Skłonność do nieżyty oczu i spojówek, do schorzeń narządów oddechowych i skóry.
Chemiczne czyszczenie.	Wypryski wskutek środków czyszczących (skóra, narządy oddechowe). Zatrucie (benzol, benzyzna i t. d.)		Ślepota barwna. Odporna skóra, odporne narządy oddechowe i trawienia.
Chemik.	Praca ciałami trującymi i wybuchowymi.	Uzdolnienie techniczne, umiejętność obliczania, dokładna praca. Zdolność rozpoznawania koloru, normalny smak i węch.	
Chirurgiczne instrumenty, zob. mechanik.			
Chrom, robotnik.	Oparzenia pyłem chromowym, zwłaszcza choroby skórne.	Zdrowe narządy oddechowe. Odporna skóra.	Nie dla młodocianych.
Cieśla.	Wysiłkowa praca. Stojąca, często zgarbiona pozycja. Wypadki.	Silna budowa.	
Cukrownia, robotnik.	Wpływy niepogody, gdyż praca przygotowawcza odbywa się na świeżem powietrzu. Długi czas pracy. Różnice ciepłoty w poszczególnych pomieszczeniach (przeziębienie). Pył. Świerzb cukrowy. Powstawanie trujących gazów. Wypadki szczególnie oparzenia.	Silna budowa.	Skłonność do chorób z przeziębienia i reumatyzmu, do wyprysku.
Cygar, papierosów wyrób, zob. tytoń.			
Cyrkowcy.	Wypadki. Przeciążenie.	Zręczność. Siła cielesna. Zdolność skupiania się i decyzja.	Wady cielesne. Neurastenja.
Cyzeler i grawer.	Siedząca, po większej części trochę pochylona ku przodowi pozycja. Wysiłki mięśni rąk i oczu.	Średnia budowa, zdrowe płuca. Obustronna siła widzenia normalna albo conajmniej ¾.	
Czapnik, zob. kuśnierz.			
Cukiernik, zob. piekarz.			
Cyklista.	Wpływy niepogody. Przeciążenie narządów ruchu i serca, szczególnie u młodocianych. Wypadki.	Zdrowe narządy oddechowe, zdrowe serce. Dobry słuch, normalna siła widzenia.	

Zawód	Niebezpieczeństwo zawodowe.	Wymagania	Przeciwwskazania.
Dekarz.	Wypadki, wpływ pogody, przeciąg. Przeciążenie dolnych kończyn i zaburzenia nerwowe wskutek zgarbionej, pochylonej pozycji.	Średnia budowa, nieobecność kurczów i uczucia zawrotu głowy.	Krótkowzroczność, chroniczne choroby stawów, skłonność do chorób z przeziębienia i reumatyzmu.
Dekorator i tapicer.	Obfite powstawanie różnych gatunków kurzu przy naklejaniu tapet, jak również przy zrywaniu starych tapet; manipulowanie trującymi ciałami przy sporządzaniu klajstru. Wypadki. Niebezpieczeństwo zarażenia się przy użytkowaniu starych mebli wyściełanych i przy zrywaniu starych tapet.	Średnia budowa, zdrowe płuca, nieobecność zawrotu głowy.	Słepota barwna, skłonność do katarów narządów oddechowych, choroby stóp i nóg.
Dentystyczny technik.	Podczas operacji stojąca i pochylona pozycja. Działanie pary i chemikalij.	Zręczność techniczna, dobry wzrok. Średnia budowa ciała.	
Domowi pracownicy zob. służba.	Długie trwanie pracy i gotowość do pracy. Przeciążenie (niedokrwistość i neurastenja). Zapalenia skóry na ręku, zapalenie kałek śluzowych na łokciach i kolanach.	Średnia budowa.	Gruźlica, choroby serca, cierpienia stóp i nóg, neurastenja, szpecące wady cielesne.
Drógista.	Podobna praca jak kupców w otwartych miejscach sprzedaży. Manipulowanie trującymi ciałami.	Normalne powonienie i smak.	
Drutów wyrób, robotnik.	Niebezpieczeństwo wypadku. Praca przy wielkim hałasie maszyn (przytępienie słuchu). Zatrucie ołowiem.	Nadaje się i dla ludzi z przytępieniem słuchu, jeżeli niema schorzenia ucha wewnętrznego (ślimaka).	Słabowita budowa.
Drzewny robotnik zob. stolarz.			
Dziewiarz z. tkacz.			
Dzokej.	Niebezpieczeństwo wypadku. Wpływ pogody.	Bardzo silne mięśnie nóg. Silne zdrowie. Lekka waga.	
Elektromonter i mechanik z. mechanik i robotnik w instalacji elektrycznej.			
Elektryczna instalacja.	Działanie silnego prądu. Zaburzenia nerwowe. Uderzenia krwi, nerwobóle, kulszówka. Przeziębienie wskutek różnic ciepłoty w poszczególnych pracowniach. Wypadki.	Silna budowa.	Neurastenja. Skłonność do pocenia się, do chorób z przeziębienia.

Zawód	Niebezpieczeństwo zawodowe.	Wymagania	Przeciwwskazania.
Emaljownik.	Pył (także z ołowiem). Gorąco z pieców w pracowni. Choroby skórne wskutek zanurzenia w płynnej masie emaljowej. Zatrucie ołowiem. Przeziębienie.	Zdrowe narządy oddechowe. Odporna skóra.	
Farbiarz.	Pył, powstający przy przyrządzaniu farb. Manipulowanie środkami trującymi i po części trującymi barwnikami. Pary różnego pochodzenia. Gorące, wilgotne powietrze. Częste, nierzadko znaczne różnice ciepłoty, stąd reumatyzm i katary. Choroby skórne. Wypadki.	Średnia budowa. Zdolność odróżniania barw. Dobra siła widzenia.	Gruźlica, wada serca, skłonność do reumatyzmu i wyprysków. Słepota barwna.
Filmowy aktor i operator kinowy.	Praca w bardzo jaskrawym świetle. Wypadki. Uszkodzenia z powodu światła.		
Flisak.	Ciężka praca cielesna, wpływy niepogody, wypadki.	Silna budowa.	Skłonność do przeziębienia i reumatyzmu.
Flizów układacz.	Zapalenie kałek maziowych na kolanach.		
Formiartz.	Manipulowanie wilgotnym materiałem. Wdychanie pyłu (węgiel, grafit). Gorąco w pracowni. Pary metali. Wypadki. Przeziębienia.	Średnia budowa zdrowe narządy oddechowe.	Przewlekłe zapalenie spojówek i powiek. Skłonność do przeziębienia. Przepuklina pachwinowa. Kurcze.
Fortepianów i organów wyrób.	Por. stolarz.	Słuch muzyczny.	
Fotograf.	Wyteżenie oczu z powodu pracy w ciemności. Wysypki. Stojąca pozycja. (Żylaki, płaska stopa).	Dobry wzrok. Dobre odróżnianie kolorów.	Pocenie się rąk. Przewlekłe wypryski na rękach. Duże żyłki. Płaska stopa.
Fryzjer.	Stojąca praca. Niebezpieczeństwo zarażenia się przy obsługiwaniu klientów z chorobami skórnymi, choroby skórne rąk wypryski i t. d.	Średnia budowa. Obustronna siła widzenia. przynajmniej 3/4. Uszkodzony stopień wady serca nie jest przeciwwskazaniem.	Gruźlica oraz inne choroby dróg oddechowych. cuchnący oddech, przewlekłe schorzenia widocznych części skóry i skłonność do wyprysków, pocenie się rąk, drżenie rąk, większa krótkowzroczność.
Galwanizator.	Uszkodzenia skóry wskutek żrącego działania kąpieli kwasowych i t. d. Podrażnienie narządów oddechowych parami kwasów. Schorzenia zębów.	Zdrowe narządy oddechowe; odporna skóra.	Skłonność do wyprysków i katarów.
Garbarz.	Przemoczenie. Cielesny wysiłek, schorzenia skóry, zakażenie węglikiem. Manipulowanie trującymi żrącymi i zgnilemi ciałami, wdychanie cuchnących, trujących i drażniących gazów; kurz z mineralnych substancji i cząsteczek włosów.	Silna budowa, odporna skóra.	Choroba płucna, wada serca, przepuklina pachwinowa, cierpienia skóry.

Zawód	Niebezpieczeństwo zawodowe.	Wymagania	Przeciwwskazania.
Garniarz i zdun.	Powstawanie kurzu. Wysilkowa praca (przenoszenie materiału). Zimno i przeciąg na miejscu pracy. Manipulowanie mokrym materiałem (zapalenie skóry, odzieżliny). Zatrucie, szczególnie przy glazurowaniu ołowiem.	Średnia budowa.	Skłonność do chorób z przeziębienia i reumatyzmu. Skłonność do wyprysków.
Gazownik.	Odpowiada pracy blacharza i ślusarza; działanie ołowiu, gazu (zwłaszcza przy układaniu rur). Przeziębienie. Wypadki.	Silna budowa.	Cierpienia stawowe, reumatyzm i skłonność do katarów dróg oddechowych.
Goniec, posłaniec.	Przeciążenie mięśni nóg i stóp. Wpływ pogody.	Silna budowa, poczucie odpowiedzialności.	Choroby stóp i nóg, skłonność do chorób dróg oddechowych.
Górnik, robotnik kopalniane.	Niebezpieczeństwo wypadku: praca pod ziemią, wybuchy. Niebezpieczeństwo przeziębienia przy zjeżdżaniu i wyjeżdżaniu. Niekorzystna pozycja ciała przy pracy, szkodliwy klimat, kurz. Choroby oczu, oczopląs, glistnica.	Silna budowa. Normalny wzrok i słuch.	Skłonność do chorób z przeziębienia i reumatyzmu, choroby stóp i nóg.
Grawer zob. cyzeler.			
Grzebieniarz.	Siedząca, pochylona pozycja. Działanie kurzu, powstawanie pary (kwas octowy) i t. d.	Średnia budowa, zdrowe narządy oddechowe.	Gruźlica.
Gwoździarz, zob. kowal.			
Hafciarstwo maszynowe (robotnik).	Cielesny wysiłek przy poruszaniu maszyny ręką lub nogą.	Silna budowa.	Choroby płuc i serca.
Hafciarz (hafciarka).	Siedzący tryb życia (zaburzenia narządów oddechowych i płciowych). Wytężenie oczu.	Średnia budowa. Średnia siła widzenia.	Gruźlica płuc i słaby rozwój klatki piersiowej. Pocenie się rąk. Duża krótkowzroczność.
Hamulcowy.	Uszkodzenia słuchu, przeziębienie, wypadki, nieregularny tryb życia.	Przytomność umysłu, dobry wzrok i słuch. Zdolność rozróżniania kolorów, zdrowe narządy trawienia.	Neurastenja.
Handlowy agent, zob. agent.			
Handlowy pomocnik, zob. zawody kupieckie.			
Huta, robotnik.	Wypadki, przeciążenie, praca nocna, uszkodzenia wskutek gorąca i przeciągu, wskutek oślepiającego światła, (choroby oczu), niebezpieczeństwo z powodu kurzu, zatrucie gazami.	Silna budowa.	Skłonność do przeziębienia i reumatyzmu.

Zawód	Niebezpieczeństwo zawodowe.	Wymagania	Przeciwwskazania.
Introligator i kartoniarz.	Po większej części siedzący tryb życia, kurz papierowy i tekturowy, zapach klejstru i kleju, często małe, niskie pracownie.	Odpowiednie i dla ludzi ze średnią, a nawet słabowitą budową, głuchych i dotkniętych zewnętrznymi ułomnościami.	Pocące się ręce. Gruźlica.
Jubiler.	Siedząca praca, często wadliwe pracownie, wysilanie oczu.	Uzdolnienie artystyczne.	Skłonność do chorób płuc, duża krótkowzroczność i astygmatyzm.
Kamerdyner, zob. pracownik domowy.			
Kamieniolomy, robotnik.	Ciężka praca fizyczna. Kurz (chalicosis). Obrażenia, wypadki, wpływy niepogody, choroby z przeziębienia.	Silna budowa, zdrowe narządy oddechowe.	
Kanalarz.	Przebywanie w wilgotnym niezdrożym powietrzu; choroby z przeziębienia, wysiłki narządów ruchu, zapalenie spojówek. Zatrucie.	Silna budowa.	Słepota nocna, choroby stóp i nóg, skłonność do przeziębienia.
Kantorzysta zob. zawody kupieckie.			
Kapelusznik.	Przebywanie w suchym, gorącym powietrzu, wdychanie pary. W przemyśle fabrycznym: kurz, działanie rtęci (krajanie włosów zajęczych) i ołowiu (wyrób kapeluszy słomkowych). Choroby skórne.	Średnia budowa, zdrowe stawy rąk, dobry wzrok.	Gruźlica oraz inne chroniczne choroby dróg oddechowych, cierpienia nóg i stóp.
Kartoniarz.	Wypadki, ewent. kurz.		
Kapielowy.	Praca w wilgotnym cieple.	Silne mięśnie.	Skłonność do chorób z przeziębienia, choroby skórne i szpecące cierpienia.
Kelner.	Przeciążenie narządów ruchu, długi dzień pracy, brak wypoczynku niedzielnego, stałe przebywanie w gorących, zadymionych i zapyłonych pomieszczeniach, nieregularne i pośpieszne spożywanie posiłków (choroby narządów trawienia), pokusa do nadużywania alkoholu.	Zdrowe płuca, dobrze rozwinięte kończyny dolne, zręczność techniczna, umiejętność liczenia, zdolność posługiwania, wymowność, silny charakter.	Choroby stóp i nóg, zniekształcenia, wysypki skórne. Gruźlica oraz inne chroniczne schorzenia dróg oddechowych. Neurastenja.
Koszykarz.	Siedząca, często zgarbiona pozycja. Pracownia często w piwnicy.	Silna budowa. Nadaje się dla głuchoniemych i ociemniałych.	
Krawiec, krawczyni.	Często praca chałupnicza. Nieraz wadliwe pracownie. Siedzący tryb pracy, po części z pochyloną na przód górną połową ciała. U krawczyń częste zaburzenia narządów trawiennych. Uszkodzenia igłą, nożyczkami; oparzenia.	Średnia budowa.	Choroby płuc, wadła budowa ciała, żylaki, hemoroidy, cierpienia podbrzusza, choroby serca, znaczna krótkowzroczność.

Zawód	Niebezpieczeństwo zawodowe.	Wymagania	Przeciwwskazania.
Księgowy, zob. kupiec.			
Księgarz.	Cielesne i umysłowe wysiłki.	Średnia budowa. Dobre przygotowanie intelektualne.	Znaczna krótkowzroczność. Gruźlica, zawroty głowy, cierpienia stóp i nóg.
Kucharz (hotel i restauracja).	Długi czas pracy, wysiłkowa służba, silne działanie gorąca, stojąca pozycja.	Silna budowa. Dobre mięśnie, zdolności umysłowe, dobry smak.	Sklonność do chorób z przeziębienia i reumatyzmu, cierpienia stóp i nóg. Nerwowość.
Kupieckie zawody: a) sprzedawcy sklepowi.	Często stojąca pozycja. Żyłki, płaska stopa. Niejednokrotnie w zimie niedostatecznie, a nawet wcale nieogrzewane sklepy (odziebliny, reumatyzm, katary oskrzeli). Często schorzenia narządów trawienia.		Zeszpeccenia ciała. Przytępiony słuch, choroby serca (jeżeli trzeba podnosić wielkie ciężary). Cierpienia stóp i nóg. Choroby skóry na widocznych miejscach ciała.
b) praca biurowa.	Siedząca pozycja, często z pochyloną naprzód górną połową ciała, przez to złe rozszerzanie się klatki piersiowej, leniwe kiszki (hemoroidy). Choroby z przeziębienia. Często umysłowe napięcie i wyczerpanie. Choroby nerwowe i narządów trawienia.	Zdrowe narządy oddechowe.	Znacza krótkowzroczność. Cierpienia nerwowe i choroby płucne.
Kuśnierz, czapnik	Siedzący tryb życia, pochylona pozycja przy pracy. Kurz z włosów i włókien tkaninowych. Działanie barwników i środków konserwujących (uszkodzenia ursolowe). Choroby dróg oddechowych.	Średnia budowa.	Sklonność do katarów dróg oddechowych, gruźlica, choroby skórne.
Kwaciarz.	Kurz, trujące farby, uszkodzenia wskutek ołowianych form. Nadwyręzenie mięśni rąk i nóg. Często praca chałupnicza.	Zręczność. Nadaje się i dla krótkowzrocznych.	Ślepota na barwy. Gruźlica.
Lekarski pomocnik i masażysta.	Cielesny wysiłek. Możliwość zarażenia się. Czuwanie nocne.	Silne mięśnie, szczególnie rąk, zdrowe serce. Nadaje się też dla osiemnialych.	Szpejące wady cielesne.
Leśnik.	Wpływy pogody. Wysiłki kończyn dolnych.	Silna budowa. Doskonałe narządy zmysłów.	Cierpienia stóp i nóg. Krótkowzroczność.
Listonosz.	Wchodzenie na schody. Wysiłek serca.	Silna budowa.	Astma. Cierpienia stóp i nóg. Choroby serca i stawów.
Listonosz wiejski.	Wpływy niepogody. Wysiłek narządów ruchu.	Silna budowa.	Sklonność do chorób z przeziębienia i reumatyzmu, cierpienia stóp i nóg. Choroby serca.
Litograf i rysownik na kamieniu.	Siedząca pozycja, zwężenie klatki piersiowej, niebezpieczeństwo kurzu, choroby skórne, wyteżenie oczu. Uszkodzenia ołowiem i kwasami.	Średnia budowa. Dobrze rozwinięta klatka piersiowa.	Gruźlica i skłonność do innych chorób narządów oddychania.

Zawód	Niebezpieczeństwo zawodowe.	Wymagania	Przeciwwskazania.
Lokomotywy kierownik.	Uszkodzenia oczu i uszu, wpływ pogody, nieregularny czas pracy, bardzo duże wymagania od układu nerwowego. Niebezpieczeństwo wypadku, schorzenia narządów trawienia.	Silna budowa, dobry wzrok. Zdolność odróżniania kolorów.	Nerwowość, ślepotą nočna.
Lotniczy personel:	Wielkie wysiłki nerwów, zależne od stale skupionej uwagi, jak również od szumu silnika. Bardzo wielka praca płuc i serca, wskutek szybkiej zmiany wysokości, położenia i ciśnienia powietrza. Niebezpieczeństwo przeziębienia wskutek stałego przeciągu, wskutek nagłej zmiany temperatury przy wznoszeniu i opuszczaniu się z większej wysokości (zapalenie uszu, oczu i gardła). w zimie niebezpieczeństwo odmrożenia twarzy i rąk wskutek niedostatecznej możliwości poruszania się podczas służby. Zwiększone niebezpieczeństwo wypadku, gdyż nagle osłabienie napięcia nerwów bezpośrednio zagraża życiu.	Silna budowa. Cieleśne wyćwiczenie. Normalny wzrok, normalny słuch, krzepkie nerwy. przytomność umysłu. Zdolność szybkiego orjentowania się.	Usposobienie do chorób z przeziębienia, reumatyzmu, dna (artretyzm), cierpienia stóp i nóg.
b) obsługa samolotu i silnika.	Przeważnie stojący rodzaj pracy. Wysiłkowa praca. Wdychanie pary benzyny, materiału metalowego i do szlifowania (szmergiel i t. d.). Wzmoczone niebezpieczeństwo wypadku wskutek obrażenia, szczególnie przy wprawianiu śmigła w ruch, jak również przy obsłudze poruszającego się aeroplanu.	Silna budowa, zdrowe narządy oddechowe. Brak zawrotów głowy.	Cierpienia stóp i nóg.
Łupek, robotnik.	Działanie kurzu, schorzenia narządów oddechowych, często pylica kamiennarska. Przeziębienia. Wypadki. Często praca chałupnicza.	Średnia budowa. Zdrowe narządy oddechowe.	Schorzenia narządów oddechowych.
Marynarz.	Cieleśny wysiłek, wpływ pogody i temperatury. Wypadki. Choroby zwrotnikowe. Częste choroby płciowe. Możliwość alkoholizmu.	Silna budowa bez godnych uwagi ułomności.	Krótkowzroczność, cieleśne ułomności wszelkiego rodzaju, przepukliny.
Malarz.	Zatrucie ołowiem, wdychanie kurzu, przeciąg, zimno i wilgoć na nowych budowlach, zapalenie skóry, wypadki.	Zawodowe uzdolnienie. Średnia budowa, zdrowe narządy oddechowe, dobra zdolność rozróżniania barw.	Sklonność do chorób z przeziębienia i reumatyzmu.
Marynarz rzeczny.	Przebywanie w zimnie i wilgoci (przeziębienia)	Silna budowa. Normalny wzrok i słuch.	
Masażysta, zob. pomocnik lekarski.			

Zawód	Niebezpieczeństwo zawodowe.	Wymagania	Przeciwwskazania.
Maszyn budowa zob. ślusarz.			
Maszynista.	Praca w wielkim gorącu. Przeziębienie.	Średnia budowa.	Padaczka.
Mebli pakowanie, zob. trażarz.	Wypadki.	Średnia budowa.	Choroby kości i stawów.
Mebli politurowanie.	Stojąca, po większej części pochylona pozycja. Wysiłek mięśni rąk. Zapalenie skóry.	Średnia budowa.	Choroby stóp i nóg, skłonność do chorób skóry.
Mechanik.	Wypadki. Obrażenia.	Techniczna zręczność, dar dobrego pojmowania.	Pocące się ręce, wielka krótkowzroczność.
Mechanik precyzyjny, optyk.	Siedząca pozycja; wysiłanie płuc przy dmuchaniu rurką do lutowania. Pył szklany. Pary rtęci przy sporządzaniu termometrów, barometrów i innych mierników. Wysiłanie wzroku.	Średnia budowa, zdrowe płuca, siła widzenia obu oczu przynajmniej $\frac{3}{4}$. Dobra ocena miary, dobre czucie dotykowe i mięśniowe. Spokój i pewność ruchów.	Pocące się ręce, choroby paznokci. Większa krótkowzroczność.
Metalowiec.	Praca w promieniującym ciepłe, wdychanie dymu i trujących gazów, gorączka odlewników, niekiedy praca w kurzu, wypadki, bardzo wielkie wysiłki; często choroby skóry.	Zdrowe narządy oddechowe. Silna muskulatura.	Skłonność do przeziębień i reumatyzmu.
Metalowych narzędzi wytwórca, z. też metalowiec.	Wysilkowa praca. Działanie pary przy lutowaniu i wypalaniu (katar dróg oddechowych, choroby skórne).	Silna budowa. Zdrowe narządy oddechowe.	
Miedziorytnik z. litograf.			
Mleczny przemysł (gospodarstwo mleczne, sprzedaż mleka).	Długi czas pracy, wysiłanie palców przy dojeniu, „kórcz dójek”. Przenoszenie zakaźnych chorób zwierzęcych. Wypadki.	Średnia budowa.	Gruźlica, posiadanie bakterij wszelkiego rodzaju. Choroby skórne.
Młynarz.	Działanie kurzu (zbożowego, mącznego, kamiennego, żelaznego). Zapalenie powiek i spojówek, katar narządów oddechowych, „kaszel młynarski”, uszkodzenia skóry, „świerzb młynarski”, pylica żelazna (siderosis). Wysilkowa, długotrwała praca, często przemęczenie w młynach wodnych. Wypadki.	Silna budowa. Zdrowe serce. Zdrowe płuca	Cierpienia stóp i nóg. Przepukliny brzuszne.
Modelarstwo, z. rzeźbiarstwo gipsu.			

KRONIKA KRAJOWA

ŚWIADCZENIA RENTOWE INSTYTUCYJ UBEZPIECZENIA EMERYTALNEGO W 1934 R.¹⁾

Notatka niniejsza podaje liczbę osób, korzystających ze świadczeń rentowych, liczbę przyznanych rent, przeciętne wysokości rent oraz koszty wypłaconych świadczeń rentowych w 1934 r. w następujących instytucjach ubezpieczeń społecznych:²⁾

- 1) w Zakładzie Ubezpieczenia Emerytalnego Robotników,
- 2) w Zakładzie Ubezpieczenia na Wypadek Inwalidztwa w Chorzowie (dane niezupełne),
- 3) w Ubezpieczalni Krajowej w Poznaniu,
- 4) w Zakładzie Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych (Dział ubezpieczenia emerytalnego),
oraz — z zakresu dodatkowego ubezpieczenia emerytalnego górników,
- 5) w Kasie Pensyjnej Spółki Brackiej w Tarnowskich Górach,
- 6) w Kasie Pensyjnej Pszczyńskiego Bractwa Górniczego w Katowicach.

1. Zakład Ubezpieczenia Emerytalnego Robotników.

Utworzony na mocy ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym Zakład Ubezpieczenia Emerytalnego Robotników wykonywał od dnia 1.I.1934 r. do dnia 31.XII.1934 r., normowane wspomnianą ustawą ubezpieczenie emerytalne robotników (z wyjątkiem robotników rolnych) na całym obszarze Polski z wyjątkiem Górnego Śląska. Zakład ten przejął w myśl art. 243 wspomnianej ustawy:

- a) zobowiązania Ubezpieczalni Krajowej w Poznaniu, wynikające z przyznanych przez nią, w Wydziale Inwalidowym świadczeń ubezpieczeniowych, z wyjątkiem świadczeń, przyznanych pracownikom rolnym, oraz
- b) odpowiednią do zobowiązań wymienionych w punkcie a) część pozostałych zobowiązań i majątku Wydziału Inwalidowego Ubezpieczalni Krajowej w Poznaniu,
- c) całość majątku i zobowiązań Bractwa Górniczego w Krakowie oraz pozostałych małopolskich Kas Brackich.

W związku z powyższym przejął Zakład Ubezpieczenia Emerytalnego Robotników wypłatę i przyznawania rent:

- 1) należnych z obowiązującej do dnia 31.XII.1933 r. na terenie województw poznańskiego i pomorskiego IV księgi Ordynacji Ubezpieczeniowej Rzeszy Niemieckiej oraz 2) należnych z obowiązującej do dnia 31.XII.1933 r. na terenie województw południowych ustawy austriackiej o urządzeniu stosunków bractw górniczych.

Stan rent, przejętych przez Zakład Ubezpieczenia Emerytalnego Robotników z Ubezpieczalni Krajowej w Poznaniu, ustalony na dzień 28.II.1934 r., przedstawiał się następująco:

¹⁾ Notatka niniejsza została opracowana na podstawie tymczasowych zestawień, dostarczonych Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych przez wymienione w notatce instytucje, wskutek czego dane zawarte w notatce są prowizoryczne.

²⁾ Notatka nie obejmuje — wobec braku materiałów — danych z Kasy Emerytalnej dla Robotników Kolei Państwowych w b. zaborze pruskim w Poznaniu.

Rodzaj rent	Płeć rencistów	Liczba rencistów	Miesięczna kwota rent ^a zł.	Przeciętna miesięczna wysokość renty	
				z dodatkiem państwowym zł.	bez dodatku państwowego zł.
inwalidzkie	Og.	17 815	363 684,77 ^b	20,42	16,25
	M.	11 765	270 544,51	23,00	18,83
	K.	6 050	93 140,26	15,40	11,23
starcze	Og.	3 083	51 078,72	16,57	12,40
	M.	2 768	46 893,92	16,94	12,77
	K.	315	4 184,80	13,29	9,12
wdowie	K.	6 146	47 432,23	7,72	3,55
sierococe	M.+K.	4 811	19 299,91	4,01	1,93
		2 663 ^c			
Razem		31 855	481 495,63		

a — Łącznie z dodatkiem państwowym, który wynosi dla rent inwalidzkich, starczych i wdowich zł. 50.—, dla rent sierocych zł. 25.— rocznie.

b — Miesięczna kwota rent inwalidzkich obejmuje również dodatki rodzinne.

c — Liczba gniazd sierocych.

W ciągu 10 miesięcy 1934 r. (od marca do grudnia) przybyło — wskutek przyznania nowych rent, przywrócenia rent wstrzymanych i t. p. — rent:

inwalidzkich	1 443	na kwotę miesięczną	zł. 34 578,86
starczych	241	" "	" 4 333,53
wdowich	450	" "	" 3 680,11
sierocych (gniazd)	236	" "	" 2 430,23

Ubyło zaś w tym samym czasie — wskutek śmierci, zamążpójścia (wdowy, sieroty), osiągnięcia wieku (15 lat), nieuprawnienia do pobierania renty (sieroty), wstrzymania i t. p. — rent:

inwalidzkich	1 297	na kwotę miesięczną	zł. 25 206,28
starczych	332	" "	" 5 380,70
wdowich	258	" "	" 1 869,05
sierocych (gniazd)	313	" "	" 2 263,22

Stan zatem rent w końcu 1934 r. kształtował się następująco:

Rodzaj rent	Liczba rencistów	Miesięczna kwota rent ^a zł.	Przeciętna miesięczna wysokość renty	
			z dodatkiem państwowym zł.	bez dodatku państwowego zł.
inwalidzkie	17 961	372 757,35 ^b	20,75	16,58
starcze	2 992	50 031,55	16,72	12,55
wdowie	6 338	49 243,29	7,77	3,60
sierococe	4 666	19 466,92	4,17	2,09
	2 586 ^c			
Razem		31 957	491 499,11	

a — łącznie z dodatkiem państwowym, b — łącznie z dodatkiem rodzinnym, c — liczba gniazd sierocych.

Początem wypłacał Zakład Ubezpieczenia Emerytalnego Robotników renty z Ordynacji Ubezpieczeniowej Rzeszy Niemieckiej i umowy polsko-niemieckiej: a) renty składane (wypłacane częściowo przez Z. U. E. R., a częściowo przez niemieckie instytucje ubezpieczeń społecznych), b) renty przejęte po przekazaniu przez instytucje niemieckie Zakładowi U. E. R. kapitałowych wartości rent.

Stan rent składanych w końcu 1934 r. był następujący:

Rodzaj renty	Liczba rencistów	Miesięczna kwota rent zł.	Przeciętna miesięczna wysokość renty ^a zł.
inwalidzkie	282	3 073,16	10,90
starcze	47	381,45	8,12
wdowie	34	165,10	4,86
sieroce	73 } 29 ^b }	163,—	2,86
Razem	436	3 782,71	

a — Udział Zakładu U. E. R. b — Liczba gniazd sierocych.

Stan rent przejętych w końcu 1934 r. przedstawiał się następująco:

Rodzaj renty	Liczba rencistów	Miesięczna kwota rent zł.	Przeciętna miesięczna wysokość renty zł.
inwalidzkie	25	652,30	26,09
wdowie	4	64,80	16,20
sieroce	3	29,30	9,77
Razem	32	746,40	

Stan rent przejętych przez Zakład U. E. R. z Bractwa Górniczego w Krakowie i pozostałych małopolskich Kas Brackich na początku i w końcu 1934 r. był następujący:

Rodzaj rent	Stan na początku		Stan w końcu		Przeciętna miesięczna wysokość rent ^a zł.
	Liczba rencistów	kwota miesięczna rent zł.	Liczba rencistów	kwota miesięczna rent zł.	
inwalidzkie	2 926	74 209,08	2 989	74 308,—	25,—
wdowie	1 457	22 793,75	1 597	24 607,—	12,50
sierot nie-zupełnych	916		943		6,25
sierot zupełnych	231	2 612,50	239	2 668,75	12,50
wstępnych	3	18,75	3	18,75	6,25
Razem	5 533	99 634,08	5 771	101 602,50	

a — Wysokość rent stała.

Z ustawy o ubezpieczeniu społecznym przyznał zakład U. E. R. — 1934 r. 18.304 zaopatrzeń z ar. 302 i 303, a mianowicie:

zaopatrzeń starości 18.077, zaopatrzeń niezdolności 59, zaopatrzeń wdowich 156 i zaopatrzeń sierocych 12.

Liczba przyznanych zaopatrzeń w/g miesięcy kształtowała się następująco:

Miesiące	Przyznane w 1934 r. zaopatrzenia			
	starości	niezdolności	wdowie	sieroce
styczeń	—	—	—	—
luty	152	—	—	—
marzec	1 248	—	—	—
kwiecień	2 400	—	—	—
maj	2 687	—	1	—
czerwiec	2 760	—	1	—
lipiec	1 707	—	16	—
sierpień	1 485	—	31	—
wrzesień	1 768	11	14	—
październik	1 452	6	19	6
listopad	1 251	9	17	3
grudzień	1 167	33	57	3
Razem	18 077	59	156	12

Stan zaopatrzeń w końcu 1934 r. był następujący:

Rodzaj zaopatrzeń	Liczba pobierających zaopatrzenia	Miesięczna kwota zaopatrzeń zł.	Przeciętna miesięczna wysokość zaopatrzeń ^a zł.
starości	17 370	346 988,24	20,—
niezdolności	58	1 160,—	20,—
wdowie	155	1 550,—	10,—
sieroce	12	60,—	5,—
Razem	17 595	349 758,24	

a — Wysokość zaopatrzeń stała.

Ogółem Zakład Ubezpieczenia Emerytalnego Robotników wypłacał w końcu 1934 r. rent i zaopatrzeń 55.791 na kwotę miesięczną zł. 947.388,96.

W ciągu 1934 r. wypłacił Zakład tytułem świadczeń rentowych zł. 9.244.275, co stanowi 97% ogółu wydatków na świadczenia (zł. 9.504.160).

2. Zakład ubezpieczenia na wypadek Inwalidztwa w Chorzowie.

Zakład ten wykonywuje ubezpieczenie emerytalne robotników na Górnym Śląsku, normowane IV księgą Ordynacji Ubezpieczeniowej Rzeszy Niemieckiej z 1911 r.

Zakład przyznał — 1934 r. 7.401 rent, a mianowicie 3.978 rent inwalidzkich, 1.614 rent wdowich i 1.809 rent sierocych. Stan rent, wypłacanych w końcu roku 1934 wynosił 66.789, w tem rent inwalidzkich 36.510, wdowich 12.495 i sierocych 17.784.

Tytułem świadczeń rentowych wypłacił Zakład — 1934 r. zł. 14.349.483, co stanowi 97% ogółu wydatków na świadczenia (zł. 14.741.143).

3. Ubezpieczalnia Krajowa w Poznaniu Wydział Inwalidowy.

Ubezpieczalnia Krajowa w Poznaniu wykonywuje w województwach zachodnich (poznańskim i pomorskim) od 1.I. 1934 r. jedynie ubezpieczenie emerytalne robotników rolnych, nor-

mowane IV księgą Ordynacji Ubezpieczeniowej Rzeszy Niemieckiej z 1911 r.

Stan rent, wypłacanych robotnikom rolnym, a ustalany na dzień 28.II. 1934 r. przy podziale zobowiązań i majątku Wydziału Inwalidowego Ubezpieczalni Krajowej w Poznaniu (patrz wyżej pod 1) przedstawiał się następująco:

Rodzaj rent	Liczba rencistów	Miesięczna kwota rent zł.	Przeciętna miesięczna wysokość renty	
			z dodatkiem państwowym zł.	bez dodatku państwowego zł.
inwalidzkie	25 392	493 584,97 ^b	19,44	15,27
starcze	7 884	115 138,68	14,60	10,44
wdowie	11 991	88 691,68	7,40	3,23
sieroce	7 429	29 386,27	3,96	1,87
Razem	52 696	726 801,60		

a — Łącznie z dodatkiem państwowym, który wynosi dla rent inwalidzkich, starczych i wdowich zł. 50.—, dla rent sierocych zł. 25.— rocznie.

b — Łącznie z dodatkiem rodzinnym.

W 1934 r. przyznała Ubezpieczalnia Krajowa 5 073 rent, a mianowicie 2 799 inwalidzkich, 845 starczych, 1 073 wdowich i 356 sierocych.

Stan rent robotników rolnych w końcu 1934 r. wynosił:

Rodzaj rent	Liczba rencistów	Miesięczna kwota rent zł.	Przeciętna miesięczna wysokość rent	
			z dodatkiem państwowym zł.	bez dodatku państwowego zł.
inwalidzkie	25 886	499 868,20	19,31	15,14
starcze	7 477	113 037,30	15,10	10,93
wdowie	12 289	91 398,25	7,44	3,27
sieroce	6 759	27 156,40	4,02	1,94
Razem	52 411	731 460,15		

Tytułem świadczeń rentowych wypłaciła Ubezpieczalnia Krajowa — 1934 r. zł. 6.876.140, co wynosi 98% ogółu wydatków na świadczenia (zł. 7.004.078).

4. Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych.

Zakład ten, utworzony z dniem 1.I. 1934 r. przez połączenie 4-ch b. Zakładów Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych (w Warszawie, w Król. Hucie, we Lwowie i w Poznaniu) wykonywał ubezpieczenie emerytalne i na wypadek braku pracy pracowników umysłowych, normowane rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27.XI. 1927 r. Dane niżej przytoczone dotyczą jedynie ubezpieczenia emerytalnego.

Stan rent z końcem 1933 r. i 1934 przedstawiał się następująco:

Rodzaj rent	Stan z końcem roku			
	1933	1934		
	Liczba rencistów	Liczba rencistów	Miesięczna kwota rent zł.	Przeciętna miesięczna wysokość rent zł.
inwalidzkie	4 993	6 912	1 267 868,46	183,43
starcze	2 936	2 972	439 725,40	147,95
wdowie	3 653	4 366	363 172,33	83,41
sieroce	2 977	3 408	110 861,66	32,53
Razem	14 559	17 658	2 181 627,85	

Zakład przyznał — 1934 r. 4.377 rent, a mianowicie: 2 228 inwalidzkich, 624 starczych, 742 wdowich i 783 sierocych.

Tytułem świadczeń rentowych wypłacił Zakład — 1934 r. zł. 24.231.040, co stanowi 83% ogółu wydatków na świadczenia (zł. 29.072.005).

Pozatem wypłacał Zakład U. P. U. na rachunek Skarbu Państwa zaopatrzenie z art. 160, 161 rozp. Prezydenta z 27.XI. 1927 r., których stan w końcu 1934 r. był następujący:

Rodzaj zaopatrzenia	Liczba pobierających zaopatrzenia	Miesięczna kwota zaopatrzeń zł.	Przeciętna miesięczna wysokość zaopatrzenia ^a zł.
starcze	1 401	70 050	50
wdowie	141	4 230	30
sieroce	10	100	10
Razem	1 552	74 380	

a — Wysokość zaopatrzenia stała.

Tytułem zaopatrzeń wypłacił Zakład U. P. U. w 1934 r. zł. 861.144.

5. Kasa Pensyjna Spółki Brackiej w Tarnowskich Górach.

Stan rencistów z końcem 1933 r. i 1934 r był następujący:

Rodzaj rent	Stan z końcem roku			
	1933	1934		
	Liczba rencistów	Liczba rencistów	Miesięczna kwota rent zł.	Przeciętna miesięczna wysokość rent zł.
inwalidztwa	27 324	29 430	1 227 542,68	41,71
wdowie	18 063	18 779	369 702,89	29,68
sieroce	7 970	8 072	55 826,71	6,92
Razem	53 357	56 281	1 653 072,28	

W 1934 r. przyznała Spółka Bracka 5 693 rent, a mianowicie 3 063 inwalidzkich, 1 397 wdowich i 1 233 sierocych.

Tytułem świadczeń rentowych wypłaciła Spółka Bracka zł. 21.561.033, co stanowi 97% ogółu wydatków na świadczenia (zł. 22.243.902).

6. Kasa Pensyjna Pszczyńskiego Bractwa Górniczego
w Katowicach.

Stan rencistów z końcem 1934 r. był następujący:

Rodzaj rent	Liczba rencistów	Miesięczna kwota rent zł.	Przeciętna miesięczna wysokość rent zł.
inwalidzkie	1 244	47 166,68	37,91
wdowie	562	10 281,13	18,29
sieroce	467	4 404,39	9,43
Razem	2 273	61 852,20	

W 1934 r. przyznało Pszczyńskie Bractwo Górnicze 106 rent inwalidzkich, 29 wdowich i 60 sierocych.

Tytułem świadczeń rentowych wypłaciło Bractwo zł. 818.819, co stanowi 94% ogółu wydatków na świadczenia (zł. 874.668).

7. Zestawienie ogólne.

Instytucja ubezpieczenia emerytalnego	Stan pobierających renty i zaopatrzenia w końcu 1934 r.	Wydano w 1934 r.	
		na świadczenia rentowe zł.	ogółem na świadczenia zł.
Z. U. E. R.	55 791	9 244 275	9 504 160
Z. U. na wyp. In. w Chorzowie	66 789	14 349 483	14 741 143
U. Kr. w Poznaniu . .	52 411	6 876 140	7 004 078
Z. U. P. U.	19 210	25 092 184	29 933 149
Kasa P. Spół. Br. w Tarn. Górach . .	56 281	21 561 033	22 243 902
Kasa P. Pszcz. Br. Górn.-w Katowicach	2 273	818 819	874 668
Ogółem	252 755	77 941 934	84 301 100

SPRAWA KAS BRATNICH W ZAGŁĘBIU
DĄBROWSKIEM.

Sprawa Kas Bratnich, tak ważna dla całego Zagłębia Dąbrowskiego, posunęła się ostatnio o bardzo poważny krok naprzód. Ministerstwo Opieki Społecznej zakończyło bowiem prace nad ustaleniem głównych zasad uregulowania tego zagadnienia, a następnie odbyły się w Ministerstwie liczne konferencje, na których zasady te omówiono z czynnikami zainteresowanymi, a więc pracodawcami, robotnikami i związkami zawodowymi. Konferencje odbywały się pod osobistym przewodnictwem p. Wiceministra Jastrzębskiego.

Projekt Ministerstwa opiera się na zasadzie dalszego utrzymania odrębnego ubezpieczenia brackiego. Po rozpatrzeniu bowiem rezultatów dotychczasowego funkcjonowania Kas Bratnich okazało się, że pomimo wszystkich ich wad funkcjonalnych i strukturalnych, odegrały one w życiu Zagłębia Dąbrowskiego rolę bardzo dodatnią — nie tylko jako element stabilizujący na określonym poziomie warunki egzystencji kilkudziesięciotysięcz-

nej masy górników, ale również jako czynnik, ułatwiający poddyktowane koniecznościami gospodarczymi odmładzanie załóg, a wreszcie jako urządzenie, zapewniające bardziej harmonijny i pokojowy układ stosunków pomiędzy pracą i kapitałem.

Obok względów powyższych zasadniczą rolę przy decydowaniu sprawy dalszego utrzymania odrębnego ubezpieczenia brackiego odegrał specyficzny charakter ryzyk ubezpieczeniowych w górnictwie. Pomimo bowiem złagodzenia w stosunku do górników i hutników warunków, od których ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym uzależnia prawo do świadczeń emerytalnych, ubezpieczenie powszechne nie zaspakaja w sposób dostateczny słusznych potrzeb górników. Nawet bowiem już po faktycznym podjęciu w przyszłości przez ubezpieczenie emerytalne robotników przyznawania świadczeń rentowych, ubezpieczenie to nie będzie w sposób całkowicie zadowalający odpowiadało szczególnie potrzebom i warunkom pracy górników. Zwiększona obecnie wielokrotnie w porównaniu z przeszłością wydajność pracy górniczej łączy się z przyspieszoną bardzo w tym zawodzie utratą zdolności do jego wykonywania, nągół jednak niepołączoną jeszcze z utratą ogólnej zdolności do zarobkowania. Również redukcja z pracy górniczej jest, w środowiskach niemal wyłącznie górniczej produkcji, nągół równoznaczna z całkowitą niemożnością znalezienia pracy i przejściem na stałe do nieczynnej zawodowo grupy ludności, ubezpieczenie zaś powszechne, ze względu na swój system finansowy, nie obejmuje ryzyka redukcji.

Uwzględniając powyżej przedstawiony charakter ryzyk ubezpieczeniowych w górnictwie projekt Ministerstwa stanął na stanowisku konieczności przyjęcia, jako ryzyk, pokrytych ubezpieczeniem brackim: niezdolności do pracy górniczej, bezrobocia oraz śmierci.

Formą świadczeń, przewidywaną przez projekt, są jednorazowe odprawy. Forma ta weszła już od lat kilkunastu w tradycję ubezpieczenia brackiego w Zagłębiu Dąbrowskiem. Przy skremnej składce niemożliwe byłoby bowiem przyznawanie rent w takiej wysokości, aby posiadały one istotne znaczenie społeczne, a zresztą udzielanie rent w wypadkach redukcji nie byłoby właściwe. Jednorazowe odprawy natomiast umożliwiają górnikom założenie sobie jakiegoś nowego warsztatu pracy, przyczem najczęściej, wobec rekrutowania się większości górników z okolic wiejskich, następuje to w formie zakupienia ziemi, ogrodu czy domku na wsi. Obserwacje czynione ostatnio wykazały, jak dobrze umieją górnicy wykorzystywać otrzymywane odprawy, zapewniając w ten sposób, poza korzyścią osobistą, prawdziwą korzyść życiu gospodarczemu i społecznemu Zagłębia.

Wysokość odpraw dochodzić ma, według projektu Ministerstwa, do ok. 1150 zł. po 20 latach ubezpieczenia i to zarówno w wypadkach śmierci i inwalidztwa zawodowego jak i w wypadkach bezrobocia. Wysokość natomiast odpraw, przysługujących po mniejszej ilości lat ubezpieczenia, zróżniczkowana ma być w zależności od ryzyk w ten sposób, że odprawy w razie bezrobocia byłyby niższe od odpraw w razie inwalidztwa czy śmierci. Po 20 latach ubezpieczenia następowałby jednolity wzrost odprawy.

Uchwycenie ryzyka bezrobocia umożliwiające zostało w projekcie dzięki zastosowaniu specjalnego systemu finansowego, w którym udzielenie odprawy w wypadkach bezrobocia posiada charakter wykupu pseudo-indywidualnej rezerwy składek. Zasady tego systemu omówione będą w osobnych opracowaniach.

O ile chodzi o składki, to projekt ministerjalny przewiduje składki niezależne od wieku i zarobku, opłacane miesięcznie przez samych ubezpieczonych. Składki bowiem pracodawców mają mieć specjalny charakter: wpłat na amorty-

zając dotychczasowych zobowiązań Kas Bratnich. Kasy Bratnie, jak wiadomo, nie rozporządzają żadnymi rezerwami, posiadają natomiast poważne zobowiązania rentowe (z tytułu dawniej przyznanych rent) oraz zobowiązania z tytułu ekspektatyw, nie mówiąc już o zaległościach w wypłacie świadczeń, sięgających ok. 2 milj zł. zobowiązania te oczywiście muszą być honorowane, a ciężar tego ponieść mają pracodawcy oraz fundusze publiczne, przyczem zobowiązania rentowe zostaną prawdopodobnie przejęte przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Fundusz Ubezpieczenia Emerytalnego Robotników). Obciążenie pracodawców ma nastąpić w formie, któraby zapewniała pewną sztywność corocznych wpłat, to też według projektu Ministerstwa, nie będzie ujęte w formę składowi, płaconej od robocizny, lecz będzie ustalone w postaci stałych annuitetów, względnie składki, opłacanej od produkcji.

Robotnicy zresztą również poniosą ciężar reformy ubezpieczenia brackiego — a to w formie pewnej redukcji ich dotychczasowych uprawnień. Przyszłe bowiem odprawy, uwzględniające również dotychczasowe lata ubezpieczenia, obliczane będą według nowej tabeli stawek, niższej od stawek dotychczasowych. Ponadto okaże się prawdopodobnie konieczne pewne zmniejszenie liczby zaliczanych lat, a zaległe odprawy również zostaną spłacone według nowych norm, a więc w zmniejszonym wymiarze.

Na konferencjach, wspomnianych powyżej, pracodawcy, robotnicy, zasiadający w zarządach Kas Bratnich oraz przedstawiciele związków zawodowych mieli możność zapoznania się z projektem Ministerstwa oraz zgłoszenia swych opinii i dezyderatów. Dezyderaty te, o ile chodzi o pracodawców, idą przede wszystkim w kierunku uzyskania ulg w obciążeniu przemysłu, o ile zaś chodzi o robotników — w kierunku podwyższenia wysokości stawek odpraw, zrównania świadczeń na wypadek bezrobocia ze świadczeniami na wypadek inwalidztwa i śmierci, pełnego zaliczania lat dotychczasowego ubezpieczenia, uniezależnienia świadczeń ubezpieczenia brackiego od świadczeń z ubezpieczenia powszechnego i t. p. Ponadto podniesiona została na konferencjach sprawa formy organizacji nowego ubezpieczenia, nie poruszona w projekcie ministerjalnym, przyczem robotnicy wypowiedzieli się za wprowadzeniem samorządu, co, na tym odcinku ubezpieczeń społecznych zgodne jest, jak się zdaje, z zamierzeniami Ministerstwa. Obecnie w Ministerstwie rozważane są zgłoszone dezyderaty czynników zainteresowanych oraz toczą się dalsze prace nad projektem. O ich wynikach będziemy w miarę możności informować czytelników Przeglądu.

W. M.

ODDŁUŻENIE ROLNIKÓW Z PRYWATNO-PRAWNYCH DŁUGÓW WOBEC INSTYTUCYJ UBEZPIECZENIOWYCH

Rozporządzenie Prez. Rzplitej z 24 października 1934 r. o konwersji i uporządkowaniu długów rolniczych (Dz. U. Nr. 94, poz. 841) nie załatwia bezpośrednio sprawy oddłużenia rolnictwa

z należności instytucji ubezpieczeń społecznych. Jeśli chodzi o publiczno-prawne należności wobec rolników, to sprawa ta była i jest przedmiotem odrębnych przepisów, a mianowicie najpierw ustawy z 15 marca 1934 r. o ułatwieniu spłaty zaległych składek i opłat na rzecz instytucji ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr. 29, poz. 237) a ostatnio ustawy z dnia 26 marca 1935 r. (Dz. U. Nr. 27, poz. 202). Istnieją jednak również i prywatno-prawne należności instytucji ubezpieczeniowych, przeważnie z tytułu pożyczek hipotecznych, udzielonych rolnikom z funduszy rezerwowych długoterminowych ubezpieczeń. Prawodawca, pragnąc uregulować i te także długi, upoważnił Radę Ministrów w art. 12 przytoczonego na wstępie dekretu oddłużeniowego do wydania rozporządzenia, ustalającego zasady, na których — w danym przypadku — Minister Opieki Społecznej będzie mógł udzielać rolnikom, mającym prywatne długi u instytucji ubezpieczeniowych, ulg, analogicznych do przewidzianych w ogólnych normach oddłużeniowych, ustalonych w dekrete z 24 października 1934 r. Rozporządzenie Rady Ministrów może nadto ustalać zasady, na których Minister Opieki Społecznej będzie mógł umarzać w całości lub w części prywatno-prawne długi rolników wobec instytucji ubezpieczeń społecznych.

W wykonaniu powyższego upoważnienia ukazało się właśnie ostatnio rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 maja 1935 r. o ulgach dla dłużników Skarbu Państwa i instytucji prawa publicznego z tytułu należności prywatno-prawnych, mających charakter długów rolniczych (Dz. U. Nr. 41, poz. 278).

Przepisami rozporządzenia objęte są między innymi także prywatno-prawne należności instytucji ubezpieczeniowych, mające charakter długów rolniczych, powstałych zasadniczo przed dniem 1 lipca 1932 r. Ustalanie, czy dług jest rolniczy oraz czy powstał przed 1 lipca 1932 r. należy do właściwego ministerstwa lub do wskazanego przez niego urzędu. Ułgi w spłacie należności, objętych rozporządzeniem, mogą polegać na:

- 1) ustalaniu terminu lub terminów spłat długu, także z rozłożeniem na raty;
- 2) obniżaniu lub skreślaniu odsetek;
- 3) umarzaniu w części albo w całości sum dłużnych, lub też wszelkich należności ubocznych, jak oprocentowaniu, dodatków administracyjnych i t. p.;
- 4) przyznawaniu bonifikaty w przypadku przedterminowej spłaty, oraz przyjmowaniu zapłaty należności papierami wartościowymi po kursie, ustalonym przez Ministra Skarbu;
- 5) ustępowaniu przy należnościach hipotecznie zabezpieczonych miejsca hipotecznego lub też wyrażaniu zgody na konwersję długów na kredyt długoterminowy w listach zastawnych.

Stosowanie ulg w zakresie należności instytucji ubezpieczeń społecznych, należy do Ministra Opieki Społecznej, który działa w porozumieniu z Ministrem Skarbu, jeśli chodzi o zakres stosowania ulg. Poza to stosowanie ulg odbywa się na zasadzie swobodnego uznania Ministra Opieki Społecznej.

!!! PODRÓŻUJCIE SAMOLOTAMI !!!

S T A T Y S T Y K A

Zestawienie ogólne

1934, 1935

Wyszczególnienie	1934										1935		
	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III
Zakłady pracy i ubezpieczeni (w tysiącach)													
W Ubezpieczalniach Społecznych^a													
1. Zakłady pracy	386,5	399,4	401,4	403,2	395,3	391,8	391,9	393,3	397,6	396,0	399,7	402,5	407,1
2. Ogólna liczba ubezpieczonych ^b	1 510,3	1 590,3	1 662,0	1 697,3	1 715,6	1 732,7	1 741,4	1 774,0	1 733,2	1 570,8	1 551,5	1 576,3	1 630,4
Pracownicy podlegający ubezpieczeniu:													
3. na wypadek choroby	1 477,7	1 556,4	1 626,5	1 662,4	1 679,5	1 696,5	1 705,6	1 738,3	1 697,1	1 534,8	1 514,3	1 538,8	1 593,0
4. emerytalnemu robotników	1 185,9	1 260,1	1 323,4	1 357,3	1 372,1	1 389,3	1 398,4	1 428,1	1 387,1	1 227,3	1 206,7	1 229,2	1 284,1
5. pracowników umysłowych ^c	234,3	238,4	242,7	242,6	244,7	245,6	245,7	247,8	249,0	248,1	248,2	250,5	250,0
6. od wypadków ^d	1 500,5	1 580,2	1 651,6	1 686,9	1 705,2	1 721,8	1 730,2	1 762,5	1 721,5	1 559,0	1 539,3	1 563,9	1 618,1
W oddziale Z. U. S. w Chorzowie													
7. pracownicy umysłowi ^e	23,6	23,5	23,6	23,8	23,4	23,5	23,7	23,9	24,1	24,2	24,2	24,3	24,4
Przypis													
Składki w Ubezpieczalniach Społ. (w tys. złotych)^g													
8. Ogółem	26 739	21 075	21 705	25 424	22 117	23 136	26 743	24 343	24 961	26 497	20 325	.	.
9. na ubezp. na wypadek choroby	10 396	7 798	7 786	9 824	8 308	8 396	10 190	8 902	9 155	10 061	7 172	.	.
10. " " emerytalne robotników	6 743	5 039	5 048	6 274	5 529	5 550	6 789	5 946	6 050	6 324	4 434	.	.
11. " " pracowników umysłow.	7 026	6 270	6 426	6 544	5 914	6 655	6 761	6 733	6 917	7 013	6 156	.	.
12. " " od wypadków ^e	2 574	1 968	2 445	2 782	2 366	2 535	3 003	2 762	2 839	3 099	2 563	.	.
Wpływy													
13. Ogółem	17 286	17 362	16 956	18 357	20 190	18 617	18 500	22 642	21 538	21 439	21 736	19 686	f .
14. na ubezp. na wypadek choroby	6 407	6 738	6 294	6 616	7 787	7 003	6 713	8 586	7 904	7 827	8 004	7 180	.
15. " " emerytalne robotników	4 098	4 288	4 052	4 290	4 959	4 658	4 414	5 679	5 268	5 204	5 150	4 521	.
16. " " pracowników umysłow.	5 274	4 678	5 054	5 412	5 250	4 966	5 356	5 843	5 932	5 905	5 753	5 597	.
17. " " od wypadków ^e	1 507	1 658	1 556	2 039	2 194	1 990	2 017	2 534	2 434	2 503	2 829	2 388	.
Ubezpieczenie na wypadek choroby^a													
Świadczenia (w tys. złotych)													
18. Ogółem			24 182			21 876			22 834			19 178	
19. opieka lekarska			8 855			8 273			7 832			7 126	
20. środki lecznicze i pomocnicze			4 440			4 124			4 518			3 873	
21. szpitale i zakłady lecznicze			6 530			5 679			6 833			4 937	
22. zasiłki pieniężne			3 469			2 951			2 832			2 578	
23. przewozy chorych i lekarzy			888			849			819			664	
Ubezpieczenie emeryt. robotn.^g													
24. Ogółem	662	763	878	950	946	960	1 099	1 058	1 086	1 111	1 056	1 177	1 193
25. renty	598	596	607	609	632	615	627	629	649	638	634	674	655
26. zaopatrzenie	62	166	254	325	297	322	404	398	407	447	419	487	515
27. świadczenia jednorazowe	2	1	17	16	17	23	68	31	30	26	3	16	23
Ubezpieczenie pracown. umysłow.													
28. Ogółem	3 604	2 956	3 404	3 468	3 157	3 360	3 289	3 398	3 352	3 419	3 320	3 318	3 612
29. renty	1 943	1 798	1 965	2 071	1 990	2 062	2 068	2 103	2 224	2 186	2 242	2 233	2 376
30. zaopatrzenie	68	61	69	71	68	80	73	80	81	90	78	86	89
31. emeryt. świadczenia jednorazowe	316	159	291	216	195	276	177	256	136	169	169	112	159
32. zasiłki na wyp. braku pracy	1 277	938	1 079	1 110	904	942	971	959	911	974	831	887	988
Ubezpieczenie od wypadków													
33. Ogółem		18 719 ^h			2 962	3 059	2 925	3 109	2 618 ⁱ	3 548 ⁱ	3 361	3 130	3 151
34. renty		18 665			2 947	3 036	2 892	3 052	2 541 ⁱ	3 494 ⁱ	3 355	3 125	3 145
35. świadczenia jednorazowe i inne		54			15	23	33	57	77	54	6	5	6 ^j

^a Bez Górnego Śląska. ^b Ponieważ pracownicy podlegają równocześnie kilku rodzajom ubezpieczenia liczby pozycji 2 nie są sumą liczb pozycji: 3-6. ^c Ubezpieczenie emerytalne i na wypadek braku pracy. Dla otrzymania ogólnej liczby (dla całej Polski) pracowników umysłowych, podlegających powyższemu ubezpieczeniu należy dodać liczby pozycji 5 i 7. ^d Podane liczby nie obejmują pracowników rolnych. ^e Bez składek za pracowników rolnych. ^f Wpływy ze składek przypisanych za m-c styczeń 1935 i miesiące poprzednie 1934 r. ^g Bez Górnego Śląska i ubezpieczenia emerytalnego robotników rolnych w województwach zachodnich. ^h Łącznie za I półrocze 1934 r. ⁱ W m-cu grudniu 1934 wypłacono kwotę 1 229 tys. złotych łącznie za m-c listopad i grudzień 1934 r. ^j Świadczenia jednorazowe z ustawy austr. z dn. 28.XII 1887 r. i ordynacji ubezpieczeniowej Rzeszy Niem. z dn. 11.VII 1911 r. podane są łącznie z rentami.

U w a g a. Dane za ostatnie miesiące są częściowo tymczasowe.

Ź r ó d ł o: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Zakłady pracy i obowiązkowo ubezpieczeni w Ubezpieczalniach Społecznych

w/g rodzajów ubezpieczenia ^a

Stan w końcu miesiąca

III 1935

L. p.	Ubezpieczalnia Społeczna	Zakłady pracy	Ogólna liczba ubezpieczonych ^b	Pracownicy podlegający ubezpieczeniu				
				na wypadek choroby	emerytalnemu robotników	w tym górniczy i hutnicy (skł. em. 5,8%)	pracowników umysłowych	od wypadków w zatrudnieniu
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Ogółem		407 065	1 630 415	1 592 955	1 284 052	45 134	249 979	1 618 075
<i>woj. Centralne . . . . .</i>		<i>189 848</i>	<i>842 545</i>	<i>835 229</i>	<i>685 691</i>	<i>31 414</i>	<i>124 903</i>	<i>839 056</i>
<i>woj. Warszawskie</i>								
1	Ciechanów	2 803	8 826	8 681	6 944	—	1 332	8 681
2	Kutno	3 971	16 327	16 086	13 428	—	2 043	16 179
3	Płock	3 494	8 997	8 802	6 820	—	1 444	8 815
4	Warszawa	77 174	283 874	281 096	213 170	—	59 692	283 679
5	Włocławek	3 809	12 672	12 446	10 001	—	1 979	12 446
6	Żyrardów	3 343	13 966	13 784	11 932	377	1 540	13 795
<i>woj. Łódzkie</i>								
7	Kalisz	5 173	13 482	13 246	9 982	—	1 816	13 288
8	Łódź	26 501	162 968	162 860	143 018	—	15 841	162 947
9	Pabjanice	3 281	21 220	21 096	18 975	—	1 635	21 141
10	Piotrków	3 484	16 732	16 601	14 317	—	1 724	16 621
11	Tomaszów Mazowiecki	2 675	17 677	17 525	15 699	125	1 424	17 549
<i>woj. Kieleckie</i>								
12	Częstochowa	6 454	35 157	35 045	30 419	3 266	3 178	35 087
13	Kielce	4 734	21 496	21 206	17 811	—	2 958	21 224
14	Ostrowiec	1 940	15 180	15 033	12 986	2 811	1 831	15 033
15	Radom	4 154	27 667	27 528	22 964	—	3 797	27 545
16	Sosnowiec	9 784	66 533	66 478	58 490	24 299	6 622	66 498
<i>woj. Lubelskie</i>								
17	Lublin	7 907	27 022	26 075	20 245	289	5 166	26 690
18	Siedlce	2 918	8 489	8 196	6 194	—	1 749	8 206
19	Zamość	3 282	11 682	11 398	9 124	—	1 828	11 404
<i>woj. Białostockie</i>								
20	Białystok	4 916	25 788	25 534	21 062	247	3 663	25 551
21	Grodno	4 120	18 708	18 498	15 628	—	2 426	18 645
22	Łomża	3 931	8 082	8 015	6 482	—	1 215	8 032
<i>woj. Wschodnie . . . . .</i>		<i>31 412</i>	<i>120 037</i>	<i>117 910</i>	<i>89 358</i>	<i>—</i>	<i>24 244</i>	<i>118 249</i>
<i>woj. Wileńskie</i>								
23	Wilno	11 112	35 233	34 837	25 078	—	8 129	34 889
<i>woj. Nowogródzkie</i>								
24	Baranowicze	2 666	9 272	8 976	6 888	—	1 840	8 984
25	Lida	2 416	9 015	8 752	6 616	—	1 908	8 770
<i>woj. Poleskie</i>								
26	Brześć	3 488	11 487	11 384	8 484	—	2 495	11 406
27	Pińsk	1 599	8 577	8 446	6 797	—	1 456	8 460
<i>woj. Wołyńskie</i>								
28	Dubno	2 561	9 947	9 636	7 748	—	1 567	9 782
29	Kowel	1 836	7 542	7 403	5 274	—	1 603	7 454
30	Łuck	2 399	8 741	8 587	6 230	—	1 972	8 606
31	Równe	3 335	20 223	19 889	16 243	—	3 274	19 898

Patrz uwagi na stronie następniej

L. P.	Ubezpieczalnia Społeczna	Zakłady pracy	Ogólna liczba ubezpieczonych ^b	Pracownicy podlegający ubezpieczeniu				
				na wypadek choroby	emerytalnemu robotników		pracowników umysłowych	od wypadków w zatrudnieniu
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	razem (6)	w tem górnicy, hutnicy (skł. em. 5,8%) (7)	(8)	(9)
woj. Zachodnie . . .		60 115	236 919	213 309	154 664	1 025	45 351	232 592
woj. Poznańskie								
32	Bydgoszcz	6 868	31 878	28 321	21 045	—	5 598	31 548
33	Gniezno	3 918	11 936	10 523	7 384	—	2 165	11 533
34	Grodzisk	3 348	9 300	8 255	6 024	—	1 645	8 888
35	Inowrocław	2 411	9 840	8 919	6 369	301	1 954	9 541
36	Leszno	3 259	9 523	8 505	5 865	—	1 753	9 122
37	Oborniki	2 121	7 208	6 635	5 120	418	1 142	6 942
38	Ostrów	4 577	16 102	13 050	8 911	—	2 470	15 596
39	Poznań	14 067	62 777	57 753	41 418	290	14 489	62 428
40	Szamotuły	1 712	4 982	4 351	3 140	16	1 013	4 681
woj. Pomorskie								
41	Brodnica	2 260	6 021	5 348	3 516	—	1 113	5 803
42	Gdynia	3 698	23 073	21 870	17 131	—	4 039	22 946
43	Grudziądz	2 989	10 697	9 746	7 014	—	2 066	10 521
44	Starogard	2 549	11 806	10 312	7 682	—	1 753	11 618
45	Toruń	4 043	14 861	13 774	9 984	—	2 933	14 704
46	Tuchola	2 295	6 915	5 947	4 061	—	1 218	6 721
woj. Południowe . . .		119 633	399 285	394 975	328 484	11 607	51 714	396 635
woj. Krakowskie								
47	Biała	5 252	28 615	28 521	24 811	1 707	2 210	28 554
48	Chrzanów	2 569	17 919	17 839	16 020	4 972	1 575	17 878
49	Kraków	27 109	83 008	81 947	70 565	1 602	10 172	82 928
50	Nowy Sącz	4 436	13 228	13 133	10 304	15	1 748	13 159
51	Zakopane	2 615	8 835	8 796	7 406	—	904	8 805
52	Tarnów	5 138	15 971	15 830	13 333	365	1 838	15 842
woj. Lwowskie								
53	Drohobycz	5 796	21 570	21 423	17 551	592	3 007	21 458
54	Jarosław	2 659	9 751	9 495	7 595	—	1 229	9 498
55	Krosno	3 024	12 284	12 147	10 000	—	1 396	12 192
56	Lwów	24 152	80 414	79 870	63 699	602	12 888	80 112
57	Przemyśl	4 619	12 873	12 765	10 678	84	1 674	12 798
58	Rzeszów	3 306	9 627	9 487	7 770	—	1 182	9 493
59	Tarnobrzeg	1 701	6 445	6 194	5 119	—	1 106	6 272
woj. Stanisławowskie								
60	Kołomyja	3 405	11 480	11 379	9 642	52	1 377	11 403
61	Stanisławów	5 598	17 088	16 984	13 750	30	2 169	16 990
62	Stryj	4 263	16 971	16 781	14 347	1 524	1 781	16 812
woj. Tarnopolskie								
63	Brzeżany	2 918	8 097	7 975	6 362	—	1 209	7 991
64	Czortków	3 314	8 938	8 633	6 848	—	1 625	8 633
65	Tarnopol	4 352	8 040	7 899	6 371	62	1 204	7 921
66	Złoczów	3 407	8 131	7 877	6 313	—	1 420	7 896
Śląsk Cieszyński . . .		6 057	31 629	31 532	25 855	1 088	5 767	31 543
67	Bielsko	6 057	31 629	31 532	25 855	1 088	5 767	31 543

^a Pracownicy rolni i pracownicy górnośląskiej części woj. Śląskiego ubezpieczeni od wypadków w zatrudnieniu nie są objęci niniejszym zestawieniem. ^b Ponieważ ubezpieczeni podlegają równocześnie kilku rodzajom ubezpieczenia kolumna (4) nie jest sumą kolumn (5), (6), (8), (9). ^c Pozatem było 24 404 pracowników umysłowych ubezpieczonych w oddziale Z. U. S. w Chorzowie.

Źródło: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Przypis składek i odsetek zwłoki na poszczególne rodzaje ubezpieczeń

za m-c styczeń 1934 r.

w złotych

L. p.	Ubezpieczalnia Społeczna	Przypis składek i odsetek				
		Razem	na ubezpieczenie			
			na wypadek choroby	emerytalne robotników	pracowników umysłowych	od wypadków ^a
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ogółem		20 324 633	7 172 092	4 434 071	6 156 047	2 562 423
%		100,0	35,3	21,8	30,3	12,6
<i>woj. Centralne</i>		12 530 744	4 522 560	2 828 835	3 753 476	1 425 873
		100,0	36,1	22,6	29,9	11,4
woj. Warszawskie						
1	Ciechanów	91 412	35 294	23 692	24 186	8 240
2	Kutno	112 012	39 408	20 896	40 745	10 963
3	Płock	82 809	30 655	14 983	29 978	7 193
4	Warszawa	5 574 900	1 965 570	1 040 076	2 003 116	566 138
5	Włocławek	161 864	59 603	37 396	48 337	16 528
6	Zyrardów	147 128	59 782	38 210	34 610	14 526
woj. Łódzkie						
7	Kalisz	142 415	54 359	32 134	42 507	13 415
8	Łódź	2 185 533	850 955	611 522	534 155	188 901
9	Pabjanice	208 278	78 577	59 527	43 018	27 156
10	Piotrków	152 977	57 637	38 704	41 950	14 686
11	Tomaszów Maz.	216 743	86 590	68 949	37 373	23 831
woj. Kieleckie						
12	Częstochowa	357 592	136 798	103 132	79 167	38 495
13	Kielce	177 829	61 761	34 077	61 932	20 059
14	Ostrowiec	240 789	87 596	62 962	58 478	31 753
15	Radom	416 750	154 961	105 993	104 902	50 894
16	Sosnowiec	1 143 209	397 211	314 443	242 529	189 026
woj. Lubelskie						
17	Lublin	337 721	110 984	68 963	113 140	44 634
18	Siedlce	91 559	32 771	17 929	33 543	7 316
19	Zamość	154 364	40 275	22 052	41 800	50 237
woj. Białostockie						
20	Białystok	283 244	92 434	57 389	71 527	61 894
21	Grodno	181 001	62 458	39 511	45 941	33 091
22	Łomża	70 615	26 881	16 295	20 542	6 897
<i>woj. Wschodnie</i>		1 164 760	421 780	219 676	413 327	109 977
		100,0	36,2	18,9	35,5	9,4
woj. Wileńskie						
23	Wilno	425 346	159 428	86 356	146 023	33 539
woj. Nowogródzkie						
24	Baranowicze	83 812	30 994	15 573	29 394	7 851
25	Lida	82 442	27 728	14 117	33 584	7 013
woj. Poleskie						
26	Brześć	128 288	45 671	22 879	47 172	12 566
27	Pińsk	90 313	31 231	17 419	30 607	11 056
woj. Wołyńskie						
28	Dubno	62 860	22 473	11 464	23 435	5 488
29	Kowel	70 304	25 233	13 230	24 289	7 552
30	Łuck	90 155	31 700	13 596	37 987	6 872
31	Równe	131 240	47 322	25 042	40 836	18 040

Patrz uwagi na stronie następnej.

Ciąg dalszy tablicy

L. p.	Ubezpieczalnia Społeczna	Przypis składek i odsetek zwłoki				od wypadków ^a
		Razem	na wypadek choroby	emerytalne robotników	na ubezpieczenie pracowników umysłowych	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
<i>woj. Zachodnie</i>		<i>3 152 591</i> <i>100,0</i>	<i>980 064</i> <i>31,1</i>	<i>549 468</i> <i>17,4</i>	<i>1 047 151</i> <i>33,2</i>	<i>575 908</i> <i>18,3</i>
woj. Poznańskie						
32	Bydgoszcz	476 381	124 560	71 905	124 504	155 412
33	Gniezno	57 689	16 529	9 697	20 262	11 201
34	Grodzisk	104 160	28 715	17 004	34 661	23 780
35	Inowrocław	119 680	39 697	26 923	40 589	12 471
36	Leszno	88 084	27 932	14 959	36 444	8 749
37	Oborniki	62 138	20 129	11 819	23 850	6 340
38	Ostrów	128 177	40 389	20 338	46 277	21 173
39	Poznań	971 849	331 268	173 276	368 636	98 669
40	Szamotuły	45 215	13 330	7 253	20 068	4 564
woj. Pomorskie						
41	Brodnica	52 081	17 156	8 522	20 791	5 612
42	Gdynia	422 478	140 120	90 175	132 087	60 096
43	Grudziądz	146 112	51 164	25 178	53 220	16 550
44	Starogard	218 597	38 693	21 315	37 143	121 446
45	Toruń	191 284	67 405	37 495	65 703	20 681
46	Tuchola	68 666	22 977	13 609	22 916	9 164
<i>woj. Południowe</i>		<i>3 044 944</i> <i>100,0</i>	<i>1 094 264</i> <i>35,9</i>	<i>730 983</i> <i>24,0</i>	<i>825 575</i> <i>27,1</i>	<i>394 122</i> <i>13,0</i>
woj. Krakowskie						
47	Biała	271 286	103 839	78 317	64 423	24 707
48	Chrzanów	269 235	92 482	76 118	55 292	45 343
49	Kraków	184 105	71 296	37 675	44 858	30 276
50	Nowy Sącz	93 870	35 693	26 511	21 198	10 468
51	Zakopane	84 920	29 281	19 582	20 733	15 324
52	Tarnów	189 508	67 695	47 785	46 919	27 109
woj. Lwowskie						
53	Drohobycz	354 871	127 269	87 797	92 110	47 695
54	Jarosław	69 851	19 655	11 729	20 239	18 228
55	Krosno	127 855	44 674	31 466	33 975	17 740
56	Lwów	493 768	190 242	107 997	156 747	38 782
57	Przemyśl	100 501	37 536	24 774	29 549	8 642
58	Rzeszów	77 814	27 867	17 191	26 606	6 150
59	Tarnobrzeg	54 938	17 413	10 670	22 033	4 822
woj. Stanisławowskie						
60	Kołomyja	68 263	25 405	17 302	18 831	6 725
61	Stanisławów	179 097	63 270	43 078	40 103	32 646
62	Stryj	174 572	55 025	40 489	40 918	38 140
woj. Tarnopolskie						
63	Brzeżany	46 156	15 628	9 118	17 199	4 211
64	Czortków	82 140	28 557	18 811	28 680	6 092
65	Tarnopol	65 775	23 489	13 892	22 661	5 733
66	Złoczów	56 419	17 948	10 681	22 501	5 289
<i>Śląsk Cieszyński</i>		<i>431 594</i> <i>100,0</i>	<i>153 424</i> <i>35,5</i>	<i>105 109</i> <i>24,4</i>	<i>116 518</i> <i>27,0</i>	<i>56 543</i> <i>13,1</i>
67	Bielsko	431 594	153 424	105 109	116 518	56 543

^a Zestawienie nie obejmuje przypisu za ubezpieczenie od wypadków pracowników rolnych.

Źródło: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Wpływy z tytułu składek i odsetek zwłoki na poszczególne rodzaje ubezpieczeń

w złotych

w m-cu lutym 1935 r.

L. p.	Ubezpieczalnia Społeczna	Wpływy składek i odsetek				
		Razem	na ubezpieczenie			
(1)	(2)	(3)	na wypadek choroby	emerytalne robotników	pracowników umysłowych	od wypadków"
			(4)	(5)	(6)	(7)
Ogółem		19 685 779 <i>100,0</i>	7 180 374 <i>36,5</i>	4 520 836 <i>23,0</i>	5 596 925 <i>28,4</i>	2 387 644 <i>12,1</i>
<i>woj. Centralne</i>		<i>11 589 660</i> <i>100,0</i>	<i>4 289 643</i> <i>37,0</i>	<i>2 737 393</i> <i>23,6</i>	<i>3 285 364</i> <i>28,4</i>	<i>1 277 260</i> <i>11,0</i>
<i>woj. Warszawskie</i>						
1	Ciechanów	70 989	27 213	16 799	18 498	8 479
2	Kutno	121 925	43 552	28 360	32 835	17 178
3	Płock	78 569	27 690	15 918	23 674	11 287
4	Warszawa	5 116 542	1 845 475	984 402	1 780 594	506 071
5	Włocławek	149 872	54 835	35 411	40 009	19 617
6	Żyrardów	161 725	64 080	46 119	34 969	16 557
<i>woj. Łódzkie</i>						
7	Kalisz	105 287	40 088	24 523	28 044	12 632
8	Łódź	2 076 511	825 127	607 682	461 398	182 304
9	Pabjanice	177 589	71 367	55 662	33 746	16 814
10	Piotrków	116 750	44 174	30 557	29 363	12 656
11	Tomaszów Maz.	200 601	80 336	64 437	32 682	23 146
<i>woj. Kieleckie</i>						
12	Częstochowa	392 769	150 703	114 527	83 536	44 003
13	Kielce	212 927	74 927	44 871	62 805	30 324
14	Ostrowiec	239 378	86 569	63 084	54 389	35 336
15	Radom	426 883	158 764	110 430	99 903	57 786
16	Sosnowiec	1 040 060	365 029	289 596	211 435	174 000
<i>woj. Lubelskie</i>						
17	Lublin	310 466	109 361	69 102	97 157	34 846
18	Siedlce	78 589	26 950	15 559	25 397	10 683
19	Zamość	116 417	39 737	22 497	36 854	17 329
<i>woj. Białostockie</i>						
20	Białystok	212 409	81 322	53 022	52 871	25 194
21	Grodno	134 393	53 870	33 622	32 277	14 624
22	Łomża	49 009	18 474	11 213	12 928	6 394
<i>woj. Wschodnie</i>		<i>1 173 275</i> <i>100,0</i>	<i>420 300</i> <i>35,8</i>	<i>233 105</i> <i>19,9</i>	<i>379 075</i> <i>32,3</i>	<i>140 795</i> <i>12,0</i>
<i>woj. Wileńskie</i>						
23	Wilno	369 748	138 725	74 887	126 624	29 512
<i>woj. Nowogródzkie</i>						
24	Baranowicze	71 126	25 883	13 440	24 262	7 541
25	Lida	77 403	25 266	13 643	26 347	12 147
<i>woj. Poleskie</i>						
26	Brześć	136 763	50 192	27 782	43 769	15 020
27	Pińsk	76 091	26 444	15 120	23 944	10 583
<i>woj. Wołyńskie</i>						
28	Dubno	60 391	22 009	12 077	19 632	6 673
29	Kowel	86 699	31 850	17 396	27 204	10 249
30	Łuck	87 290	30 697	13 904	33 434	9 255
31	Równe	207 764	69 234	44 856	53 859	39 815

Patrz uwagi na stronie następnej.

Ciąg dalszy tablicy

L. p.	Ubezpieczalnia Społeczna	Wpływy składek i odsetek				
		Razem	na ubezpieczenie			
			na wypadek choroby	emerytalne robotników	pracowników umysłowych	od wypadków ^a
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
<i>woj. Zachodnie</i>		2 910 322 100,0	982 318 33,7	543 227 18,7	901 083 31,0	483 694 16,6
woj. Poznańskie						
32	Bydgoszcz	377 304	156 557	66 984	103 250	50 513
33	Gniezno	108 940	33 520	20 540	32 524	22 356
34	Grodzisk	102 329	28 673	17 432	31 937	24 287
35	Inowrocław	127 619	39 605	26 285	36 921	24 808
36	Leszno	90 238	26 553	14 646	30 465	18 574
37	Oborniki	60 345	18 638	11 571	19 525	10 611
38	Ostrów	101 476	27 480	13 849	31 273	28 874
39	Poznań	905 466	315 260	167 118	315 496	107 592
40	Szamotuły	43 564	10 047	5 955	13 016	14 546
woj. Pomorskie						
41	Brodnica	47 369	13 767	7 150	15 049	11 403
42	Gdynia	421 555	142 639	93 726	119 699	65 491
43	Grudziądz	171 718	51 994	29 145	48 665	41 914
44	Starogard	120 209	39 453	22 559	34 333	23 864
45	Toruń	164 622	56 913	33 127	50 318	24 264
46	Tuchola	67 568	21 219	13 140	18 612	14 597
<i>woj. Południowe</i>		3 596 455 100,0	1 334 277 37,1	900 313 25,0	926 554 25,8	435 311 12,1
woj. Krakowskie						
47	Biała	254 509	97 363	73 092	54 797	29 257
48	Chrzanów	214 448	74 286	61 112	42 209	36 842
49	Kraków	893 343	343 035	235 255	219 143	95 910
50	Nowy Sącz	139 645	52 854	38 443	30 194	18 154
51	Zakopane	87 546	34 234	23 986	20 937	8 389
52	Tarnów	191 288	70 566	49 630	48 158	22 934
woj. Lwowskie						
53	Drohobycz	308 399	112 948	78 561	75 674	41 216
54	Jarosław	44 752	15 758	9 520	14 281	5 193
55	Krosno	113 286	41 052	29 235	27 281	15 718
56	Lwów	631 090	242 903	134 208	199 780	54 199
57	Przemyśl	72 661	27 636	19 123	18 566	7 336
58	Rzeszów	56 071	20 067	12 695	16 925	6 384
59	Tarnobrzeg	45 414	14 507	9 093	16 121	5 693
woj. Stanisławowskie						
60	Kołomyja	46 806	17 530	11 566	12 294	5 416
61	Stanisławów	143 975	51 047	34 748	31 471	26 709
62	Stryj	140 496	46 823	35 150	30 530	27 993
woj. Tarnopolskie						
63	Brzeżany	35 970	11 725	7 117	11 744	5 384
64	Czortków	65 749	22 435	15 225	20 094	7 995
65	Tarnopol	56 075	19 725	11 871	17 250	7 229
66	Złoczów	54 932	17 783	10 683	19 106	7 360
<i>Śląsk Cieszyński</i>		416 067 100,0	153 836 37,0	106 799 26,6	104 849 25,2	50 583 12,2
67	Bielsko	416 067	153 836	106 799	104 849	50 583

^a Zestawienie nie obejmuje wpływów za ubezpieczenie od wypadków pracowników rolnych.

Źródło: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Świadczenia ubezpieczenia na wypadek choroby ^a

w złotych

I—III 1935

L. p.	Ubezpieczalnia Społeczna	Razem	Zasilki pieniężne	Opieka lekarska	Środki lecnicze i pomocnicze	Szpitala i zakłady lecnicze	Przewozy chorych i lekarzy
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Ogółem		19 171 874	2 578 242	7 125 813	3 872 997	4 937 324	663 498
		<i>100,0</i>	<i>13,4</i>	<i>37,2</i>	<i>20,2</i>	<i>25,7</i>	<i>3,5</i>
<i>woj. Centralne</i>		<i>12 061 430</i>	<i>1 567 944</i>	<i>4 482 664</i>	<i>2 386 294</i>	<i>5 238 213</i>	<i>386 315</i>
		<i>100,0</i>	<i>13,0</i>	<i>37,2</i>	<i>19,8</i>	<i>26,8</i>	<i>3,2</i>
woj. Warszawskie							
1	Ciechanów	77 445	7 511	30 666	23 056	10 423	5 789
2	Kuźno	124 910	13 424	55 933	32 547	15 152	7 854
3	Płock	72 825	7 836	29 268	19 845	10 925	4 951
4	Warszawa	5 539 681	615 356	2 171 581	1 046 195	1 594 838	111 711
5	Włocławek	132 257	18 326	48 994	29 981	27 454	7 502
6	Żyrardów	181 171	25 160	89 791	44 482	11 818	9 920
woj. Łódzkie							
7	Kalisz	104 692	13 269	42 063	23 063	22 331	3 966
8	Łódź	2 453 502	385 813	796 332	455 203	765 107	51 047
9	Pabjanice	222 532	31 900	77 735	46 329	55 976	10 592
10	Piotrków	153 064	19 748	57 434	29 136	39 986	6 760
11	Tomaszów Mazowiecki	197 251	34 450	75 932	41 931	30 569	14 369
woj. Kieleckie							
12	Częstochowa	389 402	56 515	145 029	75 587	89 900	22 367
13	Kielce						
14	Ostrowiec	207 616	30 099	55 074	49 517	61 650	11 276
15	Radom	301 966	43 475	115 862	65 506	54 782	22 341
16	Sośnowiec	1 035 660	172 579	325 895	205 664	276 376	55 146
woj. Lubelskie							
17	Lublin	269 715	26 679	102 828	55 160	69 291	15 757
18	Siedlce	67 851	4 764	26 238	19 246	13 961	3 642
19	Zamość	80 412	5 855	41 406	19 328	9 390	4 433
woj. Białostockie							
20	Białystok	265 992	32 965	111 466	59 596	54 645	7 320
21	Grodno	130 682	16 169	56 692	33 142	17 349	7 330
22	Łomża	52 804	6 047	26 445	11 780	6 290	2 242
woj. Wschodnie		1 067 604	96 751	413 474	276 482	242 077	38 820
		<i>100,0</i>	<i>9,1</i>	<i>38,7</i>	<i>25,9</i>	<i>22,7</i>	<i>3,6</i>
woj. Wileńskie							
23	Wilno	406 156	42 901	145 588	99 782	110 055	7 830
woj. Nowogrodzkie							
24	Baranowicze	61 770	3 614	28 597	19 951	7 791	1 817
25	Lida	93 536	4 939	33 484	32 929	18 113	4 071
woj. Poleskie							
26	Brześć n/B	116 609	12 457	49 851	25 834	23 244	5 223
27	Pińsk	86 730	7 644	34 604	20 259	18 466	5 757
woj. Wołyńskie							
28	Dubno	67 385	4 236	31 011	16 342	12 576	3 220
29	Kowel	69 342	3 815	24 150	23 630	14 691	3 056
30	Łuck						
31	Równe	166 076	17 145	66 189	37 755	37 141	7 846

Patrz uwagi na stronie następczej.

L. p.	Ubezpieczalnia Społeczna	Razem	Zasilki pieniężne	Opieka lekarska	Środki lecnicze i pomocnicze	Szpitala i zakłady lecnicze	Przewozy chorych i lekarzy
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
<i>woj. Zachodnie</i>		2 309 982 100,0	249 322 10,8	905 494 39,2	530 379 23,0	547 592 23,7	77 195 3,3
<i>woj. Poznańskie</i>							
32	Bydgoszcz	289 727	29 036	115 323	59 382	73 241	12 745
33	Gniezno	97 298	11 240	45 782	15 549	21 140	3 587
34	Grodzisk	69 546	12 261	29 662	15 517	11 153	953
35	Inowrocław	108 685	11 334	48 994	19 512	23 279	5 566
36	Leszno	69 906	7 302	27 268	14 899	17 640	2 797
37	Oborniki	59 101	7 427	28 795	10 686	10 158	2 035
38	Ostrów wlp.	90 732	8 236	37 910	14 666	27 653	2 267
39	Poznań	806 197	81 560	270 889	226 622	206 802	20 324
40	Szamotuły	38 997	2 604	16 961	8 779	9 608	1 045
<i>woj. Pomorskie</i>							
41	Brodnica	35 812	3 176	18 513	7 051	6 105	967
42	Gdynia	264 381	29 937	112 495	52 996	57 475	11 478
43	Grudziądz	103 139	9 919	43 945	22 073	22 138	5 064
44	Starogard	85 370	11 921	31 089	22 034	17 681	2 645
45	Toruń	148 647	19 603	58 473	29 400	37 488	3 683
46	Tuchola	42 444	3 766	19 395	11 213	6 031	2 039
<i>woj. Południowe</i>		3 370 662 100,0	557 268 16,5	1 195 883 35,5	622 550 18,5	850 335 25,2	144 626 4,3
<i>woj. Krakowskie</i>							
47	Biała	211 735	49 204	79 322	38 285	30 149	14 775
48	Chrzanów	260 657	63 719	92 861	38 640	53 672	11 765
49	Kraków	788 302	126 352	277 555	94 000	260 089	30 306
50	Nowy Sącz	97 850	16 700	40 563	19 510	17 482	3 595
51	Zakopane	55 799	7 753	23 361	8 972	14 184	1 529
52	Tarnów						
<i>woj. Lwowskie</i>							
53	Drohobycz	335 034	84 477	115 301	65 375	52 478	17 403
54	Jarosław	41 366	5 477	20 720	7 239	6 476	1 454
55	Krosno	98 377	23 145	31 059	23 348	15 742	5 083
56	Lwów	837 013	100 652	255 770	171 688	280 496	28 407
57	Przemyśl	66 752	6 999	29 422	17 678	10 508	2 145
58	Rzeszów	40 603	3 021	17 185	9 998	9 478	921
59	Tarnobrzeg	37 347	2 772	15 378	12 287	5 895	1 015
<i>woj. Stanisławowskie</i>							
60	Kołomyja	53 138	5 249	23 431	11 648	9 928	2 882
61	Stanisławów	136 218	20 806	49 371	34 226	23 383	8 432
62	Stryj	136 685	26 997	51 594	25 581	24 660	7 853
<i>woj. Tarnopolskie</i>							
63	Brzeżany	35 982	1 969	17 046	7 839	7 595	1 533
64	Czortków	48 470	4 048	20 122	12 282	9 363	2 655
65	Tarnopol	51 427	4 430	19 635	14 609	10 400	2 353
66	Złoczów	37 907	3 498	16 187	9 345	8 357	520
<i>Śląsk Cieszyński</i>		368 196 100,0	106 957 29,0	128 298 34,8	57 292 15,6	59 107 16,1	16 542 4,5
67	Bielsko	368 196	106 957	128 298	57 292	59 107	16 542

^a Brak danych z Ubezpieczalni w Kielcach, Łucku i Tarnowie.
Źródło: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Lecznictwo w Ubezpieczalniach Społecznych

Porady lekarskie

IV 1935

Województwa	Porady lekarskie udzielone przez lekarzy				
	Razem	domowych		specjalistów	
		w gabinetach i ambulatoriach	w domu chorego	w gabinetach i ambulatoriach	w domu chorego
Ogółem	1 083 575 100,0	641 522 59,2	104 163 9,6	321 722 29,7	16 168 1,5
Centralne	613 229	331 211	69 538	199 566	12 914
Wschodnie	68 277	50 462	6 872	10 708	235
Zachodnie	123 798	81 198	8 797	33 322	481
Południowe	257 256	162 540	17 754	74 458	2 504
Śląsk Cieszyński	21 015	16 111	1 202	3 668	34

Liczba wydanych leków i zabiegi dokonane w zakładach własnych i obcych

Województwa	Liczba wydanych lekarstw i środków opatrunkowych	Zabiegi dokonane przez personel pomocniczo-lekarski (opatrunki, zastrzyki, masaże, bańki i inne)			Leczenie fizykalne w zakład własny (naśw. lampą kwarc. sollux i t. p.)	Zakt. Roentgena (prześw. zdjęcia, naświetlania i t. p.)	Zakt. chemiczno-bakterjolog. (analizy moczu, krwi, płwoc. śluzu i t. p.)		
		razem	w gabinetach i ambulat.	w domu chorego				w y k o n a n o	
								zabiegów	analiz
Ogółem	1 498 450	223 203	200 867	22 336	179 030	31 542	49 654		
Centralne	1 010 606	180 095	161 395	18 700	86 847	18 112	31 089		
Wschodnie	81 791	21 361	20 044	1 317	6 910	1 580	2 145		
Zachodnie	122 824	2 135	1 969	166	36 753	2 461	3 066		
Południowe	261 843	19 438	17 285	2 153	45 323	8 716	12 878		
Śląsk Cieszyński	21 386	174	174	—	3 197	673	476		

Leczenie stomatologiczne (obowiązkowe)

Województwa	plomb w wypadku powierzchniowej próchnicy	zabiegów leczenia ropotoku zębowo-dolowego	L i c z b a			
			znieczuleń zębów bolących	zabiegów usunięcia zębów	protez (roboty techniczne)	innych zabiegów (naprawek)
Ogółem	11 956	5 443	43 097	44 205	266	4 483
Centralne	5 888	2 956	30 180	27 034	97	1 074
Wschodnie	936	353	3 615	1 881	17	172
Zachodnie	2 108	598	3 704	4 699	46	861
Południowe	2 510	1 404	5 069	9 677	79	2 269
Śląsk Cieszyński	514	132	529	914	27	107

Ruch chorych we własnych szpitalach i sanatorjach oraz przekazy do obcych zakładów leczniczych

Województwa	Liczba łóżek	Liczba chorych w ostatnim dniu m-ca poprzedniego	W m-cu sprawozdawczym		Liczba chorych w ostatnim dniu m-ca sprawozdawczego	Liczba dni szpitalnych wzgl. sanatoryjnych	Przekazy do obcych zakładów leczniczych wydane do		
			Przybyło	Ubyło			szpitali	sanatorjów	zakładów położniczych
Ogółem	2 973	2 464	3 612	3 727	2 349	70 227	8 621	471	992
Centralne	1 781	1 518	2 565	2 597	1 486	43 478	4 408	243	612
Wschodnie	—	—	—	—	—	—	1 099	26	124
Zachodnie	250	182	257	275	164	5 097	1 143	67	141
Południowe	942	764	790	855	699	21 652	1 798	127	76
Śląsk Cieszyński	—	—	—	—	—	—	173	8	39

Źródło: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Świadczenia emerytalne robotników

A. Świadczenia przyznane

I — IV 1935

Rodzaj świadczenia	P r z y z n a n o				
	Rent, odpraw, zasiłków, zaopatrzeń i zapomóg.		na sumę (w złotych)		
	I-IV	IV	I-IV	IV ^a	Przec. miesięczna wysokość świadczeń I-IV
I Z ustawy austr. o urządzeniu stosunków bractw górniczych (z dn. 23.VII 1899 r.) — Renty górników i hutników przejęte przez Z. U. S. z małopolskich Kas Brackich:					
Renty inwalidzkie	78	23	1 951,97	572,32	25,00 ^c
„ wdowie	62)	13)	1 085,00	222,50	12,50 ^c
„ sierot niepełnych	67)	11)	—	—	6,25 ^c
„ sierot zupełnych	11	4	162,50	50,00	12,50 ^c
„ wstępnych	—	—	—	—	—
Odprawy wdowie	—	—	—	—	—
Zasiłki pogrzebowe	—	—	—	—	—
II Z ordynacji ubezpieczeniowej Rzeszy Niemieckiej (z dn. 19.VII 1911 r.) — Renty przemysłowe przejęte przez Z. U. S. z Ubezpieczalni Krajowej w Poznaniu: ^b					
Renty inwalidzkie (i chorych)	718	173	19 439,46	4 252,90	27,07
„ starcze	137	29	2 012,85	395,50	14,69
„ wdowie (i chorych)	228	52	1 826,98	418,15	8,01
„ sieroce	157 ^c	75 ^c	1 814,85	479,20	11,56 ^d
Odprawy wdowie	3	3	248,40	248,40	82,80
„ sieroce	—	—	—	—	—
III Z ustawy o ubezpieczeniu społecznym z dn. 28 marca 1933 r.:					
Zaopatrzenia inwalidzkie	4 871	1 098	97 300,53	21 944,70	20,00 ^c
„ wdowie	165	72	1 648,16	720,00	10,00 ^c
„ sieroce	26	15	134,84	78,00	5,00 ^c
Jednorazowe zapomogi pośmiertne	—	—	—	—	—

B. Świadczenia wypłacone

Rodzaj świadczenia	W y p ł a c o n o				
	Ilość osób (rencistów)		na sumę (w złotych)		
	III	IV	I-IV	III	IV
O g ó ł e m					
			4 617 555,21	1 192 562,79	1 192 306,59
I Z ustawy austr. o urządzeniu stosunków bractw górniczych (z dn. 23.VII 1899 r.) — Renty górników i hutników przejęte przez Z. U. S. z małopolskich Kas Brackich:					
Renty inwalidzkie	2 970	2 948	308 623,16	77 946,61	76 827,43
„ wdowie	1 606)	1 607)	100 544,92	24 747,48	25 069,98
„ sierot niepełnych	944)	946)	11 700,00	2 781,25	3 156,25
„ sierot zupełnych	156	159	75,00	18,75	18,75
„ wstępnych	3	3	2 182,59	—	1 245,09
Odprawy wdowie	—	7	5 760,99	600,00	1 980,99
Zasiłki pogrzebowe	12	30	—	—	—
II Z ordynacji ubezpieczeniowej Rzeszy Niemieckiej (z dn. 19.VII 1911 r.) — Renty przemysłowe przejęte przez Z. U. S. z Ubezpieczalni Krajowej w Poznaniu: ^b					
Renty inwalidzkie	18 531	18 649	1 633 910,74	417 186,66	384 594,15
„ starcze	3 061	3 065	212 043,69	56 996,52	50 529,35
„ wdowie (i chorych)	6 499	6 534	220 629,70	54 241,92	50 838,62
„ sieroce	4 622 ^c	4 661 ^c	85 867,76	21 207,77	19 356,92
Odprawy wdowie	—	3	248,40	—	248,40
„ sieroce	—	—	—	—	—
III Z ustawy o ubezpieczeniu społecznym z dn. 28 marca 1933 r.:					
Zaopatrzenia inwalidzkie	20 515	19 319	1 918 623,02	510 821,78	506 952,17
„ wdowie	246	316	15 631,06	4 410,66	5 735,66
„ sieroce	23	38	664,20	153,50	194,84
Jednorazowe zapomogi pośmiertne	207	555	101 049,98	21 449,89	65 557,99

^a W pozycjach „Renty” i „Zaopatrzenia” podane są kwoty miesięczne przyznanych świadczeń. ^b Łącznie z dodatkami państwowymi, które wynoszą dla rent inwalidzkich, starczych i wdowich po 50 zł. rocznie oraz dla renty sierocej 25 zł. rocznie. Sumy rent inwalidzkich podane są łącznie z dodatkami rodzinnymi. ^c Wysokość świadczeń stała. ^d Dla grona sierocego. ^e Liczba gron sierocych.

Zródło: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Świadczenia emerytalne pracowników umysłowych

A. Świadczenia przyznane

I — IV 1935

Rodzaj świadczenia	Przyznano				
	Rent, odpraw, zaopatrzeń		na sumę (w złotych)		
	I — IV	IV	I — IV	IV ^a	Przeciętna mies. wysokość świadczenia I — IV
Renty inwalidzkie	818	218	131 444,72	34 469,84	160,69
„ starcze	192	61	32 409,04	10 556,87	168,80
„ wdowie	290	79	28 822,45	7 752,95	99,39
„ sieroце	355	105	11 757,00	3 468,60	33,12
Zaopatrzenia starcze	116	61	5 800,00	3 050,00	50,00 ^b
„ wdowie	14	12	420,00	360,00	30,00 ^b
„ sieroце	2	2	20,00	20,00	10,00 ^b
Jednorazowe odprawy	300	83	657 619,99	202 446,60	2 192,07
Zasiłki pogrzebowe	32	11	8 409,80	2 444,30	262,81

B. Świadczenia wypłacone

Rodzaj świadczenia	Wypłacono				
	Ilość osób (rencistów)		na sumę (w złotych)		
	III	IV	I — IV	III	IV
Ogółem			10 295 718,19	2 624 287,00	2 751 520,17
Renty inwalidzkie	7 282	7 453	5 263 995,34	1 332 079,35	1 384 569,84
„ starcze	3 094	3 346	1 982 033,73	510 187,28	533 397,63
„ wdowie	4 535	4 615	1 598 690,46	413 991,10	417 179,50
„ sieroце	3 569	3 619	467 734,63	119 849,03	126 611,33
Zaopatrzenia starcze	1 464	1 507	331 549,10	84 683,00	93 472,00
„ wdowie	151	160	23 270,00	4 635,00	8 165,00
„ sieroце	9	13	480,00	100,00	140,00
Jednorazowe odprawy	76	79	619 653,83	155 989,94	185 639,27
Zasiłki pogrzebowe	9	10	8 311,10	2 772,30	2 345,60

^a W pozycjach „Renty” i „Zaopatrzenia” podane są kwoty miesięczne przyznanych świadczeń. ^b Wysokość świadczeń stała.
Źródło: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Świadczenia na wypadek braku pracy pracowników umysłowych

Bezrobotni pracownicy umysłowi, którym wypłacono zasiłki w danym miesiącu, liczby i kwoty wypłaconych zasiłków

I — IV 1935

Województwa	Liczba bezrobotnych, którym wypłacono zasiłki w miesiącu		Liczba wypłaconych zasiłków miesięcznych		Kwoty wypłaconych zasiłków (w złotych)		
	III	IV	I — IV	IV ^a	I — IV	IV	Przec. mies. wysokość zasiłku I — IV
Ogółem	9 597	9 693^b	44 714^b	11 792^b	3 674 106^b	968 245^b	82
Centralne	4 426	4 470	19 897	5 240	1 705 421	462 024	86
M. st. Warszawa } Warszawskie }	2 473	2 495	11 197	2 958	994 432	270 369	89
Łódzkie	868	934	3 820	1 037	323 599	89 563	85
Kieleckie	501	482 ^b	2 304 ^b	557 ^b	193 587 ^b	48 707 ^b	84
Lubelskie	318	333	1 438	406	109 254	30 239	76
Białostockie	266	226	1 138	282	84 549	23 146	74
Wschodnie	760	723	3 522	867	252 671	62 443	72
Wileńskie	262	234	1 091	286	82 926	21 249	76
Nowogródzkie	120	88	586	97	43 370	6 422	74
Poleskie	144	164	679	183	48 131	14 682	71
Wolyńskie	234	237	1 166	301	78 244	20 090	67
Zachodnie	2 826	2 777	13 779	3 583	1 155 816	288 842	84
Poznańskie	1 156	1 267	6 029	1 714	399 201	111 794	66
Pomorskie	523	443	2 658	619	183 215	44 730	69
Śląskie	1 147	1 057	5 092	1 250	573 400	132 318	113
Południowe	1 585	1 723	7 516	2 102	560 198	154 936	74
Krakowskie	534	582	2 590	719	191 332	53 791	74
Lwowskie	708	757	3 105	868	249 148	68 492	80
Stanisławowskie	189	223	1 036	315	68 863	20 453	66
Tarnopolskie	154	161	785	200	50 855	12 200	65

^a Liczba wypłaconych zasiłków w danym miesiącu jest większa od liczby bezrobotnych, którym wypłacono zasiłki, ponieważ niejednokrotnie bezrobotny otrzymuje łącznie zasiłki za okres dłuższy niż jeden miesiąc. ^b Brak danych z Ubezpieczalni Społecznej w Radomiu za m-c kwiecień b. r.

Źródło: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Świadczenia ubezpieczenia od wypadków w zatrudnieniu

A. Świadczenia przyznane ^a

I — III 1935

Rodzaj świadczenia	P r z y z n a n o			
	Rent, odpraw, zaopatrzeń			
	I — III	I	II	III
Z ustawy austriackiej z dn. 28 grudnia 1887 r., z ordynacji ubezpieczeniowej Rzeszy Niemieckiej z dn. 11 lipca 1911 r. oraz z ustawy o ubezpieczeniu społecznym z dn. 28 marca 1933 r.				
Renty wypadkowe	3 131	1 222	905	1 004
„ wdów i sierot niepełnych	277	153	70	54
„ sierot zupełnych	162	75	52	35
„ dalszej rodziny	28	10	11	7
Zapomogi pośmiertne	68	33	18	17
Odprawy wdowie	4	—	3	1
Koszty protez i lecznictwa	1 188	193	263	732

B. Świadczenia wypłacone ^b

Rodzaj świadczenia	W y p ł a c o n o			
	na sumę (w złotych)			
	I — III	I	II	III
Ogółem	9 641 686,02	3 361 152,08	3 129 752,78	3 150 781,16
I. Z Ustawy austriackiej z dn. 28 grudnia 1887 r., i ordynacji ubezpieczeniowej Rzeszy Niemieckiej z dn. 11 lipca 1911 r.:				
Renty wypadkowe	8 728 287,19	3 091 245,92	2 850 614,16	2 786 427,11
„ wdów i sierot				
„ dalszej rodziny				
Odprawy i zapomogi pośmiertne				
II. Z Ustawy o ubezpieczeniu społecznym z dn. 28 marca 1933 r.:				
Renty wypadkowe	741 965,45	219 773,14	217 115,17	305 077,14
„ wdów i sierot niepełnych	72 183,05	22 187,61	25 908,21	24 087,23
„ sierot zupełnych	80 177,13	21 143,36	30 647,44	28 386,33
„ dalszej rodziny	1 967,72	574,93	376,28	1 016,51
Zapomogi pośmiertne	10 205,75	4 440,12	3 481,06	2 284,57
Koszty protez i lecznictwa	6 899,73	1 787,00	1 610,46	3 502,27

^a Pozycja ta zawiera tylko renty *nowoprzyznane*. Brak danych dotyczących *ogólnego stanu* osób pobierających renty (rencistów). ^b Zarówno z tytułu rent nowoprzyznanych, jak i rent z lat ubiegłych.

Źródło: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

KRONIKA ZAGRANICZNA

UBEZPIECZENIA NA WYPADEK MACIERZYNSTWA W NIEKTÓRYCH KRAJACH.

Olbrzymia liczba dzieci przychodzących co roku na świat, szacowana dla Europy na 14 milionów, a dla Azji na 30 milionów, jak również poważna liczba kobiet pracujących zarobkowo, wskazuje najlepiej na potrzebę stworzenia matce odpowiedniej opieki w okresie ciąży i w czasie porodu. Zagadnienie powyższe omawiane było dość szczegółowo na Kongresie Międzynarodowego Biura Pracy w Waszyngtonie, gdzie postawiono w tej sprawie następujące postulaty: 1) zatrudnienie matek powinno być wzbronione na 6 tygodni przed porodem i 6 tygodni po porodzie, 2) w tym czasie pracownica powinna posiadać prawo do zasiłku pieniężnego, bezpłatnej pomocy lekarskiej i lekarstw, 3) matki mają prawo do dwukrotnych przerw w ciągu dnia conajmniej po pół godziny, 4) pracownica nie może być zwolniona z pracy w okresie ciąży.

Realizacja powyższych postulatów w zakresie zapewnienia kobietom pomocy lekarskiej i finansowej na wypadek macierzyństwa w większości krajów zawarta jest w ubezpieczeniu na wypadek choroby w niektórych jednak państwach jak np. we Włoszech i Hiszpanji istnieje odrębne ustawodawstwo regulujące tę kwestję.

We Włoszech stosowana jest przerwa w pracy na podstawie świadectwa lekarskiego na 1 miesiąc przed porodem i 6 tygodni po porodzie. W zakładach pracy robotnicze mają prawo do dwóch przerw godzinnych. W zakładach zaś zatrudniających ponad 50 pracowników urządzane są żłobki. Ubezpieczeniu na wypadek macierzyństwa podlegają wszystkie pracownice zarabiające poniżej 800 lirów miesięcznie w wieku od 15 do 50 lat. Składka roczna wynosi 7 lirów, z czego pracodawca płaci 4 liry, a pracownica 3 liry. Przy porodzie ubezpieczona otrzymuje 300 lirów. Ponadto państwo dopłaca 18 lirów. Liczba ubezpieczonych wynosiła w r. 1933 — 840 tys.

W Hiszpanji ubezpieczeniu na wypadek macierzyństwa podlegają kobiety, utrzymujące się z pracy najmniej, w wieku od 16 do 50 lat (za wyjątkiem służby domowej), których zarobek roczny nie przekracza 4.000 pesetów, bez względu na stan rodzinny i przynależność państwową. Przerwa w pracy wynosi 6 tygodni przed porodem i 6 tygodni po porodzie. Składki płacone są kwartalnie po 15 pesetów, z czego połowę płaci pracodawca a połowę pracownica. Państwo dopłaca przy porodzie 50 pesetów. Koszty porodu obliczone są na 220 pesetów, przy czym na koszt akuszerki dodaje się 40 pesetów. Liczba ubezpieczonych w końcu 1933 r. wynosiła 529 tysięcy.

Niemcy należą do tej kategorii krajów, w których ubezpieczenie na wypadek macierzyństwa mieści się w ramach ogólnego ubezpieczenia na wypadek choroby. Przerwa w pracy w okresie ciąży wynosi w Niemczech 6 tygodni przed porodem i 6 tygodni po porodzie. Zasiłek pieniężny jest równy zasiłkowi chorobowemu. Ponadto matka otrzymuje w ciągu 6 tygodni dodatkowo zasiłek w wysokości 50% zasiłku chorobowego, jako t. zw. zasiłek dla karmiących matek, oraz dodatek w kwocie 10 marek na koszty związane z porodem. Ubezpieczona otrzymuje bezpłatną pomoc lekarską, lekarstwa, ewentualnie opiekę w zakładzie położniczym. Bardzo zbliżony system do systemu niemieckiego, zwłaszcza jeżeli chodzi o wysokość zasiłków pieniężnych, posiadają kraje Luxemburg, Holandia, Danja, Norwegia, Austria, Czechosłowacja, Grecja, Portugalia i Litwa.

We Francji przerwa w pracy wynosi podobnie jak w Niemczech 6 tygodni przed i 6 tygodni po porodzie. W zakładach zatrudniających ponad 100 pracowników urządzi się żłobki. Kobiety

ciężarne otrzymują zasiłek pieniężny w okresie 4 tygodni przed porodem i 4 tygodni po porodzie w wysokości od 0,80 — 1,70 franków dziennie, a ponadto jednorazowy zasiłek na karmienie dziecka w wysokości 15 franków.

W Anglii ubezpieczeniu na wypadek macierzyństwa podlegają wszystkie kobiety ponad 16 lat, których zarobek nie przekracza 160 funtów szterl. rocznie. Zasiłek połogowy wynosi 40 szylingów, a ponadto bezpłatna opieka lekarska.

W Szwecji przerwa w pracy wynosi 6 tygodni, przyczem na podstawie świadectwa lekarskiego przerwa może się rozpocząć na 2 tygodnie przed porodem. Zasiłek pieniężny przysługuje dopiero po 270-dniowym okresie wyczekiwania, w ciągu okresu od 42 — 90 dni. Państwo dopłaca 0,50 kr. dziennie.

W Finlandji istnieją dobrowolne kasy ubezpieczeń oparte na wzajemności. Zasiłek połogowy przysługuje na 14 dni przed porodem i 4 tygodnie po porodzie w wysokości 50% zarobku dziennego. W Estonji zasiłek połogowy wynosi od 50 — 100% zarobku, płatny w ciągu dwóch tygodni przed porodem i 4 tygodni po porodzie, a ponadto bezpłatną pomoc lekarską i lekarstwa.

W Rosji stosowana jest przerwa w pracy 8 tygodni przed porodem i 8 tygodni po porodzie dla pracownic fizycznych, zaś dla pracownic umysłowych 6 tygodni przed porodem i 6 tygodni po porodzie. Pracownice fizyczne otrzymują zasiłek pieniężny w wysokości pełnego zarobku, płatny w ciągu 16 tygodni, podczas gdy pracownice umysłowe tylko w ciągu 12 tygodni, a ponadto dodatek w wysokości 32 rubli miesięcznie. Zasiłek na karmienie dzieci płatny w ciągu 9 miesięcy, wynosi 45 rubli miesięcznie. Na pokrycie zaś kosztów związanych z praniem bielizny ubezpieczona otrzymuje 16 do 30 rubli. Bezpłatna jest również pomoc lekarska i lekarstwa.

W Polsce zasiłek połogowy płatny jest w ciągu 8 tygodni, z czego 6 tygodni po porodzie. Zasiłek połogowy wynosi 50% przeciętnego tygodniowego zarobku ubezpieczonej, zasiłek dla karmiących matek płatny jest w naturze w wysokości 1 litra mleka dziennie lub równowartość w gotówce przez czas od ukończenia zasiłku połogowego, nie dłużej jednak niż 12 tygodni. Ubezpieczona korzysta ponadto z bezpłatnej pomocy lekarskiej i lekarstw.

Na Węgrzech zasiłek połogowy wynosi od 50 — 75% zarobku w ciągu 8 tygodni oraz zasiłek dla karmiących matek w ciągu 12 tygodni. W Jugosławii zasiłek połogowy waha się od 75% — 100% zarobku (1,50 — 36 dynarów dziennie), płatne w ciągu 12 tygodni. Zasiłek dla karmiących matek płatny w ciągu 20 tygodni wynosi 50% zarobku, a ponadto bezpłatną pomoc lekarską i lekarstwa. W Bułgarii ubezpieczona ma prawo po upływie 8 tygodni wyczekiwania do zasiłku płatnego w ciągu 6 tygodni przed porodem i 6 tygodni po porodzie w wysokości zarobku dziennego z dodatkiem 1 lewa na dziecko oraz do dwukrotnych przerw półgodzinnych w pracy.

W Rumunii ubezpieczenie na wypadek macierzyństwa prowadzone jest łącznie z ubezpieczeniem chorobowym. Ubezpieczone, które w ciągu 12 miesięcy uściły 26 skladek tygodniowych, otrzymują bezpłatną pomoc lekarską i akuszerki oraz zasiłek w wysokości 50% zarobku w ciągu 6 tygodni przed i 6 tygodni po porodzie.

Bardziej odmienny system od dotychczasowych posiada Japonia. Przerwa w pracy trwa 4 tygodnie przed i 6 tygodni po porodzie. Kobiety, które w ostatnim roku przed porodem pracowały conajmniej 100 dni otrzymują: zasiłek pieniężny w wysokości 20 — 60% zarobku, płatny w ciągu 28 dni przed i 42

dni po porodzie, jednorazowy zasiłek w wysokości 20 yen, ponadto bezpłatną pomoc lekarską.

W Stanach Zjednoczonych niema jednolitego systemu ubezpieczenia na wypadek macierzyństwa.

Z powyższego zestawienia daje się zauważyć naogół duże podobieństwo pomiędzy poszczególnymi systemami.

(„Le Assicurazioni Sociali“ Nr. 1, 1935).

J.C.

DZIAŁALNOŚĆ UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH WE FRANCJI.

Ministerstwo Pracy opublikowało ostatnio drugi raport o działalności ubezpieczeń społecznych. Kolejno podamy najciekawsze informacje tego raportu dotyczące: liczby ubezpieczonych i ich podziału według grup zarobkowych, składek, świadczeń, instytucji ubezpieczeniowych i wyników ich działalności.

Liczba ubezpieczonych.

Według obliczeń statystycznych ubezpieczenia społeczne powinny objąć swym zakresem działania ogółem około 8 milj. pracowników przemysłowych i handlowych oraz około 800 tys. pracowników rolnych. Jednakże kryzys gospodarczy z jednej strony, a niejasność przepisów ustawowych co do obowiązku ubezpieczenia z drugiej strony, sprawiły, że istnieje dość liczna grupa pracowników nie objętych ubezpieczeniem, z tego powodu w 1933 r. liczba ubezpieczonych wynosiła 6.400 tys. pracowników przemysłowych i handlowych oraz 650 tys. pracowników rolnych.

Podział ubezpieczonych według grup zarobkowych.

W zasadzie obowiązkiem ubezpieczenia objęci są pracownicy, których wynagrodzenie roczne nie przekracza 15.000 fr. Dla miast o ludności powyżej 200.000 i dla miejscowości przemysłowych, podanych w rozporządzeniach wykonawczych górna granica wynagrodzenia podniesiona do 18.000 fr. Górna granica wynagrodzenia podniesiona jest również dla pracowników posiadających dzieci. Mianowicie górna granica 15.000 lub 18.000 fr. jest powiększona o 2.000 fr. jeśli ubezpieczony posiada jedno dziecko, o 4.000 fr. — jeśli posiada 2 dzieci, maksimum stanowi 25.000 fr. dla ubezpieczonego posiadającego 3 lub więcej dzieci.

Wszyscy ubezpieczeni podzieleni są na 5 grup zarobkowych zależnie od wysokości wynagrodzenia. Grupy te są następujące:

Grupa	płaca dzienna we fr.	płaca roczna we fr.
1	mniej jak 8 fr.	mniej jak 2 400 fr.
2	od 8 do 14,99	od 2 400 do 4 499
3	„ 15 „ 19,99	„ 4 500 „ 5 999
4	„ 20 „ 31,99	„ 6 000 „ 9 599
5	32 i więcej	9 600 i więcej

Ubezpieczeni pracownicy rolni są podzieleni na grupy zarobkowe nie według faktycznie otrzymywanego wynagrodzenia lecz według przeciętnego zarobku ustalanego co 2 lata przez prefekta dla określonych kategorii pracowników na danym obszarze. Ten podział powoduje często zjawisko, że wszyscy pracownicy rolni w danym departamencie należą do 1 lub 2 grup zarobkowych z pośród istniejących pięciu. Ponadto zastosowanie

podziału według przeciętnych zarobków powoduje, że opłacane składki nie odpowiadają rzeczywistym zarobkom. Z tego powodu podaje się niżej procentowy podział ubezpieczonych według grup zarobkowych, obejmujący tylko pracowników zawodów nierolniczych.

Płaca roczna we fr.	Podział ubezpieczonych w %		
	1930 r.	1931 r.	1932 r.
niższa od 2 400	5,80	6,62	7,32
od 2 400 do 4 499	11,42	12,04	12,99
„ 4 500 „ 5 999	11,75	11,44	11,42
„ 6 000 „ 9 599	33,72	33,55	33,76
wyższa od 9 600	37,31	36,55	34,51
Przeciętna płaca dzienna	25,36 fr.	25,06 fr.	24,58 fr.

(c. d. n.)

(„Informations Sociales“ Nr. LIV/7).

ZMIANY W UBEZPIECZENIU OD WYPADKÓW W BUŁGARJI.

Obowiązkowe ubezpieczenie wypadkowe wykonywane na podstawie ustawy o ubezpieczeniach społecznych z dn. 6 marca 1924 r., znowelizowanej ustawami z dn. 2/II. 1929 r. oraz 4/IV. 1931 r., zostało ostatnio zmienione ustawą z dn. 5/I. 1935 r. Ważniejsze zmiany dotyczą zasiłków dziennych, wysokości rent uszkodzonych i wdów, dokształcania uszkodzonych i ściągania składek.

Zasiłki. Ustawa z dn. 5/I. 35 r. zmniejsza zasiłki dzienne wypłacane ofiarom wypadków w okresach ich leczenia, ustalając następującą wysokość zasiłku:

Klasa uposażenia	Leczenie w domu w lewach		Leczenie w szpitalu w lewach	
	Dawna taryfa	Nowa taryfa	Dawna taryfa	Nowa taryfa
Do 15 lew dziennie	12	12	8	8
od 16 do 30 „ „	16	16	12	10
od 31 do 45 „ „	20	18	15	13
od 46 do 60 „ „	25	20	18	15
61 lew dziennie i wyżej	30	25	22	20

Zasiłek dodatkowy w wysokości 1 lewy dziennie otrzymuje obecnie uszkodzony na każde dziecko do lat 16, dawna ustawa nie określała wieku dziecka.

Renty. Nowa Ustawa określa niezdolność do pracy, zapewniającą prawo korzystania z renty jako utratę zdolności od pracy w zawodzie wykonywanym przez ofiarę do dnia wypadku lub w innym zawodzie, w którym ofiara wypadku mogłaby zarabiać na życie. Podczas gdy ustawa z r. 1924 zapewniała ofierze wypadku w razie całkowitej niezdolności do stałej pracy, rentę odpowiadającą jej średniemu zarobkowi dziennemu z ostatnich 25 dni roboczych lub ułomkowi tego okresu pomnożonemu przez 300, nowy przepis obniża tę wysokość do 75% dochodu rocznego przy równoczesnem ustaleniu maximum podstawowego rocznego dochodu na 50.000 lew.

Przy ustaleniu tego dochodu nie bierze się pod uwagę okresów choroby, służby wojskowej lub bezrobocia. Nowa ustawa pozostawia bez zmiany roczny dodatek w wysokości 800 lew dla ofiar wypadku, potrzebujących opieki osób trzecich.

W razie częściowej niezdolności do pracy wskutek wypadku, wysokość renty jest ustalana proporcjonalnie do stopnia zmniejszonej zdolności do pracy. Obecnie przepisy w tym zakresie uzupełnione są postanowieniami, dotyczącymi ofiar wypadków, które utraciły więcej jak 60% lub mniej jak 40% swej zdolności do pracy.

Osoby, których zdolność do pracy zmniejszyła się o więcej niż 60% mają prawo, poza rentą i ewentualnym dodatkiem 800 lew, do zasiłku w wysokości 5% renty na każde dziecko do lat 16. Suma jednak renty i zasiłku nie może przewyższać dochodu, jaki uzyskiwał zainteresowany przed wypadkiem.

W razie niezdolności do pracy, mniejszej niż 40%, Fundusz Ubezpieczeń Społecznych będzie mógł, na żądanie uszkodzonego, przyznać mu zamiast stałej renty jednorazową odprawę, odpowiadającą wartości skapitałizowanej renty pod warunkiem, że suma ta zostanie użyta przez niego na inwestycje ulepszenie gospodarstwa lub rentującego się przedsiębiorstwa. W końcu w razie utraty zdolności od 10 do 20%, Fundusz winien wypłacić ofierze jednorazowe odszkodowanie, odpowiadające trzyletniej rencie, podczas gdy dawna ustawa przewidywała odszkodowanie w wysokości pięciokrotnej renty.

W razie śmierci ofiary wypadku uprawnieni otrzymują zasiłek pogrzebowy oraz rentę.

Nowa ustawa ustala wysokość pośmiertnej odprawy na 1000 lew, podczas gdy według ustawy z r. 1924 odprawa równała się 50-krotnemu dziennemu wynagrodzeniu zmarłego.

Nowa ustawa zmniejsza renty należne członkom rodzin zmarłego i przyznaje:

a) wdowie: 30 % rocznego zarobku zmarłego zamiast 40% renty przypadającej zmarłemu;

b) wdowcowi, którego niezdolność do pracy jest zmniejszona do 50% lub który był na utrzymaniu żony: 30% rocznego zarobku, podczas gdy według ustawy z r. 1924 wdowiec niezdolny do pracy miał prawo w razie śmierci żony, do 40% renty przypadającej zmarłej;

c) dzieciom do 18 lat (21 lat według dawnych przepisów) lub niezdolnym do pracy 15% zarobku, lub zupełnym sierotom bez matki i ojca 20%, podczas gdy według dawnych przepisów sieroty miały prawo do 30% lub 50% renty przypadającej zmarłemu;

d) rodzicom zmarłego, jego braciom i siostram, które były na jego utrzymaniu i nie mają środków do życia: 20% rocznego zarobku, podczas gdy według ustawy z r. 1924 mieli prawo, gdy zmarły nie zostawił żony i dzieci, do 30% renty.

Nowa ustawa ogranicza globalną rentę członków rodziny do wysokości 65% rocznego zarobku zmarłego; według ustawy z r. 1924 wysokość rent przyznawanych uprawnionym odpowiadała rencie, przypadającej zmarłemu.

Jeżeli śmierć rencisty nie nastąpiła skutkiem wypadku, uprawnieni otrzymują wg nowej ustawy prócz pośmiertnej odprawy (1.000 lew) jednorazowe odszkodowanie w wysokości 40% rocznego zarobku zmarłego.

Dokształcanie inwalidów. Nowa ustawa zawiera nowe przepisy o dokształcaniu inwalidów. Przewiduje, że za zgodą ofiary wypadku oraz jeśli jego stan zdrowia na to pozwala, Fundusz ubezpieczeń społecznych będzie mógł dokształcać inwalidę w jego własnym lub innym zawodzie.

Podczas trwania dokształcania zainteresowany otrzymuje rentę. Dyrekcja Funduszu zapewni pracę inwalidom dokształconym i będzie wypłacać pracującym inwalidom część renty,

uzupełniająca ich zarobki do wysokości którąby osiągnęli, w razie pełnej zdolności do pracy.

Ściąganie składek. Nowa ustawa zmienia radykalnie sposób ściągania składek ubezpieczenia od wypadków, które pokrywają w całości pracodawcy. Według dawnych przepisów składki tego ubezpieczenia były wpłacane do Banku Narodowego Bułgarii na rachunek funduszu ubezpieczeń społecznych — dział wypadkowy — w przeciągu miesiąca od dnia ustalenia płatności przez właściwego inspektora pracy.

Nowa ustawa wprowadza znaczkowy system pobierania składek. Znaczki odpowiadające wartości składek mają być nalepiane dwa razy w miesiącu w specjalnej książeczce wręczanej bezpłatnie każdemu przedsiębiorstwu. Składki jednak których dwumiesięczna suma przekroczy 2.000 lew będą wpłacane bezpośrednio do Banku Narodowego Bułgarii.

Państwo i władze administracji publicznej z wyjątkiem gmin, będą wpłacać tytułem składek ubezpieczenia od wypadków 2% kwot, przewidzianych na wynagrodzenie robotników dziennych i personelu czasowego niepodlegającego ogólnej ustawie pensyjnej.

Pracodawca, który odmawia należytego nalepiania znaczków w książeczce ubezpieczenia od wypadków, płacenia składek lub który dostarczy fałszywych danych, opłaci składkę dwukrotnie zwiększoną. W razie zwłoki w opłacie składek (15 dni) pracodawca uiszcza karę w wysokości 10% należnej sumy.

Pracodawcy pokrywając koszty tego ubezpieczenia mają zapewniony równocześnie wpływ na zaliczenie ich przedsiębiorstw do odpowiedniej klasy niebezpieczeństwa. Pracodawcy za pośrednictwem swych zawodowych organizacji będą mogli żądać zmiany klasyfikacji ich przedsiębiorstwa, obniżenia wysokości składki, która na nich przypada. Prośby te będą rozpatrywane przez specjalną komisję, w skład której wejdzie trzech przedstawicieli Dyrekcji pracy i opieki społecznej, jeden przedstawiciel organizacji zainteresowanego pracodawcy i jeden przedstawiciel związku, do którego należy dana organizacja.

Decyzje komisji staną się prawomocne po zatwierdzeniu ich przez Dyrekcję pracy i opieki społecznej.

(„Informations Sociales” Nr. LIII).

FUNDUSZ UBEZPIECZENIA NA WYPADEK INWALIDZTWA, ŚMIERCI I NA STAROŚĆ W ESTONJI.

W „Dzienniku Urzędowym” Estonji został ostatnio ogłoszony statut funduszu dobrowolnego ubezpieczenia emerytalnego dla niektórych grup pracowników umysłowych.

Do funduszu mogą dobrowolnie przystępować pisarze, muzycy, malarze, rzeźbiarze, aktorzy, dziennikarze oraz pewne kategorie osób, zatrudnionych w dziedzinie oświaty i wychowania fizycznego.

Srodki finansowe. Dochody funduszu będą się składały:

a) z opłat „Funduszu Kultury”, którego zadaniem jest niesienie pomocy pracownikom umysłowym. Dochody tego „Funduszu” tworzą się z dochodów państwowego monopolu spirytusowego, z dopłat dodatkowych przy sprzedaży tytoniu oraz z dopłat pobieranych przy sprzedaży biletów na widowiska. Opłaty „Funduszu Kultury” mają pokrywać 10% wydatków funduszu ubezpieczeniowego.

b) ze składek członków w wysokości 3% ich poborów lub innych dochodów z pracy zawodowej lub też innych dochodów podlegających opodatkowaniu w roku ubiegłym. Wysokość minimalnej składki ustalona jest na 12 koron rocznie.

c) z różnych wpływów, jak np. darów, loterii, koncertów i t. p.

Administracja. Funduszem administrować będzie: 1) Rada złożona z 3 przedstawicieli Ministra Oświecenia Publicznego

go i Spraw Społecznych oraz z delegatów różnych sekcji „Funduszu Kultury”, 2) zarząd, wybierany przez radę i składający się z przewodniczącego rady, jego zastępcy i sekretarza, 3) komisja rewizyjna złożona z 3 członków.

Świadczenia. Renty są przyznawane w razie inwalidztwa, śmierci i na starość.

a) Renty starcze otrzymują członkowie funduszu po ukończeniu 55 lat, jeśli conajmniej przez 25 lat wykonywali jeden z zawodów objętych zakresem działania funduszu i jeśli conajmniej przez 5 lat należeli do funduszu lub pobierali rentę z „Funduszu Kultury” przed utworzeniem funduszu ubezpieczeniowego.

Wysokość renty starczej, ustala rada funduszu w granicach 25 — 120 koron miesięcznie w zależności od ogólnej wysokości składek wniesionych przez członka i jego zasług.

b) Prawo do renty inwalidzkiej przysługuje członkowi, który stał się conajmniej w 50% niezdolny do pracy zawodowej a nie spełnił warunków uprawniających do renty starczej.

Wysokość rent inwalidzkiej będzie ustalana według skali, uchwalonej przez radę funduszu.

c) Rodzina pozostała po śmierci członka funduszu ma prawo do następujących świadczeń:

1) wdowa w wysokości połowy renty zmarłego męża,

2) wdowiec, jeśli był utrzymywany przez żonę — w wysokości połowy renty zmarłej żony,

3) dzieci, sieroty bez ojca, w wieku najwyżej 18 lat lub 20, jeśli uczęszczają do szkół — $\frac{1}{2}$ renty zmarłego ojca, o ile liczba dzieci nie przekracza 3. Jeśli dzieci jest więcej wówczas otrzymują połowę renty ojca,

4) dzieci, sieroty bez ojca i matki, w wieku najwyżej 18 lat lub 20, jeśli uczęszczają do szkół — $\frac{1}{4}$ renty zmarłego ojca lub matki, o ile liczba dzieci nie przekracza 4. Jeśli dzieci pozostało więcej wówczas otrzymują pełną rentę zmarłego ojca lub matki.

(„Informations Sociales” Nr. LIV/4).

UBEZPIECZENIE NA WYPADEK CHOROBY W JAPONII.

Wynagrodzenie lekarzy ubezpieczeniowych.

W związku z konferencją, która obradowała w dn. 12 i 13 lutego b. r. nad sprawą zarządzeń, dotyczących wykonania nowej ustawy o ubezpieczeniu na wypadek choroby, japońskie

stowarzyszenie lekarzy wysunęło swoje postulaty co do wysokości wynagrodzenia lekarzy za opiekę udzielaną ubezpieczonym.

Dla wyjaśnienia sprawy należy zaznaczyć, że ubezpieczenie na wypadek choroby jest wykonywane w Japonii przez Kasę Chorych przedsiębiorstw lub przez władze państwowe. Kasę chorych może utworzyć dobrowolnie każde przedsiębiorstwo lub grupa przedsiębiorstw, zatrudniających conajmniej 300 pracowników. Ubezpieczeni nie objęci działaniem kas chorych przedsiębiorstw korzystają z opieki lekarskiej, dostarczanej przez władze państwowe za pośrednictwem japońskiego stowarzyszenia lekarzy.

Rząd zawarł ze stowarzyszeniem tem odpowiednią umowę, na mocy której wszyscy członkowie stowarzyszenia są uprawnieni do leczenia ubezpieczonych, z wyjątkiem lekarzy nie zgadzających się na warunki ustalone wspólnie przez rząd i właściwe organy stowarzyszenia. Ubezpieczeni mają prawo wolnego wyboru lekarza z pośród członków stowarzyszenia. Większość kas chorych przedsiębiorstw zawarła również umowy ze stowarzyszeniem lekarzy o leczenie swych członków.

Urzędy państwowe utworzone przez rząd do wykonywania ubezpieczenia na wypadek choroby z biegiem czasu skupiły $\frac{3}{4}$ ubezpieczonych (1.150 tys. na 1.750 tys. w 1932 r.) i w ten sposób umowa zawarta pomiędzy rządem a japońskim stowarzyszeniem lekarzy odgrywa bardzo doniosłą rolę w systemie organizacji opieki lekarskiej.

Według umowy ogólna kwota, przeznaczona na honoraria dla lekarzy praktykujących jest ustalana na podstawie ryczałtu, przypadającego na 1 ubezpieczonego. Stowarzyszenie i urzędy departamentalne rozdzielają ogólne sumy honorarijów między poszczególnych lekarzy stosownie do usług oddanych chorym. Obenie ryczałtowa kwota wpłacana przez rząd stowarzyszenia wynosi rocznie 7.44 yenów od 1 ubezpieczonego.

Stowarzyszenie lekarzy wystąpiło z żądaniem, aby kwota ta została podwyższona o 30 senów. Biuro dla spraw społecznych upoważnione przez rząd do prowadzenia pertraktacji ze stowarzyszeniem odrzuciło to żądanie ze względu na położenie finansowe ubezpieczenia na wypadek choroby, aczkolwiek ze pewne powiększenie wynagrodzeń lekarzy będzie konieczne.

(„Informations Sociales” Nr. LIV/7).

KSIĄŻKI I CZASOPISMA

NOWINY SPOŁECZNO-LEKARSKIE NR. 9, MAJ, 1935 R. Uchwały XVI Dorocznego Walnego Zebrania Związku Lekarzy R. P. (kwiecień, 1935 r.) — w streszczeniu.

1. Od czasu oparcia stosunków między Ubezpieczalnią a lekarzami na „Wytycznych do umów z lekarzami”, los tych ostatnich zarówno pod względem materialnym, jak i moralnym pogarsza się stale. Nowy projekt „Wytycznych”, zaproponowany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zapowiada dalsze pogorszenie sytuacji lekarzy. Dlatego też Walne Zebranie kategorycznie odrzuca ten projekt i oświadcza, że doprowadzeni do ostateczności lekarze będą zmuszeni przerwać swą pracę w ubezpieczalniach społecznych. Do powzięcia uchwały w sprawie konieczności zaprzestania pracy Walne Zebranie upoważnia Zarząd Główny.

2. Nowe „Wytyczne” stoją w sprzeczności z obietnicami, danymi 3.VII 1934 r. przez P. Ministra Paciorkowskiego delegatom, reprezentującym lekarzy pracujących w ubezpieczalniach społecznych, jak również pogarszają warunki pracy, zawarte w

Rozp. Prez. Rp. o umowie o pracę z 16.III. 1928 r. Z powyższych względów, „Wytyczne” te nie mogą stanowić podstawy do dyskusji w sprawie umów między lekarzami, pracującymi w ubezpieczalniach społecznych, a Zakładem Ubezpieczeń Społecznych.

3. Walne Zebranie ustosunkowuje się negatywnie do organizacji lekarza domowego tego typu, jaki jest obecnie realizowany przez władze ubezpieczeniowe, solidaryzując się w ten sposób z uchwałą Głównego Komitetu Lekarzy Ubezpieczalni Społecznej z 1.XII. 1934 r. Nowa organizacja lecznictwa powinna zapewnić ubezpieczonym przewidzianą ustawowo zasadę wolnego wyboru lekarza, powinna utrzymać w szerokim zakresie lecznictwo specjalistyczne i możliwie odciążyć lekarzy od wykonywania czynności administracyjnych. Wszelkie zaś zmiany w organizacji lecznictwa ubezpieczeniowego powinny być przeprowadzane stopniowo i po uwzględnieniu opinii lekarzy i organizacji lekarskich.

4. Ze względu na dobro chorych i konieczność jaknajbardziej sprawiedliwszego podziału pracy między lekarzy, Zebranie po-

leca Zarządowi Głównemu dolozenie wszelkich starań, aby wolny wybór lekarza został wprowadzony we wszystkich instytucjach, uprawiających zbiorowe lecznictwo.

5. Wobec mającego nastąpić z dniem 1 kípca b. r. wyłączenia pracowników samorządowych z pod przymusu ubezpieczenia na wypadek choroby, Związek Lekarzy Państwa Polskiego zgłasza gotowość współpracy z mającą powstać organizacją pomocy lekarskiej i gotowość pokrycia zatrzymanego ryczałtu wszystkich wydatków, związanych z udzielaniem pomocy lekarskiej, we własnej administracji i na własną odpowiedzialność.

6. Zebranie poleca Zarządowi Głównemu, aby w porozumieniu z Naczelną Izbą Lekarską ustalił zasady i normy zawierania umów między lekarzami a pracodawcami rolnymi.

7. Wobec istnienia licznych przypadków otwartej gruźlicy płuc wśród czynnego personelu nauczycielskiego, ochraniarek i służby szkolnej i związanego z tem niebezpieczeństwa masowego zakażenia młodzieży szkolnej, Zebranie poleca głównemu Zarządowi interwencję u odnośnych władz — w celu utrzymywania dokładnej kontroli nad stanem zdrowotnym tego personelu.

8. Zebranie uchwała zwrócić się z prośbą do czynników międzynarodajnych — o likwidację akademji stomatologicznej w Warszawie w jej obecnej postaci i o włączenie studjów stomatologicznych do wydziałów lekarskich uniwersytetów polskich.

Cz.

LE ASSICURAZIONI SOCIALI — Rivista. Dwumies. Rzym. Nr. 2 z 1935 r.

Le travail sujet de l'economie et la prévoyance sociale (Praca jako przedmiot ekonomji i opieki społecznej) — Gino Arias;

Les Caisses mutuelles maladie italiennes pour les travailleurs de l'industrie (Włoskie kasy ubezpieczenia wzajemnego na wypadek choroby dla pracowników przemysłowych) — Nazareno Bonfatti;

Prévoyance sociale et artisanat en Italie (Opieka Społeczna a rzemiosło w Italji) — Vincenzo Buronzo.

Insurance against Unemployment for Agricultural Workers in Great Britain (Ubezpieczenie od bezrobocia pracowników rolnych w W. Brytanji) — Joseph L. Cohen;

Les assurances sociales en France (Ubezpieczenia społeczne we Francji) — Georges Le Marchand;

Einheitlicher Beitragseinzug in der Sozialversicherung (Jednolita składka w ubezpieczeniu społecznym) — A. Anders;

Juvenile Employment and Unemployment in Great Britain (Zatrudnienie i bezrobocie młodocianych w W. Brytanji) — Ronald C. Davison;

Die Sanierung der oesterreichischen Sozialversicherung (Sanacja austrjacka ubezpieczeń społecznych) — Max Lederer.

Chronique de la prévoyance et de l'assistance sociales en Italie (mars — avril 1935).

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA

za czas od 29 maja — 24 czerwca 1935 r.

1. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 maja 1935 r. o ulgach dla dłużników Skarbu Państwa i instytucyj prawa publicznego z tytułu należności prywatno-prawnych, mających charakter długów rolniczych* (Dz. U. R. P. Nr. 41, poz. 278).

Treść tego rozporządzenia w tym zakresie, w jakim dotyczy ona ubezpieczeń społecznych, została omówiona w kronice krajowej niniejszego numeru.

2. *Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 23 maja 1935 r., wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych o postępowaniu odwoławczem od decyzyj wojewódzkich biur Funduszu Pracy i ich ekspozytur* (Dz. U. R. P. Nr. 41, poz. 280).

Rozporządzenie normuje tryb postępowania w sprawach odwołań od decyzyj wojewódzkich biur Funduszu Pracy i ich ekspozytur, w szczególności od decyzyj wydawanych w zakresie: obowiązku zabezpieczenia na wypadek bezrobocia i wymiaru składek, przyznawania i wymiaru zasiłków, oraz wymiaru tych opłat na rzecz Funduszu Pracy, których wymiar w myśl

rozporządzenia wydanego na podstawie art. 30 ustawy o Funduszu Pracy, należy do wojewódzkich biur Funduszu Pracy.

Do postępowania odwoławczego mają zastosowanie przepisy o postępowaniu administracyjnym z dwoma zmianami, a mianowicie:

1) o niedopuszczalności odwołania lub też o uchybieniu terminu dla odwołania orzeka w I instancji — woj. biuro Funduszu Pracy bądź jego ekspozytura, a w II — ostatecznie — wojewoda względnie Komisarz Rządu na m. st. Warszawę;

2) wniesienie odwołania w zasadzie nie wstrzymuje wykonania decyzji.

Rozporządzenie weszło w życie 16 czerwca 1935 r.

3. *Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 27 maja 1935 r. w porozumieniu z Ministrem Opieki Społecznej o wyłączeniu przemysłu ludowego i domowego oraz pracy chałupniczej z pod przepisów prawa przemysłowego* (Dz. U. R. P. Nr. 42, poz. 283).

Z POLSKIEGO PRZEMYSŁU KORKOWEGO

Duże zasługi w dziedzinie rozwoju rodzimego przemysłu korkowego położyli B-cia BALICCY— właściciele „**Zakładów Przemysłu Korkowego**“ w Warszawie przy ul. Dobrej 26/27. Posiadając nowoczesne urządzenia, fabryka produkuje korki dla wszystkich potrzeb przemysłu. Na specjalne wyróżnienie zasługuje wprowadzenie przez firmę zupełnie nowych działów: produkcja kompletnych części syfonów do wód mineralnych, które na rynku cieszą się dużym uznaniem, oraz — własnego pomysłu wkładki korkowych do płaskich stóp, zatwierdzonych i opatentowanych przez Polski Urząd Patentowy.

Fabryka przygotowana jest do pokrywania znacznej części zapotrzebowania naszego rynku.

BIBLIOTEKKA „PRZEGLĄDU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH“

Nakładem „Przeglądu Ubezpieczeń Społecznych“ ukazały się dotychczas następujące odbliski artykułów:

Nr. 9. Ubezpieczenie chorób zawodowych. — Dr. Brunon Nowakowski (Państwowa Szkoła Higjeny)	zł 1.—
Nr. 10. Systemy finansowe stosowane w instytucjach ubezpieczeń społecznych w Polsce. — Piotr Moroz	„ —.50
Nr. 11. Międzynarodowy Kongres Aktuarjuszy, referat sprawozdawczy Tadeusza Poznańskiego	„ —.50
Nr. 12. 10-cio lecie „Funduszu Bezrobocia“. — Kazimierz Roźniewicz	„ —.50
Nr. 13. Rozstrzyganie sporów w zakresie Ubezpieczeń Społecznych — Eugenjusz Sisslé	„ —.50
Nr. 14. O składce za ubezpieczenia wypadkowe i pracach techniczno-ubezpieczeniowych nad jej ustaleniem. — Zbigniew Łomnicki	„ 1.—
Nr. 15. Konsekwencje systemu jednolitej składki w społecznym ubezpieczeniu chorobowym. — Dr. Jan Bogusław Kon	„ 1.—
Nr. 16. Wyjaśnienie do schematu ubezpieczeń społecznych scalonych (projekt indywidualny). — Dr. H. Wilczyński	„ —.50
Nr. 17. O chorobach zawodowych Dr. Bronisław Handelsman	„ 1.—
Nr. 18. Prawo upadłościowe i układowe a ubezpieczenia Społeczne. — Eugenjusz Sisslé	„ 1.—
Nr. 19. Prawotwórcza rola trybunału dla spraw ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu w dziedzinie ubezpieczenia pracowników umysłowych. — Dr. Julian Hubert	„ 2.—

Poszczególne tomiki Biblioteki „Przeglądu Ubezpieczeń Społecznych“ są do nabycia w Administracji: Warszawa, ul. Czerniakowska Nr. 231. — ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH.

UBEZPIECZALNIA SPOŁECZNA W ZAKOPANEM ogłasza

Konkurs

na stanowisko lekarza domowego w Czarnym Dunajcu powiat Nowy Targ., z płacą odpowiadającą należności za 25 godzin obliczeniowych.

Kandydat na to stanowisko winien posiadać kwalifikacje i warunki określone w § 2 wytycznych do umów z lekarzami w b. Kasach Chorych, ogłoszonych w Dzienniku Urzędowym Izby Lekarskiej Nr. 9 z roku 1933.

Szczegółowe warunki pracy i płacy będą ustalone przy zawarciu umowy.

Podania wraz z dokumentami w odpisach, należy nadsyłać pod adresem Dyrekcji Ubezpieczalni Społecznej w Zakopanem w terminie do dnia 20 lipca 1935 r.

Objęcie stanowiska z dniem 1 sierpnia 1935 roku.

Lekarz Naczelny
Dr. Edmund Gross

p. o. Dyrektora
Wł. Kasztelewicz

Przedruk dozwolony pod warunkiem podania źródła.

Prenumerata:

Rocznie . . . . zł. 30.—

Kwartalnie . . . . zł. 7.50

Numer pojedynczy „ 2.50

Dla pracowników instytucji ubezpiecz. społ. i urzędników państwowych cena w prenumeracie zł. 2 mies.

Ceny ogłoszeń:

Na wewnętrznej stronie I okładki, jak również na dwóch ostatnich stronach okładki ceny ogłoszeń wynoszą:

1/1 str. — zł. 350.—

1/2 „ — „ 180.—

1/4 „ — „ 100.—

1/8 „ — „ 50.—

Za tekstem ceny ogłoszeń wynoszą:

1/1 str. — zł. 250.—

1/2 „ — „ 130.—

1/4 „ — „ 70.—

1/8 „ — „ 40.—

Redakcja i Administracja: Czerniakowska 231, tel. 5-49-20 - wew. 101.

Konto P. K. O. Warszawa Nr. 23-429.

Redakcja: St. Balcerski i J. Zieliński.

Redaktor odpowiedzialny: St. Balcerski.

Wydawca: ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH W WARSZAWIE.

Druk L. Bogusławskiego i Ski, Warszawa, Świętokrzyska 11, tel. 5.95-52.

ZAKŁADY CHEMICZNE
„LAOKOON“

Sp. Akc. we Lwowie

polecają do użytku
w Ubezpieczalniach Społecznych

Camphochin „Laokoon“ amp. à 1 i 3 cm³

Jodlysin „Laokoon“

Corpus luteum amp. „Henning“

Corpus luteum draż. „Henning“

Extr. pituitariae c. thymo forte amp.
„Henning“

Ovaria anim. draż. „Henning“

Pancreas tabul. „Henning“

Thyreoidea draż. „Henning“

POLSKIE TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ

„PATRIA“

SPÓŁKA AKCYJNA

Kapitały i fundusze gwarancyjne ponad
zł. 3.000.000.—

PRZYJMUJE UBEZPIECZENIA SAMOCHODOWE,
OD ODPOWIEDZIALNOŚCI CYWILNEJ
I OD NASTĘPSTW WYPADKÓW.

Centrala: Warszawa,
Plac Napoleona 3

ODDZIAŁY I AJENTURY
W WIĘKSZYCH MIASTACH
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

UBEZPIECZALNIA SPOŁECZNA W KRAKOWIE ogłasza

Konkurs

na stanowisko lekarza domowego w Ogródzieńcu (pow. Olkuski).

Kandydaci na te stanowiska powinni dołączyć do podań następujące dokumenty oryginalne lub uwierzytelnione ich odpisy:

a) metrykę urodzenia, b) dowód obywatelstwa polskiego, c) świadectwa praktyki z poprzedniej pracy, d) dyplom lekarski, e) dowód prawa wykonywania praktyki lekarskiej, f) własnoręcznie napisany życiorys.

Kandydaci powinni posiadać kwalifikacje i warunki określone dla tego rodzaju stanowisk w § 2 „Wytycznych do umów z lekarzami w Kasach Chorych”, ogłoszonych w Dzienniku Urzędowym Izby Lekarskich Nr. 9 z 1933 r. Szczegółowe warunki pracy i płacy będą ustalone przy zawarciu umowy.

Lekarze zatrudnieni dotąd w Ubezpieczalni Społecznej mają pierwszeństwo.

Podania wraz z dokumentami należy nadsyłać pod adresem Dyrekcji Ubezpieczalni Społecznej w Krakowie w terminie do dnia 31.VII. 1935 r.

Objęcie stanowiska nastąpi z dniem 1 września 1935 r. Podania pozostawione bez odpowiedzi do dnia 20.8. 35 r. należy uważać za nieuwzględnione.

Lekarz Naczelny
Dr. E. Bobrowski.

Dyrektor
Z. Klemensiewicz.

UBEZPIECZALNIA SPOŁECZNA W BIAŁYMSTOKU ogłasza

Konkurs

na 3 stanowiska lekarzy domowych w m. Białymstoku, z czego jedno stanowisko do objęcia od dn. 1.VIII. 35 r., dwa zaś od 1.X. 1935 r.

1 lekarza domowego w Hajnówce z objęciem od 1.X. 1935 r., 1 lekarza domowego w Łapach z objęciem od 1.VIII. 1935 r., 1 lekarza domowego w Jasiénówce z objęciem od 1.VIII. 1935 r.

Kandydaci na te stanowiska powinni dołączyć do podań następujące oryginalne dokumenty lub uwierzytelnione ich odpisy:

a) metrykę urodzenia, b) dowód obywatelstwa polskiego, c) świadectwa z poprzedniej pracy, d) dyplom lekarski, e) dowód prawa wykonywania praktyki lekarskiej, f) własnoręcznie napisany życiorys.

Kandydaci winni posiadać kwalifikacje i warunki, określone dla tego rodzaju stanowisk w § 2 wytycznych do umów z lekarzami w Kasach Chorych (Ubezpieczalniach Społecznych), ogłoszonych w Dzienniku Urzędowym Izby Lekarskich Nr. 9 z r. 1933.

Szczegółowe warunki pracy i płacy będą ustalone przy zawieraniu umów o pracę na podstawie wspomnianych wyżej wytycznych. Przypuszczalne wynagrodzenie za pracę wynosić będzie: w m. Białymstoku — 175 g. obl., w Hajnówce — 165 g. obl., w Łapach — 40 g. obl. i w Jasiénówce — 11 g. obl.

Podania wraz z dokumentami wyżej wymienionymi należy nadsyłać pod adresem Dyrekcji Ubezpieczalni Społecznej w Białymstoku w terminie do dnia 15 lipca, godz. 12-ta w południe.

Podania, które zostaną bez odpowiedzi w ciągu dni 30 od tego terminu, należy uważać za nieuwzględnione.

Dyrektor Ubezpieczalni
Społecznej
w Białymstoku.
R. Sztukel.

Lekarz Naczelny
Ubezpieczalni Społecznej
w Białymstoku.
Dr. J. Szymański.

ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH ogłasza

Konkurs

na stanowisko lekarza-internisty do Zakładu Leczniczego „Lwigród” w Krynicy — Zdroju.

Do podania należy dołączyć następujące dokumenty, lub ich uwierzytelnione odpisy:

- metrykę urodzenia,
- stosunek do służby wojskowej,
- dyplom lekarski,
- dowód prawa wykonywania praktyki lekarskiej,
- świadectwa z poprzedniej pracy,
- świadectwo zdrowia,
- własnoręcznie napisany życiorys.

Wynagrodzenie wynosić będzie: w gotówce zł. 800.— (osiemset miesięcznie), oraz w naturze mieszkanie i całodzienne utrzymanie dla jednej osoby.

Podania wraz z dokumentami należy nadsyłać pod adresem: Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Dział Lecznictwa Warszawa, ul. Czerniakowska 231, w terminie do dn. 20 lipca b. r., godz. 12-ta w południe.

Ewentualne objęcie stanowiska z dn. 1 września b. r. Podania, które zostaną bez odpowiedzi w ciągu miesiąca od daty ogłoszenia konkursu, należy uważać za nieuwzględnione.

Warszawa, dnia 17.VI. 1935 r.

Naczelny Dyrektor: Dyrektor Działu Lecznictwa:
(Jan Włodzimierz Lgocki), p. o. (Dr. Stanisław Wąsowicz).

WYTWÓRNIA WYROBÓW DRZEWNYCH

„PALANT”

LWÓW, UL. JANOWSKA 31

TEL. 244.85

KONTO P. K. O. LWÓW 503064

POLECA DLA P. T. LEKARZY
I INSTYTUCJI LECZNICZYCH:

Szpatułki lekarskie,
słuchawki,
patyczki do waty,
łopatki,
statywy,
oraz inne przyrządy
drzewne